INNSBRUCK 1976

XII talilolümpiamängud INNSBRUCK 1976

XII talilolümpiamängud

INNSBRUCK

INNSBRUCK 1976

XII taliolümpiamängud INNSBRUCK 1976

M. ELISTE
E. NIGUL
T. UBA

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» TALLINN 1977

7 A 4
E 53

Kujundanud *M. Vannas-Orupõld*

Fotod *T. Aring, M. Eliste, T. Uba*

E $\frac{60902-537}{M\ 901(16)-77}$ TL—2—36—77

© Kirjastus «Eesti Raamat» 1977

SAATEKS

Olümpiaraamat on valmis. On jäänud kirjutada veel viimane lehekülg, saatesõna — ja ongi meie kord lehvitada teile ning soovida head olümpiareisi. Nii nagu ühel külmal jaanuariõhtul lehvitati Balti jaamas meile. Uudishimu ja ootusärevusega alustasime sõitu Austria Alpide südamesse. Siis ei olnud teada veel ühtki olümpiavõitjat, ühtki viimaseks jääjat. Kõik lootsid oma õnnetähele. Lootsime parimat meiegi, taskus leping sellesama raamatu kirjutamiseks. Teemad jagasime tagasiteel, vaadates üle igaühe muljete- ja faktidepauna. Sõltus ju palju ajakirjaniku õnnest või juhusest, millise ratsu selga keegi meist olümpiakarussellil sattus. Kes sai olümpiavõitjalt intervjuu (parem koos autogrammiga), sellel oli ka valiku juures eesõigus. Meie olümpiadevliis oli: võimalikult palju ammutada esmasest allikast, jagada teile vahetuid muljeid.

Muidugi nägi seejuures igaüks olümpiat oma silmadega, kirjutas nähtust oma sulega.

Rohkemat polegi meil eessõnas öelda. Kõik muu on raamatus kirjas.

Jääb vaid soovida HEAD REISI TAGASI XII TALIOLÜMPIAMÄNGUDELE, mis pärast 16. veebruari 1976 on juba spordi ajalugu.

Autorid

ARGIPÄEVAST JUTTU PIDUPÄEVADE PROLOOGIKS

XII taliolümpiamängude alguspäev oli kesknädal, 4. veebruar. Ärkav Tirooli pealinn tervitas meid kevadelembeliselt maheda tuulega. Uskumatu, et eile samal ajal oli suur kraadiklaas Šeremetjevo lennujaama seinal näidanud kolmekümmet pakasepügalat. Kui aga lennuk Moskvat ümbritseva metsavööndi tiibade alla jättis ning me kaks ja pool tundi hiljem Viini lennuväljal jälle jalad maapinnale saime, meenutas ilm rohkem aprillikuu lõpupäevade aegset Tallinnat. Uduvines päike, niiske tuul, siin-seal veelombid, ei ühtki lumelaigukest. Lund ei trehvanud silm ka peaaegu kogu bussisõidu kestel mööda Salzburgi viivat laudsiledat, sirget ja laia automagistraali. 300 kilomeetrit läksid otsekui lennates. Edasisel sama pikal sõidul läbi Alpide hakkas hoopis kitsam ja käänulisem tee üha rohkem raputama, kuid viis meid see-eest kevadest talvesse tagasi. Õhtuseks kehakinnituseks ettenähtud vahepeatusse Zell am Sees jõudsime juba pimedas, kui tänavaid palistasid noorkuu paistel sätendavad lumehanged.

Sihtpunkti Innsbrucki vuras meie tibukollane buss tunnike enne kesköödi. Hilisele kohalejõudmisele vaatamata oodati meid taliolümpia pressikeskuseks kohandatud pedagoogilise akadeemia tuledest säravas vastses hoones. Järgnev akrediteerimisprotseduur läks jooksval lindil. Paarikümne minutiga olid kõigil käes samas tehtud värviliste portreedega paksus polüetüleenümbrises pressikaardid ja nii olimegi täievoliliste esindajatena arvatud kõigist ilmakaartest kokkutulnud 1777-liikmelisse ajakirjanike perre. Seesama kaelas kantav pressikaart tagas siitpeale vaba läbipääsu võistluspaikadesse. Tibatilluke šneppervõti avas ühe pressikeskuses asuvatest paljudest nummerdatud kapikestest, kust võis hiljem leida nii kutsetööks vajalikku informatsiooni ja võistlusprotokolle kui ka paljude firmade reklaamväljaandeid.

Varahommik on kena asi. Pärast põgusat tutvumist Tallinnast kolmandik sajandit noorema Innsbrucki südalinnaga (giidi rollis tosin talve tagasi siinsamas IX taliolümpiamängudel käinud G. Hololei) seadsime sammud pressikeskuse poole.

Hooneesisel kõnniteel seisid omavahel silmsidet hoidvad relvastatud politseinikud. Välisukse avamise järel tõkestasid edasipääsu tähelepanelikult meie pressikaarte uurivad sõdurid, lõid parema käe kõrva äärde, vasakuga aga andsid viisakalt viibates märku, et võime

siseneda. Mis parata, valvsust dikteeris Müncheni suveolümpiamängude traagiline intsident, tuues korraldajatele kaasa lisamuret ja vastutust. Hetk hiljem peataski mind erariides mees, kelle pintsakurevääril oli ümmargune politseimärk, ja palus avada õlarihmaga pauna, kuhu olin pannud fotoaparaadi. «Vabandage, et eksitasin, kuid see on ette nähtud teie endi julgeoleku huvides,» lausus ta seejärel diskreetselt kõrvale astudes.

Oma ajakirjanikukapist leidsime esimese paberipataka, selle hulgas samal päeval toimuva avamispidustuse 9 lehekülje pikkuse 34 punktist koosneva programmi, kus minutilise täpsusega ja pisiasjadeni kirja pandud kõik see, mis kella 14.25-st kuni 16.00-ni Bergiseli suusahüppestaadionil ees ootas.

Ajakirjanike töösaalis istusid aga mitukümmend veelgi varem tõusnud välismaalast ja trükkisid selle programmi alusel reportaaže, et avatseremoonia ülevaadet enne selle tegelikku toimumist oma toimetustele edasi saata. Muidu poleks sündmus jõudnud sama päeva õhtupoolikul ilmuvaisse ajalehtedesse . . .

Talimängude organiseerimiskomitee poolt publitseeritud viimane olümpiaeelne saksa-, prantsuse-, inglise- ja venekeelne bülletään, mis kandis järjekorranumbrit 11, kõneles, et peaaegu kogu Austria oli hõivatud kolm aastat kestnud ettevalmistustöödest nn. *lihtsate mängude* igakülgseks kordaminekuks ning et ainult tänu sellele jõuti enamiku spordibaaside rekonstrueerimise või rajamisega lõpule juba eelmisel aastal. Märgiti veel, et sportlaste ja ametiisikute, funktsionääride ja ajakirjanike ning teiste asjaosaliste käsutusse on võistluspäevadeks tasuta eraldatud 30 bussist, 210 mikrobussist ja 340 sõiduautost koosnev masinapark.

Veel võis ridade vahelt välja lugeda, et praktilise meelega korraldajad olid püüdnud võimalikult väikeste kulutustega läbi ajada. Nii sisustas firma «Olivetti» pressikeskuse tööruumid kirjutusmasinate ja mööbliga, «Philips» värviteleviisoritega. «Nikoni» ja «Leitzi» kontorid olid valmis fotoaparaatide remondiks, «Canon» putitama filmikaameraid, «Kodak» ilmutama nii must-valgeid kui värvifilme. Seda kõike muidugi vaid juhul, kui kasutatakse nende firmade toodangut. «Coca-Cola» hooleks oli osalejate varustamine karastusjookidega jne. «Swiss Timing» oli pressimajas avanud koguni väikese baari. Reporterid võisid siin apelsinimahla või klaasikese kuiva veiniga keelt kasta, killukese šveitsi juustu ja suitsuvorsti peale haugata. Sättis aga keegi ennast natuke pikemaks jalgu puhkama, tuli varsti üks näitsikutest leti tagant välja ja poetas naeratuse saatel tasahilju lauanurgale mõne «Swiss Timingu» toodangut tutvustava brošüüri. Kõige selle eest ei tulnud šillingitki maksta. Küllap nende suurettevõtete bossid juba teadsid, kus ja kellele on mõtet reklaami teha.

Toimekas ja rõõmsaloomuline meie hotelli «Austria» peremees, väljanägemiselt ja ealt kangesti meie maadluskorüfeed Johannes Kotkast meenutav mehemürakas jäi koos naise ja tütrega kuidagi nukralt välisukse juures järele vaatama, kui keskpäeval hotelli ees bussi astusime.

«Kas teie ei tulegi Bergiselile? Sõidame koos!» tegi keegi ettepaneku.

«Ei, ei. Tänan kutsumast, kuid avapidustus on meie jaoks liialt kallis lõbu. Vaatame mängude avamist parem siit, televiisorist.»

Kui mees meile südaöösel toavõtmeid jagas, säras ta aga üle näo: «Tore, et minu tagasihoidliku majaga lepite. Tänu teile on see üle hulga aja jälle rahvast täis.»

«Kas äri ei õitse? Innsbruck ju nii tuntud turismikeskus.»

«Ei, meie linn ei ole enam pop. Praegu, mängude ajal, on muidugi teine asi. Tavaliselt aga sõidavad turistid puhkama Seefeldi, Kitzbühelisse, Zell am Seesse. Inimesed on muutunud mugavaks, otsivad vaikust. Selliseid kohti, kus saab kohe slaalomisuusad alla panna, suvel mägedes ronida ning järvę ääres peesitada ja supelda. Kärarikkas Innsbruckis aga seisavad enamiku ajast pooltühjana hoopis luksuslikumad hotellid kui minu paarikümne aasta vanune võõrastemaja. Must-valge televiisorgi sai siia vestibüüli ostetud kaksteist aastat tagasi, enne eelmisi mänge. Külalised küll nurisevad, et oleks aeg saata see juba muuseumi, kuid uue, värvilise jaoks ei ole jätkunud lihtsalt raha . . .»

Tõesti ei olnud taliolümpiamängud igale austerlasele taskukohased. Lihtsad mängud, kuid mitte lihtrahva kukru jaoks. Avapidustuse seisupilet maksis näiteks 120—250 šillingit, istekoht koguni 500. Võrdluseks: 100 Austria šillingit võrdus tollal 4 rubla 12 kopikaga.

Pääsme hind suusatamis- ja kiiruisutamisvõistlusele oli 80—200, mäesuusatamisele 120—200, iluuisutamisvõistluste vabakavale ja suusahüppevõistlusele suurelt mäelt 200—900 šillingit jne. A-grupi jäähokiturniirile müüdi aga ainult abonementpileteid hinnaga 1300—5000 šillingit.

Enne kui hakata punkti panema pidupäeva proosalisele sissejuhatusele, tahaks siiski teha komplimendi ja tänukummarduse julgele Innsbruckile, kes teistkordselt võttis oma õlgadele raske vastutuskoorma, millest USA Colorado osariigi pealinn Denver elanikkonna vastuseisu tõttu oli ära öelnud. Jäi vaid loota, et ameeriklased 1980. a. talimängudega Lake Placidis enam sellist ebameeldivat üllatust ei serveeri ning end finantsraskustega vabandades teistkordselt ära ei ütle.

Meele tegi kurvaks veel üks asi. Tore, et Eesti NSV oli Innsbruckis esindatud koguni viie ajakirjanikuga: lisaks Gunnar Hololeile televisioonimees Toomas Uba, «Noorte Häälest» Mati Eliste, «Spordilehest» fotograaf Toomas Aring ning Endel Nigul. Lisaks veel Vabariikliku Spordikomitee esimehe asetäitja Peeter Teesalu, suusatreenerid Rein Auväärt, David Klass, Kalju Valgus, mitmed spordispetsialistid, nagu Eesti NSV Suusaspordi Föderatsiooni esimees Hugo Esop, «Dünamo» suusavabriku direktor Albert Tiido, suusatamisentusiast ja Tamsalu spordielu hing Ants Arukuusk ning paljud spordisõbrad-turistid. Kes aga pidid jääma kodutanumale, need olid

Eesti sportlased... Kõigile neile osutus lävepakk NSV Liidu olümpiakoondisse pääsemiseks jälle liialt kõrgeks.

Ei olnud seekord ükski suuteline teatepulka üle võtma Cortina d'Ampezzos kahevõistluses kaasateinud Uno Kajakult, samal alal Grenoble'is esinenud Tõnu Haljandilt või aastatosin tagasi siitsamast Tirooli pealinnast 1500 m kiiruisutamises esimese Eesti talisportlasena kuldmedali kaasatoonud Ants Antsonilt. «Kalevi» jalgrattaspordikooli direktor A. Antson oli küll taas Innsbruckis, kuid nüüd juba pealtvaatajate pingil.

Et olümpia-aasta aprillikuus möödus 100 aastat Georg Lurichi sünnist, siis on päris paslik korrata üht lauset tema kirjalikust pärandist: «Inimene võib endast kõik teha, kui tal aga tahtmist on...»

Jääme siiski optimistideks. Ehk suudab Lake Placidi olümpiapäevade kätte jõudes Nõukogudemaa omaaegsete meistrite Kajaku, Antsoni ja Haljandi poolt kättejuhatatud teeotsalt oma raja leida Fjodor Koltšin või mõni teine meie liiduvabariigist NSV Liidu olümpiakoondisesse pürgija. Sest suure Lurichi eespool toodud mõttekatkendki jätkub õpetliku kokkuvõttega: «... ja tulevik saab ainult selle küsimuse läbi otsustatud, kas tahtmine on tugevam kui liha.»

BERGISELIL, OLÜMPIATULE SOOJUSES JA VALGUSES

Plaanist bussiga Innsbrucki lõunaservani, Bergiseli mäemassiivi jalami juurde sõita ei tulnud midagi välja. Jäi mulje, et päikesepaistesse uppunud linna kogu liiklus toimuski ainult selles suunas. Enamik inimesi läks avapidustusele jalgsi ja nii jäid kõnniteed rahvalaviini jaoks paratamatult kitsaks. Mis muud, kui hõivati ka liiklusvahenditele määratud tänavaosa. Ronisime liiklusummikusse toppama jäänud sõidukist maha ja liitusime sammujate summaga, astudes kõrvuti staadionile tõttava tirooli puhkpilliorkestriga.

Kuigi suusahüppestaadionile jõudes oli avapidustuste alguseni jäänud veel poole tunni ringis aega, paistis trampliini maandumisnõlva ümbritsev hobuserauakujuline tribüün lausa pakatamiseni pungil olevat. Mööda mäeküljel looklevaid teid tõusis aga endistviisi lakkamatu inimvool. Ja ära enamik mahtuski, kokku üle 60 000 õnneliku, kellele sai osaks vahetu osavõturõõm. Mõned soliidses eas pürjerid olid roninud koguni puude otsa.

Olümpiatule urnidest paarkümmend meetrit allpool paiknevas pressisektoris oli siiski lahedam ja ruumi nii fotoaparaatide klõpsutamiseks kui filmikaamerate suristamiseks.

Punktipealt kell 14.30 kaikus üle staadionikatla fanfaaride signaal ja trummipõrin. Austria president Rudolf Kirchschläger, Rahvusvahelise Olümpiakomitee president lord Michael Killanin, taliolümpiamängude organiseerimiskomitee esimees, Austria haridus- ja kultuuriminister Fred Sinowatz, Innsbrucki linnapea Alois Lugger, mängude organiseerimiskomitee liikmed ja teised ametiisikud ilmusid aukülaliste looži. Samal hetkel hakkas orkester mängima ja õpilaskoor laulma Austria riigihümni, mille saatel neli mägikütti heiskasid Austria ja Innsbrucki lipu.

Ammuse tava järgi avas defilee olümpiamängude sünnimaa Kreeka, kelle esindus oli ainult mõneliikmeline. Seejärel tulid saksa tähestiku järjekorras rivistunud delegatsioonid Andorrast, Argentiinast, Austraaliast, Belgiast, Bulgaariast, Tšiilist, Saksa DV-st, Saksa FV-st, Soomest, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Iraanist, Islandilt, Itaaliast, Jaapanist, Jugoslaaviast, Kanadast, Lõuna-Koreast, Liechtensteinist, Uus-Meremaalt, Hollandist, Norrast, Poolast, Taivani saarelt, Rumeeniast, San-Marinost, Rootsist, Šveitsist, Hispaaniast, Tšeh-

hoslovakkiast, Türgist, NSV Liidust, Ungarist ja Ameerika Ühendriikidest ning viimasena peoperemeeste endi sportlasrivi.

Paljude talispordivõõraste maade esindused olid muidugi päris tibatillukesed. Liibanoni ainus esindaja, naismäesuusataja Farida Rahmeh isegi häbenes paraadmarssi kaasa teha, motiveerides kõrvalejäämist: «Nii suurt au ei ole ma ära teeninud. Mul pole vähemaidki väljavaateid teistele konkurentsi pakkuda. Ometi olen piiritult õnnelik, et võin osaleda.» Liibanonlanna võistleski hiljem ainult suurslaalomis, jäädes viimaseks...

Defilee ei olnud üksnes spordikuulsuste, vaid ka omaette värvikirev moedemonstratsioon. Hiirhallid pontšod olid üll argentiinlastel, kollased vammused austraallastel, kohvipruunid karusnahad bulgaarlastel. Suurema-arvulistest võistkondadest esimene oli Saksa Demokraatlik Vabariik, lipukandjaks nende vanim olümpiaatleet, 35-aastane bobipiloot Meinhard Nehmer. Poolesaja soomlase rõivas oli nagu rahvuslippki, mida kandis kahevõistleja Rauno Miettinen, valge ja sinine. Inglaste lipukandja, iluuisutaja John Curry järel sammuvad kümmekond naist olid riietunud puna-sinisesse ja ligi poolsada meest sinisesse. Eelmiste talimängude maa Jaapani tagasihoidlikus tumesinises sportlased olid ehtinud end pikkade sini-punavalgetriibuliste sallidega. Kanadalased viipasid vastutervituseks tribüünidel aplodeerijatele, otsekui kutsudes: «Tere tulemast heinakuul Montreali, olümpia-aasta suvemängudele!» Ainult uisutajaid Innsbrucki saatnud tuulikute ja tulpide maa Holland oli lipukandmise au usaldanud iluuisutajannale Dianne de Leeuwile, fjordidemaa Norra vanale suusahundile Pål Tyldumile.

NSV Liidu sajaliikmelise sirge rivi ees hoidis kõrgel sirbi ja vasaraga punalippu hokikoondise väravavaht Vladislav Tretjak. Maailma esimene sotsialismimaa oli oma tütred ja pojad riietanud tumepruunidesse karusnahksetesse joppidesse, mida kaunistasid pikakarvalised helepruunid kraed ja sama värvi läkiläkid. Ei olnud ühelgi teisel riigil Innsbrucki saata nii palju spordikuulsusi või laiemale spordiavalikkusele veel vähemtuntud väljavalituid, kes järgnevate päevade heitlustes alpilumel ja jääl kirjutasid oma nime kuldsete tähtedega olümpiaajaloo kroonikasse.

Suurima aplausi teenisid loomulikult üheksakümmend kullakarva nailonpluusides ja -püksted austerlast, lipukandjaks kodupubliku suurlootus Franz Klammer. Pidulik paraadmarss, millest olevat ühtekokku osa võtnud 1036 sportlast, oli lõppenud.

Kõnepoodiumile astus organiseerimiskomitee esimees F. Sinowatz. Esimesed tervitussõnad... ja valjuhääldajaist kostis vaid kahinat! Piinlikust pealesunnitud pausist, mille jooksul tehnik tõi kibekähku kohale uue töökorras häälekõvendaja, tuli minister ometi diplomaadiosavusega välja, alustades kõnet humoorika improvisatsiooniga: «Ongi lihtsad mängud teoks saanud...» Üle staadioni pahvatas tuhandetest suudest naerurõkatus.

F. Sinowatzi järel astus mikrofoni juurde M. Killanin, paludes pärast lühikest tervitust president R. Kirchschlägeril mängud avada. Riigijuht piirdus tavakohaselt üheainsa lausega:

«Kuulutan XII taliolümpiamängud Innsbruckis 1976 avatuks.»

Kajas olümpiasignaal fanfaristidelt, orkestrilt ja koorilt kõlas olümpiahümn, pikkamisi heiskas Austria mägiküttidekvartett hiigelmasti viie rõngaga valge olümpialipu. 200 Innsbrucki koolilast saatsid kõrgele-kõrgele taevalaotusse tuhat olümpiavärvidega õhupalli.

Järgnes teine liputseremoonia. 1972. aasta talimängud korraldanud Sapporo linn oli Innsbrucki saatnud delegatsiooni, kuhu kuulusid olümpiavõitja 70 m hüppemäelt Yukio Kasaya ning kümme kimonodes jaapanlannat. Nad tulid eelmiste talimängude linnas neli aastat hoiul olnud Oslo mängude lipuga areeni keskele. Sapporo linnapea Takeshi Itagaki andis lipu piduliku idamaise kummardusega üle ROK-i presidendile Michael Killaninile, see omakorda aueskordi saatel reliikviat vastu võtma tulnud Innsbrucki pürjermeistrile Alois Luggerile. Järgmise olümpiaadi vältel säilitatakse lippu linna raekojas.

Kärgatas kolmekordne saluut välihaubitsatest ning kui selle kaja mäerinnakul oli vaikinud, lasti üheaegselt lendu sajad ja sajad kirjatuvid, rõngastatud jala ümber teade: «Olümpiatuli on saabunud Innsbrucki Bergiseli staadionile 4. 02. 1976 kell 15.»

Kätte oli jõudnud avatseremoonia kulminatsioonihetk. 30. jaanuaril iidses Olümpias Kreeka näitlejatari Maria Moskoliou poolt süüdatud olümpiatuli oli kaevurilambis läbinud teekonna Olümpiast Ateenasse, sealt lennukil Viini ning autol läbi Austria Innsbrucki. Tõrvik käes, jooksis staadionile Josef Feistmantl, 1964. aasta talimängude kuldmedalimees kahekelgul, keda saatsid viis nais- ja viis meessportlast. Tseremooniaväljakule jõudes tervitas olümpiavõitja tulelonti kõrgele pea kohale tõstes aukülalisi, seejärel mööda estakaadi staadioninõlvast üles jõudnult kõiki kokkutulnuid. Siis kallutas ta tõrviku hiigelurni kohale. Hetk hiljem lõi selles orkestrihelide fortissimo saatel pahisema hiigelleek. Nüüd andis Feistmantl tõrviku üle aastatosin tagasi samuti olümpiakulla pärinud kaasmaalasele Christl Haasile. Innsbrucki IX talimängude naiste kiirlaskumise võitja süütas omakorda tule selles urnis, kus see põles ka 1964. aastal. Samaaegselt olümpiatule loitmalöömisega hakkasid minutiks helisema kõigi kirikute kellad.

Tulega võib soojendada ja valgustada, kuid ka tappa... Olümpiatuli teenib õnneks ainult õilsaid eesmärke. Selle leegi soojust ja valgust hoiavad ja säilitavad mõttes ja südames miljonid rahu, sõprust, ausust, üksteisemõistmist, mehisust, julgust hinnata oskavad inimesed.

36 riigi lippurid kogunesid poolkaares ümber poodiumi, kuhu tõusid Austria neljase bobi tüürimees Werner Delle Karth ja lipukandja Franz Klammer. Hoides vasaku käega oma sünnimaa lipu nurgast ja tõstnud parema käe tõotuseks, lausus Werner Delle Karth olümpiavande. Kohtunike nimel andis vande omaaegne olümpiaatleet Willi Köstinger.

Pärast kohalike rahvatantsijate etteastet kuulutas Tirooli hümn poolteist tundi väldanud avatseremoonia lõppenuks.

Järgmised võistluspäevad pidid selgitama medalivõitjad. Murdmaa-, laske- ja mäesuusatajad, kahevõistlejad ja suusahüppajad, kiir- ja iluuisutajad, jäähokimehed, bobisõitjad ja kelgutajad — paljude nende südamesopis oli salalootus seista võistlusjärgsel autasustamistseremoonial kõigist kõrgemal. Aastast aastasse, päevast päeva olid treeningupiinu taludes valmistunud järjekordseks heitluseks viie olümpiarõnga all need, keda juba võiduloorberitega ehitud, kui ka need, kes üritasid sporditaevasse tõusta ees ootavail jõukatsumistel.

MEKA ALPIDES

Olümpialt tulles küsiti kodus tihti: kolm kõige suuremat elamust, millised need olid Innsbruckis?

Raske on osadeks lõhkuda nii laiaulatuslikku, nii haaravat elamust tervikuna kui seda on taliolümpia. Ent põrmugi alahindamata ühe või teise sportlase ennastsalgavust, rüütellikkust või võidujanu võitluses olümpiamedalile, on üks vastustest selge — Seefeldi sündmused.

Kui kujutelmade piltpostkaart äkki elustub, annab saadud muljele mingi lisaimpulsi, tõded: jah, enim lummas Seefeld, alpiasula mägede rüpes, 25 km kaugusel Innsbruckist. Ka IX taliolümpiamängude murdmaasuusatamise paik 12 aastat tagasi, mil olümpiaajalugu tegid sõnmail Klavdia Bojarskihh ja Eero Mäntyranta. Siis tavatses olümpiapilt näidata suusatajat kokkutassitud lumeribal, kõrval bikiinides näitsikud alpipäikeses kümblemas.

Seekordne olümpiatalv oli tõeline, täiuslik selle sõna parimas mõttes. Kuigi Seefeld asus Innsbruckist kõigest poole tunni sõidu kaugusel, erines ilmastik suusa-Mekas taliolümpia südame omast rohkem kui öö päevast. Määrav oli kõrguste vahe — poole tunni jooksul tuli autol ronida 700 m kõrgemale. Algul hämmastav, mõne päeva pärast juba täiesti harjumuspärane oli selline hommikune elamus: Innsbrucki kesklinnas hotellist väljudes nägid tõusva päikese kiirtes sillerdamas lund Alpide läänenõlvadel (kangesti tuli meelde lastejutt karust, kes naerualusena päikesetõusu lääne poolt mägede tippudelt otsis), Inni jõe orus rusus aga paks udu ja niiskus, ei vähimatki lumekübet. Nõnda sööstsid avapäevadel tundmatusse — all ülikiire ja üliohutu «Volvo», ajakirjanike operatiivauto — mööda autostraadi piki Inni jõge. Ikka sama vaade — kevadiselt vulisev jõeke, uduvines mägedesein üha võimukamalt peale surumas. Siis tuli teravnurkne kurv — üles mägedesse! Ja ikka veel andis talve oodata, ent nüüd vaid minutit kümme. Ühtäkki poleks nagu udu olnudki. Silmi kissitama sundides vallutavad sind kaks värvi: parimas toonis sinine alpitaevas ja puhtaimast puhtam valge lumi. Kõikjal — mäekülgedel, lagendikel, järvedel, metsaalustes.

Kui teel hakkas silma vaid mõni üksik pansion, kus isegi olümpiapäevil üllatasid tahvlid majaseintel: «Zimmer frei mit Privatbad», siis Seefeldile lähenedes reetis juba esimene pilk siinset elu: pansion pansionis kinni, kõik inimesed suusariietuses, kõigil üks suund —

suusastaadion ning sealt hargnevad rajad metsadesse ja mägedesse. Kohapeal räägiti, et viimastel aastatel on ka Austrias järjest enam lisandunud murdmaasuusasõpru ja nii võiski näha võrdselt mäe- ja rajasõidusuuskadega inimesi.

Seefeld on maaliline mägiasula. Selles lauses pole liialdust, mägede rüppe jääval metsaga äärestatud platool on iga mäenukk ära kasutatud, tehtud kõik turisti heaks. Iga maja on hotell või pansion, enamik kahe-, mõned ka kolme-neljakorruselised, alumine korrus harilikult poe- ja restoraniruumideks, ülemisi korruseid, kus väikesed toakesed, palistamas ümbermaja-rõdu. Niisuguseid maju võis olla tuhat, võib-olla ka pisut vähem, ent siinmail on taoline teenindusvorm elu alus. Kohalik elanikkond elab turismist. Alpimail on tavaline, et ühe perekonna ettevõte teenindab kümneid külalisi. Seetõttu oli hiljem pisut võõrastav kuulda veidi halvustava maiguga küsimust: «Kas Rosi Mittermaier oli siis hotelliomaniku tütar või ettekandja?» Õige vastus saab ilmselt olla vaid üks — mõlemad. Rosi Mittermaieri kodu on Alpide põhjanõlval, Reit im Winklis (Saksa FV-s). Ja kui pansionaadiomanikul on kolm tütart, nagu papa Mittermaieril Heidy, Rosi ja Evi, pole mingit mõtet võõrast tööjõudu majja tuua. Päeval suusatagu tütar mägedes palju jõuab, hommikul ja õhtul aga aidaku hoolitseda külaliste eest.

Kes Seefeldis olümpiapäevil oma kukru peal elas ja kel oli, mille peal elada, võis kohalikku mõnu täies hiilguses nautida. Tõusta hommikul suusaliftiga mägedesse, valida endale allasõiduks sobiv nõlv ja marsruut, liuelda niiviisi alpinõlvadel paar-kolm kilomeetrit. All, Seefeldis, ootas ees kaks tehisjäävälja, uisutamine nii kiir- kui iluuiskudel leidis siin sõbraliku kooskõla, kolmandal jääväljal libisesid sahisedes rasked metallsilindrid — *curling*, jääkeegel on siinmail midagi rahvusspordi taolist. Kogu see jääkompleks laius vastu hotellikompleksi, mille terrassid olid avatud päikesele. Lähedal asus tennishall, samas kõrval kogu kompleksi uhkus — *Sportzentrum*. Ajakirjanikule avas akrediteeritu kaart ka selle maja kõik uksed, muidu maksnuks üksnes veeprotseduuride lõbu 55 šillingit, s. o. pisut üle 2 rubla.

Ringkäik spordikeskuses algas ülakorruse kahest saunast. Mõnus oli päevatöö järel külmetunud kondid pehmeks leilitada ja siis tohutusse maakividest ehitatud ja läbipaistva alpiveega täidetud tõrde karata. Järgnesid kõikvõimalikud dušid, lebamine puhkelavatsitel, ees televiisor, mis pakkus olümpiaprogrammi karbonaadi ja coca-cola või õllekannu kõrvale.

Hoopis sportlikum meelelahutus ootas ees alakorrusel, suures ujumishallis, mille seinaääred pakkusid võimalusi päikesevannideks ja kõikvõimalikeks kehalisteks harjutusteks. Bassein oli ühest otsast lai ja sügav, teisest välja voolamas lihvitud graniitnukkide vahele ehitatud kärestikujõgi, millest mõnus alla vuhiseda. (Endise alla-minutiujujana jõudis Mati Eliste kärestikust ka vastassuunas üles ujuda.) Aga kui lasksid end veevoolul kaasa kanda, tundsid äkki, et vesi läheb järjest soojemaks, tõmbasid pea sulpsti! plastikkardina alt läbi

ja ujusid... Alpide vahel. Kuu paistab, tähed säravad, vesi aurab, ninna tungib värske mägiõhk...

See oli kõige meeliülendavam moment ihule ja hingele Seefeldis, kohas, kus pressimehe soodustusi kasutades sai ka ise pisut proovida olümpiaturisti mõnusid ja kus muidu avas tervisetemplite väravad raha.

Meie murdmaasuusatajad elasid Seefeldis, ainsatena väljaspool olümpiaküla, sest hommikuti polnud mõtet enne starti väsitavat bussisõitu teha, pealegi kui treeningurajad siinsamas käe-jala juures. Kuid siingi tekkis rahatuusade tõttu oma probleeme. Näiteks soomlased, kes juba eelmisel talvel olid oma pansioni välja valinud, olid saanud peremehelt kaasa hoiatuse: sel ja tol päeval tulevad minu juurde elama iga-aastased turistid Ameerikast ning need ja nood toad tuleb vabastada. Majast päris välja ei tõstetud, tube tuli aga vahetada...

NSV Liidu suusakoondis sai oma eluasemeks kolmekorruselise pansionaadi «Alpenhof», kus koos Tšehhoslovakkia koondisega sõbralikult olümpiarõõme ja -muresid jagati. Võib arvata, millise tundega meie olümpialased avadistantsi hommikul majast välja astusid: milliseks kujuneb olümpia meile seekord suusarajal, talimängude peaalal?

MURDMAASUUSATAMINE

Üllatus!? Sugugi mitte

Samad mõtted keerlesid peas, istudes kihutavas «Volvos». Esimese võistluspäeva teadmatus on kõige hullem, enne olümpiat olid favoriidid vähe koos sõitnud, NSV Liidu olümpialased polnud rahvusvahelisel areenil end üldse näidanud. Kes on olümpiastardiks kõige paremini valmis, kelle ettevalmistus olnud kõige täpsem, kellel kõige enam võidutahet, seda maagilist oskust endast kõik välja tuua oma maa ja spordi kuulsuseks. Milleks muuks on siis kokku sõidetud!

Eks igal pealtvaatajal olnud Seefeldis oma arvamus, oma favoriit. Murdmaasuusatamine on viimastel aastatel arenenud tippklassi võrdsustumise ja suurenemise suunas, laienenud ka geograafiliselt, nii et Hakulineni, Jernbergi, Mäntyranta ainuvalitsemise ajad on minevik. Nüüd võis nimetada paarkümmend meest, kes kõik võisid **30 km** stardi eel heietada mõtet olümpiakullast. Ainult üks pidi selle saama.

Eelmise hooaja startide põhjal oli favoriit nr. 1 norralane Oddvar Brå, mitteametliku maailma karikasarja võitja. Selle distantsi maailmameister Faluni päevilt rootslane Thomas Magnusson oli olümpiaeelsel hooajal võitnud vaid ühe suurvõistluse, kuid nimelt siin, Seefeldis, olümpia-eelse 15 km. Pealegi oli Magnusson võitnud ülivõimsalt kõik kodused katsevõistlused. Soomlaste viimaste aastate ainus tippklassi mees Juha Mieto oli tunnistanud järjekordselt, et ta paneb kõik ühele kaardile, milleks on avadistants 30 km. Kaks aastat tagasi Falunis pidurdamatu hooga tippu tõusnud Saksa DV suusatajatesse enam eriti ei usutud: Gerhard Grimmerit ja Gert-Dietmar Klauset loeti juba liiga vanaks, isegi Klause olümpia-eelsetest headest sõitudest hoolimata. Keskeurooplased pidid oma kodumaastikul ka ikka midagi suutma. Aga kui tugevad on Nõukogude suusatajad?

Igal suusahooajal saab rahvusvaheliste suurvõistluste sari alguse Oslo Frogneri pargist *Monolittrennet*'i võistlusega. Tänavu võtsid sellest osa ka Nõukogude suusatajad, kuid teise koosseisuga. Niiviisi võidi kaudselt võrrelda ka meie olümpiameeste võimeid rahvusvahelise eliidiga. Ja kui Aleksandr Jurassov sattus loosi tahtel paari Odd Brå endaga ning kaotas olümpia peafavoriidile vaid raevuka lõpuspurdi viimasel 100 meetril, lõi see seik norralaste leeris ärevus-

nootide registri täies ulatuses lahti — kui tugevad on siis veel «õiged venelased»?

Aga vastata ei saanud sellele kuni Seefeldini. Meie suusakoondis valmistus kõigist eemal Bakurianis, selgitas katsevõistluste käigus olümpialased ja seisis nüüd stardivalmis. Teel Innsbrucki tunnistas Eesti NSV suusatreener Kalju Valgus: «Tänavu peab suusatamises midagi juhtuma. Meie koondis on saanud teaduslikult täpse, igati planeeritud ja ka detailselt elluviidud ettevalmistuse. Teatud mõttes on see eksperiment, nii et võidetakse kas kõik... või mitte midagi.»

See prognoos meeles, jõudsin Seefeldi suusastaadionile. Pilk stardiprotokolli üllatas: üks favoriite, Juha Mieto, oli stardinumbriks saanud 2. Soome ajakirjanikud selgitasid: «Mieto on meie paremuselt kolmas suusataja.» Ilmselt eelistati olümpia eel Arto Koivistot ja Juhani Repot, kes said õiguse startida tugevamate grupis.

Võib-olla on kohane öelda mõni sõna suusatajate loosimisest. Iga riik jagab oma esindajad nelja gruppi, kes loositakse n.-ö. grupisiseselt. See jätab parimatele võimaluse sõita tagapool oma rivaalidest. Ent alpipäikeses tuleb silmas pidada ka teist momenti: varem rajale minejatele on garanteeritud hea libisemine, üha kõrgemale tõusev päike võib aga juba kümnekorra minuti jooksul tingimused hoopis muuta.

Juba Bakurianis oli meie koondise üks treenereid Boriss Bõstrov soovinud: «Peaks vaid Seefeldis «miinus» olema. See annaks meile plussi.» Veel pimedas olid meie treenerid läinud rajale, uurima praktiliselt iga rajalõiku, et määre täielikult täkke läheks. Aga rada lookles metsade ja mägede vahel 1186 m kõrguselt stardipaigalt kuni 1360 meetrini oma kõrgeimas punktis. Olümpiaajaloo raskeim, aga ka huvitavaim rada: tõus-langus, tõus-langus, tõus-langus, tasast maad, igavat sõitu peaaegu mitte meetritki.

Meie olümpiakoondise suusajälje pidid lahti ajama neli meest: Ivan Garanin, Sergei Saveljev, Nikolai Bažukov ja Vassili Rotšev. Vaid Garaninil oli sellest nelikust olümpiakogemusi Sapporost, ülejäänud debütantide võimekusse usuti selletagi.

Stardiplatsil levis ootamatu teade, mis kõigi meeled nukraks tegi: 30 km maailmameister ja üks olümpiafavoriite Thomas Magnusson sõitis olümpiastardi eelõhtul tagasi kodumaale. Seefeldi jõudnud telegramm rabas kõiki: «Isa surnud autoõnnetusel.»

Veel lootsid rootslased, et Magnusson tuleb tagasi vähemalt teatesõiduks. Kuid noormees vastas kutsele Rootsist otse: «Arvate, et üks olümpiavõistlus kaalub üles isa?» Nii jäid ühe tippsuusataja võimed Seefeldis vaagimata, ootama järgmiste aastate tippvõistlusi.

Õhutemperatuur stardipaigas oli $-9°$, lumepinnal $-11°$. Oli tuulevaikne ja päikseline, ideaalne suusailm, just selline, mida olid ihaldanud meie treenerid.

Täpselt kell 9 avas olümpiavõistlused prantslane Michel Thiery, 30 sekundit hiljem oli niisiis Juha Mieto kord oma 100 kilo liikvele lükata — allamäge, paaristõugetega, jõuliselt. Medalijahile läks

tavaid sündmusi on alles oodata, rajal on veel Saveljev, Formo, Bažukov, Rotšev.

Ei tea, kas olid ka Austria teleoperaatorid ja -režissöörid niivõrd hämmastunud ameeriklasest suusataja juhtpositsioonist — ikkagi ennekuulmatu lugu olümpialoos! —, et hetkel, mil finišimäest rühkis üles mees valges kombinesoonis, rinnanumbriks 35, lasksid TV-kaamerad ta silmist! (Nii ei näinudki maailm olümpiavõitja lõpuponnistust.) Sergei Saveljev, tema see oli, suutis aga viimasel 10 kilomeetril kõigist kiirem olla, 3 sekundit Kochist, 31 sekundit Garaninist, 17 sekundit Mietost. Lõpuaeg 1:30.29,38 oli juba tõsine avaldus kõrgeimale tiitlile.

Seefeldi suusastaadion asus mägedevahelises katlas. Kui hommikutundidel jäi päike Alpide idamassiivi varju, siis kella 11 paiku hakkas ta juba üle mäetippude ronima. Seda võis omal nahalgi tunda. Aga suusarajad laskusid staadionil ootava inimmassi keskele läänenõlvadelt, seega otse vastu päikest paiknevatelt rinnetelt. Ja kui stardimomendil mõõdeti õhutemperatuuriks -9°, oli selleks kellaajaks õhus juba 5 soojakraadi. Siin oligi peidus see kahe teraga mõõk, millel hiljem startinud pidid oma medališansse kaaluma: taktikaliselt oldi konkurentidest paremas seisus, libisemine polnud aga kaugeltki enam endine, isegi mitte see, mis veel 5—10 minutit tagasi. Nii halastamatu toimega on alpipäike.

Sain käigult vahetada Saveljeviga paar sõna ühendussillal, mille kaudu võistlejad pärast finišeerimist riietuskabiinidesse läksid.

«Ettevalmistus on tõesti hea olnud. Õnnelik olen muidugi. Määrdega läksin siiski ehk pisut alt: ülesmäge pidas hästi, allamäge polnud minek kõige parem. Oodake, pole ma veel kuld. Bažukov alles tulemas. Aga — ükskõik mis medal jääb, olen ikka õnnelik!»

Äkki vilksatasid nad koos — punane ja lumivalge suusatrikoo. Numbrid 48 ja 51, Formo ja Bažukov! Kaks liidrit vaheaegade järgi — norralane oli ees olnud 10. kilomeetril, oma esimest olümpiasõitu tegev noor Nõukogude suusataja 20. kilomeetril. Finišiks oli Bažukov jõudnud poolteist minutit varem startinud norralase peaaegu kinni püüda.

Kas tõesti lüüakse ka veel Saveljevi aeg?! 8 sekundit oli Bažukov juhtinud Saveljevi ees 10 km enne lõppu, nüüd oli aga aeg suusataja tahtest ja võimeist ometi kiiremini jooksnud. Mäletate, juba distantsi esimesel kolmandikul oli kahtlejaid Bažukovi liiga kiire alguse suhtes. Kuigi Formo jäi vägisi Bažukovile jalgu ja oli täiesti kustunud mees, jõudis elektrikell ka Bažukovile tiksuda 1:31.33,14. Isegi medalit mitte. Kas oli põhjuseks üliagarus algtempo valikul või süüdi alpipäike? Või mõjus hoopis esimene olümpiastart? Kas suudab Bažukov sellele Seefeldis vastata? Viimasel kolmandikul oli Bažukov Saveljevile tervelt minuti ja 12 sekundiga alla jäänud.

Ka Rotšev on tuntud kiire alustajana. Temalgi ei jätkunud libisemist ja jõudu lõpuni. Klause, Martinsen ja Koivisto suutsid end kogenud meestena veel esikümnesse sõita, kuid medalid jäid neistki kaugele. Ainulaadne avadistants olümpia suusaradadel läbi aegade —

medalimeeste hulgas ei ainsatki norralast, soomlast ega rootslast. Seevastu kuulub NSV Liidu suusatajatele kaks medalit, lisaks kõigi aegade esimene suusamedal ameeriklasele. Üllatus?

Olümpia on alati üllatusi pakkunud, aga veel nobedamad on olnud ajakirjanikud ise üllatuste-ristijate rollis. Küsiti aina: milles peitub Nõukogude suusatajate edu? Kõige paremini vastas sellele kuldmedalimees Sergei Saveljev pressikonverentsil ise:

«Täna oleks meie poistest võinud võita igaüks. Ilmselt oli mul parim stardinumber — nägin eest ja kuulsin tagant, võiduajamisel alpipäikesega jõudsin parajal ajal finišisse lipsata.»

Kõige enam pandi nendest sõnadest tähele: võita oleks võinud meie poistest igaüks. Jah, see oli kollektiivne edu, selge näide ettevalmistuse tõhususest, süsteemist, mis Nõukogude meessuusatajad tippu viinud. Ja kes seda kohapeal taipas, sai ka aru: üllatus saab olümpial olla vaid väline avaldus; selle taga on töö, sisu, võidutahe, võitlus oma kodumaa spordiau eest.

Sel hetkel, kui Sergei Saveljev Seefeldis oma esimest võidurõõmu maitses ja kaaslastega jagas, oli tema kodukülla Amuurimaal saabunud juba õhtuhämarik. Ajalehe «Sovetski Sport» toimetusest tulnud telefonikõne oli esimene, mis sellesse taigaküllа nii rõõmsa teate kätte toimetas. Kohalikus miilitsapunktis valves olnud leitnant Filinov olevat rõõmust telefonitorusse kogelema hakanud:

«Serjoža või!... No on alles uudis... Kas tõesti!... Kuidas siis ei tunne! Sõitsime kunagi koos siin sopkadel, oli teine meist kõigist paar aastat noorem, aga alla ei vandunud kellelegi.»

Miilitsaleitnant ruttas ka Saveljevite koju rõõmu teatama. «Vaid isa oli kodus,» kandis ta paarikümne minuti pärast Moskvasse ette. «Ema on õe poole Sahhalinile sõitnud, isa palus pojale sügavaima kummarduse teha ja edasi öelda — olge terved, võidelge edasi meie meeste moodi!»

Samal ajal kõneles Sergei Saveljev rahvusvahelisele spordipressile endast:

«Jah, päris algus oli ikkagi vist Sahhalinil, kus piirivalveülem Lokšakov mind suuskadele pani. Mu esimene treener oli Igor Vorontšihhin, sama mees, kes siin 12 aastat tagasi Mäntyranta ja Grönningeni järel 30 km pronksi võitis. Ise lootsin tulla kolmandaks. Fjodor Simašov ja Aleksandr Ušakov veensid: tuled teiseks! Aga Anatoli Šmigun, kellega elan ühes toas, oli väga resoluutne: «Mis teine — võidad, ja kõik!»»

Peab tõesti tubli annus spordimehe vaimu ja kindlust olema, et oma esimesel olümpiastardil täispangale välja minna. Seni oli Sergei Saveljevi «teenistusleht» välja näinud selline:

«Rahvusvahelise klassi meistersportlane. Sündinud 26. veebruaril 1942 Raitšihhinskis Amuuri krais. Pikkus 177,5 cm, kaal 71 kg. Kõrgema haridusega sõjaväelane, armeesportlane. Spordiga hakkas tegelema 1964. a., suusatamisega 1968. a. NSV Liidu koondisse kuulub alates 1973. aastast, samast aastast ka NSV Liidu meister 50 km

distantsil. MM-võistlustel Falunis oli parim koht — 10. suusamaratonis.»

Nüüd oli tä maailma silmis «uus Vedenin», nii meeldejääv oli olnud meie kõigi aegade edukaima meessuusataja võit Sapporos neli aastat tagasi. Nüüd avas olümpia suusaraja sama bravuurselt Sergei Saveljev.

Hõbedamees William Koch seisis rahvusvahelise üldsusega esmakordselt vastamisi samal pärastlõunal Innsbrucki suures pressikeskuses, koos värske kiirlaskumiskulla Franz Klammeriga. Loomulik, et austerlaste võidujoovastus külvas küsimustega üle Klammeri, jättes Kochi sinna kõrvale kuidagi arglikku, isegi pisut piinlikku olukorda. Õhetavate põskede ja välkuvate silmadega, aga leebe olekuga ameeriklane naeratas vaid aeg-ajalt, kui mõni küsimus Klammeriga seoses tedagi riivas. Pressikonverentsi lõpul esitati nagu vormitäiteks paar küsimust ka Kochile, ent see oli tõesti viisakuseavaldus. Hoopis asjalikum sissekanne on Bill Kochist USA olümpiakoondise teatmikus:

«Sündinud 7. juunil 1955 Guilfordis. 1973. aastal lõpetanud kooli Putney's, kolledžis õppimine edasi lükatud suusakarjääri lõpuni. 1970 ja 1971 olnud USA juunioride meister kahevõistluses, seejärel läinud üle murdmaale. 1975. aastal oli kolmas Euroopa juunioride lahtistel meistrivõistlustel, läinud aastal saavutanud Skandinaavias juunioride võistlustel 9 võitu 11-st.»

Pole sugugi tundmatu nooruk! Aga tema sportliku sisu avab ennekõike juhtmõte, mis Bill Kochi lühiportree juurde lisatud:

«Mind ei rahulda olla suusataja nr. 1 USA-s, tahan lõplikult end läbi murda maailma 10 parima hulka.»

Ja seda USA-s, kus murdmaasuusatamist spordialana peaaegu ei tunnistata! Nagu hilisemad olümpiasündmused näitasid, ei rahuldanud Kochi see hõbegi...

Pronksimees Ivan Garanin oli medalivõitjaist ainus olümpiakogemustega suusataja (Sapporo 50 kilomeetris 17.). 31-aastane Kustanai kraist pärit väga sitke hingega sportlane on olnud 8 korda NSV Liidu meister, rahvusvahelistelt suurvõistlustelt aga seni individuaaldistantside medal puudus. Faluni MM-võistlustel kuulus hõbeda võitnud NSV Liidu teatemeeskonda, 30 kilomeetris jäi aga Magnussoni, Mieto ja Staszeli järel napilt neljandaks.

Juha Mieto, kes ka Sapporos oli jäänud neljandaks, pidi jälle leppima niisama kurva rolliga. Ei tea, kas enda lohutuseks või tunnetades olümpiavõistluse pinget, pihtis ta pärast: «Mulle on tänane 4. koht väärtuslikum kui Faluni MM-võistluste hõbe 30 kilomeetris.»

Määre oli soomlastel õnnestunud, kuigi mitte sajaprotsendiliselt. «Meie saavutused vastavad täna meeste võimetele,» nentis peatreener Keijo Kantola lühidalt ja selgelt.

Muidugi, suurim paanika valitses norralaste leeris. Nägin, kuidas pärast finišit püüdsid ajakirjanikud Odd Brålt midagi pärida. See ajas lihtsalt reporterite ringi kätega laiali. «Norralastel ebaõnnestus määrimine täielikult,» oli Mieto selgitus.

Tõesti, raske oli esimesel pilgul mõista, miks enne olümpiat kõige ühtlasemaks peetud neliku — Martinsen—Formo—Brå—Myrmo — kohad olid alles 9., 11., 19. ja 23.

Paljud ajakirjanikud tundsid finišikoridoris intervjuusid, fotosid ja filme tehes siin liikuva seltskonna hulgas ära kaks tuttava kujuga meest. Austria suusavabrikandid Fischer ja Kneissl isiklikult, sekretäridel märkmikud ja fotoaparaadid käes, registreerisid piinliku täpsusega, mis marki «laudadel» keegi sõidab. Aga see meie koolipoisilik suuskade nimetus on olümpiatasemel nüüd vaid arhaism. Puusuuska ei tunnista enam keegi, plastmass on suusaraja täielikult vallutanud. Sellist «suusasõda» nagu Faluni-päevil, enam pole. Kes tahab võita, sõidab plastikul. Kas «Fischeril» või «Kneisslil», on maitseasi. Või kas ikka on? Avalikult oli teada, et näiteks Mietol oli leping «Fischeriga», ja ega temal üksi. Eksimatu liigutusega tõstab tänapäeval iga suusataja kohe finiši järel suusad õla najale, et firmamärk näha oleks. Reklaam ja äri, just seesama, mille vastu ROK võitleb. Tulutult. Mõnigi on ennustanud: läheb veel mõni aasta ja suusataja nime taha kirjutatakse tehasemark, nagu mootorratturil või autosõitjal...

Kodus on küsitud, kas Eesti suusatajad oleksid löönud seda kreeklast, kes äratas teleekraanilgi tähelepanu oma sõiduga. Küsija saab muidugi üksnes naljamees olla, sest isegi eelviimasele, türklasele Ahmet Unalile kaotas Athanasios Koutsougiannis täpselt poole tunniga: 67. koht ajaga 2:21.20,64, tervelt 51 minutit nõrgem kui Saveljevil.

Aga kohapeal teenis ka kreeklane aplausi. Ilmselt oli see kokkusattumus, et ta oli pärit olümpia sünnimaalt, kes on andnud maailmale ikkagi olulisima olümpiaprintsiibi: «... tähtis on osavõtt.»

Ka uustulnukad võivad olla favoriidid

Teiseks distantsiks pidi kõik juba palju selgem olema, konkurentide vorm teada, ühe või teise väljavaateid võis juba hoopis selgemalt põhjalt hinnata. Ka avadistantsi ebaõnnestujate kohta leiti kiiresti vabandusi. Saksa DV treener Erich Ast ei leidnud 30 km altminekule muud vastust, kui et Grimmer oli haigeks jäänud. Jah, tuli meenutada, et vahepeal Falunis suusailma valitsejaks tõusnud Saksa DV suurus oli haige ka Sapporo taliolümpial.

Hoopis segi olid asjad Norra suusakoondises. Kui taliolümpia avapäevadel norralased lausa kutsusid oma suusamajja *Norway Ski Center*, mis asus otse suusastaadioni kõrval, siis pärast hakati külalisi nagu pelgama, koguni neid tagasi tõrjuma.

Rootslastel ei jäänud muud, kui toita end inimlikust aspektist mõeldamatu lootusega: küll Magnusson tuleb tagasi ja võidab veel 50 km. Kõigi riikide suusatajad ja ajakirjanikud hindasid väga kõr-

gelt olümpiavõitja Sergei Saveljevi avaldust pressikonverentsil, et tema isiklikult ja kõik meie suusatajad tunnevad südamest kaasa Magnussonile ja avaldavad kahetsust nii tugeva konkurendi, suure sportlase puudumise üle olümpiarajal.

Nõukogude suusakoondise juhtkond oli **15 kilomeetriks** valmistanud uue sürpriisi: värskele kullamehele Sergei Saveljevile anti vaba päev, samuti Vassili Rotševile, ilmse vihjega — las mehed valmistuvad rahus suusamaratoniks. Iial varem polnud Nõukogude meessuusataja olümpial või MM-võistlustel 15 km võitnud. Värskete jõududena anti suusasprinti üles Jevgeni Beljajev ja Juri Skobov. Pealtnäha üllatav valik: Beljajev oli viimastel katsevõistlustel Bakurianis olnud alles 12., ent temasse kui omaaegsesse Euroopa juunioride meistrisse usuti. Juri Skobov, kes Faluni MM-võistluste järel oli ohjad ilmselt lõdvaks lasknud, sundis aga koondise treenereid uuesti endaga arvestama 15 km üllatusvõiduga Bakurianis. See oligi põhjus, miks Skobovit juba algusest peale teraselt silmas peeti. Kas «venelaste uus salarelv» suusasprindiks? Nii kõmustati avaala triumfi järel nüüd meie suusakoondise iga samm. Kahe värske mehe kõrvale valiti taas ülevoolavalt temperamentne Bažukov ja kassihingega Garanin.

Muudatusi oli igas koondises. Norralased olid Brå asemel sunnitud sisse tooma Pål Tyldymi, Sapporo kullavõitja maratonis, soomlased andsid võimaluse puht sprinteritele — noorukesele maa üllatusmeistrile Risto Kiiskisele ja Pertti Teurajärvele, kuulsa Eero Mäntyranta õepojale.

Kuigi rootslased panid välja oma parimad — Limby, Södergreni ja Sapporo selle distantsi kulla Lundbäcki —, Saksa DV koondis Grimmeri ja Klause, ning soomlased lootsid veel kord Mietole ja Koivistole, ei unustatud ka Bill Kochi medalit kolm päeva tagasi. Ent sel hommikul liikus Seefeldis vaid üks surmkindel prognoos — võidab üks Nõukogude suusatajaist. Niivõrd veenev oli olnud meie suusatajate esinemine avapäeval. Pealegi oli jälle täielikult «meie ilm» —13 kraadi külma, lumi −11°, kusjuures ilm võistluse käigus oluliselt ei muutunud, õhutemperatuur tõusis kahe külmakraadini, ent lumi jäi −10° piiresse.

«Alpenhofis» tõusti kell 5 hommikul. Pool kuus olid meie treenerid juba suusarajal, igal eriülesanne teatud liiki määret proovida. Nagu pärast rääkis meeste koondise dirigent Boriss Bõstrov, määriti võistluskorda 9 paari suuski, igale rajale minejale vastavalt tema enda soovile 2 paari erinevate määrdekombinatsioonidega, lisaks varupaar.

Päike sillerdas jälle silmipimestavalt, kui kell 9 hommikul stardijoon avati. Jõudsin just suusastaadionile, kui stardiplatvormilt lükkas end jõuliste paaristõugetega lahti Jevgeni Beljajev, et siis pikalt allamäge liuelda. See oli viimane särtsukogunemine eesseisvaks 15 kilomeetriks. Orientiir ees oli suurepärane — poolteist minutit varem oli startinud Bill Koch.

Alati ohtlik Odd Martinsen, kogenuim norralastest, oli saanud

stardinumbriks 13. Tugev grupp läks teele 5 minuti jooksul — 31 Formo, 34 Klause, 35 Skobov, 37 Mieto, 40 Lundbäck.

Just hetkel, kui stardilavatsile seadis suuska nr. 52, Arto Koivisto, süttis elektrontablool vaheaeg. Nr. 4, USA (Koch) 22.21 ja juba hetk hiljem — nr. 7, URS (Beljajev) 21.23. Kas tõesti! Terve minut 6 km kohta, see tähendab, et Beljajev peab juba Kochi nägema. See fakt lõi suusastaadioni kihama. Sõbralik heakskiidukahin saatis teeleminevat Bažukovi. Poolteise minuti kaugusele sai ta ette hea orientiiri, Koivisto. Igal hommikul suusastaadionile tulnud NSV Liidu Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimees Sergei Pavlov ei varjanud oma ülevat meeleolu. Aukülaliste tribüünilt viipasid meie suusatajaile mitmed käed.

Üksteise järel laekuvad vaheajad ainult kinnitasid Beljajevi ülikõva algust. Formo 22.02, Martinsen 22.10, Klause 22.03, Mieto 22.11, Skobov 22.19. Aga kuuenda ja kaheksanda kilomeetri vahel ootas ees raja raskeim tõus.

Peagi olid liidrid ka 10 km kohal, aeg Kochil 33.49, Beljajevil 32.29. Seega oli ameeriklane peaaegu käes. Ronisin parajasti suusastaadioni kõrgeima künka otsa, et näha pikka finišisirget, kui juurde tuli soomlasest kolleeg Matti Salmenkylä, ning sõnas: «Kui Beljajev on finišeerinud, võime ära minna — võitja on teada.» Nii ülivõimas tundus ta vaheaeg tol hetkel, kui . . . kõrvale tuttavad hõimukeelsed ergutushüüded sundisid kiire pilgu tabloole viskama: nr. 52 FIN — 21.17. Arto Koivisto isegi Beljajevist kiirem, sekund kilomeetri kohta! Ja kohe samas ka Bažukovi vaheaeg — 21.20, viies ta teiseks Koivisto ja Beljajevi vahele.

Selguski, et vaid Koivisto ja Bažukov olid suutnud Beljajevi tapvale algtempole midagi vastu panna, ülejäänutest oli see kolmik vähemalt 40 sekundit ees. Tohutu varu! Päris lõpus nr. 78 all sõitnud Garanin sõitis ainsana end «eikellegimaale» 21.37-ga. Ent medalikolmik tundus päris selge olevat,

Selleks ajaks oli Beljajev juba finišisirgel. Esialgu Kochi selja taga, siis jõuliselt, oma pika kerega rütmiliselt edasi rünnates surus Beljajev end Kochist mäkketõusul mööda ja oli finišikanga all juba sekund ees. Beljajev — 44.01,10, Koch — 45.32,22.

Mis värvi medali saab Beljajev? Oodata tuli kõigepealt 10 km vaheaega Koivistolt ja Bažukovilt. Olid nad pidanud sama tempot? Veel lisanud? Koivisto vaheaeg oli 32.19, 10 sekundit Beljajevist ees, ent liider oli juba Bažukov — 32.15. «Selge,» ohkasid kergendatult meie treenerid, «Bažukov hakkas finišeerima.» Oma teises olümpiasõidus polnud Bažukov enam kinnisilmi võitlusse tormav nooruk, vaid oskas ka nii meeletu tempo juures veel omapoolse trumbi, finišeerimisoskuse sisse lülitada.

Formo (33.24), Martinsen (33.26), Mieto (33.46) olid oma vaheaegadega nagu mehed teisest klassist, kuigi pretendeerisid esikuuikusse. Lõpuks venis vahe veelgi suuremaks: Martinsen — 45.41,33, Formo — 45.29,11, Klause 45.42,97, Mieto 45.46,27, Skobov 46.16,27.

Bakuriani katsevõistluste võitja kohta sai anda vaid ühe selgituse: kogu püssirohi oli antud olümpiavõistkonda pääsemiseks, võitluseks endaks polnud enam midagi välja panna.

Pikisilmi oodati lahendust. Kakskümmend kaks ja pool minutit lahutas stardiaegades Beljajevit ja Koivistot, veel poolteise minuti kaugusel suusatas Bažukov. Nende minutite sisse mahtus sadu ja tuhandeid ärevaid mõtteid. Need, kes TV-ekraane finišikoridori kõrval sihtisid, tulid oma «uudiseid» kohe kõigile teatama — Koivisto 3 km enne lõppu 5 sekundit Bažukovist ees, aga Garanin lööb vist veel kõiki. Järgmine teadis juba öelda, et Bažukovil on vähemalt paarkümmend sekundit aega varuks. Igatahes olid andmed nii vastukäivad, et parem oli neid üldse mitte uskuda, oodata veel õige pisut.

Siis ilmus finišikoridori algusse, silla alla nähtavale Koivisto. Ja välkkiirelt kerkisid rajaserval juba tuttavad lipukesed, kaasnev kisaorkaan oli Takalo päev tagasi sel viimasel finišitõusul nagu linnutiivul kullale kandnud. Nüüd usuti sama võimalust Koivistolgi olevat. Sitkust oli, jõudu aga enam mitte. Rohkem kui 100 m jäi lõpuni, kui «armuaeg» läbi sai. 44.19,25 märgiti Koivistole, ikkagi tippaeg kõigi teistega võrreldes. Ja juba vilksatas Bažukov. Särtsu oli tõesti kõvasti, käed-jalad käisid raugematus taktis, mees lausa jooksis ülesmäge. Aga elektrikell oli samuti kiire. Finiš!

«Kas kaotasin Beljajevile?» oli Bažukov kohe küsinud.

«Ei kaotanud! Võitsid! Oled olümpiavõitja!» hüüdsid meie ajakirjanikud piirdeaia tagant.

«Palju kaotasin?...» ei jätnud õhku ahmiv Bažukov oma.

Alles siis, kui ta NSV Liidu Suusaspordi Föderatsiooni esimehe Vjatšeslav Zahharini käte vahele vajus, taipas ka päevakangelane ise, kes ta nüüd on. 43.58,47! 2.63 sekundit parem Beljajevist, kes juba sõidust toibununa hüppas kergelt üle piirdeaia sõpra ja treeningukaaslast embama. Neid oli naljakas vaadata — Beljajev pikk ja võimas, Bažukov peaaegu tema kaenlaaugus, nina vastu konkurendi rinda.

Raadiokabiinide trepil olid soomlased samal ajal sisse piiranud Koivisto. Kuulsin ise, kui Koivisto ausa spordimehena tunnistas: «Kukkusin laskumisel enne finišit, umbes 13. kilomeetril. Lasksin end lihtsalt istukile, et mitte ühele rajale tulnud turistile otsa sõita. Kaotasin laskumisel loomulikult hoo ja võib arvata, et umbes 15 sekundit. Aga üle pronksi poleks ma ikkagi jõudnud sõita.» Ei teadnud sel hetkel Koivistogi, et veel rajal olev Garanin takerdub samal laskumisel. Jälle sõitis üks turistidest otse ette. Taas kukkumine. Ka rääkis Garanin pärast 15—20 sekundi kaotamisest, aga lõpuaeg 44.41,98 asetas ta lõplikult 4. kohale. Hiilgav! Kuld, hõbe, lisaks 4. koht — kolm meie meest ülekaalukalt parimas juhtkvartetis.

Sain oma käe õnnitluseks Bažukovi pihku pista just siis, kui ta üleliidulise raadio kolleegide Novikovi ja Surkovi küüsist pääsenud.

«Parimad soovid Eesti Televisiooni poolt,» sain vaevalt öelda, kui Bažukov oma tulise pilgu üles viskas ja reageeris: «Ah Eestist?

Väga meeldiv. Teil on suurepärased kohad: Otepää ja Kääriku. Aitäh!» Rohkemaks polnud verivärskel olümpiavõitjal mahti, kuid eks kõnele öeldu paljustki.

Oli juhtunud nii, et kaksikvõidu mehed Bažukov ja Beljajev on mõlemad pärit Komist. Bažukov sai olümpiajärgsel suvel 23-, Beljajev vahetult olümpia järel 22-aastaseks. Kullamees on 174 cm pikk ja 70 kg raske, hõbedavõitjal on pikkust 188 cm, kaalu 85 kg. Suusaraja Taavet ja Koljat.

Meeleolukas lisapala etendus pressikonverentsil, kui Bažukovi suure sõbra Rotševi juhtimisel õppisid spordiajakirjanikud kirjutama ja hääldama kooris sõna «Sõk-tõv-kar». Kulus ära, sest kolmik Smetanina—Bažukov—Rotšev on suurde suusamaailma astunud just Komi ANSV pealinnast.

«Bažukovil on väga sirgjooneline karakter, ei mingit keerutamist elus ega spordis, eks seetõttu võitiski,» seletas Rotšev.

Milles siis ikkagi peitub Nõukogude suusatajate sellise edu saladus? See oli küsimus, millele välismaised korrespondendid kangekaelselt vastust otsisid. Jõudsin ka ise selle küsimusega NSV Liidu suusakoondise peatreeneri Venedikt Kamenski ette.

«On kolm põhjust. Esiteks ja teiseks: väga õnnestunud viimane ettevalmistusetapp Bakurianis koos täpse meditsiinilise teenindamisega. Aga mis peatähtis — kõik koondise liikmed on oma parimates suusataja-aastates, täis tahtmist ja andumust. Kõik tunnetavad suurepäraselt ja üksmeeles seda vastutust, mis neil kanda, oma ülesannet, ja töötavad säästmatult selle täideviimise nimel.»

Klass üle olnud esinelikule järgnesid Formo ja jällegi kuue hulgas olev Koch. 7. kohaga äratas tähelepanu aasta-aastalt ülespoole rühkiv kunagine Euroopa juunioride esinumbreid Georg Zipfel Saksa FV-st. Martinseni, Klause ja Mieto järel oli jälle esikümne piirimail šveitslane Albert Giger. Juri Skobov sai 16. koha.

Aga mõnegi favoriidi leiame hoopis ebaharilikult kohalt — Pål Tyldym oli 20., Sven-Åke Lundbäck 30. Sapporos olid nad mõlemad olnud olümpiavõitjad. Hoopis seletamatu on 15 km maailmameistri norralase Magne Myrmo 55. koht, viis ja pool minutit võitjast järel.

Nende tulemuste valguses ei saanud kaksipidi mõista: 4×10 km teatesõidus ei tohiks NSV Liidu koondisel üldse vastast olla. Nii ülekaalukalt olid üksikuid distantse viimati võitnud soomlased Oslo olümpiapäevil 1952.

Aga mis rahvusvahelises spordiajakirjanduses silmis suurima väärtuse omas oli see, et ka meie debütandid olid kohe suutelised sõitma kullale. Sellist psüühilist valmisolekut hinnati vägagi kõrgelt. Õigustatult.

Samal õhtul olümpiakülas õnnitles uusi olümpiasangareid meie delegatsiooni juht Sergei Pavlov. Leninliku komsomoli raportile NLKP XXV kongressile oli olümpialaste nimel au alla kirjutada Irina Rodnina ja Aleksandr Zaitsevi kõrval ka Nikolai Bažukovil ja Jevgeni Beljajevil.

Au võitjatele, kummardus mehistele!

Väga värskelt on meeles too hommik. Esimene pilk läbi hotelliakna: värske, kuid ilmselt niiske lumevaip vastasmaja katusesiiludel, rõske, sajule kiskuv ilm. Nõnda oli all-linnas, Innsbruckis. Mis sünnib praegu üleval Seefeldis?

Spordirahvas on vahetevahel ka ebausklik. Varahommikune mulje oli nii erinev eelmiste päevade omast, et ei saanud toanaabrile Mati Elistele vihjamata jätta: tänane pole üldse «meie ilm»...

Täna pidi aga sõidetama teatevõistlus, **4×10 km,** kõige salakavalam, kõige vahetum, kõige haaravam, kõige psühholoogilisem kõigist suusaaladest. Eelmisel õhtul oli osa Nõukogude ajakirjanikke naljatades peatreener Kamenskile pihtinud: «Polegi nagu enam huvitav, aina võidame...»

«Oodake... Teatesõit — kurat teab, mis see on! Siin on psühholoogiat ja üldse kõike, mis vaja,» olnud peatreeneri vastus.

NSV Liidu suusakoondisel oli tulle saata «kõikide aegade» meeskond: Saveljev ja Bažukov kuld-, Beljajev hõbe-, Garanin pronksmedaliga. Pidi tubli annus kartmatust olema, kes sellise nelikuga kullale konkureerida ihkas.

Esimest korda ei paistnud ka Seefeldis päike. Mäetipud olid mattunud pilvedesse, rajal oli jäide, sulalund pealegi lisaks tilkumas. Raske ilm. «Kui NSV Liit võidab ka sellise ilmaga, peame tõesti kõvad olema!» olin kirjutanud oma olümpiamärkmikku.

Võistlus möödas, avasid meie treenerid ühe saladuse: teatemeeskond koostati printsiibil, et juba esimestel etappidel oleks varutud kindel edumaa. Igaks juhuks, ootamatuste, võimalike äparduste vastu lõpus.

Eks igal koondisel olid oma probleemid. Norralased, olümpia eel niisama kindlad favoriidid kui NSV Liit praegusel hetkel, kurtsid taga oma ülitugeva keti — Myrmo—Martinsen—Formo—Brå — purunemist. Myrmo ja Brå olid lihtsalt vormist väljas, end olümpiaks üle timminud — nii hindasid Norra suusajuhid asja. Falunis üllatavalt tiitli haaranud Saksa DV koondisel polnud lipukandja Gerhard Grimmer pärast haigust ikka veel täishoos, rootslasi demoraliseeris Magnussoni äraolek, šveitslased pidid oma Sapporo pronksi kaitsma ilma haigestunud Albert Gigerita, kahe esimese distantsi ühe tippmeheta. Soomlastel on alaline olnud «neljanda mehe probleem», kes peaaegu alati ka alt vedanud. Ja nüüd Seefeldis tõusis tõeline «kodusõda». Ainsa Töölisspordiliidu suusatajana koondisse pääsenud Eero Ruonala lubati algul välja panna 15 km-s, siis teatesõidus, ent lõpuks ei peetud kumbagi lubadust ja otsustati hoopis Mieto—Koivisto—Teurajärve—Pitkäse kasuks.

Kui hommikul kell 9 rivistus stardijoonele 16 teateviijat, valitses tiheda spaleerina suusastaadionit piirava pealtvaatajaskonna hulgas tõeline tunnetepaabel. Kas peavad paika prognoosid niigi ootamatustega ülekülvatud teatevõistluses, kui kraadiklaas näitab juba stardi ajal ühte soojakraadi ja lumi on nulli lähedal?

Läks! Kisaorkaan, lumemöll, suuskade-keppide plagin. Alati on väga tähtis, kuidas keegi jõuab oma starditeelt punkti, kust algab ühisrada. Meie maa koondises oli avaetapi usalduse pälvinud Jevgeni Beljajev, oma stardikiirust juba 15 km tempotegijana ilmutanu. Künkale jõuab Beljajev teisena ja nii sukeldub teaterong metsade ja mägede rüppe.

Peagi toidab meid teade: Beljajev esimene, siis... oodata tuleb mõned sekundid — Pål Tyldym (Norra), Benny Södergren (Rootsi), Gerd Hessler (Saksa DV)... Õige pea juhib Beljajev 12-sekundilise eduga, siis 15, siis juba 20 sekundiga. Pikim tõus 6. kilomeetril on läbi, edasi laskub rada kuni suusastaadionini.

TV-ekraanil oli siis ja ka hiljem see moment hästi näha. Beljajev tuleb pika, libiseva tõukega, selgelt ees, kaob põõsaste varju ja äkki... suusataja kehast käib nõks läbi. Sel hetkel vahetab ka režissöör plaani. Eestvaates võetuna sõidab Beljajev imelikult ühel jalal kekseldes, konkurentide rodu lähenemas selja tagant. Mis juhtus?

Anatoli Akentjev, Innsbruckis meiega koos elanud armeesuusatajate peatreener, rääkis õhtul:

«Olin vastavalt koondise treenerite soovile 8. kilomeetril, et ergutada ja sidet hoida, kuigi puudus raadiosaatja. Kuulsin kõrvalt, et midagi on juhtunud, ja hakkasin meeleheites võistlejaile vastu suusatama. Nii palju teadsin, et Beljajev peaks juhtima. Aga minule vastu tormasid hoopis teised: rootslane, norralane, sakslane, austerlane, soomlane... Kus on siis Beljajev?! Äkki näen: Ženja sumpab ühe jalaga lumes, püüdes ühel suusal kuidagi libiseda.»

Siit sai alguse lugu, mis olümpia suusavõistluste ümber kõige enam laineid lõi — «Adidas»-suusasaapa lugu. «Adidas» on teatavasti maailmakuulsusega Saksa FV-s asuv sporditarvete firma. «Adidase» Prantsuse filiaal oli olümpiatalveks valmis saanud uudse konstruktsiooniga suusasaapa: õhukesest plastmasstallast ulatub ettepoole keeleke, talla pikendus, mis siseneb suusalaiusesse metallklambrisse. Kanna all on suusal kolmnurkne kõrgend, mis vastab õnarusele saapakontsas. Laskumistel see nagu lukustab saapa suusale, lubamata vähimatki saapa külgliikumist suusal. Selline kinnitusviis parandab ühtlasi suusa juhitavust. Lisaks nendele sõiduomadustele on see saabas ka üldpruugitavaist ülekaalukalt kergeim: paar neid saapaid kaalub niisama palju, kui üks senituntud kergeim suusasaabas (230—260 grammi), metallklambri kaal on aga kõigest 22 grammi. «Parim saabas, millega iial sõitnud olen,» ütles ka Anatoli Akentjev. Firma oli andnud saapad meie maa koondisele proovida juba hooaja algul, neid katsetati Siberi pakases, Uraali ja Kaukasuse nõlvadel. Suusatajad olid väga rahul, kuigi esines üksikuid defekte. Viimastel võistlustel Bakurianis oli ühel saapal murdunud tald. «Sõitsin kogu aeg nende saabastega ega teadnud midagi karta,» märkis Beljajev õnnetuse järel. Ja pidi selleks olümpia teatevõistlus olema, kus kindlal liidripositsioonil olev mees leiab: suuska polegi enam saapa

küljes! Murdunud oli plastmasskeeleke, mis iga suusasammu juures paindub.

Algul oli ka Akentjev rajal nõutu olnud. Mida teha? Tavalise sidemega suuska ei saa selle saapa külge kinnitada. Akentjev andis oma suusa koos saapaga, kuigi Beljajevile oleks nr. 43 asemel vaja olnud nr. 45. Aga häda ajab härja kaevu! Beljajev jätkas mehiselt, kuigi liidrite püüdmine oli juba lootusetu.

Esimesena andis teate üle rootslane Södergren, siis Hessler (Saksa DV), norralane Tyldym, austerlane Horn, soomlane Pitkänen. Viis esimest mahtusid 20 sekundi sisse. Kümnendana jõudis pärale Beljajev, 1.11 liidrist järel, ikkagi hästi sõitnud selliste seikluste kohta. Meelde tuli: Sapporos sõitis Vedenin viimasel etapil norralase Harvikeni 1.10-se edumaa meie võiduks.

Teist etappi alustas liidrina rootslane Christer Johannsson, Magnussoni asemik Seefeldis; tema taga kohe Axel Lesser, Saksa DV ainus uus mees Faluni kuldse meeskonnaga võrreldes; norralastel koondise pesamuna Einar Sagstuen; soomlastel nende «raskekahur» Juha Mieto, omakorda ainus, kes põhjanaabritel Faluni 4. koha meeskonnast rivisse jäetud. Meilt läks teele sprindikuld Nikolai Bažukov. «Juba esimestel tõusudel tundsin, et suusad annavad kõvasti tagasi.» Aga mees kannatas. See on sõna, mis iseloomustab ühteaegu sportlase võitlust iseendaga, vastastega, tingimustega.

Eesotsas oli sel ajal toimunud juba muutusi. 3. kilomeetril asus liidriks Lesser, Mieto ähvardavalt lähenemas. Just sel momendil vuhises mäeküljelt täiel hool alla suusataja naise kostüümis ja sõitis täiskäigul Lesserile otsa.

«Pidi midagi väga tõsist olema, mees vajus momentaanselt kokku,» kahetses kannul sõitnud Mieto hiljem. Tõepoolest, Axel Lesserile pandud diagnoosis seisis: roidemurd, kopsurebend.

Kes oli too tundmatu naine? Mitu päeva tagantjärele otsis Austria ajakirjandus tulutult *Frau X*-i. Jõuti ka oletuseni: aga kui ta polnudki naine, vaid naise riietuses provokaator? Nii otsene oli olnud pealtnägijate arvates rammsööst Lesserisse.

Nii olid viimaste MM-võistluste kaks parimat meeskonda õnnetuse osaliseks langenud.

Mieto jõudis nüüd kergelt kohale, kuhu ta arvatavasti etapi lõpuks end niigi oleks võidelnud. Sellist tahtmist ja väge täis ei olevat ka soomlased ise oma Pikka Jussit veel näinud.

«See oli mu elu parim sõit,» polnud Mietol endal ka põhjust tagasihoidlikuks jääda, kui oli sprinterliku etteviskumisega hoo kolmanda etapi mehele Pertti Teurajärvele sisse lükanud. 50 sekundit andis oodata, kuni sama said teha norralased — Einar Sagstuen saatis teele Ivar Formo. Mieto oli 10 kilomeetril 21 miinussekundist sõitnud Soomele välja 50 pluss-sekundit. Tegelikult oli see teatesõidu otsustav etapp.

Kolmandana tuli Bažukov, Mietole etapil küll alla jäänud (Mieto 31.14, Bažukov 31.57), aga ikkagi 10. kohalt pronksipositsioonile jõud-

Tirooli pealinn oli juba teistkordselt taliolümpialastele külalislahke

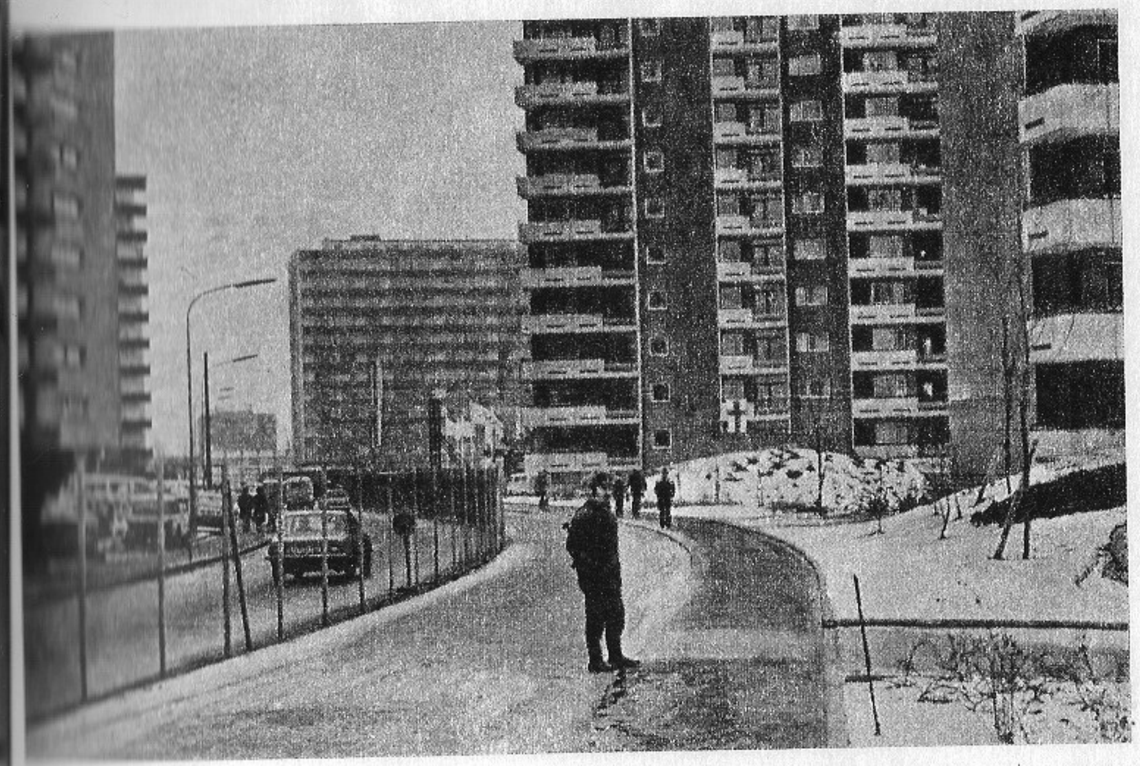

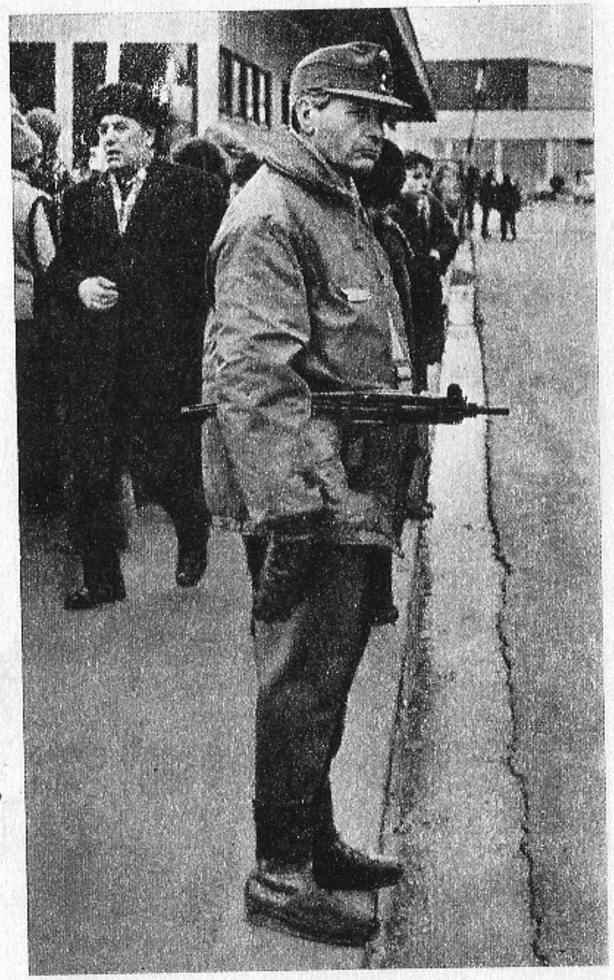

Autoteede sõlmpunkt Bergiseli trampliini jalamil

Sissepääsu olümpiaküla piiras alati uudistajate hulk

Olümpiaküla, tänapäeval küll tegelikult moodne elamurajoon

Müncheni mängude traagilised sündmused meenutasid end igal sammul

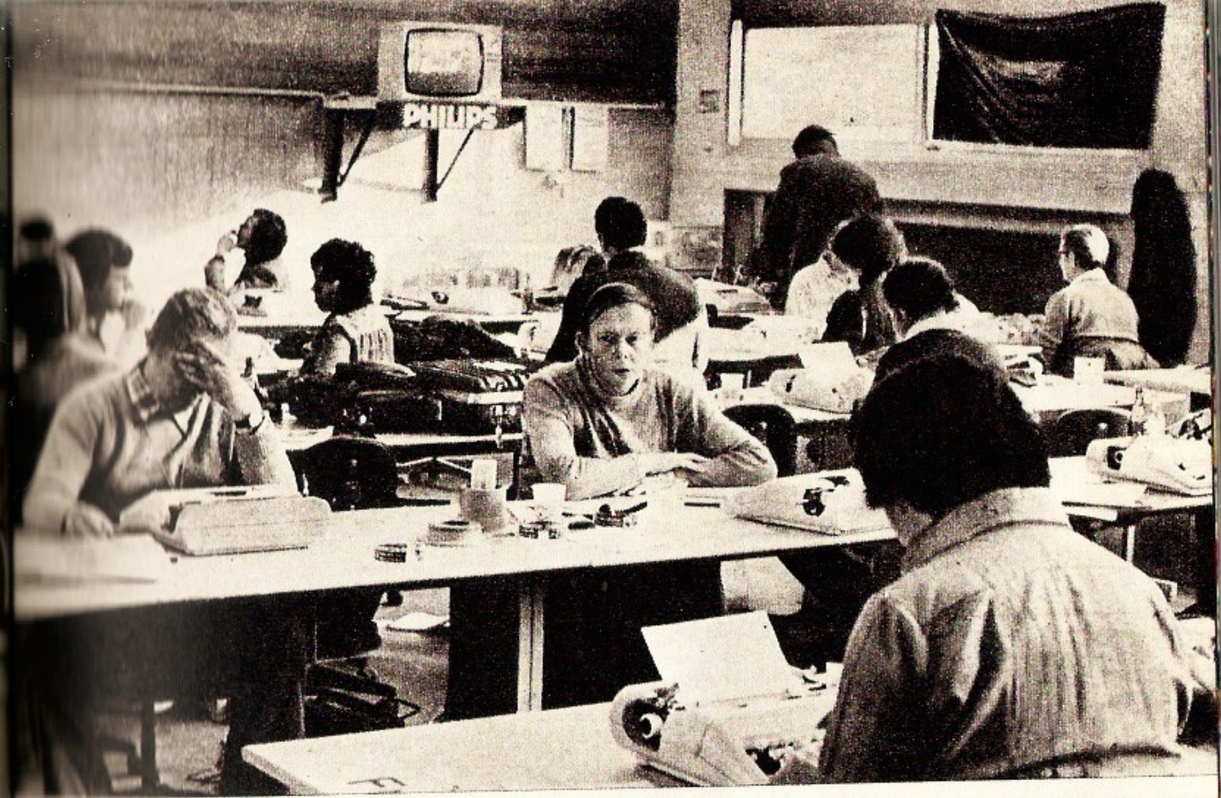

Siit, pressikeskusest, kandus olümpia üle terve ilma
Ühendussild kesklinna ja jäästaadioni vahel

Ka pressikesküse saginas peab ajakirjanik suutma oma tööd teha
Õigus olümpiafilmi teha kuulus sedakorda Austria televisioonile

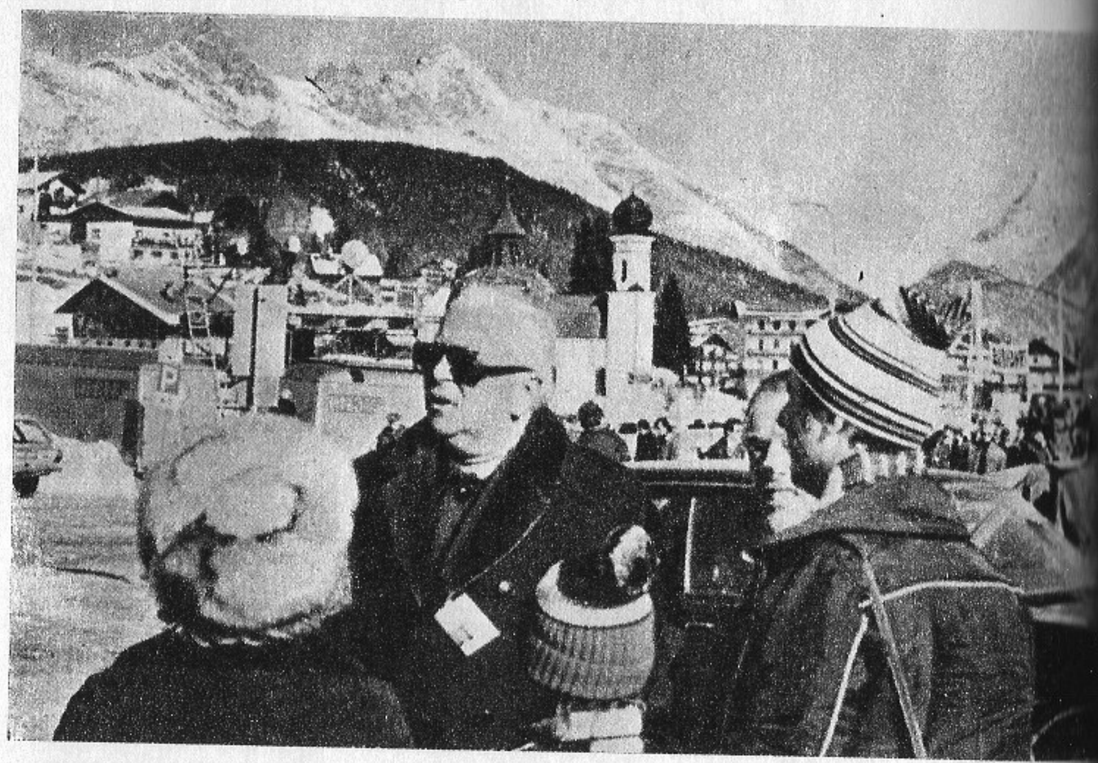

Dr. Alois Lugger, Innsbrucki linnapea
ROK-i president Killanin
Avapäeva ootusärevus

Hetk avapidustustelt

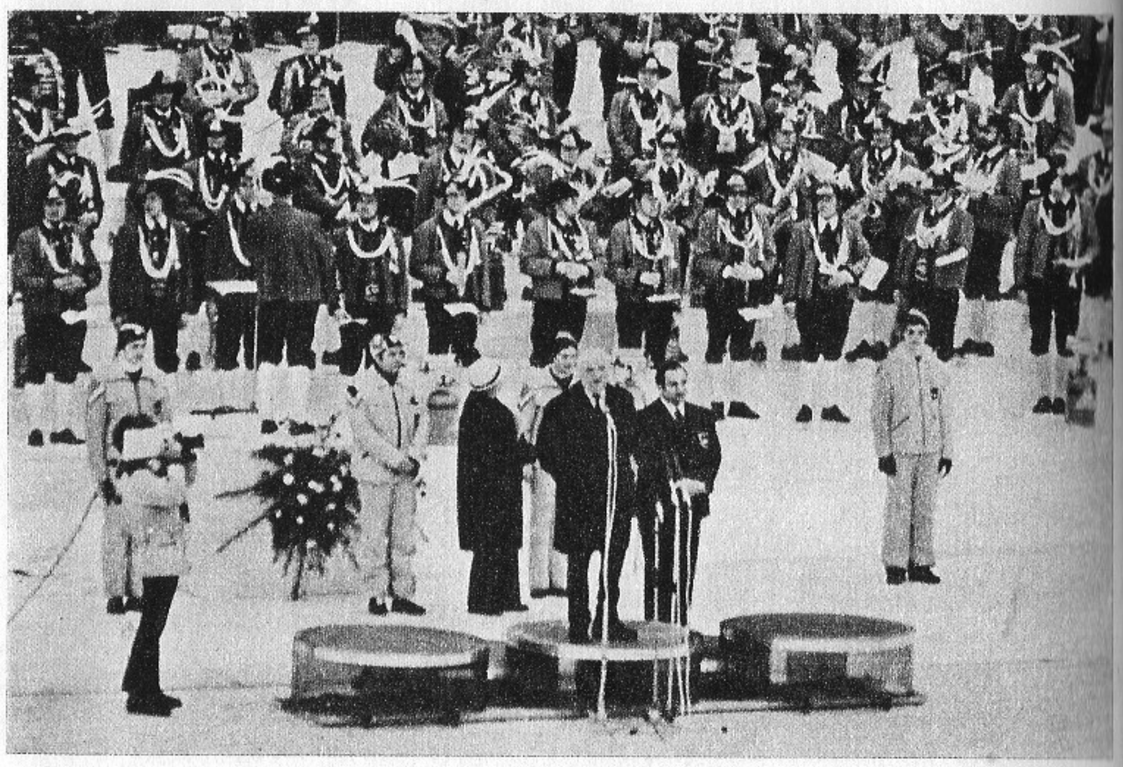

Vaade ajakirjanike tribüünilt

Lord Killanin ja XII talimängude organiseerimiskomitee esimees Fred Sinowatz

1976. aasta olümpiatuli 1964. aasta olümpiavõitja Josef Feistmantli käes

Im Namen aller Wettkämpfer gelobe ich, daß wir im fairen Wettstreit an den Olympischen Winterspielen teilnehmen und die für sie geltenden Regeln achten und befolgen werden, im Geiste sportlicher Fairneß, zum Ruhme des Sports und zur Ehre unserer Mannschaften.

Esmakordselt põles körvuti kaks olümpiatuld

Kirev olümpiataevas

Werner Delle Karthi suu läbi kõlas sportlaste vandetõotus

Värviküllases Seefeldis
Lumi, päike, olümpia

Kolleegid omavahel: Toomas Uba ja Mati Eliste, keskel Soome raadioreporter Ilmo Lounasheimo

Selliseid müügipunkte oli Seefeldis sadu

XII taliolümpia sümbol – lumemees – teeb endale alpipäikese all head äraolemist

Külaline eelmisest talimängudelinnast Sapporost

Jääskulptuur Seefeldi *Sportzentrumi* väravas

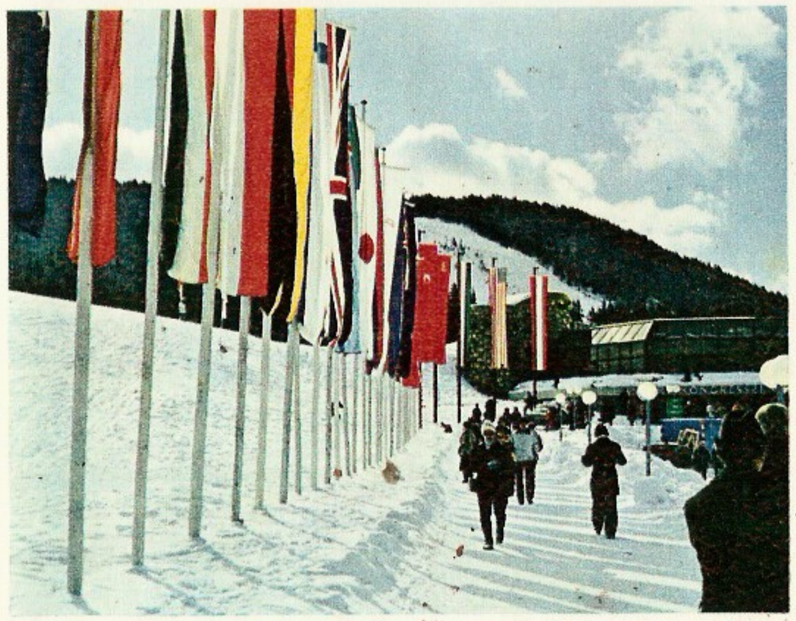

Olümpiavärvid

Seefeld. Taamal *Sportzentrum* ja slaalomi-nõlv

nud. Milliste kannatuste hinnaga, seda teab vaid Bažukov ise. Finiši järel ütles ta vaid ühe sõna: «Raske.»

Liidritele olid need hetked kõige ebakindlamad. Mis mees on see Pertti Teurajärvi, kes oli paar aastat tagasi komeedina esile tõusnud, kelle oli õepojana oma isikliku hoolitsuse alla võtnud Eero Mäntyranta ise? (See liit purunes peagi — Mäntyranta ei pidanud õepojast kui sportlasest lugu.) Nüüd läks ta rajale olukorras, kus ohtlikus kauguses tulid selja taga Ivar Formo ja Sergei Saveljev.

Tol hetkel ei osanud aimatagi, mis oli sündinud NSV Liidu koondise määrdeplatsil vahetult enne teatevahetust. Aga etapile läinud Saveljev polnud sugugi olümpiavõitja Saveljev.

Pärast rääkis ta ise pressikonverentsil:

«Treenerite raadiosaatjate kaudu tuli rajalt teade: Bažukovil suusad tõusudel peavad, langustel pole head libisemist. Taipasin kohe: ei saa olla. Mul sama määre all, tunne otse vastupidine. Kutsusin Bõstrovi. Kontrolliti saadud andmeid, ei saadudki veel lõplikult asja klaariks, kui juba tuli minna. Sama määrdega. Ja ikkagi oli üks vahendav lüli lihtsalt tõusud ja laskumised segi ajanud. Vaat, mida teatesõidus tähendab esimesest etapist siginema hakanud ärevus.»

30 km kullamehe positsioon aga kohustas — võitle vähemalt teise koha eest!

Kahe liidri vahe püsis distantsil kogu aeg muutumatuna. Saveljevi äpardusest teadmata oli publik Seefeldis hämmeldunud — Rootsi ja Šveits NSV Liidust möödunud! Ja mitte ainult need kaks meeskonda.

Etapifiniši ks oli Teurajärvi edu Formo ees 10 sekundi võrra kasvatanud. 1.01 oli Arto Koivisto viimasele etapile minnes Odd Martinsenist ees. Ja kolmandana tuli USA! William Koch, jälle tema. Etapi parima ajaga 30.43 (Teurajärvel 31.25, Formol 31.35, Saveljevil 32.19) oli sitke noormees sõitnud ameeriklased 8. kohalt kolmandaks.

Saveljevit nägime suusastaadionilt esmakordselt siis, kui laskumise järel ülekäigusillalt jäi mäekülgedel lookleval rajal sõita veel kaks ja pool kilomeetrit. Sel hetkel olid kolm meest praktiliselt koos: rootslane Thomas Wassberg, šveitslane Heinz Gähler ja Saveljev. Ja kuigi sel viimasel lõigul saatis suusatajate iga sammu ergutushüüete segu — «Hei-hei!», «Hop-hop!», «Davai!», jäi Saveljev nii tühisel distantsil konkurentidest maha 40 sekundit. Rada tuli metsast välja, alpipäike sulatas ka pilve tagant ja nüüd polnud Saveljevi suusal enam ei pidamist ega libisemist. Etapil oli tal paremuselt alles 10. aeg, teate andis ta Ivan Garaninile 6-ndana. Medalikoht tuli jälle kätte võidelda.

Püüdsin jälgida rajale tuiskavate meeste ilmeid. Mida võis sealt välja lugeda?

Arto Koivisto rühkis üles mäkke enesekindlalt, vaba üleliigsest pingest, aga võimsalt. Kogenud Odd Martinsen minut hiljem oli rahu ise. Kohe oli tunda, et mees sõidab kindla hõbeda peale. Ameeriklasest Ronny Yeagerist ei õhkunud sugugi sellist kindlust. Ärevusega vaatas ta kohe selja taha — kas tulevad juba? Seal tormasid teineteise võidu kaks kogenud suusahunti, rootslane Sven-Åke Lundbäck

ja šveitslane Alfred Kälin. Aga ka nemad ei võinud endas veel kindlad olla — 37 sekundit hiljem tuiskas rajale Ivan Garanin, huuled kokku surutud. Tõusul tihe töö keppidega, kohe täiskäik peale, muud valikut pole. Pronks on veel ühe minuti ja 4 sekundi kaugusel.

«Mul polnud mingit kahtlust, et suudan edu hoida,» ütles Arto Koivisto kohe pärast seda, kui oli võitjažestiga, ülestõstetud kätega finišikanga alt läbi sõitnud. «Ainult lõputõusul oli rada juba pehmeks läinud, pidin komistamagi,» tuli naerul suust. Siis haarasid meeskonnakaaslased ta kätele ja lennutasid vastu Seefeldi sombus taevast. Aga soomlaste jaoks oli see kõige päikeselisem päev olümpial! Võita teatesõit jälle 16-aastase vaheaja järel! Tookord oli legendaarne Veikko Hakulinen lausa rinnaosa võrra löönud 15 km kulda, norralast Håkon Brusveeni. Nüüd sihtis too, siin Norra TV kommentaator, reptorterikabiinist välja: kas tuleb juba Martinsen, kas tuleb Norrale esimene suusamedal Seefeldis? Tuli. Koivistost küll veel ühe minuti maha jäänud, aga kindla vahega järgneva ees.

Ja selleks oli Garanin. Kaks üleni valges, Garanin ja Lundbäck, olid suusastaadionile laskumisel peaaegu koos, nüüd tasus Garanin sel viimasel lõigul kõigi äparduste eest. Viimase etapi kolm kiiremat: Koivisto 30.16 (kogu võistluse parim aeg), Garanin 30.41, Martinsen 31.13.

Au võitjatele, kummardus mehistele! Selline võiks olla selle teatesõidu kokkuvõtlik sisu. Üks küsimus kripeldab meie spordisõbras ikkagi: kui ei oleks olnud neid ebaõnnestumisi, kas oleksime siis Soomet võitnud? Teatevõistluse puhul ei saa siiski aluseks võtta puhast aritmeetikat. Jah, aegade liitmisel, ilma Beljajevi äparduseta, oleks Soome ikka ees olnud. Aga ei maksa unustada, et Beljajev oleks meie koondise ette viinud, Mieto oleks pidanud siis püüdma Bažukovi, aga mitte vastupidi jne. . . . Võistluse kogu sisemine mehhanism, psühholoogiline taust oleks siis hoopis teine olnud. Ja see on teatevõistluses, mees mehe vastu sõidus väga tähtis. Meie treeneritel jätkus ka sel ebaõnnepäeval nii palju enesetalitsemist, et soomlasi õnnitlema tulles tunnistati: «Ega me poleks teid vist täna löönud, kõik lülid sõitsid teil laitmatult.»

Jah, nii see oli. Kuldmedalimeeskonnas polnud ühtki nõrka kohta. Ise olid soomlased rõõmsad selle üle, et proovitud meeste Mieto ja Koivisto kõrvale sündis selle teatesõiduga kaks rahvusvahelise tunnustusega suusatajat. Kuldmedalimeeste lühike visiitkaart etappide järjekorras:

Matti Pitkänen, 27-aastane; 177 cm, 70 kg; põllumees;
Juha Mieto, 26-aastane; 196 cm, 96 kg; noorsooinstruktor;
Pertti Teurajärvi, 24-aastane; 174 cm, 71 kg; piirivalvur;
Arto Koivisto, 28-aastane, 184 cm, 73 kg; piirivalvur.

«Hakkan alles sõitma,» lubas Koivisto Soome ajakirjanike piiramisrõngas. «Liiga pikalt kaalusin jooksja ja suusataja karjääri vahel.» Samas jagas naeratust ja autogramme Juha Mieto, kellele tänane samuti esimene täistabamus. Enne teatesõitu oli ta kategooriselt eitanud osavõttu suusamaratonist, nüüd tuli kergelt: «Sellises vormis loomulikult sõidan!»

Jäi veel üks meeste distants — maraton.

Õhtul kõmpisime Innsbruckis Jäähalli suunas, kus teele jäi «Adidase» informatsioonikeskus. Meid võeti viisakalt vastu, näidati veel kord uut saabast ja sidet, avaldati kahetsust: ilmselt oli murdumises süüdi salakaval õhumullike. Samas lisati: «Aga medaleid on nende saabastega juba hulga välja sõidetud. On ju hea saabas?»

See oli ühtlasi tunnustus Nõukogude suusatajatele, sest ainult meie sõitsime nende saabastega. «Adidas» oli tasuta need meile olümpiaks andnud meiepoolsel tingimusel, et kuni olümpia lõpuni neid teiste riikide suusatajate käsutusse ei anta. Usun, et paljudele riikidele oli sellise saapa olemasolugi üllatus. Meie suusatajad võtsid enda kanda riski maailmale uut saabast soovitada.

Kui tallamaterjal lõplikult viimistletakse, tähendab uus mudel revolutsiooni suusasaabaste arengus. Siis on aeg aitäh öelda pioneeridele, kellele see saabas kunagi rõõmu kõrval ka tuska valmistas.

Ajaloo raskeim

Ka suusaparadiisi võib põrguks muuta. Esialgsel pilgul ei taibanud isegi veel Seefeldis kõike seda, millega suusatajail sel hommikul võidelda tuli. Jah, sadas väga tihedat, peeneteralist lund. Aga külmakraade oli 3—4, libisemise üle ei tohiks nagu keegi kurta. Ja ees ootas suusamaraton, kuninglik distants.

«Sellest tuleb olümpiaajaloo raskeim maraton,» ütlesid kogenumad, rohkem näinud kolleegid. «Selline ilm, ja missugune rada!»

Korraldajad olid **50 km sõiduks** rajanud kaks 25 km ringi, tõusudega 1.—4., 7.—9., 11.—13. ja 16.—18. kilomeetri vahel. Raske katsumuse aimus südames läksid 59 meest rajale.

Stardiajast vaevalt paar tunnikest möödas, märkad äkki, et oled läbimärg. Kleepuv lumi on jätnud sulakorra nailonjopile, kotile, mütsile. Taipad: see sadu siin Alpides polegi nii süütu isegi külmakraadide juures.

Suur üllatus ootas ees juba stardiprotokollide lehitsemisel. Ootamatult oli sisse loositud Beljajevi nimi, kuigi Anatoli Šmigun oli olümpiale toodud spetsiaalselt maratoni sõitma. Millele lootsid treenerid? Kas Beljajevi sportlikule vihale pärast ebaõnne teatesõidus, või oli Beljajev kõva tempotegijana teadlikult ohvriks toodud, et ka konkurente tapvale algtempole meelitada? Ka paljudele meie suusaspetsialistidest jäi see valik mõistatuseks. Polnud pealegi Beljajevi ilm, kellele tema kogu juures on ilmne eelis kõva, tahke rada, ega olnud sprindimees end seni veel ka maratonisõitjana tutvustanud.

Kleepuval rajal võis tempomeistritena arvestada kolme: nr. 6

Limbyd, nr. 9 Mietot, nr. 10 Beljajevit. Kes võis sellistes tingimustes olla favoriit? Jälgisin veel kord erilise huviga Odd Bråd. Norralased olid talle lõpuks armu andnud, et veel kord maailma mullust esisuusatajat proovida. Brå oli stardi eel täis otsustavust, seda õhkus igast ta liigutusest soojendusel, täis võitlusvaimu läks ta ka starti... Ja kui tulid esimesed vaheajad 14. kilomeetrilt, selgus, et ta on liidritest 2,5—3 minutit järel... Varsti Brå katkestas. Kuulsusetu olümpia ühele peafavoriitidest.

Kõik pani ühele kaardile ka Vassili Rotšev. NSV Liidu suusakoondise parim mees enne olümpiat oli oma vormi minetanud, nüüdne katse oli meeleheitlik — valitud algtempot kannatada, vastu pidada või mitte.

Rotševi juhtaeg 14. kilomeetril 45.40 oli näiteks 2.24 parem kui Sapporo selle distantsi võidumehel, norralasel Pål Tyldymil. Rotševist pool minutit varem startinud Arto Koivisto oli jäetud selja taha juba esimesel viiel kilomeetril.

«Juba esimestel laskumistel taipasin, et määre on täielikult mööda läinud,» ütles Koivisto pärast sõitu. Sama toonitas soomlastest ka Mieto, kes oli hädas Beljajeviga. Temagi oli sunnitud pool minutit hiljem startinud suusamaratoni debütandi mööda laskma.

Rotševiga pidasid distantsi esimesel veerandil enam-vähem sammu 6 meest, kes mahtusid poole minuti sisse: Lundbäck, Klause, Koch, Formo, Saveljev, Garanin. Siis algas kihutamine kahe mehe vahel. Kogu suusastaadion ootas esimeselt ringilt liidrit Vassili Rotševit (nr. 22), kui lumemöllust tuiskas esile hoopis punapõskne ameeriklane William Koch (nr. 23). Kas Rotševiga on midagi juhtunud? käis esimene mõte peast läbi. Pole ju võimalik, et startinud pool minutit varem, kasvatanud vahe juba 53-sekundiliseks, võis ta 11 km hiljem juba 48 sekundit järel olla. «Kellel muud kui Rotševil,» leidsid ka arvatava vastuse, kui mägedest tuli teade, et ühel Nõukogude suusatajaist murdunud jälle «Adidas».

Pärast, kui kõik mööda läinud, mõistsid alles Kochi, tema puhtameerikalikku mõttelaadi. Noor suusamees võis arutleda umbes nõnda: «Ahah, Rotšev on liider, sõidab minust pool minutit ees. Püüan ta kinni, olen ise liider.» Aga mäletate, Kochi eesmärk oli ju end lõplikult läbi murda maailma 10 parema hulka.

Nii põletas Koch ees — tema 1:16.52 jäigi poolel distantsil parimaks vaheajaks —, Rotšev aga tormas nüüd omakorda Kochi taga ajama. Mine tea, milleks see end juba nii mõjukalt tutvustanud noormees tegelikult võimeline on! Pealegi sõitis Koch täiesti uudsetel suuskadel, millel talla keskpaigas 30 cm ulatuses moheerkarv, mis annab ühtepidi libiseva pinna, tagasitõukel aga harjastub, välistades nii tagasilibisemise kui ka määrdeprobleemi.

Nii nad kõrvetasid kahekesi ees, teineteist oma tempoga tappes.

Sel hetkel, kui tabloole ilmus 25 km vaheaeg Gert-Dietmar Klausele 1:17.00 (momendil teine), ütles meie suusatreener David Klass: «See on tänane võidumees, tean selle mehe sitkust.» Aga õige pea süttis 1:17.21 — kolmandaks oli asunud Ivar Formo. Maratonis piisab

olla norralane, et kõigile hirmujudinad peale ajada. On ju Norra noppinud viimastel olümpiatel endale au ja kullad just maratonis.

Koch, Klause, Formo, Rotšev, Södergren, Grimmer — kõik ühe minuti sees —, selline oli järjestus poolel võistlusmaal. Aga kus oli siis Saveljev, kes oli orientiiriks võtnud just Formo sõidugraafiku ja poolteist minutit norralase järel suusatades ka teda 23. kilomeetrini rahulikult jälginud. Jah, õnnetus tabas meie maratonifavoriiti just siin. Õnn, et kohal, kus viibisid meie treenerid Bõstrov ja Ivanov. «Adidasel» tald pooleks! Treeneritel olid jalas samasugused, vahetatigi, aga kogu segadus röövis ikkagi enam kui minuti. Saveljev (1:18.29) oli Formost juba 1.08 järel. Ja sellest hetkest kadus ka Saveljevil sõidulust. Garanin luuras liidreid 1:18.15-ga.

Seisin sel hetkel just Norra TV lahtise aknaga reporterikabiini all, kui 42. kilomeetrilt tuli Formo vaheaeg 2:05.29, juba 30 sekundit ees ka Klausest. Pool oma hiiglaslikust kerest kabiinist välja küünitanud, laskis Håkon Brusveen lendu sellise rõõmuhõiske, et ka Ozerovi kuulus «Go-ol!» jääks võrdlemisel kahvatuks. Norralased olid kätte saanud oma suusamainet päästva õlekõrre. Kes nägi sel hetkel (või hiljem TV-ekraanil) 42. kilomeetril mäkke lausa lendavat Formot, sel oli selge — seda võiduhoogu ei peata enam keegi.

Rotšev, kes oli omakorda tõesti jälle Kochist mööda läinud, oli veel kolmas, kuid juba ligi 2 minutit Formost järel, Koch kogu distantsi väga ühtlaselt sõitnud rootslase Benny Södergreni järel viies. Esikolmiku ohustajaks oli tõusnud Faluni 50 km maailmameister Grimmer, ka Garaninit lahutas kolmandast kohast vaid 27 sekundit.

Siis nad hakkasid jõudma finišisse. Esimesena Limby, siis šveitslane Heinz Gähler, läänesakslane Walter Demel. Kes finišikanga alt läbi sõitis, see ka vastuvõtjate kätele vajus.

Peagi jõudis pärale Tyldym ja siis Faluni maailmameister Grimmer, mõlemad olid lõpus kõvasti tõusnud. Grimmer oli rajal mööda sõitnud ka kangelaslikust paarist Rotšev—Koch, kes oma noorusuljust pidid nüüd taluma viimaste kilomeetrite tõusudel. Vassili Rotševi viimased jõuvarud jäid 45. kilomeetri tõusudele, ja vaid tahtejõu varal lükkas ta end finiši poole. Viimasel 8 km-l kaotasid Rotšev ja Koch näiteks Grimmerilegi kolm ja pool minutit. Selle omavahelise duelli lõpetas Rotšev ikkagi 3-sekundilise eduga Kochi ees. Nii jäid nad kõrvu ka lõpuprotokolli, nii ränga üritamise lõpptasuks 12. ja 13. koht. Nagu paarishärjad rühkisid viimased 10 km nr. 34 Södergren ja nr. 37 Klause. Kahtlemata aitas selline silmside rasketel lõpukilomeetritel mõlemat, peaaegu üheaegselt olid nad ka finišis, hilisemate medalimeestena.

Aga juba tuli sama lennukalt kui distantsil Ivar Formo! Polnud kahtlust — kolmandat taliolümpiat järjest läheb maratonikuld Norrasse.

Alles siis hakkas finišimäest üles punnima kogukas, üleni valges suusataja nr. 10 — Jevgeni Beljajev, kes oli Formost 16 minutit varem startinud...

Norralaste vaistu ja oskust maratoni sõita kinnitas lõpukilomeetri-

tel ka nende debütant, 21-aastane põllumees Per-Knut Ååland, kes tõusis kuuendaks, isegi oma nimeka kaasmaalase Pål Tyldymi ette. Võidumees Formo oli finišis ka üks reipamatest, ehk vaid Ivan Garaninit võis selles osas temaga võrrelda. Meie kogenuim maratonimees tõusis lõpus neljandaks, ent medal libises käest. Võib-olla liiga hiljaks jättis Garanin oma lõpuponnistuse?

Norralaste kisakoori suusastaadioni vastastribüünil ei kustutanud ka üha tihenev sadu. Kuigi üks loosung nõudis kõiki kolme kohta pjedestaalil norralastele, olid nad nüüdki ülimalt rahul: maratonikuld leevendab kõik varasemad ebaõnnestumised.

Ivar Formot peetakse praeguses Norra suusaeliidis, aga miks mitte ka kogu maailmas üheks intelligentsemaks suusameheks. Pikakasvuline sihvakas (188 cm, 76 kg), tasakaalukas, oma vastustes väga täpne kuldmedalimees äratas tähelepanu kohe ka oma keelteoskusega. Küsiti saksa keeles, vastas ta saksa keeles, küsiti inglise keeles, vastas inglise keeles. Ja kui keegi rootsi keeles soovis päevakangelaselt pikemat intervjuud, oli Formo lahkelt nõus, lisades: «Võib ka rootsi keeles, mis suurt vahet sel norra ja rootsi keelel ikka on.»

Oma võidust rääkis Ivar Formo väga tagasihoidlikult, öeldes, et harilikult talle ei meeldi sõita pikemaid distantse kui 30 km. Ka veel nädal tagasi oli ta Seefeldis otsustanud, et maratoni ei sõida. Kuna meeskonnas jäi löögijõudu järjest vähemaks, polnud muud valikut. Seni olid 24-aastase Formo parimad saavutused pärit suusasprindist: Euroopa juunioride meister 1971, Sapporo olümpiapronks ja Faluni MM-võistluste 6. koht 15 km distantsil.

«Täna kartsin kõige rohkem 40. kilomeetrit, polnud sugugi eneses kindel, kas jaksan lõpuni vastu panna. Aga just sel hetkel sain teada, et olen liider. See nagu pühkis kogu väsimuse.»

Ivar Formo on maailmameister ka orienteerumises: «Mulle meeldib jagada aasta kolmeks. Sügisel alustan orienteerumisega, talvel suusatan, kevadel, pärast hooaja lõppu, õpin.» Ja ka seda teeb Formo tõsiselt. Isal on Oslos võrdlemisi suur ja tulus plastmasstoodete tehas, vaid inseneridiplom annab pojale õiguse jätkata isa jälgedes. 1977. aasta lubas Formo jätta suusarajal vaheaastaks, lõpetada ülikool ja üritada veel kord tõsiselt Lahti MM-startides 1978. Võib-olla ka veel 1980. a. olümpial...

Maratoniaegsetest märkmetest leidsin sellise mõtte: «Täna juhuslik mees tippu ei jõua, 10 hulkagi mitte. Nii kõva ilm ja võistlus.»

Hõbemedalimees Gert-Dietmar Klause (Saksa DV) on medalivõitjatest staažikam, ka on see medal Saksa DV suusatajale üldse esimene individuaalne medal olümpiakonkurentsis. 30-aastane Klause on selleks läbi sõitnud paljude katsumuste kadalipu. Veendugem, kui järjekindlalt on ta liikunud selle medali suunas:

1968 Grenoble'i taliolümpia — 15 km 33., 30 km 19., 50 km 25., 4×10 km 7.
1970 Štrbske Pleso MM — 15 km 4., 30 km 5., 4×10 km 2.

1972 Sapporo taliolümpia — 15 km 13., 30 km 8., 50 km 9., 4×10 km 6.
1974 Faluni MM — 15 km 8., 4×10 km 1.
1976 Innsbruck — 15 km 9., 30 km 6.

Seega tuli 16. rahvusvahelisel suusastardil lõpuks individuaalne medal. Seni oli mehe suurimaks kordaminekuks võit 1975. a. *Vasaloppet*'il.

Pronks Benny Södergren päästis oma sõiduga Rootsi suusaau. Tema medal oli Seefeldis ainus nii suurte traditsioonidega talispordiriigile. 23-aastast rootslast ei peetud medalipretendendiks isegi veel 40 km järel. Ent ta oli sõitnud väga targalt, nagu märkamatult ligemale hiilinud liidrite kemplemise varjus; teda olid jätnud külmaks kõik vahespurdid, ta sõitis ühtlaselt oma tempoga ja pronksmedal oli vääriline tasu.

Raske oli Seefeldis anda kellelegi suusakuninga tiitlit. Ühest küljest teenis selle Formo maratonivõiduga. Bažukovile kuulus ajalehe «Trud» rahvusvahelise žürii auhind kui suurimale üllatajale. Kõike distantse kokku võttes oli stabiilseim mees aga hoopis Ivan Garanin: 30 km pronks, 15 km neljas koht, mehine sõit 4×10 km ankrumehena ja NSV Liidu koondise pronksile toomine, 50 km jälle neljas — sellist seeriat polnud vastu panna ühelgi teisel.

Kulda kaaluti sekundiga

Naismurdmaasuusatajate avaetteaste oli Seefeldis 7. veebruaril, kavas **5 kilomeetrit.** Eelmisel päeval oli Nikolai Kruglov tulnud olümpiavõitjaks 20 km laskesuusatamises, üle-eelmisel Sergei Saveljev 30 km murdmaadistantsil ning nüüd oodati-loodeti sama furoorikat jätku.

Nõukogudemaa naissuusatajate võiduloorberitega oldi ajapikku niivõrd harjutud, et nendele lisa toomist peeti enesestmõistetavaks, lausa seaduspäraseks. Selle maine eest olid maailmaareenil head seisnud Ljubov Kozõreva, Maria Gussakova, Alevtina Koltšina, Klavdia Bojarskihh, Alevtina Oljunina, Galina Kulakova... Pärast meie koondise debüüti 1954. aasta MM-võistlustel Falunis ja esmakordset osalemist taliolümpiamängudel kaks talve hiljem Cortina d'Ampezzos, jäid NSV Liidu naissuusatajad individuaaldistantsidel kuldmedalita ainult Grenoble'i olümpiakonkurentsis 1968. aastal, kus mõlemal võistlusmaal päris esikoha Toini Gustafsson Rootsist.

Hommikul Innsbruckist Seefeldi poole vuravas minibussis istusid kõrvuti Moskva fotomehed Boriss Svetlanov ja Mstislav Botašov. Põlvedele sobitatud pildikahurite nahkkastidel tõmbasid nad stardiprotokollis ringe ümber eeldatavate medalipretendentide võistlejanumbritele. Spordifotograafidel teadagi omad mured. Jääb ajakir-

janikel mõni põnev moment kahe silma vahele, siis saab seda kolleegidelt kuuldu põhjal taastada. Päevapiltnikel sellist võimalust ei ole: mis maha magatud, see maha magatud. Küllap seetõttu otsiski Svetlanov abi veel taskuraamatust, kuhu oli märkinud 1974. a. Falunis MM-võistluste medalivõitjad: 5 km — G. Kulakova, B. Paulu ja R. Smetanina, 10 km — G. Kulakova, B. Petzold ja H. Takalo. Mõlemad fotomehed lasid pilgu veel kord üle stardiprotokolli ja tõmbasid neile nimedele joone alla.

Suurfavoriit oli NSV Liidu 19-kordne ja maailma 5-kordne meister Galina Kulakova, kellele eelseisvad olümpiavõistlused olid juba kolmandad. Neli aastat tagasi oli ta Sapporos võitnud täiskomplekti kuldmedaleid — mõlemal individuaaldistantsil ja kolmanda teatenaiskonna ankruna — ning autasustatud väljapaistvate sportlike saavutuste eest Lenini ordeniga. Ka 1974. aasta MM-võistlustelt tuli Kulakova koju kolme kullaga. 1975. a. hooaja algul teenelisel meistersportlasel küll vigastuse tõttu endist minekut ei olnud, kuid mida päev edasi, seda tõhusamaks vorm läks ning üleliidulistel meistrivõistlustel võimutses ta jälle täiel rindel, finišeerides esimesena 5, 10 ja 30 km distantsil ning lisaks teatesõidus. Nooremate kaasmaalaste rünnaku lõi 33-aastane sportlanna tagasi ka Innsbrucki sõidu eelsel viimasel eksamil, võites paar nädalat enne olümpiat üleliidulistel karikavõistlustel Bakurianis 5 ja 10 kilomeetrit.

Paraku võib aga ka kõige detailsemalt läbimõeldud ja täideviidud treeninguplaanidele tõmmata kriipsu... juhus. Nädalapäevad enne olümpiastarti kurtis Kulakova koondise arstidele külmetust, mida tunnistas ka kerge palavik. Salakaval alpikliima oli meie suusakorüfee valinud üheks oma paljudest ohvritest. Tohtrid tegid, mis suutsid, kuid nohust ikkagi pääsu ei olnud. Nii tõmbas ka viimasel võistluseelsel ööl õhupuudusest ärganud Kulakova endale paar-kolm tilka kõige tavalisemat ja laialt tarvitatavat nohurohtu ninasõõrmetesse. Millist pahandust see kergemeelne samm aga talle hiljem kaela tõi...

Kell 10 alustas 44 võistlejast esimesena Soome koondise raudvara Marjatta Kajosmaa. Kolmandat korda olümpiakonkurentsis võistlevale põhjanaabrite 11-kordsele meistrile (1969—1974) nähtavasti erilisi lootusi ei pandud, kuigi ta oli aasta varem siinsamas Seefeldis 10 kilomeetris kiireim olnud. Ei ole ju tavaks favoriiti teistele teeajaja rolli seada. 3. veebruaril Seefeldis 38-aastaseks saanud Kajosmaal ei olnud, vaatamata hoolsale harjutamisele, enam sellist särtsu, kui 1970. a. MM-võistlustel Kõrg-Tatrates (hõbe 10 km) või Sapporo taliolümpial (hõbe 5 km, pronks 10 km).

Pool minutit hiljem sööstis soomlannale järele Štrbske-Pleso MM-võistluste 10 km pronks ning seal ja Faluni MM-võistlustel meie kuldsesse teatesõidukoondisse kuulunud leningradlanna Nina Baldõtševa. Nr. 3 all tõttas rajale Saksa DV 23-aastane kehakultuuritudeng Monika Debertshäuser. Ülejäänud tugevamatel olid järgmised numbrid: Raissa Smetaninal 16, norralannal Grete Kummenil 18, soomlannadel Helena Takalol 21 ja Hilkka Kuntolal 28, iževsklannal

Galina Kulakoval 35, novosibirsklannal Zinaida Amossoval 36, Blanka Paulul Tšehhoslovakkiast 38 ning rootslannal Eva Olssonil 43.

Kulakova alles ootas oma järjekorda, kui Kajosmaa ja viimasele päris kannule jõudnud Baldõtševa stardiplatvormi kõrval finišeerisid. Soome veterani 23 sekundiga edestanud 28-aastase teenelise meistersportlase aeg 16.12,82 oli juba medalihõnguline.

«Rada on võrdlemisi kerge. Suusatasin selle varavalges läbi. Ainult üks keskmise raskusega pikem tõus, muidu aga meie Otepääle küllaltki sarnanev künklik reljeef,» teadis rääkida David Klass.

Võistlusmaa keskel võetud vaheajad näitasid, et kiireim oli olnud Smetanina, kellega ainsana suutis sammu pidada 4 sekundiga alla vandunud Takalo. 20-aastane Barbara Petzold Saksa DV-st oli liidrist aeglasem 16, Kulakova 17 ja 26-aastane Amossova 22 sekundit.

Ka pool kilomeetrit enne lõppu juhtis endiselt Smetanina mõne sekundiga Takalo ees. Viimasel finišieelsel lamedal tõusul pingutas Smetanina kõigest väest, et edumaad tagaajaja ees suurendada. Kui Söktõvkari pedagoog lõpukanga alla jõudis, tuli tabloole — 16 URS 15.49,73. Jäi vaid oodata, millega vastab soomlanna. Tuli välja, et Takalo, keda põhjanaabrite poolteist tuhat olümpiaturisti kisakooriga ergutasid, suutis endast veelgi rohkem välja pressida, suusatas oma elu suurimat suusatamist.

Pealtvaatajad heitsid vaheldumisi pilke lõpujoonele lähenevale väikesekasvulisele soomlannale ning hiigeltablool kuldkirjas sekundeid, kümnendikke ja sajandikke tippivale elektronkellale. Veel viimased meetrid, finiš ja tablool seiskus — 21 FIN 15.48,69. Smetanina oli löödud 1,04 sekundiga...

Jäi veel lootus: ehk on võimeline imet korda saatma Takalost 7 minutit hiljem startinud Kulakova? Kaasmaalaste poolt õhku loobitav Takalo ei suutnud veel isegi oma võitu uskuda, püüdis välja pääseda tema triumfi jäädvustavate foto- ja filmimeeste kobarast. Alles siis, kui Kulakova lõpetas 16.07,36-ga, vallandus blondi soomlanna rõõm ning ta viskus oma mehe Teuvo käte vahele.

«Kuldmedal, mille võitsin, on ühtlasi autasu minu mehele. Teuvo ei ole küll tippsuusataja, kuid temast paremini ei oska keegi suuski määrida. Tänagi olen palju võlgu tema andele,» rääkis olümpiavõitja.

Niisiis oli küpsenud järjekordne üllatus. Juba aastaid maailma paremikku kuulunud Helena Takalo, kes Grenoble'i olümpiakonkurentsis jäi samal distantsil 9. ja Sapporos 8. kohale, sai lõpuks ihaldatud medali.

Olümpiavõitja on sündinud 28. oktoobril 1947, on 157 cm pikk ja kaalub 56 kg. Viimased paar aastat oli ta koduperenaisena pühendunud ainult suusatamisele. Pressikonverentsil lausus Takalo: «See oli minu elu suurim võit. Mitte ainult sellepärast, et tulin olümpiavõitjaks, vaid ka sellepärast, et mul õnnestus esmakordselt edestada suurepäraseid Nõukogude sportlasi...»

Sürpriis oli varuks ka muidu toredal suusailmal. Napilt kolmveerand tundi kestnud sprindidistantsi vältel langes stardi-finišipai-

gas õhutemperatuur miinus 3-lt miinus 10-le ja lumetemperatuur pluss 2-lt miinus 8-le.

Esinelikule — Takalo, Smetanina, Kulakova, Baldõtševa — järgnes Eesti paljukordse meistri Rutt Šmigun-Rehemaa kunagine eelkäija ja konkurent Euroopa juunioride suusatroonil 23-aastane Hilkka Kuntola, kes vandus Baldõtševale alla 5 sekundiga. Esikümnesse platseerusid veel Olsson, Amossova, Debertshäuser, Kummen ja Kajosmaa.

Reglemendi kohaselt võeti suusastaadionil proove dopingukontrolliks. Nagu vastav komisjon kindlaks tegi, sisaldas seesama süütuna näiv nohurohi, mida Kulakova oli öösel korra pruukinud, efedriini, ühte neist 115 ainest, mida loetakse dopingute hulka kuuluvaks. Hilisööni istus koos ROK-i täitevkomitee. Muidugi, võistlustagajärge ei saanud nohutilkades leiduv minimaalne kogus keelatud medikamenti mingil määral mõjustada. Kuid eeskirjad jäävad eeskirjadeks. Nii annulleeriti Kulakova tulemus ja pronksmedalivõitjaks kuulutati Baldõtševa. Meie veterani diskvalifitseerimist peeti siiski paljuks ja tal lubati, kui tervis võimaldab, edasi võistelda.

Baldõtševa märkis hiljem meie suusakoondise koosolekul, et ta tunneb hästi Kulakova iseloomu, tema ausust. «Seepärast annan pronksmedali ikkagi Galinale.» — «Jäta endale,» vastas sama suuremeelselt Kulakova, lisades, et tal medaleid ikkagi ju rohkem kui Baldõtševal.

Olümpialinnas leviv gripiviirus oli selleks ajaks nakatanud juba üle saja võistleja. ROK-i president Killanin saatis kirja meie delegatsiooni juhile Sergei Pavlovile, milles avaldas kahetsust Kulakova õnnetuse üle.

Paar päeva hingetõmbeks ning 10. veebruaril võtsid 44 naist plastiksuuskade alla **10 km** pikkuse võistlusmaa. Smetanina (nr. 18) sattus jälle Takalo (21) poolt tagaaetava rolli. Teadagi on võrdsete heitluses jälitajal palju lihtsam plaani pidada ja oma jõudu jagada. Muidugi oleks võinud Smetaninale anda ka hiljem startiva Kulakova või Amossova numbri. Eelnevad kogemused aga näitasid, et mida kõrgemale päike tõuseb, seda halvem on suuskade libisemine.

Kaks päeva tagasi oli Smetanina kaasmaalane Komist Nikolai Bažukov jahmatanud 15 km suusasprindi võitmisega. Küllap küttis see Smetanina võiduiha veelgi. Pärast arupidamist treener Viktor Ivanoviga võttis meie suusapiiga nõuks alustada sellise tapva tempoga, mis soomlannast rivaali kohe maha raputaks. Selliseks riskantsevõitu eksperimendiks andis julgust teadmine, et kaks talve tagasi Falunis oli Kulakova just samasuguse taktikaga suutnud Takalo otsustava lõpuspurdi ajaks välja kurnata. Pealegi maininud soomlanna pärast 5 km võidujoovastust, et talle sobivat 10 km distants rohkem, et siingi üritab ta kuldmedalit...

Seekord läks esimesena rajale Baldõtševa, kellele poolel distantsil (täpsemalt 5,5 km kohal) fikseeriti vaheaeg 16.48,05. Smetanina

aga oligi hulljulgelt alustanud, saades vaheajaks 16.29,99. Takalol aeg oli 16.40,36, võistlejanumbrit 31 kandval Kulakoval 16.45,00.

Nõnda oli medaleid püüdlemas sama nelik, mis 5 kilomeetriski. Alla 17 minuti olid jõudnud ka Petzold (15) 16.57,62 ja Amossova (40) 16.58,18-ga.

Järgneval raskel tõusul suutis Smetanina oma eduaega Takalo ees säilitada, kuid siis hakkas see tasapisi kahanema ning sulas otsustavaks lõpukilomeetriks peaaegu olematuks.

Suusastaadioni finišikoridor. Hirm ja lootus tagant sundimas lõpetas Smetanina tugevate paaristõugetega ning numbrid elektronkellal seisatusid 30.13,41-l. Järgnevad poolteist minutit pidid kaaluma, kas piisab sellest võiduks. Takalo küll pingutas, kuidas vähegi suutis, kuid seekord oli fortuuna juba tema vastu armutu — 30.14,28...

Kahte rivaali lahutas küll kõigest 0,87 sekundit, kuid nüüd märkis see viiv juba Smetanina paremust. Väsimusest hingeldav ja mõlema käega pead kinni hoidev Takalo suutis siiski ennast koguda, võlus väsinud näole naeratuse. Pärast kulda on ju ka hõbe midagi väärt! Seesama sekundiline ajavahe, mis teda kolm päeva tagasi oli upitanud troonile, tõstis sinna nüüd Smetanina ning lõpetas omavahelise piikidemurdmise sõbraliku 1:1 viigiga.

Haigusvimma trotsiv Kulakova võis seekord juba täie õigusega omaks pidada pronksmedalit Baldõtševa ees (ajad 30.38,61 ja 30.52,58). Distantsi teisel poolel tugevat sõitu teinud Olsson platseerus jälle viiendaks ja Amossova kuuendaks. Esikümnesse mahtusid veel Petzold ja 24-aastane Veronika Schmidt Saksa DV-st, Kuntola ja rootslanna Lena Carlzon.

Kaks talve varem Falunis päris Petzold sama pikal distantsil hõbeda, kuid progressi ei olnud järgnenud. Küllap pingutati treeningutega üle, aeti pill enne olümpiat lõhki ja sõideti sinna väsinuna. Saksa DV ajaleht «Deutsches Sportecho» kommenteeris: «Meie tüdrukud tulid 7., 8., 12. ja 14. kohale. See on seni parim tulemus, mida meie naissuusatajad taliolümpiamängudel näidanud. Ometi on see nõrk lohutus, kui meenutada neid suuri lootusi, milliseid panime oma sportlannadele. Raissa Smetanina peaaegu minutiline võit meie dueti Petzold—Schmidti ees sunnib paljusid järele mõtlema. Nähtavasti on NSV Liidus leitud õigemad meetodid, kuidas suusatajaid olümpia ajaks vajalikku vormi viia.»

«Kõik neli Nõukogude naissuusatajat esikuuikus,» märkis samal ajal «Sovetski Sport», «raske on leida veel veenvamat nõukogude suusakooli võimsuse ja üleoleku näitajat.»

«Rääkige, palun, mulle lähemalt Raissa Smetaninast,» pöördus pärastlõunal Innsbrucki pressikeskuses minu poole perfektselt vene keelt valdav reporter «L'Humanite» toimetusest, «vaatasin tema suusatamist siinsamas televiisorist, seejärel sõitsin Axamer Lizumi mäeste suurslaalomile.»

Pajatasin siis märkmeid tegevale noorele lokkispäisele prantslasele, et olümpiavõitja Raissa Smetanina on sündinud 29. veebruaril 1952 Komi ANSV-s Ižemski rajooni polaarjoone taguses Mohtša külas.

Suusatreeninguid alustas Raissa koolitüdrukuna sama Mihhail Durkini käe all, kes avastas ka naaberkülas Bakuris elava Vassili Rotševi talendi. Seejärel läks komilanna õppima Sõktõvkari pedagoogilisse kooli, kus tema treenimise võttis üle German Haritonov. Pärast pedagoogidiplomi saamist jäi Smetanina Sõktõvkari tööle. Kodukülas Mohtšas on tema põhjapõdrakasvatajatest vanematel veel viis poega ja üks tütar. Pikkust on tundrapiigal 162 cm ja kaalu 55 kg. NSV Liidu koondisesse arvati ta 1972. aastal ja treenib sest peale Viktor Ivanovi juhendamisel. Kaks aastat hiljem tuli Falunis maailmameistriks teatesuusatamises ja pronksmedalile 5 km suusatamises.

Pärast võitu Seefeldis olid neiu esimesed sõnad intervjueerijatele: «Ma veel ei mõista, ei tunneta, mida tähendab olla olümpiavõitja. Eeskujuks on mulle alati olnud Galina Kulakova, tema tõsine suhtumine sporti ja inimestesse. Tunnen teda võib-olla rohkem kui teised, sest oleme sõbrannad.» Koondises võttis brüneti, puhmaskulmulise, suurte hallide silmadega ja sarnaka Smetanina kohe oma hoole alla samuti maal paljulapselises perekonnas kasvanud ja töötanud ning hiljem Iževskis kehakultuuritehnikumi lõpetanud Kulakova. Küllap oli üks põhjuseid ka selles, et just Smetaninas nägi Kulakova oma sportlasetee jätkajat, endasarnast töötahtelist ja visahingelist edasipürgijat, kellele oma kogemusi tasus edasi anda.

«Raja on tore tüdruk. Mis aga peaasi — hea südamega,» ütles Kulakova. Ise ei olnud ta oma allajäämisest sõbratarile põrmugi löödud, lausudes, et pronksmedaleid ongi tal vähem kui hinnalisemat karva autasusid. Kui Soome ajakirjanikud pärisid, kas astub Kulakova nüüd suusarajalt kõrvale, saadi vastuseks: «1978. aasta MM-võistlustel Lahtis olevat esmakordselt kavas 20 km. Minusugusele vanale naisele peaks see hästi passima.»

Olümpiatalve lõpul Apatitõs võitiski Kulakova Smetanina ees NSV Liidu meistrivõistlused 30 km distantsil või nagu seda rahvalikumalt nimetatakse — naiste suusamaratonis.

Seesama NSV Liidu naissuusatajate nelik, kes mõlemal individuaaldistantsil oli oma tugevust näidanud, saadeti 12. veebruari hommikul tulle ka 4×5 km teatesõidus. Võimalike ebameeldivate üllatuste vältimiseks soovitasid meie koondise treenerid kasutada kõige lihtsamat taktikat: kohe esimeste etappidega ülejäänud kaheksa naiskonna ees võiduks piisav edumaa saavutada. Sest kes ütleb, et ei või korduda eelmise päeva meeste teatesõidu ebaõnn.

Kell 9 oli esimese etapi suusatajate ühisstart. Võistluses parema positsiooni eest saavutasid Nina Baldõtševa ja sakslanna Monika Debertshäuser algul napi edumaa, kuid seal, kus eraldi stardirajad nagu pudelikaela kokku jooksid, leningradlanna komistas, kukkus ja Debertshäuser takerdus parema jala suusaga Baldõtševa omadesse. Samas olid kiired mööda lipsama soomlanna Liisa Suihkonen ja

rootslanna Lena Carlzon. Kui Baldõtševa püsti sai, oli ta karavanis jäetud juba viiendaks. Peatselt püüdis aga Baldõtševa kõik eessuusatajad kinni, võttis uuesti juhtohjad enda kätte. Lahtirebimiskatsed jäid ometi viljatuks. Carlzon ja Suihkonen püsisid takjana kannul ja vuhisesid viimasel vahetuse-eelsel laskumisel koguni mööda.

I etapp: Rootsi 17.27,25, Soome 17.29,02, NSV Liit 17.31,01, Saksa DV 18.02,73, Tšehhoslovakkia (Anna Pasiarova) 18.13,77.

Pool maad teisest etapist hoidis Zinaida Amossova ennast ees kemplevate Marjatta Kajosmaa (Soome) ja Rootsi laplanna Görel Partapuoli sabas, siis otsekui lendas pikal tõusul neist kaugele ette. Amossova etapiaeg oli 17.02,81, Kajosmaal 17.22,06 ja Partapuolil 17.32,41. Treenerite antud ülesanne oli täidetud ning nüüd võis naiskond pärast avaetapi närvikõdi juba rahulikuma pilguga tulevikku vaadata. Tagapool oli Gabriela Sekajova (TSSV) püüdnud kinni Sigrun Krause (Saksa DV) ja kolmandale etapile saatsid nad Alena Bartošova ja Barbara Petzoldi peaaegu üheaegselt.

2 etappi: NSV Liit 34.33,82, Soome 34.51,08, Rootsi 34.59,66, Tšehhoslovakkia 35.48,48, Saksa DV 35.49,16.

Üksi ees rühkival Raissa Smetaninal ei olnud siiski hingerahu. Kes teab, mis kõik juhtuda võib! Nii ponnistas ta endast maksimumi ja läbis kolmanda etapi 16.26,32-ga, mis, nagu hiljem selgus, jäigi päeva parimaks ajaks.

Vahetuskoridori alguses ootas Soome ankurina Helena Takalo, millal Hilkka Kuntola ometi pärale jõuab. Pikk ja närvenäriv oli see ootamine. Kuntola lõpetas Smetaninast minut hiljem, kuid 51 sekundit enne Petzoldit, kes oli maha jätnud Bartošova ja siis möödunud ka rootslannast Marie Johanssonist. Kuntola etapiaeg oli 17.08,98, Petzoldil 17.01,71.

3 etappi: NSV Liit 51.00,14, Soome 52.00,06, Saksa DV 52.50,87, Rootsi 52.52,71, Tšehhoslovakkia 53.45,39.

Viimane etapp esineliku järjestusse enam mingeid muudatusi ei toonud. Konkurentsitult finišeerinud Sapporo ja Faluni kangelanna Galina Kulakova oli küll Takalost aeglasem (ajad 16.49,61 ja 16.36,51), kuid kokkuvõttes edestas meie kvartett Soome naiskonda ikkagi rohkem kui kolmveerand minutiga. Veronika Schmidt (etapiaeg 17.07,08) kindlustas veelgi Saksa DV pronksmedalipositsiooni; neljandana finišeeris rootslanna Eva Olsson ja viiendana norralanna Grete Kummen, kes oli mööda rühkinud Tšehhoslovakkia ankrunaisest Blanka Paulust.

Niisiis — kuld NSV Liidule 1:07.49,75, hõbe Soomele 1:08.36,57 ja pronks Saksa DV-le 1:09.57,95-ga. Meie neliku võit märkis ühtlasi seda, et Raissa Smetanina oli kahe kuld- ja ühe hõbemedaliga Seefeldi suusaradade edukaim naisvõistleja.

Edukaim ala

NSV Liidu olümpiakoondisele oli murdmaasuusatamine Innsbruckis edukaim ala. Riikide mitteametlik paremustabel murdmaa-alade kokkuvõttes:

1.	NSV Liit	4 — 2 — 4	67 p.
2.	Soome	2 — 2 — 1	34 p.
3.	Norra	1 — 1 — 0	17 p.
4.	Rootsi	0 — 0 — 1	14 p.
5.	Saksa DV	0 — 1 — 1	12 p.
6.	USA	0 — 1 — 0	7 p.

Meie suusatajate 67 punktile vastasid teise parimana kiiruisutajad 65 punktiga. Aga see pole peatähtis. Meie suusatajad andsid oma avapäevade bravuurikusega tooni, enesekindlust kõigi meie olümpialaste esinemisse. Ja kuigi Nõukogude suusatajad võitsid Innsbruckis ühe kulla vähem kui neli aastat tagasi Sapporos, on seekordne edu hoopis midagi muud. Sapporos olid kõik 5 kulda praktiliselt Kulakova ja Vedenini teenitud. Nüüd oli Nõukogude suusakoondis maailma tipu vallutanud hoopis laiemal rindel: Raissa Smetanina, Nikolai Bažukov, Sergei Saveljev, Jevgeni Beljajev ja teisedki hämmastasid debütandi-seisusest medalivõitjaks tõusmisega. Võistlused Seefeldis näitasid, et jäme ots maailma suusaspordis on praegu kindlalt NSV Liidu käes.

Teine maa, kes rahuldatult Seefeldist lahkus, oli Soome. Põhjanaabrid, kelle igipõline suusatraditsioon rahvusvahelisel areenil kippus vahepeal vägisi katkema, olid nüüd samuti suutnud ette valmistada mitme tipuga löögijõulise koondise. «Hea enne 1978. a. Lahti MM-võistluste eel,» ütlesid soomlased ise.

Lahti ongi järgmine etapp maailma suusaeliidi katkematus jõuproovis, on järgmise taliolümpia eelluure.

Saksa DV ja Austria alpikotkaste duell

7. veebruar.

Pärast naiste 5 km suusatamist raatsisid vähesed Seefeldist lahkuda. Vastupidi, bussid ja autod tõid pealtvaatajaid aina juurde. Puupüsti täis olid rongid. Kokkumeelitavaks magnetiks — **suusahüppevõistlus 70 m mäelt.**

Talimängude võõrustajad lootsid palju oma suusahüppajatelt, keda nende treener Baldur Preiml oli suutnud paari aastaga viia mitte üksnes maailmaklassi, vaid koguni selle tippu. Kohalikud ajalehed tõid eelnevalt pikalt-laialt ära treeninguülevaateid. Muu hulgas märgiti sedagi, et austerlaste üks suuremaid lootusi, 17-aastane koolipoiss Anton Innauer oli nädalapäevad põdenud kerget grippi ja saanud seetõttu võistluste eel vähe treenida. Muidugi püüti intervjueerida igal võimalusel 1968. aastal Grenoble'is olümpiapronksi saanud B. Preimli, kuid viimane oli muutunud kidakeelseks, poetades ainult, et tema hoolealused on harjutanud usinalt, suuremate koormustega kui kunagi varem ning olevat suurepärases vormis. Kuid kas neil suurvõistluse jaoks vajalikku närvi jätkub, seda näitavat alles tegelikkus.

B. Preimli tegid aga murelikuks äsja maailma spordiajakirjanduses avaldatud ja sensatsiooni tekitanud kirjutised sellest, et lõpuks on jälile jõutud Austria suusahüppajate fantastilise tähelennu põhjustele. Sellest kirjutas ka 1976. aasta jaanuarikuu «Spordilehes» kolleeg Heino Kask pealkirja all «Lugu Austria müsteeriumist». Et avaldatud arvamus olümpiamängude suusahüppevõistlustel täiel määral paika pidas, siis toome sellest olulisema:

«Olümpiamängude künnisel küsitakse: kes varjutaks austerlaste oreooli? Tõepoolest: kes? Eelmisel aastal ilmusid nad ootamatult laial rindel maailma tippu ega andnud teiste riikide parimatele tippkonkurentsis kaasarääkimiseks suurt sõnaõigust. See oli eelmise sporditalve suurim sensatsioon.

Tõkkisid jutud imesuuskadest, imemääretest ja imeülikondadest, mis olevat aidanud austerlasi teistest kaugemale hüpata. Ja kuigi neis arvamustes oli palju tõtt, on tõsi ka see, et kõikidele «imedele» vaatamata ei ole võimalik ühe hooajaga tippu tõusta. Imesuuskadel ja imeülikonna sees asub ikkagi lihast ja verest inimene, kes peab val-

dama kõrget tehnikat. On ju tegemist spordialaga, kus tehniline täiuslikkus saavutatakse alles aastatepikkuse harjutamisega.

Olümpiaeelne hooaeg lõppes, kuid austerlaste mõistatus jäi püsima. Loomulikult tuli midagi ette võtta ja kiiresti, sest olümpiatalv lähenes.

Muidugi võeti austerlaste esinemised videolindile ning filmiti. Spetsid väntasid linti edasi-tagasi tuhandeid kordi, uurisid detailselt austerlaste äratõuketehnikat, hüppaja asendit õhulennu ajal jne., püüdes leida võtit edu juurde. Me ei tea, kui palju üks või teine spetsialist neist uuringutest kasulikku sai, kui palju avastati uut ja millisel määral peeti tarvilikuks austerlaste tehnikat matkida, kuid me teame nüüd, mis tegelikult juhtus olümpiamängude peaproovil, 24. *Intersport*-turnee nelja hüppemäe võistlustel.

Vaatamata halbadele ilmastikutingimustele võistluste vältel (sula ja tugev tuul) austerlaste oreool säilis!

Uuesti surisesid filmikaamerad ja pöörlesid videomagnetofonide kettad Oberstdorfis, Garmisch-Partenkirchenis, Innsbruckis ja Bischhofshofenis. Uuesti analüüsiti igakülgselt austerlaste hüppeid, nüüd asetati pearõhk sellele, mille paljud olid eelmisel hooajal jätnud imesuuskade ja imeülikondade tuhinas viimasesse järjekorda — s. o. hüppetehnikale. Ja mis selgus?

Austerlaste hoovõtt toimub kõrgemas asendis kui teistel. Nad kasutavad kiirlaskujatele omast nn. veetilga asendit, mis mäest laskumisel ammugi leitud efektiivseim olevat. Lausa ime, et suusahüppajatel kulus nii palju aega sellest arusaamiseks. Näiteks saavutasid Austria hüppajad Ga-Pa's hoovõtul kiiruse 92 km/t., soomlased vaid 86—88 km/t.

Madala kükkasendi teine miinus on raskus õiget äratõukemomenti ajastada. Ja kolmas faktor: kõrgemast hoovõtuasendist saab tugevama äratõuke. Analüüs tõestas veel, et uudselt ära tõugates saab tänu keha kiiremale sirutusmomendile kohe õhulennu algul püsiva lennuasendi, mis omakorda mõjub positiivselt nii hüppe pikkusele kui stiilihindele.

Ja ongi kogu lugu. Muidugi sisaldasid analüüsid veel teisigi tehnikafinesse, kuid toodu oli peamine ja kergitas lõpuks katte nn. austria müsteeriumilt. Olgu mainitud, et nelja hüppemäe turniiril oli Saksa DV paremik austerlaste tehnika põhiliselt üle võtnud (eriti hästi oli see käes Jochen Dannebergil). Suur enamus jõudis äratundmisele alles nüüd. Hilja! Uue tehnika õppimine nõuab aega ja sadu harjutushüppeid, olümpiamängud on aga ukse ees.»

Kui Seefeldi suusastaadioni taga asuval Toni Seelose mäel (projekteeritud võimsus 68 m, kriitiline punkt 82 m) kell 13 võistlust alustati, piiras maandumisnõlva paarkümmend tuhat inimest.

55 mehest esimesena sööstis trampliinilt alla Saksa DV sportlane Henry Glass ja sai 80 m pikkuse õhulennu eest 118,3 punkti. Austerlase Rudolf Wanneri hüpe jäi pool meetrit lühemaks (116,5 p.), kuid neli meest said kätte 80,5 m: Bernd Eckstein Saksa DV-st (118,6), šveitslane Ernst von Grüningen (119,1), verinoore Austria koondise

31-aastane seenior Reinhold Bachler (118,1) ja Anton Innauer (115,6). Enne Innauerit maandus Jaroslav Balcar Tšehhoslovakkiast koguni 81 m kohal (118,9).

40-ndana hüppas Falunis kaks aastat tagasi kahekordseks maailmameistriks tulnud Hans-Georg Aschenbach Saksa DV-st. See oli võimas vaatepilt: tugev äratõuge, stiilne õhulend, kindel maandumine ja mäerekord 84,5 meetrit. Hetk hiljem süttis tablool punktidesumma 128,0! Spetsialistide jaoks oli see midagi uskumatut. Alles pool aastat tagasi opereeriti H.-G. Aschenbachil vigastada saanud põlvemeniskit, treeninguid sai sportlane uuesti alustada 1975. a. novembris ning võistlema hakata aastavahetuse *Intersport*-turneel, kus ta aga millegagi silma ei paistnud. Nüüd oli favoriitide killast juba maha kantud 24-aastane mees jälle õigel ajal ja õiges kohas tippvormis.

Austerlane Karl Schnabl hõivas 82,5 m ja 121,8 punktiga korraks küll teise koha, kuid seejärel planeeris *Intersport*-turnee võitja 22-aastane Jochen Danneberg (Saksa DV) välja 83,5 m ja teenis tasuks 124,4 punkti.

Avavooru järel paremad: Aschenbach, Danneberg, Schnabl, kellele järgnesid Grüningen, Balcar, Eckstein, Glass ja teised.

Teine voor. Glass saavutas küll 79,5 m, kuid riivas maandumisel käega lund. Seda loetakse aga võrdseks kukkumisega ning punkte tuli 85,5. Tema saatust jagas ka Eckstein, kelle 81,5 m pikkust hüpet hinnati vaid 90,7 punktiga.

Wanner sai jälle 79,5 m (117,0), Grüningen 80,5 (119,6) ja vanameister Bachler 80,5 (119,1). Balcaril klappis paremini kui avavoorus: 81,5 m (120,7). Ka Innaueri õhulend oli esimesest hüppest pool meetrit pikem: 81 m (117,9). Medalitele pretendeerimiseks neist tulemustest siiski ei piisanud.

Nüüd oli uuesti sõna Aschenbachil, kes pärast avavooru hüpet ei näidanud üles vähematki huvi konkurentide esinemise vastu, vaid sõrkis kõrvalolevas metsatukas ringi, et hoida keha soojana ja närv rahulikuna. Raudse kindlusega lendas ta teisel hüppel 82 m, teenis hindekohtunikelt 124,0 punkti ja jäi ootama, millega suudavad vastata peamised rivaalid Schnabl ja Danneberg. Esimene maandus 81,5 m (120,2) ja teine 82,5 m (121,8) kaugusele.

Oligi võistlus läbi. Juhtkolmiku järjestus jäi ka kahe hüppe kokkuvõttes muutumatuks: kuldmedal H.-G. Aschenbachile 252,0, hõbe J. Dannebergile 246,2 ja pronks K. Schnablile 242,0 punktiga. Esikümnes jätkus ruumi ainult Kesk-Euroopa alpikotkastele, kusjuures neljas oli J. Balcar, viies E. von Grüningen ja kuues R. Bachler.

Olümpiavõitja tunnistas ausalt: «Suurel mäel läheb vist raskemaks. Tunnen, et Faluni MM-võistluste päevade vormi ei ole ma veel kätte saanud.»

Järgmisel hommikul Austria ajalehti sirvides torkas neis kõigis silma ühesugune pealkiri «Ainult pronks...», justkui oleks reporterid enne omavahel kokku leppinud.

B. Preiml jäi aga objektiivseks, märkides «Tiroler Tageszeitungile» antud intervjuus: «Minu arvates ei ole selles midagi imelikku, kui

võitjaks tuleb kahekordne maailmameister. Samuti jäid mu poisid *Intersport*-turneel alla Dannebergile. Saksa DV sportlased olid kaksikvõidu ära teeninud. Loodan, et suurel mäel läheb paremini.» Selliseks optimismiks andis lootust fakt, et esikümnesse platseerusid kõik neli austerlast.

Tagasihoidlikuks jäi meie maa neliku bilanss: 12. Aleksandr Karapuzov, 15. Faluni pronks Aleksei Borovitin, 22. Juri Kalinin ja 25. Sergei Saitšik. Kõik nad olid küll tõsiselt harjutanud ja hüppasid tehniliselt võrdlemisi korrektselt, kuid lennud jäid lühikeseks. Tahtmatult kerisid mõttes aega kuus aastat tagasi, meenutasid Štrbske-Plesot, kus Gari Napalkov oli tulnud kahekordseks maailmameistriks. Kus on tema järglased?

Olümpiavõitja Hans-Georg Aschenbach on sündinud 25. oktoobril 1951. aastal (175 cm, 69 kg). Ta on Saksa DV rahvaarmee leitnant ja ühtlasi kehakultuuriüliõpilane. 1969. aastal tuli Euroopa juunioride meistriks, Sapporo taliolümpiamängudel jäi 70 m mäel 31. kohale, kuid 1973. a. võitis Oberstdorfis suusalennu maailmameistri tiitli. Samuti kui temast poolteist aastat noorem ja 5 cm pikem J. Danneberg elab ka H.-G. Aschenbach Oberhofis, kus mõlemad treenivad spordiklubis «Vorwärts» Werner Lesseri juhendamisel. Ühist on Saksa DV-le kaksikvõidu toonud meestel veel selleski, et nad mõlemad on abielus ja pannud oma pojale nimeks Nico.

Valge olümpia hakkas jõudma lõpule. 15. veebruaril, talimängude viimasel päeval läks jagamisele viimane medalikomplekt põhjalikult rekonstrueeritud Bergiseli **90 m suusahüppemäelt** (projekteeritud võimsus 86 m, kriitiline punkt 104 m). Kui kell 13 hüppeid alustati, siis olid maandumisnõlva ääristavad tribüünid ja seisukohad pealtvaatajaist niisama pungil, kui avatseremoonia ajal, kokku umbes 60 tuhat inimest. Võõrustajaid huvitas eelkõige see, kas suudavad Austria suusahüppajad oma hea maine tagasi võita või jääbki kiirlaskuja Franz Klammeri kuldmedal peoperemeestele seekord ainsaks olümpiavõiduks.

Võistles küll 54 suusahüppajat 15 maalt, kuid tegelikult kujunes mängude lõpuala Austria ja Saksa DV neliku omavaheliseks maavõistluseks, ja kõigil teistel tuli leppida statistide rolliga.

Seda kinnitas juba esimene hüppevoor, mille järel ajakirjanikele jagatud protokollis oli trükitud selline pingerida: 1. A. Innauer 102,5 m ja 126,5 punkti, 2. J. Danneberg 102 ja 118,8, 3. K. Schnabl 97,5 ja 117,5, 4. R. Bachler 95 ja 111,5, 5. B. Eckstein 94 ja 109,6, 6. H.-G. Aschenbach 92,5 ja 109,5, 7. H. Wallner 93,5 ja 109,4, 8. Jouko Törmänen, Soome 91 ja 105,4, 9. A. Karapuzov 91 ja 104,9, 10. H. Glass 91 ja 104,4...

Niisiis oli kohaliku publiku lemmik Toni Innauer pika ja stiilse hüppega tõusnud kindlaks favoriidiks. Kuigi Dannebergi lend oli ainult pool meetrit lühem, kärbiti tema punkte ebakindla maandumise pärast. Pärast neid hüpanud Schnabli võidušanssidesse vaevalt

enam keegi uskus. Kuid suusahüpped ei allu mitte ainult kainele matemaatilisele arvestusele, vaid ka närvidele...

Teine hüppevoor. Samal päeval 23-aastaseks saanud kehakultuuritudeng Glass pingutas välja 97 m, sai selle eest 117,3 punkti ning kahe hüppe kokkuvõttes 221,7. Veel üks medalipretendent! Aschenbach aga maandus ainult 89 m kohal ja unistus Faluni topeltvõidu kordamisest oli lõplikult luhtunud. Oodatust lühemaks jäid hüpped enne neid ka Ecksteinil 91,5, Wallneril 92,5 ja Bachleril 91 meetriga.

Kaua kontsentreerus otsustavaks lennuks Innauer. Kes teab, mida ta sel hetkel mõtles? Võib-olla seda, et riskida ei oleks mõtet, sest kuldmedali kindlustab korrektne hüpe ka kuskil 93—95 m piirimail. Paraku ohkas pärast imelapse maandumist kogu tribüün: vaid 91 meetrit ja 106,4 punkti. Nüüd olid Dannebergi aktsiad tõusnud kõige kõrgemasse kodeeringusse. Kuid jälle need närvid, närvid. Aia taha läinud hüppe pikkuseks tuli kõigest 89,5 m ja punkte 102,8. Mitte üksnes käeulatuses olnud kuldmedalile polnud lootused hajunud, vaid ka hõbedale ja võib-olla isegi pronksile, sest kogusumma 221,6 jäi alla nii Innauerile (232,9) kui Glassile (221,7).

Ainsaks, kes võis veel kaardid segi lüüa, oli võistlejanumbrit 49 kandev Schnabl. «Kõige tugevama võistlejanärviga ja stabiilseim mees austerlaste kvartetis,» oli eelnevalt kirjutanud Šveitsi ajaleht «Sport» keskmisel mäel pronksmedali saanud Kärntenist pärit sportlase kohta.

Nii see ka oli. Stiilipuhas lend, efektne maandumine 97 m kohal ja 117,3 punkti. Elektritablool lõi põlema kahe hüppe punktide kogusumma — 234,8! Ja samas vallandus pealtvaatajate joovastusrõkatus: vägiteoga hakkama saanud Schnabl ja talle 1,9 punktiga alla vandunud Innauer olid toonud Austriale kaksikvõidu Saksa DV suusahüppajate Glassi (221,7) ja Dannebergi (221,6) ees. Ka ülejäänud neli kohta esikaheksas kuulusid nende kahe maa esindajatele: 5. Bachler 217,4, 6. Wallner 216,9, 7. Eckstein 216,2 ja 8. A. Aschenbach 212,1.

Meie maa nelikust oli S. Saitšik 11., A. Karapuzov 15., A. Borovitin 19. ja gripist hoolimata kaasa võistelnud J. Kalinin 24.

Karl Schnabl: «Pärast rivaalide teist hüpet nägin šanssi kuldmedalit võita.» Ta on üliõpilane ja sündinud 8. märtsil 1954. aastal (180 cm, 72 kg). Schnabl on üldse esimene Austria suusahüppaja, kes talimängude ja MM-võistluste ajaloos suutnud tulla kuldmedalile. Tahtmatult tuli imestada tema iseloomu. Kaasmaalaste õlgadele tõstetuna ei paistnud Schnabl end algul sugugi mugavalt tundvat. Milleks veel selline tsirkus, ma olen ju oma töö teinud, jätke mind parem rahule, näis ütlevat tema tõsine näoilme. Või suutis ta oma suurt rõõmu peita selle maski varju? Siiski mitte. Natuke hiljem tõstis ta triumfeerides käed.

Austria ajakirjandusest jäi meelde pealkiri: «Lõpp hea, kõik hea!» Alles hiljaaegu olid kohalikud reporterid kirjutanud, et Schnabli hüpetes puudub sära. Nüüd aga säras kõige heledamalt tema täht.

Nõukogudemaa murdmaa- ja laskesuusatajate progressi kõrval

torkas meie suusahüppajate vähikäik eriti valusalt silma. Meenutame: 1968. a. Grenoble'is tuli Vladimir Beloussov olümpiavõitjaks suurelt mäelt ja 1970. a. Štrbske-Plesos Gari Napalkov kahekordseks maailmameistriks. Kuid juba 1972. a. Sapporos pidi Napalkov meie parimana leppima keskmisel mäel 7. ja suurel mäel 6. kohaga. Uuesti tärkasid lootusevõrsed 1974. a. MM-võistlustel Falunis, kus Aleksei Borovitin sai keskmisel mäel pronksi ja suurel mäel 4. koha. Nüüd Innsbruckis ei suutnud aga ükski meie suusahüppajatest platseeruda isegi esikümnesse.

Miks? Vastata püüdis Rahvusvahelise Suusaspordi Föderatsiooni (FIS) viitsepresident Viktor Andrejev:

«Minu arvates tehti suusahüppajate koondise ettevalmistamisel mitmeid tõsiseid vigu. Mõni kuu enne mängude algust määrati koondise vanemtreeneriks Aleksandr Grigas. Just Grigas treenis koondist Beloussovi ja Napalkovi hiilgeajal. Paraku võttis ta koondise talimängudeks ettevalmistamisel aluseks 1968. a. plaani ja otsustas seda kopeerida, kuigi üleliidulise föderatsiooni tehniline komitee ja treenerite nõukogu olid vastu. Viimased olid seisukohal, et koondis peab detsembrikuus harjutama olümpiatrampliinidel, kuid treener valis ettevalmistuspaigaks Soome. See oli viga. Olümpial esinesid edukalt need, kes samal ajal sõitsid Innsbrucki, eelkõige Saksa DV suusahüppajad. Mis tõi rohkem kasu, on nüüd igaühele selge. Meie suusahüppajad sõitsid olümpialinna alles kaks päeva enne võistlusi keskmiselt trampliinilt ja said seal eelnevalt teha ainult mõned treeninghüpped.

Niisiis vedas meid alt treeningute ebaõige organiseerimine. Selge, miks meie sportlased ei saavutanud tippvormi tähtsaimate võistluste ajaks.

Samas ilmneb kummaline paradoks. Mida rohkem rajatakse meie maal uusi suusahüppemägesid, seda kesisemalt oleme hakanud esinema rahvusvahelistel võistlustel. Vähe on nimelt 20—40 m võimsusega hüppemägesid, millised peaksid olema kõigi võistlustrampliinide juures. Just õppemägedel saavad noored oma tehnikat lihvida. Näiteks isegi Austria suusahüppajad harjutasid enne olümpiastarte kahel suvel Alpide igilumel 40 m mäel, sooritades enne pärishooaja algust sellel 300—400 hüpet. Tulemused kajastusid olümpiaprotokollis.»

Muidugi ei saa veeretada süüd meie suusahüppajate seekordses põhjakõrbemises ainult A. Grigase kaela, kellele n.-ö. kaheteistkümnendal tunnil tehti ettepanek koondise ettevalmistamise pearaskus oma õlgadele võtta.

Staažikas treener väitis, et ta ei pidanud NSV Liidu olümpialaste psühholoogilise ettevalmistuse seisukohalt õigeks pikemaajalist treeningut koos Kesk-Euroopa suusahüppajatega enne talimänge. Õigem oleks olnud A. Grigase arvates harjutada samasuguse kliima ja lumeoludega kodustes Karpaatides. Paraku ei leidu seal ühtki 90 m võimsusega hüppemäge. «Et kindlustada edukamat esinemist 1978. aasta MM-võistlustel Lahtis, tuleks tingimata ehitada niisama suur mägi Leningradi külje alla Kavgolovosse,» märkis A. Grigas.

Kummaline, et mõlemad selle spordiala suured asjatundjad ei rääkinud aga sõnagi austerlaste poolt avastatud efektiivsemast hoovõtumoodusest ja äratõukest, millele Saksa DV suusahüppajad esimesena jälile said. Küllap just selle kivi all oligi vähk peidus, oli peamine põhjus, miks NSV Liidu sportlastest ükski esikümnesse ei pääsenud.

KAHEVÕISTLUS

Ühe mehe ala

Ühelgi teisel suusa-alal polnud Seefeldis nii kindlat favoriiti kui Ulrich Wehling **kahevõistluses.** Oma teisele olümpiale sõites oli Saksa DV sportlane küll alles 23-aastane, ent juba olümpiavõitja ja maailmameister. Sapporos oli Ulrich Wehlingist saanud kõigi aegade noorim olümpiavõitja kahevõistluses, Falunis vigastust trotsides maailmameister ja nüüd oli noorukil võimalus teha juba suurt ajalugu: isegi sellised kahevõistluse suurmehed nagu norralased Thorleif Haug, Johan Gröttumsbraaten ja Sverre Stenersen polnud suutnud võita kolme suurt kahevõistlust (s. o. olümpial ja MM-võistlustel) järjest. Pealegi olid siis ajad, kus norralased põhja kahevõistluse loojatena sel alal ka selgelt peremehetsesid.

Nüüd kiputakse ala nime eest täiend «põhja» vägisi ära unustama, sest sportlik raskuspunkt on ammugi laskunud Kesk-Euroopasse. Ja kui Sapporos Saksa DV kahevõistlejate võidu puhul oli põhjust kirjutada: «Saksa DV vallutas uue tipu», siis Innsbruckis tuli Ulrich Wehlingil oma favoriiditroonil arvestada esmajoones meeskonnakaaslastega. Faluni MM-võistluste hõbe Günther Deckert, juunioride Euroopa meister Konrad Winkler ja tema eakaaslane Claus Tuchscherer moodustasid oma liidrile nii kindla tagala, et isegi 1973. aasta maailma parimale kahevõistlejale ja Faluni MM-võistluste neljandale Hans Hartlebile ei jätkunud enam kohta olümpiakoondises. Kui olümpiaeelsel hooajal oli Wehling võitnud 11 stardist 9, siis Innsbrucki eelsetel katsevõistlustel jäi ta koduses konkurentsis kolmandaks. «Kas juba liiga vanaks jäänud?» olid ainsad muremõtted, mis ala lipukandjal enne oma teist olümpiavõistlust pähe tulid.

Nooruse läbimurre ka nii keerulisse alasse kui kahevõistlus on ilmne. Selles valguses tundub ka meie Fjodor Koltšinit aeg juba tagant tõukavat. Kuu-poolteist enne olümpiat levis kuuldusi, et TRÜ I kursuse üliõpilane on NSV Liidu koondise kontrollpäevadel olnud üks edukaimaid murdmaarajal, et šanss olümpiakoondisse jõudmiseks olemas. Ent järgnev turnee Kesk-Euroopas ei tõestanud treeneritele meie noorema põlvkonna küpsust. Nii otsustati olümpiale lähetada vaid kolm meest (ainus mittetäielik koosseis suusaaladel). Valik langes meie viimaste aastate stabiilsemale Valeri Kopajevile, üksnes võitudega ukse koondisse jälle lahti murdnud

1970. a. MM-hõbedale Nikolai Nogovitsõnile ja noorukesele Aleksei Baranovile, kes pimesooleoperatsiooni järel jättis perspektiivika mulje oma esikohaga murdmaarajal Bakuriani katsevõistlustel.

34 meest 12 maalt ronis kaunil päikesepaistelisel pühapäeval — mõni tund pärast Bažukovi säravat sprindivõitu — Seefeldi hüppemäe tippu, et alustada samas, kus päev varem Hans-Georg Aschenbach oma filigraansete õhulendudega 84,5 ja 82 m kaugusele «vao lahti» ajanud.

Kahevõistlejaile sai klassipiiriks 75 m joon. Esimesena ületas selle ei keegi muu kui Wehling ise — 77 m, seejärel ka Sapporo hõbe soomlane Rauno Miettinen täpselt 75 m-ga. Sellele päris lähedale jõudsid ka Klaus Tuchscherer 74 ja Konrad Winkler 74,5 meetriga. Neljakesi moodustasid nad kahes järgnevas voorus kahevõistlejate koorekihi.

Vahepeal oli 21-aastane Tuchscherer teinud päeva pikema hüppe 78,5 m, kui siis sai Wehling hakkama 80 m õhulennuga. Juba võis favoriit lugeda oma töö tehtuks, sest kahe nii stabiilse hüppe kõrvale on Wehling alati lisanud ka kindla võidu murdmaarajal. Isegi Miettise 78,5 m teises hüppevoorus ei tohtinuks favoriidile ohtlikuks osutada. Pärast tunnistas soomlane, et pannud kolmandas voorus kõik ühele kaardile — üritada sellist hüpet, mis ka Wehlingi kulla võinuks kahtluse alla seada. Vaid 74,5 m võtnud Miettiselt tõelise võitlemisisu ka järgmise päeva suusarajal. Samal ajal näitas Wehlingi lend viimasel katsel (80,5 m) üleolekut trampliinil. Klaus Tuchschereri 79 m oli kolmanda hüppevooru teine täistabamus.

Wehling 225,5, Miettinen 219,9, Tuchscherer 218,7, Winkler 213,9 — selliste punktidega pidid hüpete järel arvestama need kahevõistlejad, kes veel medalist tihkasid mõelda. Faluni pronks poolakas Stefan Hula oli jaapanlase Katsuro järel kuues, järgnesid veel norralane Schjetne ja soomlane Kilpinen, 9. kohaga parima Nõukogude kahevõistlejana Valeri Kopajev 202,9 punktiga (71,5 ja 75 m). Sõidu eel võis isegi enam loota Nikolai Nogovitsõnile, kel punkte 196,1 (72 ja 74 m) ja võimalus 16. kohalt ülespoole võidelda. Selge oli aga see, et Aleksei Baranovi 69 ja 70 m hüpete 185,7 punkti ka kõige kõvemat suusameest enam tippu ei tõsta. Küll tasus silma peal hoida 11. kohal seisval Urban Hettichil, 22-aastasel Saksa FV kahevõistluse liidril, kelle 198,9 punktile (74,5 ja 75 m) pidi homme kõigi eelduste järgi lisanduma 15 km murdmaasuusatamise võidumehe 220 punkti. Kes kogub rohkem?

Kahevõistluses jääb esimese päeva järel paras paus, kus jõuab kõik variandid järgmise hommiku 15 km-ks läbi kaaluda. Nüüd oli Wehling nii heal positsioonil, et anna või kuld sõiduta kaela. Soomlased uskusid veel kord Rauno Miettisesse, kes Štrbske Pleso MM-võistlustel oli sõiduga end kõvasti tõstnud, sunniti end unustama mehe kurvad kogemused Sapporo olümpia ja Faluni MM-võistluste murdmaarajal. Pärast sõitu tunnistas Miettise meeskonnakaaslane Erkki Kilpinen, Sapporo neljas: «Arvestasime Raunoga oma

konkurentideks murdmaarajal vaid Wehlingit ja Hettichit. Tegelikult polnud me ise enam kõvade sõidumeeste killast.»

Põnevuse tõi kahevõistlusse Urban Hettichi sõit. «Kui juba 8. kilomeetril minut varem startinud Kilpisest mööda sain, teadsin, et minek on täna kõva. Suusad libisesid väga hästi, tundsin, et peab välja minema täispangale.» Nii rääkis pärast sõitu Hettich ise.

Kahevõistlejate 15 km sõitu saatis esimene raske ilm Seefeldis: pilvitus, sula, nõrk lumesadu. Esimesena läks rajale üks medalipretendente Klaus Tuchscherer, esimeseks orientiiriks sai aga Nikolai Nogovitsõni 7,5 km vaheaeg 24.54. Meie koondise parim suusataja oli Hettichist hüpete järel vaid 2,8 punktiga maas, kuid läänesakslase vaheaeg 24.10 rääkis juba tema püüdmise lootusetusest. Hettich ise püüdis teisi. Valeri Kopajev sai vaheajaks 25.08, Konrad Winkler 24.58 ja kohe tema järel sõitnud... Jah, Rauno Miettisele näitas kell vaid 26.07?! Ometi olid soomlased lootnud, õigemini arvestanud siin kindlat medalit, isegi veel võitlust kullale. Kohe oli selge, et kolmandat suurstarti järjest luhtuvad Miettisel kõik šansid suusatamisega, mis kunagi oli olnud mehe trump. Meenus ühe Soome kolleegi ütlus Sapporo päevilt: «Štrbske Plesos oli Miettinen veel spordiroodu sõdur, nüüd pagariõpilane.» Kas ongi vaja muud seletust?... Jäi veel oodata Wehlingi vastust. 25.05 — mitte hiilgav, juba ligi minut järel Hettichist, ka mitte enam endiste päevade Wehling...

10 km vaheaegade põhjal otsustades oli Nogovitsõn pidanud Hettichi tempot, vahe oli vaid sekundi võrra pikemaks veninud. Kas võib ka Nogovitsõn tõusta medalile, kui viimased 5 km vastu peab?

Tuchscherer oli finišis 51.16-ga, õige pea ka Nogovitsõn 49.05-ga. Kolm minutit jäi nüüd varuks Hettichile, aga juba saatis läänesakslaste kisakoor üleni rohelises suusatajat mööda rajaservi. Hettich töötas finišitõusu viimaste suusasammudeni, 48.01! Polnud kahtlust, et see on päeva parim aeg, aga kui hea, et kahe päeva kokkuvõttes tõusta... pronksile? hõbedale? või koguni kullale? Läänesakslaste vaimustusel polnud sel hetkel piiri — polnud neil ju varem olnud võimalust Seefeldis oma meestele võidurõõmu väljendada. Nüüd taheti võtta viimane.

Napilt lööb Nogovitsõnit sõidus norralane Stein-Erik Gullikstad (49.04), ent hüpetes oli ta olnud alles 31. Üksteise järel finišeerivad endast kõike andnud Kopajev (49.53), rootslane Tom Sandberg (49.09), Winkler (49.51), siis juba alistununa Miettinen (51.12), Faluni MM-stardi kiireim suusataja poolakas Jan Legierski (49.39). Viimane sõna jäi öelda Ulrich Wehlingil. Eelviimasena oli ta läinud rajale, nüüd ootasid kõik pikisilmi favoriiti, ühed lootuses, et jõuab, teised — Hettichi poolehoidjad — sensatsiooni juba ette nautides.

Oli selge, et kaks ja pool-kolm minutit oli kriitiline piir, rohkem ei tohtinud Wehling Hettichile alla jääda. Sekundid tiksusid. Just hetkel, kui peast käis läbi: «Kas tõesti...», ilmus olümpiasilla all nähtavale Wehling. Tuli raskelt, mitte talle omase lennukusega. Kas jõuab? Kaks aastat tagasi oli Wehling olnud suusarajal kolmas, lüües

40 sekundiga ka Hettichit. Nüüd sai 50 minutit sõiduaega täis, veel viimane mäenukk päästva finišiväravani. Lõpp! 50.28, kaks minutit 27 sekundit Hettichist järel. Kes on võitja?

Kaine arvestus ei lasknud kahelda, et ikkagi Wehling. Kuid nägin teda pärast sõitu silmast-silma: masendunud ilmel tõrjus kurnatud võistleja eemale ka oma ajakirjanikke. Üle piirdeaia käis lärmakas pidu läänesakslaste leeris, Hettich tõsteti õlgadele, kanti teda skandeeriva tribüüni ees edasi-tagasi. Nagu õli tulle valas ka veel informaatori teade, et kahevõistluse lõplikud tulemused kuulutatakse mõne aja pärast. Hämmeldus oli mitmepoolne, ärevas olukorras kasvas peataolek kiiresti ja nii võimsalt, et mitteametlikku, ise kokku võetud rida Wehling—Hettich—Winkler ei tahtnud keegi uskuda. Ka muidu ülioperatiivne ja ülitäpne raal «Honeywell Bull Computer» viivitas...

Wehling ei tahtnud end tunnistada või uskuda võitjaks, piilus vargsi Hettichi saatjaskonna juubeldust. Isegi siis, kui kümnekonna minuti pärast ametlik teade kõik paika pani, tundus, et Wehlingi võidurõõm polnud seekord täielik. Ilmselt juurdles läbi ja lõhki spordimees sel hetkel enam, miks suusadistants täna nii ebaõnnestus.

Ametlike punktide järel ilmnes, et varu oli Wehlingil olnud soliidne — 423,39 punkti Hettichi 418,90 vastu. Läänesakslane omakorda oli napilt löönud Winklerit, kel 417,47 punkti ja kellest Miettinen oli jäänud õige kaugele — 411,30. Tuchscherer oli langenud viiendaks — 409,51, Nõukogude kahevõistlejad tõusnud aga kohe järgmisteks: 6. Nogovitsõn — 406,44, 7. Kopajev — 406,14.

Niisiis kuulusid jälle kaks medalit kolmest Saksa DV kahevõistlejaile koos Ulrich Wehlingi kolmanda suurvõiduga järjest! Paistis, et noormees elas seda kõigepealt endas üle, alles siis andis märku ka teistele.

Ulrich Wehlingil, kõigest 23-aastasel kehakultuuriüliõpilasel on seljataga aga juba 14 spordiaastat. Pressikonverentsil meenutas Wehling oma sporditee algust, tõelist tõuget tippsporti:

«See oli 8 aastat tagasi, II laste ja noorsoo spartakiaadil Oberhofis.»

Juba siis tunnustatud mäehüppajana tegi ta esmakordselt kaasa kahevõistluse ja võitis 17-punktilise edumaaga selliste hilisemate hüppetuusade nagu Dietrich Kampfi, Bernd Ecksteini, Henry Glassi ja Jochen Dannebergi ees. Kui lisada, et tollel võistlusel kandis Ulrich Wehling stardinumbrit 261, annab see pildi laiast tööst noortega Saksa DV-s, selle maa spordi alusest.

Ja uus vahetus on juba sirgunud.

«See poiss võidab kord veel «kulla»,» näitas Wehling naeratades Winkleri suunas. Euroopa juunioride meistrist olümpiapronksiks tõusnud Konrad Winkler on nagu kullamehe koopia: mõlemad on pärit Oberwiesenthalist, mõlema treener Gerd Höfer, Wehlingil pikkust 184 cm, kaalu 78 kg, Winkleril vastavalt 183 ja 76. Viimane on ligi kolm aastat noorem, kahevõistlust harrastanud 10 aastat. Winkleri mitmekülgsust loetakse 21-aastase noormehe suureks eelduseks edaspidises võitluses liidrikoha eest.

Kuid ei maksa unustada ka Urban Hettichit. See Lääne-Saksa ülitugev suusamees, nii Sapporos kui Falunis 20., kaotas nüüd nagu muuseas nulli 2 tagant ära. Hoopis stabiilsemaks ja kindlamaks oli ta läinud hüpetes, murdmaast rääkimata.

Tundub ka, et põhjamaalased, nii kogenud kahevõistlejad nagu norralased ja soomlased võtavad keskeurooplaste esiletõusu kahevõistluses ikka veel kergekäeliselt, lõpuni juurdlemata konkurentide ettevalmistuse üle.

NSV Liidu suusakoondise peatreener Venedikt Kamenski kostis meie kahevõistlejate kohta:

«Jah, läks paremini kui Sapporo ja eriti Faluniga võrreldes, ent kaugeltki mitte rahuldavalt. Kahevõistluse areng seisab meil paigal. Miks, ei oskagi praegu vastata. Inventar, ettevalmistus — kõik peaks olema vajalikul tasemel. Alt veab psüühiline seisund: treeninguil on mehed paremad.»

Need küsimused jäid meelt närima sellegi tõttu, et ka meie vabariigi kahevõistlejad peaksid kord oma sisu näitama, uus põlvkond taas eesmärgile jõudma.

LASKESUUSATAMINE

Võidusaluudid Seefeldi mägedes

Laskesuusatajad tulid Seefeldi otse Põhja-Itaalia talikuurordist Anterselvast, kus jaanuarikuu viimasel päeval oli peetud 10 km laskesprindi MM-võistlused. Kõik medalid olid meie koondise reisipaunades: kuld Aleksandr Tihhonovil, hõbe Aleksandr Jelizarovil ja pronks Nikolai Kruglovil. Kuna Anterselvas võitis NSV Liidu meeskond kindlalt veel rahvusvahelise võistluse teatesuusatamises Soome ja teiste esinduste ees, siis satuti favoriitide rolli ka olümpiamängude kavva kuuluvas 20 km laskesuusatamises ja 4×7,5 km teatesõidus, kus paralleelselt olümpiavõitjatega selgitati maailmameistrid.

Ainsateks, kes võisid meie meestele vastu saada, olid asjatundjate arvates soomlased. Kahel eelmisel talvel olid põhjanaabrid tõesti suurepäraselt esinenud: 1974. a. MM-võistlustel Raubitšis võitis Juhani Suutarinen nii 10 kui 20 km ja 1975. a. Anterselvas Heikki Ikola 20 km (10 km-s N. Kruglov). Teatesuusatamises oli aga edu vaheldunud: Valgevenes oli parim NSV Liidu, Itaalias Soome meeskond.

Aastatepikku oli meie meestel kogutud arvukalt kõikvõimalikke medaleid, kuid olümpiakonkurentsis oli 20 km-s (talimängude kavas alates 1960. aastast) seni ainsana võitjaks tulnud Vladimir Melanin, kaksteist aastat tagasi siinsamas Seefeldis. Grenoble'is ja Sapporos kuulus aga kuld Magnar Solbergile, kes seejärel vahetas politseinikumundri Norra koondise treeneri ameti vastu.

6. veebruari hommikul kell 8.30 startis esimene 52 mehest **20 km distantsile.** Ilm oli päikesepaisteline ja külma 7—8 kraadi, kuid tuska tegi võistlejatele tugev tuul, mis lõõtsus põiki üle suusastaadioni kõrval oleva lasketiiru. Kaks talve tagasi olid Austria ehitusspetsialistid käinud tutvumas Minski külje all asuva Raubitši laskesuusatamisbaasiga ja seejärel rajanud Seefeldi peaaegu samasuguse.

Kui teistel suusatamisaladel võis iga riik välja panna neli võistlejat, siis laskesuusatamises oli osalejate limiit kärbitud kolmele. ROK motiveeris seda sellega, et tahetakse vältida mängude mahu pidevat kasvu, seda pidurdada. Imelik seisukoht, kuna võistlejate arv jäi ju samaks, s. o. neli sportlast pluss varumees. Vähemaga ei tulegi välja, kuna kavas on ka 4×7,5 km teatesõit. Seega tuli ühel olümpia-

lasel igalt maalt paratamatult leppida olukorraga, et talt on võetud võimalus individuaaldistantsil startida.

Nüüd aga ülevaade võistlusest. Meie maa triost läks esimesena rajale Kruglov (nr. 9). Tugevamaist järgnesid soomlased Esko Saira (15) ja Ikola (21), rootslane Sune Adolfsson (23), norralane Tor Svendsberget (33), Tihhonov (34), itaallane Lino Jordan (40) ja ühena viimastest Jelizarov (49).

Pärast esimest 4,6 km pikkust rajaringi ja lamadesasendist tulistamist (150 m distants) püsis kaua parimana võistlejanumbrit 3 kandva itaallase Willy Bertini vaheaeg 15.52, kuni selle lõpuks suutsid ületada Ikola (15.48) ja Tihhonov (15.33). Sellest juhtkolmikust ei vääratanud ükski esimese viie lasuga. Ühe trahviminuti teenisid 26-aastane armeesportlane Kruglov Gorkist ja 23-aastane tudeng Jelizarov Moskva oblastist. Kui karistusminut nende sõiduajale liideti, siis olid nad 16.53 ja 16.39-ga alles 18. ja 15. kohal.

Tempomeistriks oli niisiis Tihhonov ning kuigi ta 9,1 km järel sai püstiasendis laskmisel esimese karistusminuti, säilitas kolmandat korda olümpiakonkurentsis võistlev 29-aastane novosibirsklane 32.51-ga ikkagi liidripositsiooni. Teist kohta hoidis endiselt 28-aastane Ikola (33.17), kolmandaks oli tõusnud Kruglov (33.41) ja neljandaks Adolfsson (33.50). Viiendaks langes Jordan (33.53) ja kuuendaks Saira (33.54), kellele paari sekundiga jäi alla Jelizarov. Kõik nad tabasid märki eksimatult.

Peaaegu samasugune oli järjestus ka pärast 13,7 kilomeetrit ja teistkordset lamadesasendist tulistamist, kus liidrid pääsesid jällegi karistusminutiteta: 1. Tihhonov 49.11, 2. Ikola 50.14, 3. Kruglov 50.22, 4. Jelizarov 50.48, 5. Adolfsson 51.00 ja 6. Saira 51.11. Ainult Jordan langes 2 karistusminuti tõttu üheksandaks 53.29-ga (7. rootslane Lars-Göran Arvidsson 52.07, 8. Bertin 52.53).

Kui suusataldade alla oli jäetud juba 18,2 km, tuldi viimast korda tulejoonele. Seekordne püstiasendist laskmine ei läinud väsimusest hingeldavatel meestel enam nii libedalt. Ainult vahepeal juba liidrite killast maha kantud Bertin ei eksinud. Kruglov sai ühe, Saira, Ikola ja Adolfsson 2 karistusminutit. Kõige täbaramalt läks aga Tihhonovil, kellel kuldmedal vaata et peaaegu käeulatuses. Murdmaasuusatajana sportlasekarjääri alustanud meest vedas järjekordselt laskmine alt. Kes ütleb põhjuse, kuid trahviminuteid tuli viimases tiirus koguni 6 ja medalilootustel oli kriips peal. Jelizarov pääses 2 karistusminutiga, Jordan tabas koguni 100-protsendiliselt. Nüüd oli pingerida juba selline: 1. Kruglov 1:08.31, 2. Ikola 1:09.54, 3. Jelizarov 1:10.13, 4. Bertin 1:10.51, 5. Saira 1:11.20, 6. Jordan 1:11.40, 7. Tihhonov 1:11.45, 8. Adolfsson 1:11.56.

Lõpuponnistus distantsi viimasel 1,8 kilomeetril esineliku järjestusse mingeid muudatusi ei toonud. Kuldmedal läks kindlalt Nikolai Kruglovile — 1:14.12,26 (2 trahviminutit), hõbe Heikki Ikolale — 1:15.54,10 (2), pronks Aleksandr Jelizarovile — 1:16.05,57 (3), neljas oli Willy Bertin, viiendaks pressis end siiski Grenoble'i hõbe ja Sapporo neljas Aleksandr Tihhonov Esko Saira ees.

Kruglovi treener Boriss Martõnov pärast võistlust: «Kõige rohkem meeldib mulle Kolja juures tema visadus. See, et kui ta midagi pähe on võtnud, siis selle ka täide viib.» Oma sõnade kinnituseks meenutas B. Martõnov üht kunagist treeningut lämbel suvepäeval. Metsatulekahi oli matnud tiiru paksu suitsu; ainsana oma kasvandikest leidis treener sealt eest läkastades tulistava Kruglovi.

Norra laskesuusatajate treeneri Magnar Solbergi kommentaar: «Nikolai Kruglov suutis konkurentidest paremini valitseda oma närve, suusatas kindlalt ja tulistas rahulikult.»

Hõbemedalimees Heikki Ikola: «Eks minagi unistanud võidust. Kõige rohkem kartsin Tihhonovi, jälgisin teda. Kuid nagu spordis kahjuks ikka juhtub, magasin maha peamise — Kruglovi otsustava lahtirebimise. Mis seal ikka, kaotasin väärilisele vastasele.»

Kruglov ise: «Tegin kõik, mis suutsin. Praegu ei ole ma vist võimeline enam kilomeetritki suusatama. Olen ainult natuke õnnetu Tihhonovi pärast. Oli ju Saša veel kolmanda tiiru järel kõigist kindlalt parem...»

Teeneline meistersportlane N. Kruglov on sündinud 31. jaanuaril 1950. aastal. Ta elab Gorkis, on 171 cm pikk ja kaalub 67 kg. Laskesuusatamist hakkas harjutama alles 20-aastaselt armeeteenistuses ning arvati meie maa koondisesse 1973. aastal. Kahekordne maailmameister (1975. a. 10 km laskesprindis ja 1974. a. lasketeatesuusatamises) oli enne olümpiavõitu tulnud ühel korral meie maa meistriks 10 km laskesuusatamises (1974) ja kahel korral teatesõidus (1973 ja 1975), kuid saanud 20 km-s vaid pronksmedali (1973).

Pressikonverentsil ütles olümpiavõitja: «Minu ülesandeks ei olnud võita, vaid teha kõik, mida suudan. Selle ülesande ma täitsin. Arvan, et mu konkurendid lihtsalt hakkasid uskuma oma võidusse varem, kui see käes oli.»

Lisaks mainis Kruglov, et ta olevat olümpia eel iga kuu suusatanud umbes 1000 km ja kulutanud loendamatuid tunde laskmisele.

Hiljem, kohe pärast autasustamistseremooniat Innsbrucki jäähallis, pihtis poisipõnnina orvuks jäänud kunagine «Krasnoje Sormovo» tööline: «Aga sinna tagasi, veel kord sinna tõusta mind ei lase juba keegi,» sähvatas äkki mõte peast läbi. «Kõik! Tahad veel kord tõusta — alusta algusest...»

Tõsiseloomuline, heasüdamlik ja rahulik Kruglov, kes kogu olümpia vältel olevat naeratanud ainult foto- ja filmimeestele (sedagi viimaste pealekäimisel), muidugi päris algusest ei alusta, vaid jätkab visa harjutamist. Pole kahtlust, et juba sealsamas Seefeldis seadis P. Lesgafti-nimelise Kehakultuuriinstituudi viimase kursuse mittestatsionaarne üliõpilane enda ande realiseerimiseks uued sihid, kuid tagasihoidlikkusest ta muidugi neid kellelegi kuulutama ei hakanud. Mees teeb ise endast mehe! Õigemini on seda juba teinud. Mitte unistamisega, vaid targa ja ränkraske harjutamisega, loendamatute treeningupiinade hinnaga, visaduse ja tahtejõuga.

4×7,5 km lasketeatesuusatamine.

Pärast 20 km distantsi tuli laskesuusatajatel nädalapäevad oodata, enne kui kätte jõudis teatesõidu aeg. Ebausklikel oli kont hammaste vahel: 13. kuupäev ja lisaks veel reede — see head ei tähenda. Osalt oli neil isegi õigus, sest ilm polnud seegi kord suuremat väärt: oli võrdlemisi külm ja sadas peenikest lund, mida vinge tuul ringi keerutas.

Kell 10 tuiskas 15 meeskonna esimene vahetus avaetapile. Igal etapil tuli kahel korral käia lasketiirus, esimesel tulistada lamades- ja teisel püstiasendis. Mõlemal korral võis lisaks püssisalve lükatavale viiele padrunile abi otsida veel kolmest lisapadrunist. Kui aga ka seejärel mõni märk ikkagi terveks jäi, tuli iga möödalasu eest läbida paarisaja meetri pikkune karistusring.

Esimest etappi alustas meie koondise noorim Aleksandr Jelizarov küllaltki rahulikult. Sellele vaatamata ei läinud algul tulejoonel kõige paremini. Alles lisapadrunid päästsid mehe trahviringist. Teise tiiru jõudis Jelizarov esimesena ja esimesena ta sealt ka edasi tõttas, kusjuures seekord piisas juba viiest padrunist. Vahetuskoridori tuli Jelizarov soliidse edumaaga. Üle ootuste kõvasti oli aga etapi läbinud ameeriklane Lyle Nelson, kes lõpetas teisena Heinrich Mehringeri (Saksa FV), Karl-Heinz Menzi (Saksa DV) ja teiste ees. NSV Liidu meeskonna peamisel konkurendil Soomel läks aga algus untsu: Henrik Flöjt suusatas nõrgalt, tegi pärast püstiasendist laskmist trahviringi ja jõudis pärale alles seitsmendana.

1. etapp: 1. NSV Liit 29.47,44, 2. USA 30.29,17, 3. Saksa FV 30.38,46, 4. Saksa DV 31.02,18, 5. Tšehhoslovakkia 31.45,67, 6. Itaalia 31.52,53, 7. Soome 32.00,19, 8. Prantsusmaa 32.17,67.

Nüüd oli sõidujärjekord ka Sapporos meie kuldsesse kvartetti kuulunud Ivan Bjakovi käes. 31-aastane kogenud võistleja ei saanud veel õiget hoogu sissegi, kui kordus juba traditsiooniliseks saanud äpardus kuulsa «Adidas»-jalavarjuga — äkki oli suusk alt ära... Kuid veel polnud kadunud kõik: kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem. Prantsusmaa koondise murdmaamees Gerard Verguet ei kõhelnud hetkegi, kiirustas Bjakovi juurde, kiskus kiiresti lahti saapanöörid ja andis oma suusa koos saapaga hädasolijale. Meenus, et täpselt samasuguse spordimeheliku üllusega oli suusa murdnud Aleksandr Tihhonovi Sapporos aidanud Saksa DV laskesuusataja Dieter Speer.

Väljaandes «l'Equipe» kirjutati hiljem: «Gerard Verguet käitus tõelise sportlasena. Oleks olnud ebaõige, kui NSV Liidu suusatajad oleksid kaotanud teatesõidu kahetsusväärse juhuse tõttu: nad olid kõigist peajagu üle...»

Aeg aga läks, ja kui Bjakov sõitu jätkas, olid mitmed temast mööda rühkinud. Esimesse tiiru jõudis Bjakov aga juba juhtgrupis, tulistas kiirelt, ja vaatamata sellele, et kulutas seitse padrunit, tuiskas ikkagi liidrina tulejoonelt minema. Samal ajal ei pidanud närvvastu Gerd Winkleril (Saksa FV) ja Frank Ullrichil (Saksa DV). Esimene pidi suusatama ühe, teine kaks trahviringi. Ka püstiasendis laskmisel suutis teeneline meistersportlane Bjakov kõik märgid purustada ning sai sellel etapil äparduse kiuste kolmanda aja 30.16,79. Temast kiiremad olid ainult soomlane Esko Saira (29.12,47) ja prantslane Yvon Mougel (29.58,45), kuid NSV Liidu edumaa oli veenev.

2 etappi: 1. NSV Liit 1:00.04,23, 2. Soome 1:01.12,66, 3. Saksa FV 1:01.21,29, 4. Prantsusmaa 1:02.16,12, 5. Tšehhoslovakkia 1:03.34,74, 6. Itaalia 1:03.38,35, 7. USA 1:03.40,95, 8. Saksa DV 1:03.49,46.

Nikolai Kruglov kulutas esimeses tiirus samuti seitse padrunit, kuid püstiasendis piisas viiest. Vahemaa Juhani Suutarise ees suurenes veelgi, sest soomlasel tuli pärast püstiasendist laskmist minna trahviringile. Kruglov oli sellel etapil kõigist kiirem 29.04,80-ga norralase Svein Engeni (29.20,67), poolaka Ludwik Zieba (30.33,06) ja soomlase Suutarise (30.52,23) ees.

3 etappi: 1. NSV Liit 1:29.09,03, 2. Soome 1:32.04,89, 3. Saksa FV 1:33.36,37, 4. Prantsusmaa 1:33.56,53, 5. Norra 1:34.05,83, 6. Itaalia 1:34.37,86, 7. Saksa DV 1:35.19,47, 8. Tšehhoslovakkia 1:36.07,55.

Kolmandat olümpiat järjest NSV Liidu meeskonda kuuluvale Aleksandr Tihhonovile oli nüüd esmakordselt usaldatud ankrumehe roll. Otsekui tuulispask tormas ta vahetuskoridorist minema. Sõidutempo tunnistas, et Tihhonov oli seadnud sihiks päeva parima etapiaja püstitamise. Seekord ta mitte üksnes ei suusatanud suurepäraselt, ka püssikarp püsis kindlalt märgil. Nii käristas ta edumaad Heikki Ikola ees veelgi ja saavutaski eesmärgi etapiajaga 28.46,61.

Päevakangelaseks oli 20 km distantsil 12-ndaks jäänud Saksa DV koondise ankrumees Manfred Geyer. Ta sai teate alles seitsmendana, kuid püüdis esiteks kinni Willy Bertini ja seejärel ka Tor Svendsbergeti. Prantslase Jean-Claude Viry lootused esikuuikusse püsima jääda haihtusid teises tiirus, kus tal tuli sõita kaks trahviringi. Püstiasendist laskmise järel hoidis Claus Gehrke Saksa FV-st küll veel kolmandat kohta, kuid lõpuspurdiga jättis Geyer temagi selja taha. Ka etapiaeg oli Saksa DV meeskonnale pronksi välja võidelnud 24-aastasel masinaehitusüliõpilasel suurepärane — 28.49,14, ainult 2,53 sekundit Tihhonovi omast nõrgem.

Kolmandat korda talimängude kavva kuulunud teatesuusatamises kuulus kolmandat korda kuldmedal Nõukogudemaa meeskonnale, seekord ajaga 1:57.55,64. Hõbeda sai Soome (2:01.45,58), ja pronksi Saksa DV (2:04.08,61). Järgnesid Saksa FV, Norra ja Itaalia.

«Ma olen poistega rahul,» tegi pressikonverentsil kokkuvõtte NSV Liidu laskesuusatamiskoondise vanemtreener Aleksandr Privalov, «nad näitasid ennast selles raskes sõidus tõeliste meestena ja võitsid teenitult.»

Tõesti väärt mehed! Võitu tähistati vene kombe kohaselt piduliku õhtusöögiga, kus lauas aukohal istus meeskonna «viies liige» Gerard Verguet, siinsamas Seefeldis 15 km murdmaadistantsil 62. kohale jäänud prantslane. Maailma paremikule polnud Verguet seega suutnud konkurentsi pakkuda, kuid tühjade kätega ei sõitnud ta olüm-

pialt koju ometi — kohvrit täitsid vene sõpradelt saadud kingitused ja meened.

Tuline õigus oli Romain Rolland'il, kui ta oma romaanikangelase Colas Breugnoni suhu pani sõnad: «... et puid, milledest valmistatakse vahvaid gallia mehi, kasvab sama tihedalt, sirgelt ja lopsakalt kui ennegi.»

Rahvusvaheline Laskesuusatamise ja Moodsa Viievõistluse Liit otsustas Innsbruckis peetud kongressil, et 1978. aastast alates võisteldakse laskesuusatamises ainult väikepüssidega. Põhjus on selles, et senikasutatavatele tiirudele analoogiliste rajamine on paljudes riikides raskendatud või isegi võimatu. Väikesekaliibrilistest relvadest laskmisel on võimalik 50 m tiiru paigutada aga isegi suusastaadionile, pealtvaatajate silma alla. Otsust motiveeriti veel sellega, et uuendus aitab kaasa ala populaarsuse kasvule.

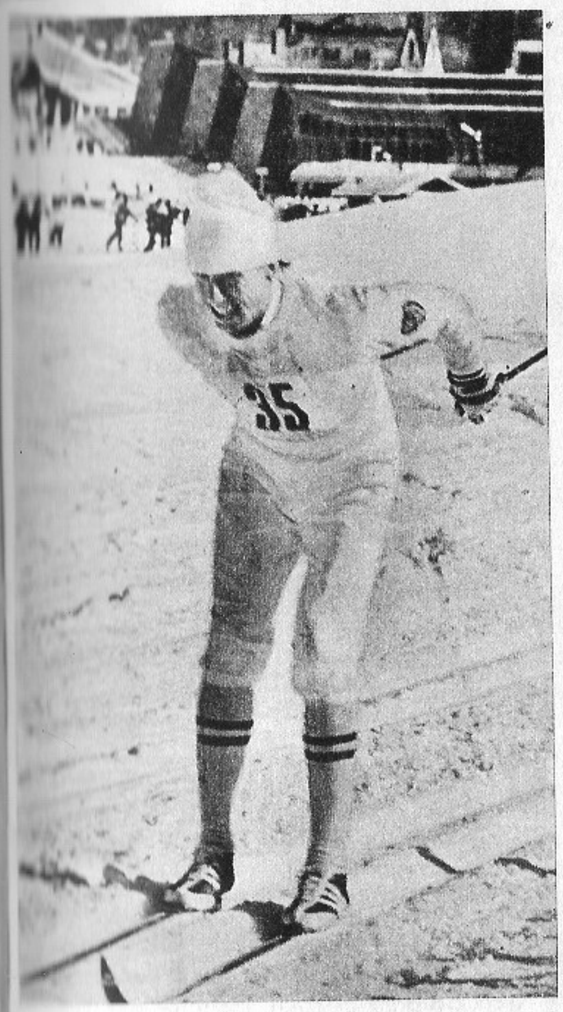

Mis tundega seisti selle kanga all?
Sergei Saveljev avas meile kuldse suusaraja
Suurüllatajal William Kochil libises suusk raja kõrval ilmselt paremini

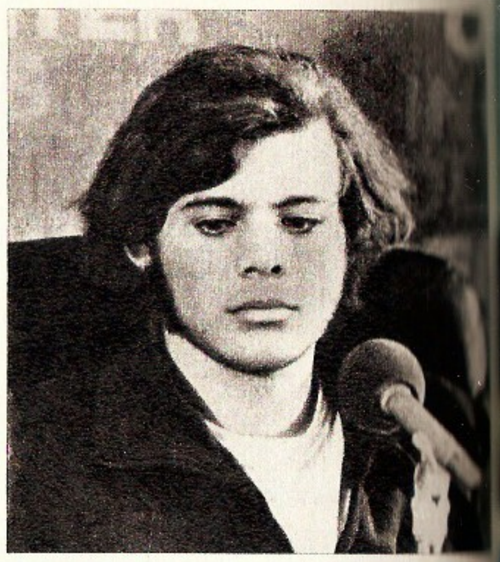

Sergei Saveljev, võitja

William Koch. Ka hõbe ei rahuldanud veel noormeest

Ivan Garanin, Seefeldi stabiilseim suusamees

Hetk pärast teatesõidu pronksmedalivõitu

Siit algas finišisirge

Nõukogude lipp sümboliseeris Seefeldis võitu

Nikolai Bažukov, eile tundmatu nooruk, täna olümpiavõitja

Sergei Saveljev saadab viimasele etapile Ivan Garanini
See ta ongi – mitmekordselt õnnetu jalavari

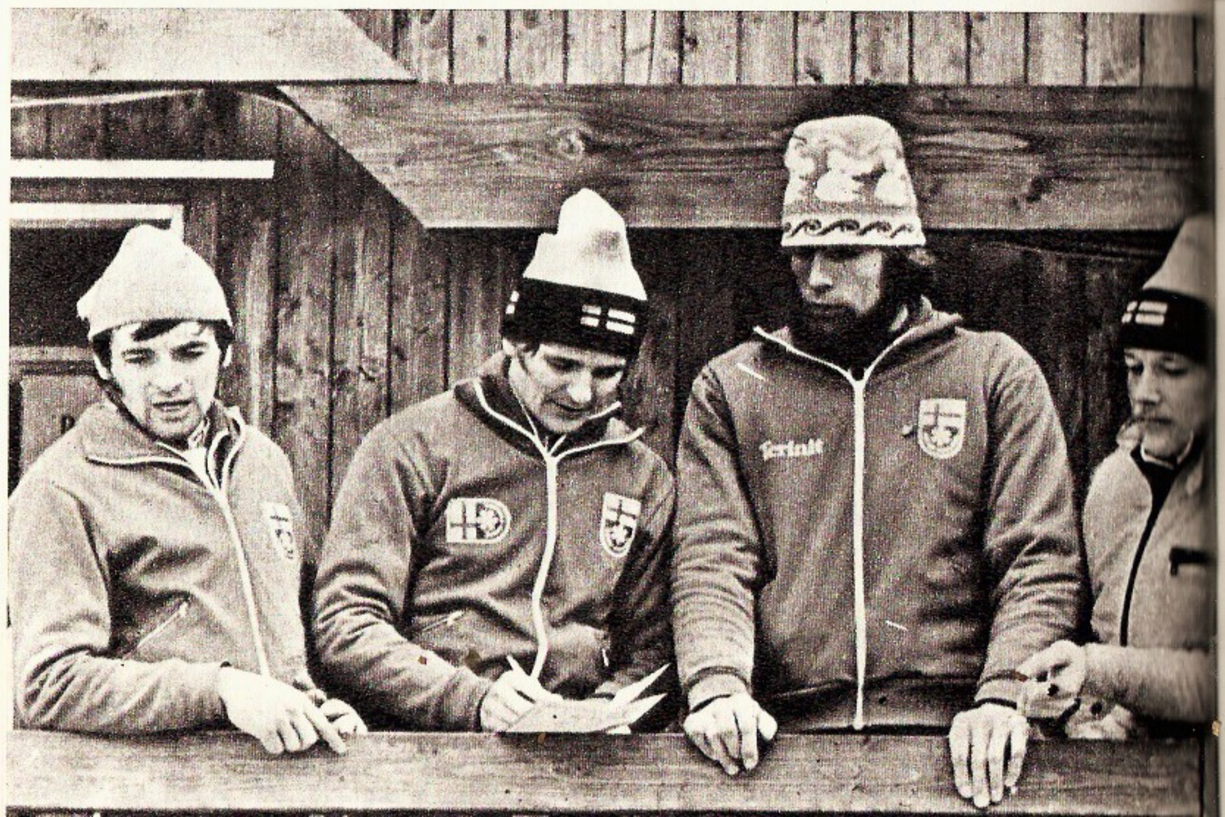

Arto Koivisto lõpetab, tuues põhjaneabritele üle 16 aasta taas teatesõidu kirkaima medali

Kuldne nelik: Pertti Teurajärvi, Arto Koivisto, Juha Mieto, Matti Pitkänen

Juha Mieto ajakirjanike rõngas

Juhtunu kinnituseks

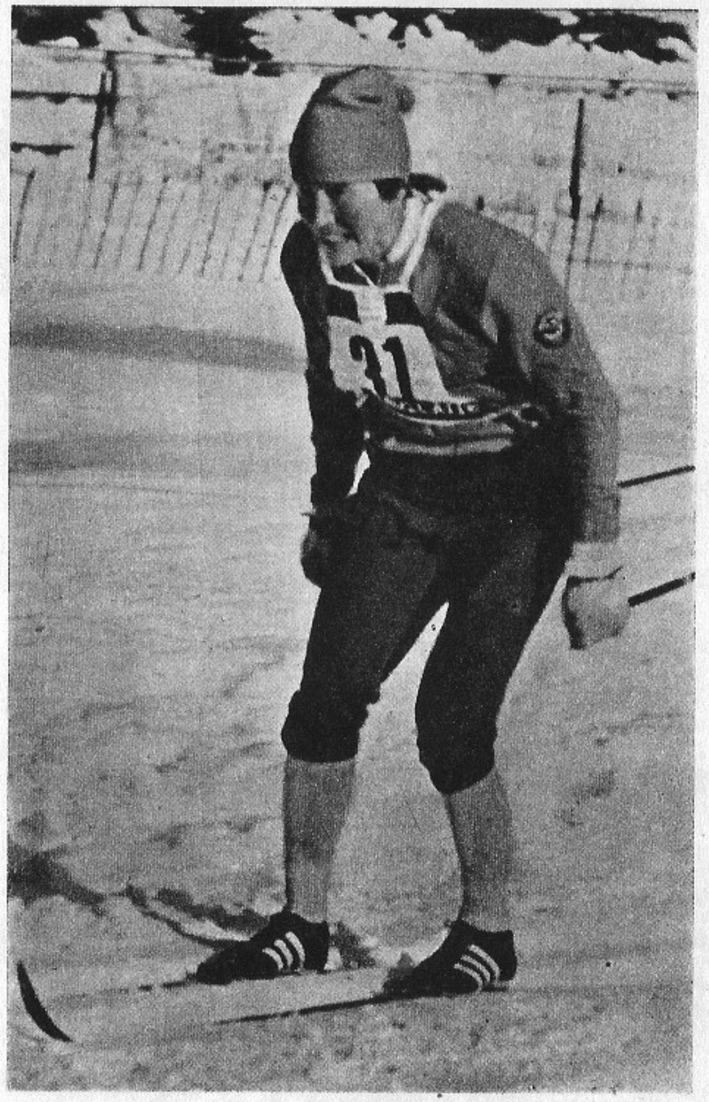

Naiste 10 km võitjakolmik: Helena Takalo – hõbe, Raissa Smetanina – kuld, Galina Kulakova – pronks

Sapporo suusakuninganna Galina Kulakova ei suutnud seekord tõrjuda nooremate rünnakut

10 km-s andsid Raissa Smetaninale kulla 0,87 vähemsekundit

5 km-s naeratas õnn tänu 1,04 vähemsekundile Helena Takalole

Nende meeste ülekaal oli mäekõrgune. Meie laskesuusatajate kuldne meeskond: Ivan Bjakov, Aleksandr Jelizarov, treener Aleksandr Privalov, Aleksandr Tihhonov ja Nikolai Kruglov

Tulejoonele läheneb Ivan Bjakov

Eelistatakse olümpiavõitja Nikolai Kruglovi autogramme, kuigi kõrval seisab kõigi aegade edukaim biatlonist Aleksandr Tihhonov

Nikolai Kruglov ei varja rõõmu: kaks kulda on täistabamus

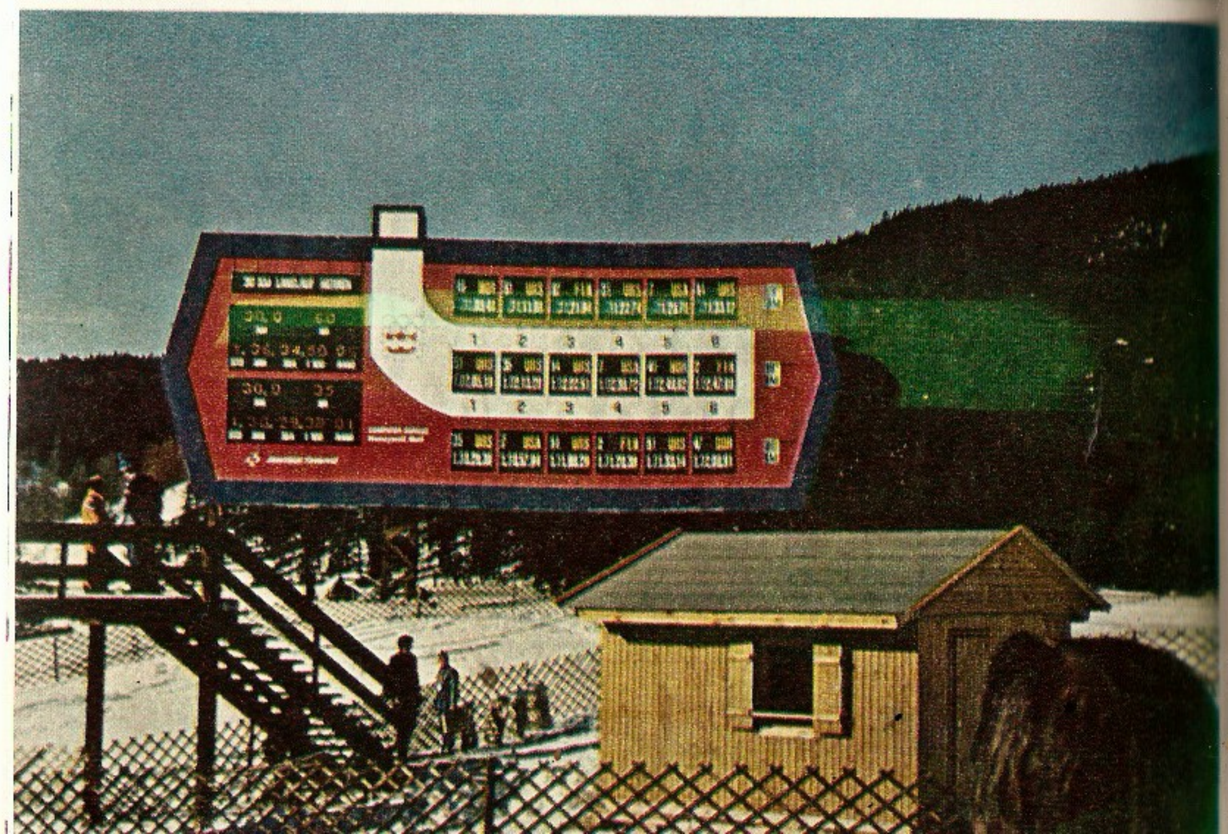

Treenerite vaatluspunktis
See tabloo jutustas Seefeldis kõik
Ivan Formo – suusakuningas
Ulrich Wehling, aina võidukas

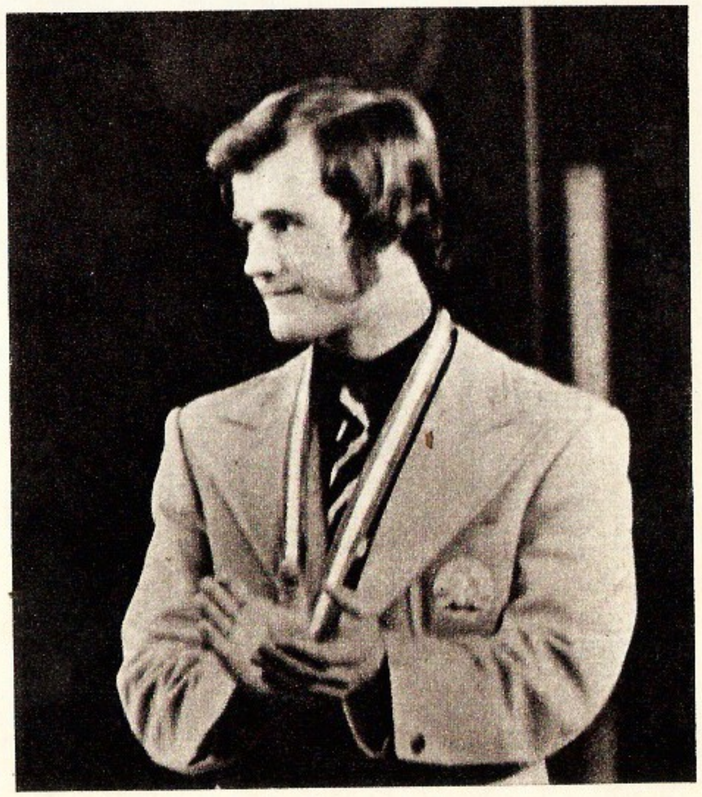

Slaalomi medalikolmik: Claudia Giordani, Rosi Mittermaier, Hanni Wenzel

Franz Klammer

Sveitslaste rööm kees üle. Pjedestaalil on nende Ernst Good, Heini Hemmi ja rootslane Ingemar Stenmark

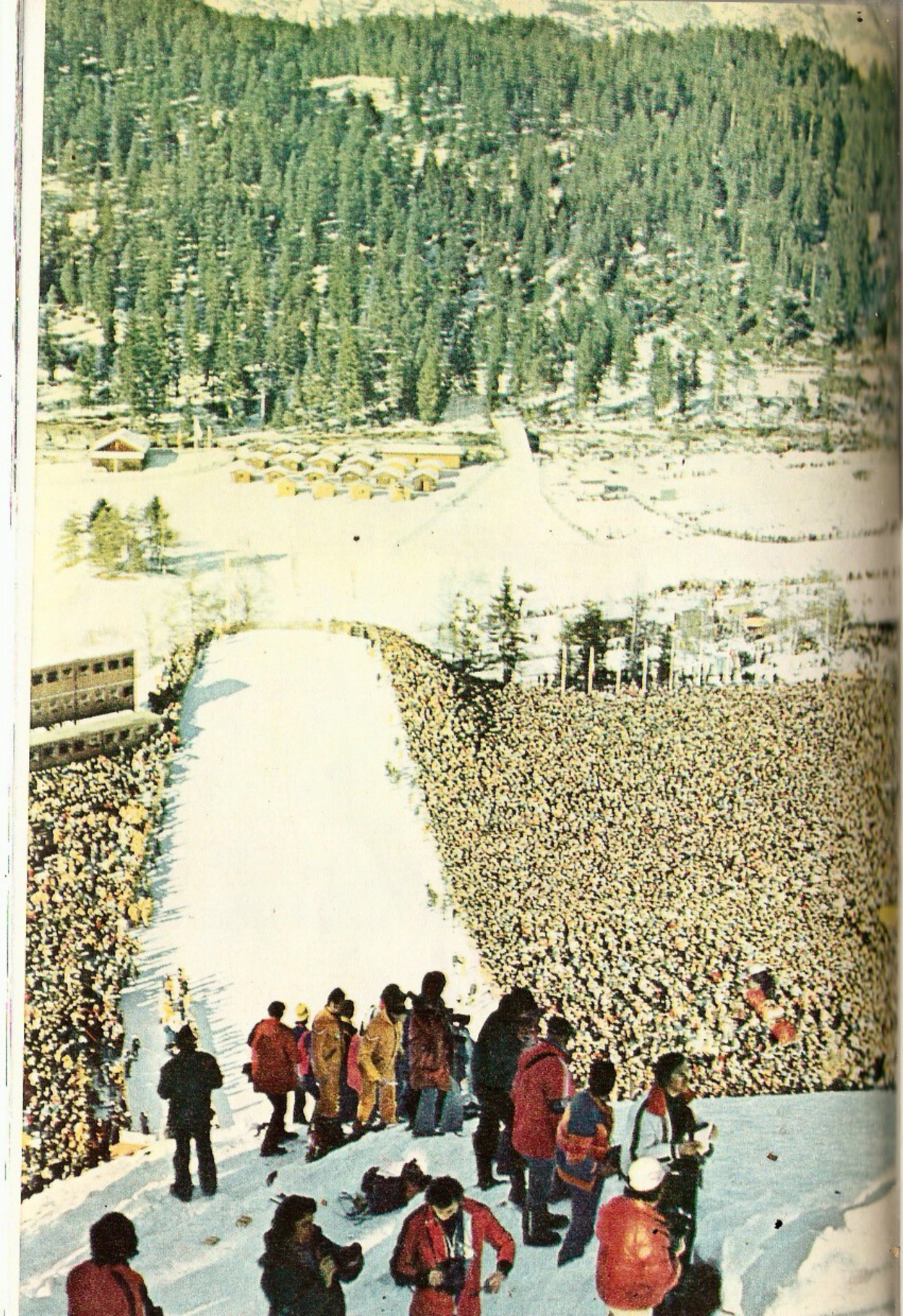

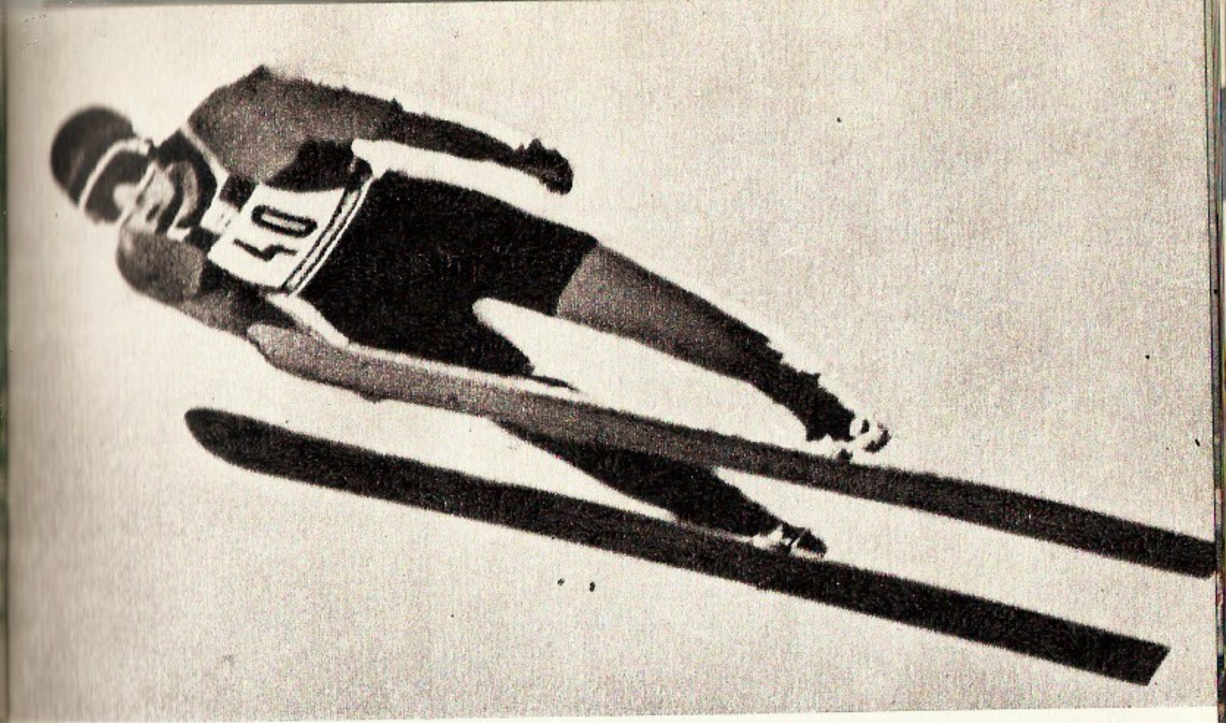

Vaade Seefeldi hüppemäe nõlvalt

Hans-Georg Aschenbachi kotkalend

Kõigi pilgud on suunatud üles

Anton Innauer: „Üleval trampliinil on parem keskenduda. Keegi ei sega."

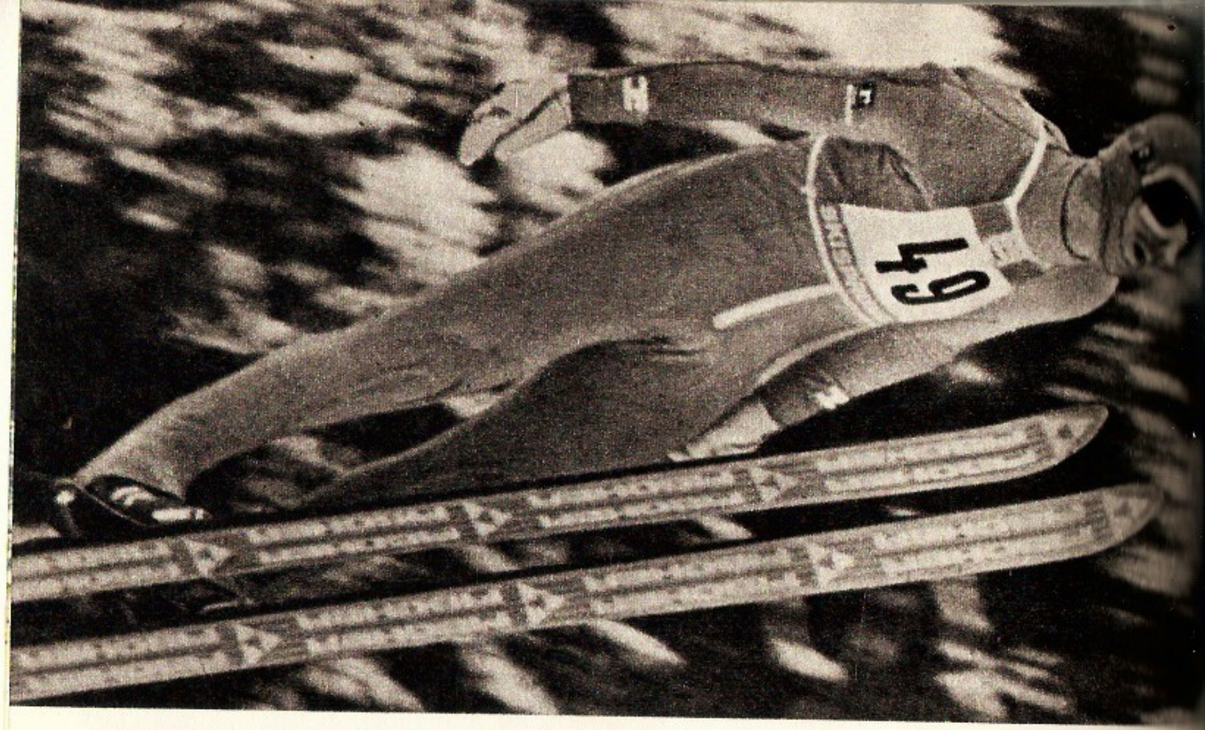

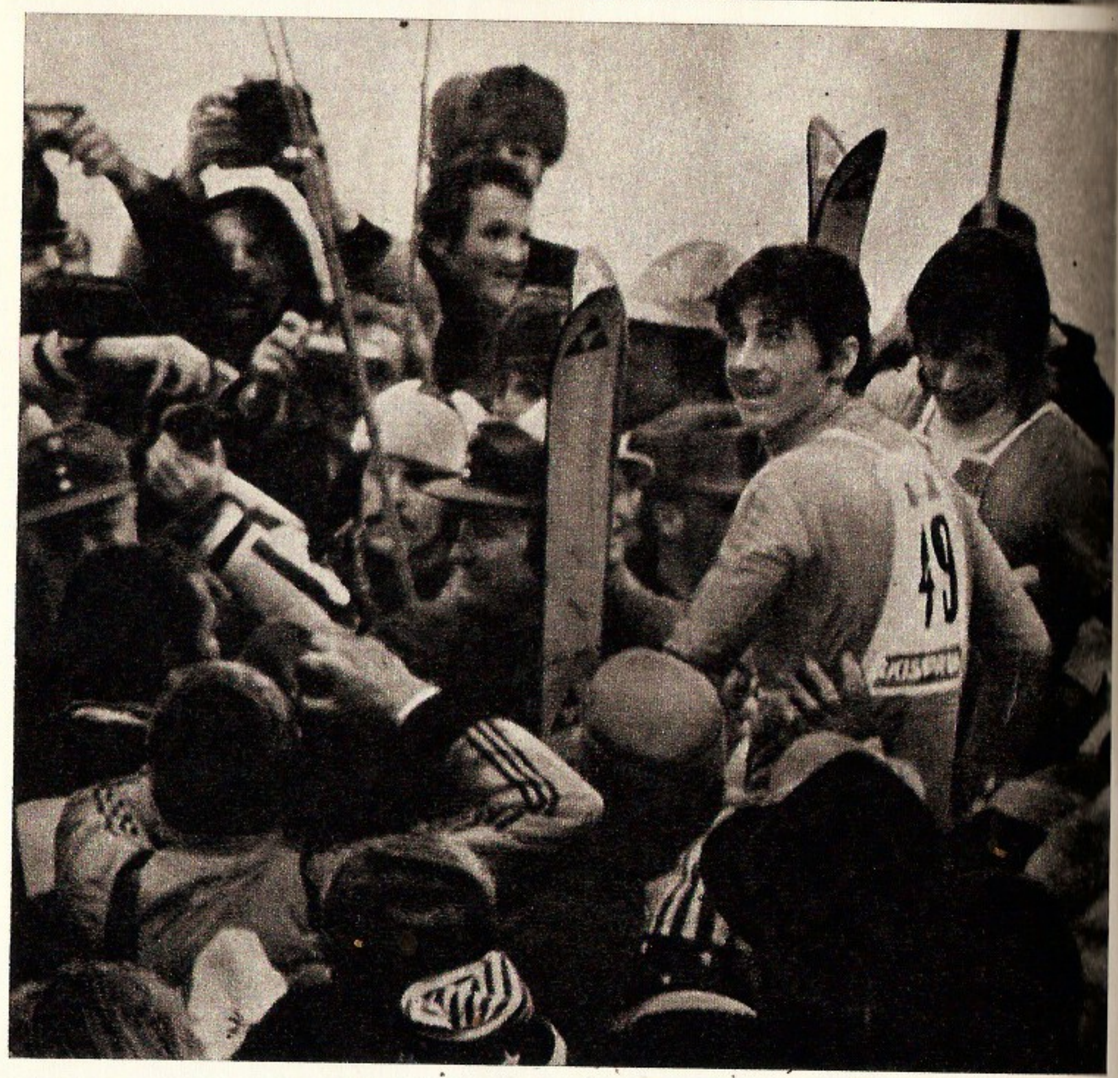

Karl Schnabl

Kaksikvõit koju lõpupäeval. Karl Schnabl ja Anton Innauer

Viimane vaatus Bergiselil

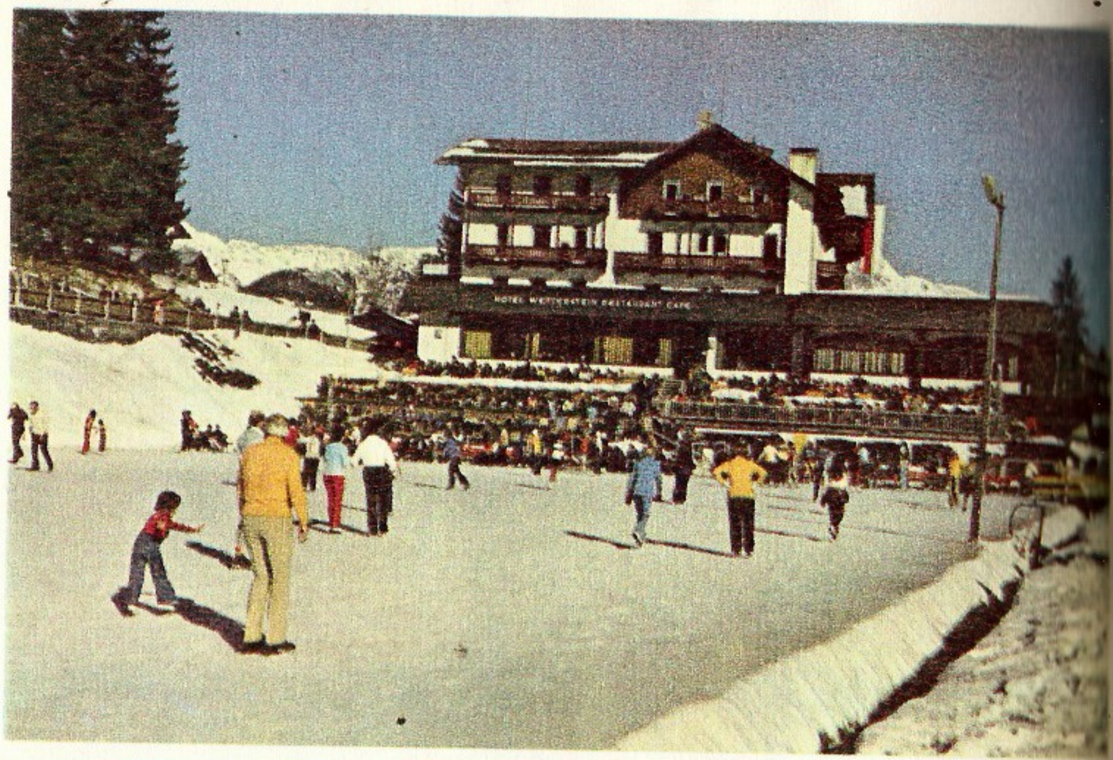

Päikeseterrass ja liuväli Seefeldis
Seefeldi suusa-

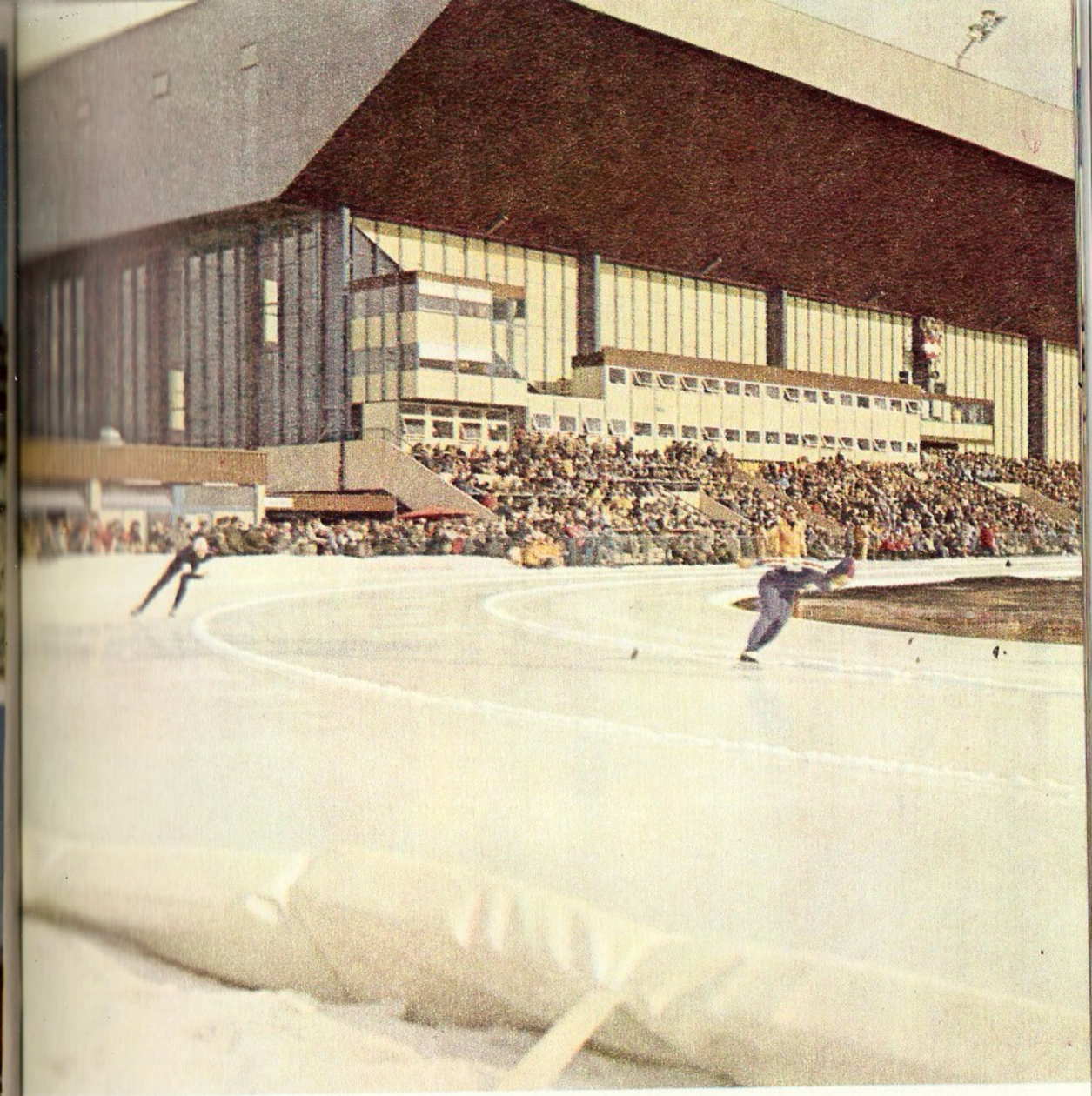

ja Innsbrucki uisustaadion

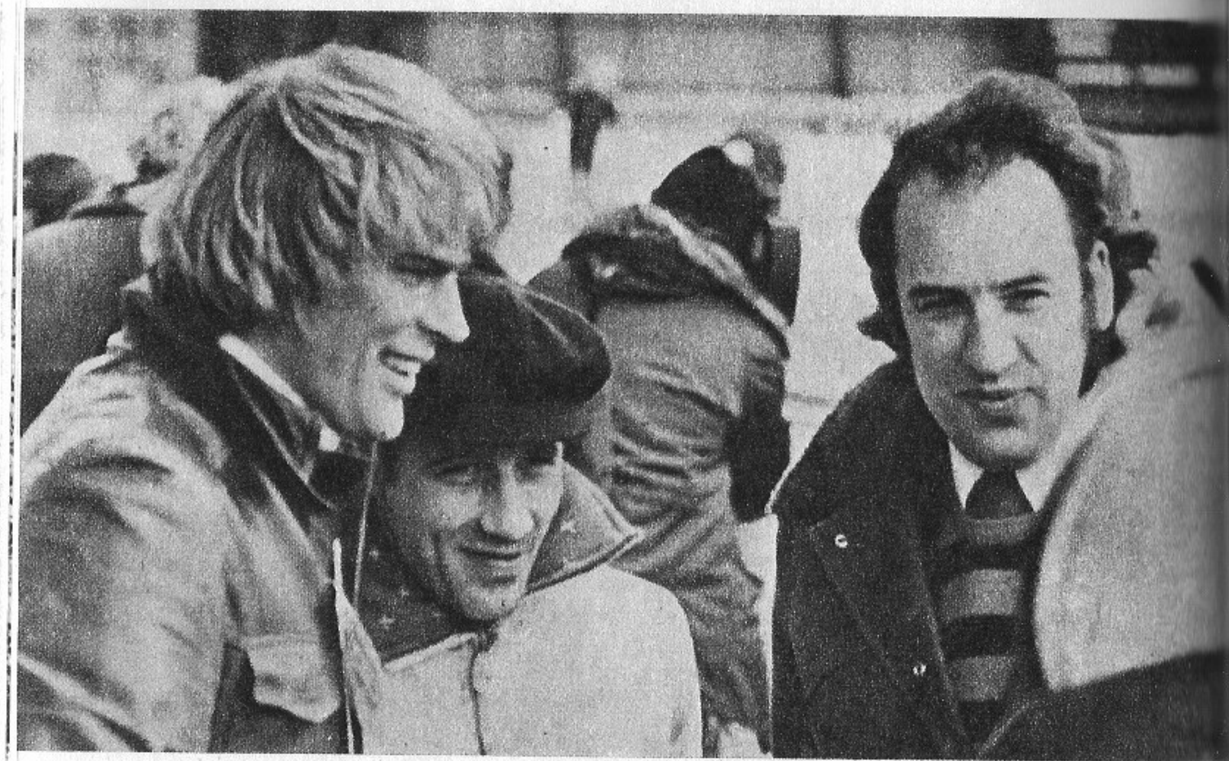

Päev päeva järel istusid nad arupidamiseks kõrvuti: Gunnar Hololei, Ants Antson ja „Sovetski Spordi" peatoimetaja Nikolai Kisseljov

Kolm 1500 m olümpiavõitjat, kolm sõpra: (paremalt) Ants Antson (1964), Kees Verkerk (1968), Ard Schenk (1972)

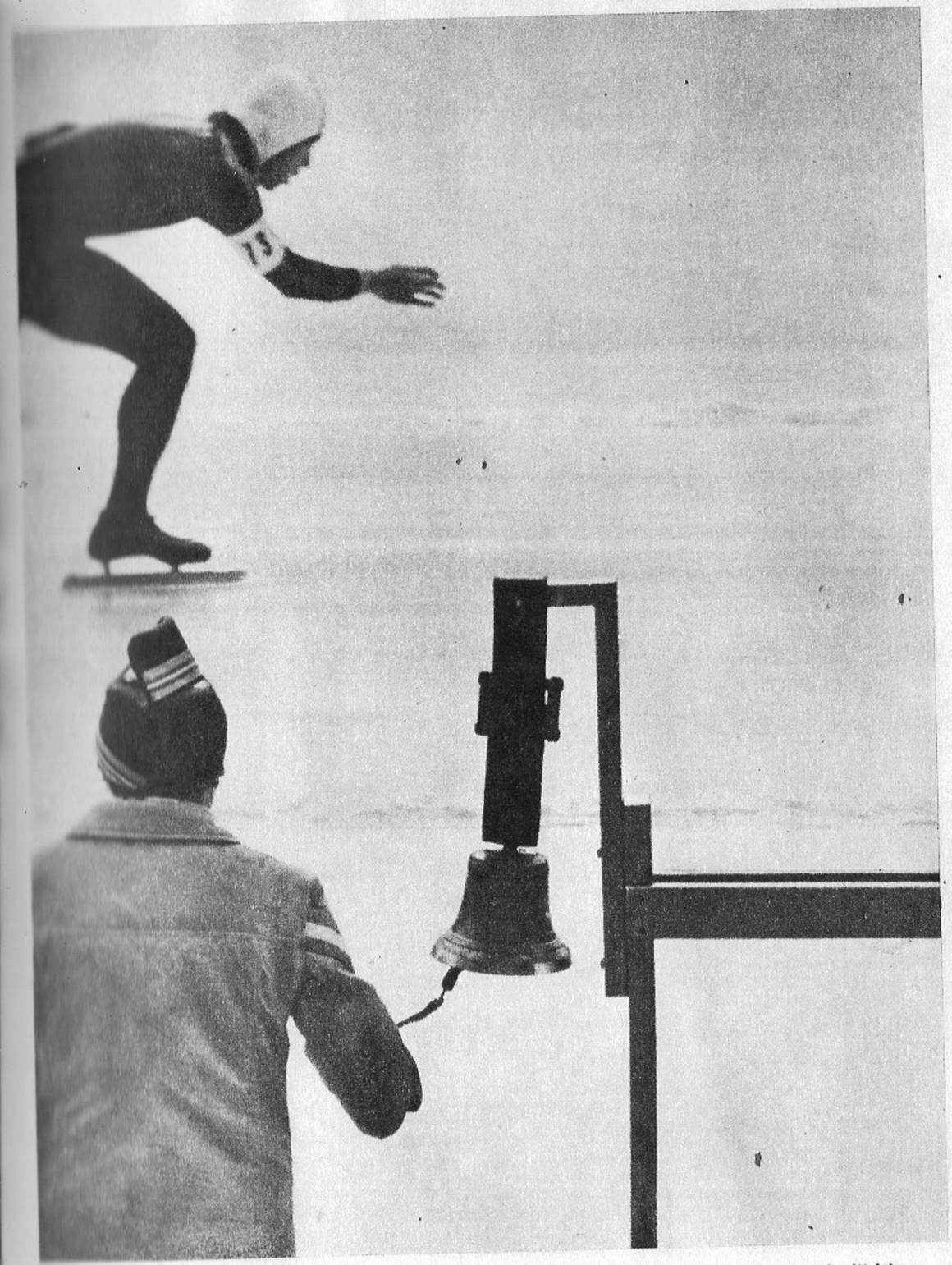

1500-meetris läks Sergei Rjabjev viimasele ringile liidrina . . .

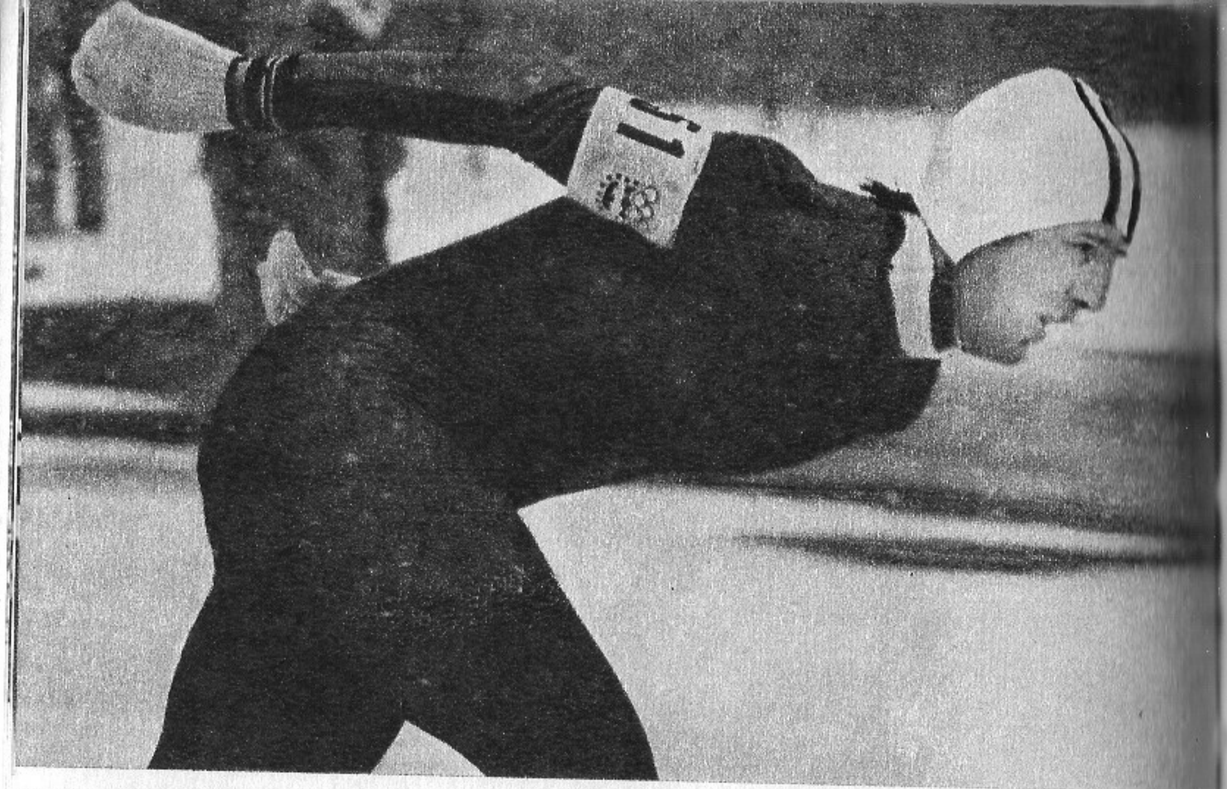

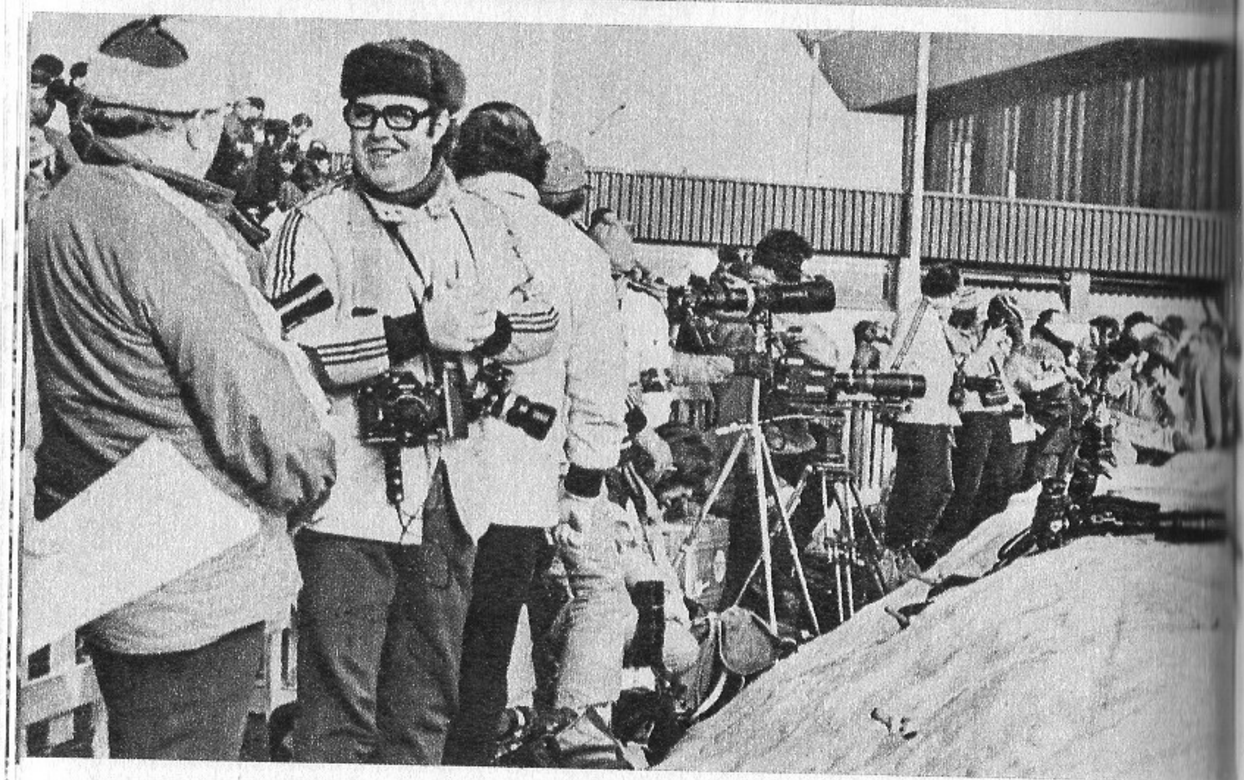

Sten Stensen: „Tulin võitma 10 000 meetrit, 5000 kuld on väike lohutus."
Veel üks võistlusrinne

Piet Kleine, uisumaratonikuld

Kolmekesi jagasid nad staieridistantsside medalid: (vasakult) Piet Kleine, Sten Stensen, Hans van Helden

Valeri Muratov, veel Antsoni-aegade koondislane

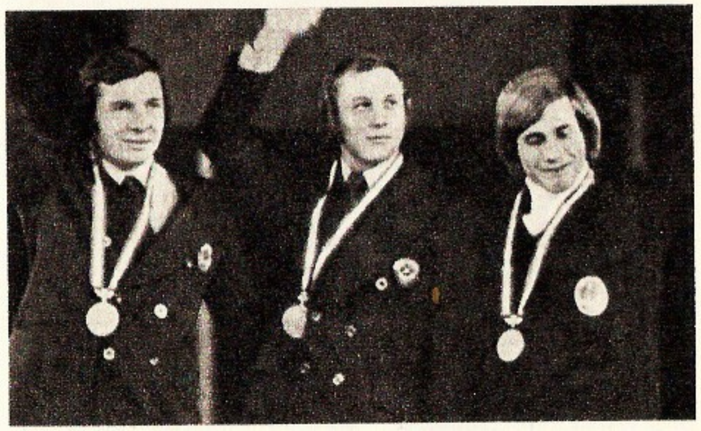

Maailma kiireim jääl – Jevgeni Kulikov

Uisuprindi medalimehed: Valeri Muratov, Jevgeni Kulikov, Daniel Immerfall

Tatjana Averina

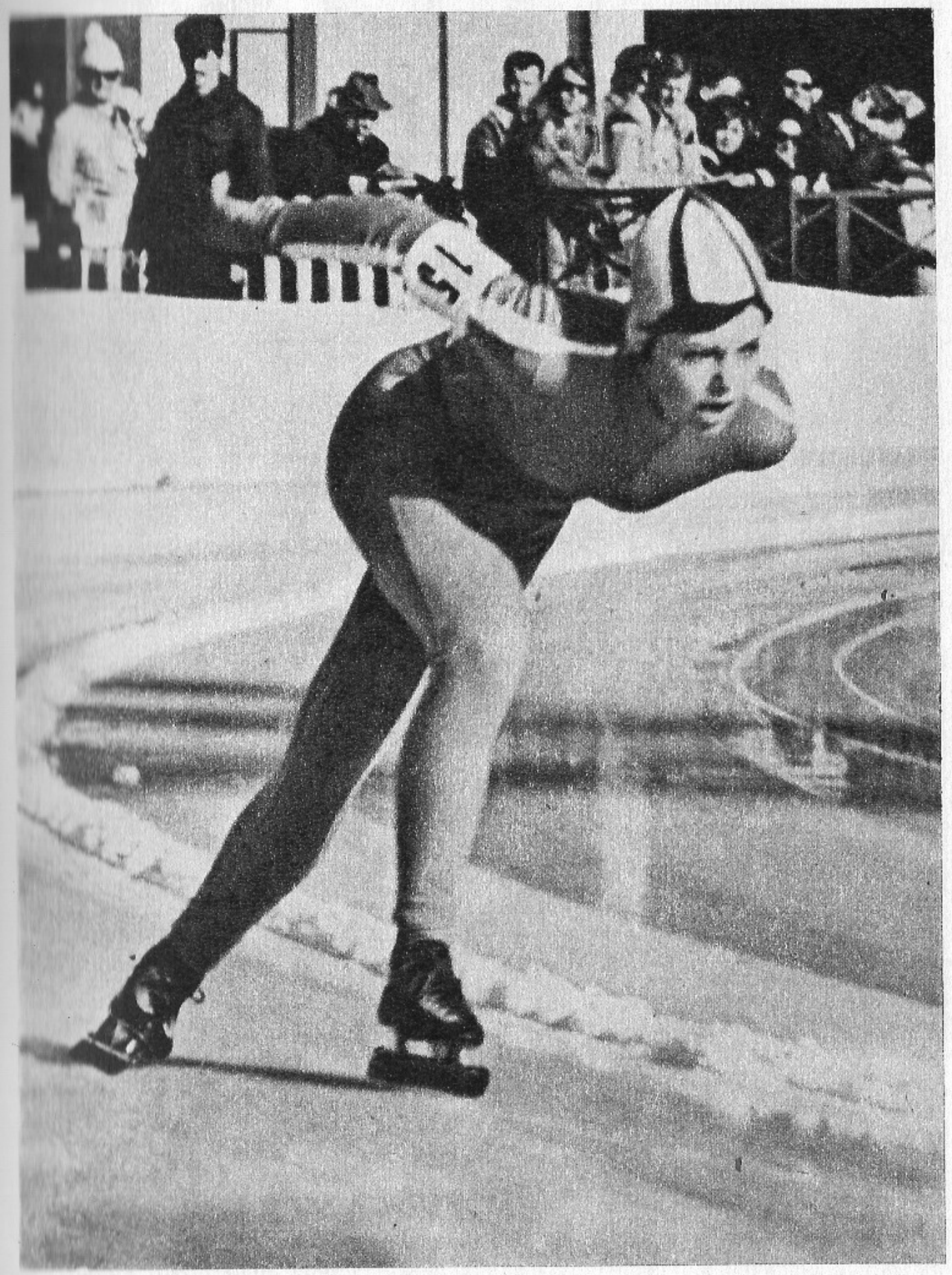

15-aastaselt pole enne Andrea Mitscherlichi keegi kiiruisutamises olümpiamedalini jõudnud

Olümpiavõit sünnib koostöös. Tatjana Averina koos oma treeneriga
See žest varjab kahte kulda ja kahte pronksi
Sprindikuld on Sheila Youngist veel mõne sekundi kaugusel

Sheila Young – kuld, hõbe, pronks

500 m medalikolmik: (vasakult) Kathy Priestner – hõbe, Sheila Young – kuld, Tatjana Averina – pronks

MÄESUUSATAMINE

Võidukas algus, nukker kulg

Austerlasele tähendas taliolümpia eeskätt mäesuusatamist. Võib siis aru saada sõdurpoisist-autojuhist, kes avapäeval tunnistas: «Kui Klammer ei võida, on olümpia meile lõppenud.»

Jah, ka meie tahtsime näha, kuidas kohaliku publiku ebajumal Franz Klammer Patscherkofeli **kiirlaskumistrassil** olümpiakorraldajatele nende vaeva väärilise tasuga — kuldmedaliga — lunastab. Juba sõit võistluspaika oli elamus. Kõigepealt laskumine Seefeldist uuesti Inni jõe orgu, läbi Innsbrucki, mööda kahest olümpiatulest, ja kiiruisutamisraja tagant algas ronimine uuesti mäkke, juba vastaspoolsele mäemassiivile. Oli ära loetud, et sel hommikupoolikul tõusnud seda teed pidi Iglsi 9890 sõiduautot ja 300 suurt bussi, ühtekokku 50 000 inimest, enamusel peas üks mõte — Klammer!

Lookles meiegi «Volvo» selles lõputus autodevoolus, vasakul ja paremal, otse ees ja taga kirjeldamatu ilu — metsikud mäe- ja metsamassiivid piimvalges lumes, alpipäikesest ülevalatud. Lahked politseinikud juhatasid meie auto igast keelumärgist mööda, ikka edasi, kuni pressiteenistuse viidad tõid meid välja suurte raudväravate vahele. Piisas vaid mõnest pilgust ümberringi, et veenduda: liigses agaruses olime sõitnud liiga kaugele, jõudnud Iglsi kelgurajale, et kiirlaskumisrada jääb kuhugi kõrvale, metsa rüppe mäekuplite taha, kust kostab rahvasuminat, muusikat, informaatori kutsuvat kiirkõnet. Nüüd tuli ette võtta üks omapead mägedes suundlemine rahva liikumise ja kisaorkaani põhjal. Teel ületasime kaks parajat kuplit, meie arvates vähemalt kaks väikest Munamäge, alles siis leidsime end tõelisest mäesuusatamise Paabelist.

Esimese võistleja stardini jäi aega 10 minutit, informaator küttis niigi juba möllavaid kirgi andmetega eeldatavate favoriitide kohta. Väljakutsuvalt, tundus et õrritavalt lehvitasid peaaegu kõikidel mäenukkidel oma puna-valget ristilippu šveitslased — olid ju nende Bernhard Russi ja Philippe Roux viimastel kontroll-laskumistel Klammerist kiiremad olnud. Parema vaatekoha saamiseks roniti puudele, kaljunukkidele, kioskite katustele. Raja kõrvalt nähakse oma lemmikut vaid sekund-paar, võib-olla sajandik sellest, mida oleks samal ajal näinud koduselt TV-ekraanilt. Aga vahetu miljöö, otsene kontakt sündmusega kaalub ilmselt rohkem. Me olime pööraste las-

kumiste lävepakule saanud pilgu heita vaid foto abil: 1950 m kõrgusel merepinnast laius kogu alpimaastik suusataja ees, keda oodati 3020 m pikkuse trassi läbinult 870 m madalamal finišisse. Võidab see, kes suudab selle maa 1.45-ga läbi kihutada, nii oli öelnud Klammer ise.

Altvaataja seisukohalt asus kiirlaskuja teele kusagilt metsade ja mägede tagant, nähtamatust kõrgusest. Siis vilksatas ülal mäeküljel must täpike, hetk hiljem tuiskas see juba sinust mööda, vaid lumepilve üles keerutades. Pealegi oli rada paiguti jäine, finišiplatool sisendas aga tasase Eestimaa poegadele aukartust isegi nõlv finišijoonest pidurdusaiani.

Vastavalt FIS-i eeskirjadele saavad maailma karikasarja etappide põhjal 15 tugevamat kiirlaskujat õiguse startida esimeses grupis. See tähendab veel purustamata rada, võimalikult võrdseid sõiduvõimalusi kõikidele favoriitidele.

Alustas šveitslane Rene Berthod, 1.47,89 sai esimeseks orientiiriks. Läänesakslase Michael Veithi järel oli kord Sapporo kulla šveitslase Bernhard Russi käes. Võistluste eelõhtul oli ta teinud Austria ajakirjanduses olümpia peremeestele ihukarvu püstiajava avalduse: «Võidan ka homme!» Et see polnud üksnes psühholoogiline rünnak, näitas 27-aastane Russi ka trassil. Vaheaeg 1.13,05 oli ligemale poolteist sekundit parem kaasmaalase Berthod' omast, lõpuaeg 1.46,06 aga uus hiilgav rajarekord. Šveitsi lipukesi kerkis nagu nöörist tõmmatult. Järgnevad laskujad, austerlane Klaus Eberhard, isegi kanadalane Jim Hunter ja austerlane Josef Walcher olid täna klass nõrgemast puust, Itaalia uljaspea Erwin Stricker üritas kõigest väest, ent kukkus.

Ja siis tiksus elektronkella tabloole: nr. 8 Herbert Plank (Itaalia). Vaheaeg 1.13,21 oli juba Russi mastist, need sajandikud võib veel lõpukurvidel sirgeks sõita. 1.46,59-ga tuiskas mees finiši fotosilmade vahelt läbi. Esialgu kindlalt teine. Norralane Erik Håker suutis omalt poolt vaid 1.49,19. Siis tulid kaks esimese suurusjärgu tähte, kanadalane Ken Read — 1.46,83 — ja treeninglaskumiste üks kiiremaid, šveitslane Philippe Roux — 1.46,69 —, kes pidas sellega esialgu kolmandat kohta.

Ja juba käis kahin läbi rahvasumma: austerlaste noor lootus Anton Steiner on vaheaegades Russiga võrdne olnud, kui vahepeal koguni mitte ees! Finišini jäi vähem kui 10 sekundit, kui viimane, ent seejuures ohtlik pööre, otse hüppelt vasakule kurviminek röövis pommina mäest alla lennanud Steinerilt tasakaalu. Veel oleks noormees suutnud end kükkasendist püsti ajada — nii hämmastavalt osavad on need pöörased kihutajad —, aga enne tuli piirdeaed vastu. Õnnelik õnnetus, sest samasugusel kukkumisel sai rada ette valmistades surma üks Austria sõdurpoistest, kuigi oli hea suusataja. Steiner pääses vaid kerge ehmatuse ja küllap elu lõpuni hinge jääva lootusega: ehk oli olümpiamedal 7—8 sekundi kaugusel?

Olümpia eel maailma karikaetappidel ilma teinud ja seejärel vigastuse küüsis vaevelnud kanadalasel (juba kolmandal esimeses grupis!) Dave Irwinil ei olnud endist kindlust — 1.47,41. Itaalia kuulsus Gustavo Thöni sai 1.49,25. Ja siis ta tuli...

Franz Klammer startis! Ainuüksi see teade informaatorilt võttis paugupealt kümnetel tuhandetel hinge kinni. Äkki ärev toon muidu kõigutamatu informaatori hääles: «Klammeri vaheaeg 1.13,24, 19 sajandikku Russist järel.» Aga see oli juba trassi teise kolmandiku lõpuks. Suur elektritabloo tiksutas saatuslikke sekundeid, mööda mäekülge hakkas laviinina alla vajuma kisatorm. Klammer lähenes finišile.

Nägin mäenuki tagant välgatamas nagu kullast kuradit. Hetke pärast oli ta juba jumal... Klammer oli sõna pidanud, 1.45 sisse sõitnud — 1.45,73! 34 sajandikku hiljem oleks juba hilja olnud, nüüd määrasid need sajandikud noormehe tulevase elu. Kõigile oli sealsamas selge, et olümpiavõitja on tema, austerlaste suur unistus täitunud. Juubeldus oli üldine, võistlust enam nagu ei eksisteerinudki. Kõik tormasid alla Klammerit austama.

Bernhard Russi istus hetke pea käte vahel, läks siis koos oma sõbratariga värsket kulda õnnitlema.

Franz Klammeri embuses olid kordamööda isa Heinrich, võistkonnakaaslased, treenerid — igaüks soovis kas või näpuotsaga oma ebajumalat puudutada. Ühe kindla adressaadiga viipe lubas Franz endale TV-kaamera suunas. See oli ema Edithile, väikesesse 300 elanikuga Mooswaldi külakesse.

TV-pildist ja kohapeal ringlevaist kommentaaridest sai kireva pildi rajal toimunust. Keegi olevat näinud, et ühel pöördel lahutanud Klammeri suusanina piirdeaiast ainult kaks sentimeetrit. Teised imestasid, kuidas Klammer distantsi lõpukolmandikul suutis kõiki võita enam kui poole sekundiga (Russit näiteks 0,52 sekundiga). Arvutati ka välja, et Klammeri keskmine kiirus trassil oli 102,8 km/t, et 0,33-sekundiline edu Russi ees tähendas 9,39 meetrit, 0,84 sekundit itaallase Planki ees 24,36 m. Ja et pole sugugi lihtne kokkusattumus, et maailma mulluses karikasarjas oli samal trassil kolme parema järjestus täpselt sama.

Klammer oli vahetult olümpiastardi eel hüljanud Fischeri uue imesuusa, auguga suusaninas, mis pidi trassil 0,5—1,0-sekundilise edu andma. «Varustuse poolest olid kõik võrdsed, otsustas Klammeri sõidukindlus,» nii tunnistas erapooletult itaallaste treener Sepp Messner, päritolult austerlane.

Pärastlõunal oli naeratav Klammer juba Innsbrucki pressikeskuses ajakirjanike küsimuste risttules. Meeleolu oli ülev, pressikonverents mööduski naljatoonis. Järgmisel päeval kõmisesid ajalehed kõikvõimalikust, mis Klammeriga seotud. Nädalaga oli väljas raamat: Franz Klammer «Jutustus minu karjäärist». Ameeriklaste «Sports Illustrated» oskas juba kuulutada, et ainuüksi viimase hooajaga teeninud Klammer 150 tuhat dollarit...

Aga paistis, et esimesena väsis sellest 22-aastane noormees ise. Ühel hommikul võis lugeda teadet, et ka Klammer lebab olümpia-

külas 38,5° palavikuga gripivoodis. Nii kadus ta silmapiirilt, ilmselt teadlikult, möllust tüdinuna.

Lõpupäeval, kui Bergiseli hüppemäel Austria mägikotkad olümpia korraldajaile algusega võrdselt kenasti lõpetasid, algas äkki võistlejate ja ajakirjanike tribüünil sigin-sagin. Franz Klammer oli tulnud oma kaasmaalastele kaasa elama! Polnud sugugi gripihaige moodi: paljapäi, kraenööp lahti, kerges riides. Tema, kes ta tõesti nüüd omadega mäel oli, jättis argimiljöös hoopis teise mulje: lihtne, sõbralik, kahel käel autogramme jagav noormees, kelle võinuks Innsbrucki tänavapildis sadade omataolistega kergesti segi ajada. Naeratavana ja endaga rahulolevana jäi ta meelde, austerlaste uus Keiser Franz.

Ei osanud olümpia korraldajad siis veel aimata, et mäesuusatamises, nende põhialal, jääb see võit neile mängude ainsaks pidupäevaks.

Ei osanud nad ajakirjanduseski **meeste suurslaalomi** järel midagi muud välja pakkuda, kui «Sensatsioon — Hemmi kuld, Good hõbe!»

Axamer Lizumil, kus peeti kõik teised mäesuusatamisalad peale meeste kiirlaskumise, said siis šveitslased lõpuks selle, mida Patscherkofelil nii ihkasid. Pealegi topelt. Heini Hemmi ja Ernst Goodi kaksikvõitu suurslaalomis peeti üksmeelselt olümpia mäesuusatamise suurimaks üllatuseks, sest veel enne olümpiat arvati neid n.-ö. teise ešeloni meesteks. Maailma mäesuusatamises on nii välja kujunenud, et koorekiht lõikab loorbereid (ja mis sinna juurde käib) maailma karikasarjas, järelkasv kempleb omavahel Euroopa karikasarjas. Alles möödunud hooajal olid Hemmi ja Good olnud veel Euroopa karikasarja sõitjad. Hemmi võitis seal ka kaks suurslaalomi etappi, Schladmingis ja Bodendorfis.. Goodi seniseks paremaks saavutuseks võis lugeda etapivõitu suurslaalomis 1974. aastal Garmisch-Partenkirchenis ja maailma karikasarja teist kohta Madonna di Campiglios mullu talvel.

Hämmastasid ka meeste füüsilised andmed: kuldmedalimehel Heini Hemmil, 27-aastasel habemikul on pikkust vaid 163 cm, kaalu 60 kg, Ernst Good on aasta noorem, 175 cm pikk ja 72 kg raske.

Oma edus võlgnevad nad tänu ühtlaselt kindlale laskumisele mõlemal päeval. Hemmi oli esimesel päeval kolmas, teisel päeval teine, Good vastavalt teine ja kolmas.

Kui 9. veebruaril oli lõppenud esimene sõit, peeti täiesti kindlaks võitjakandidaadiks Sapporo selle ala parimat, neljakordset maailma karikavõitjat itaallast Gustavo Thönit. Ajaga 1.44,19 juhtis Thöni 31 sajandikuga Goodi ees, ülejäänud olid enam kui sekundi kaugusel. Täielikult ebaõnnestus esimene laskumine kahel peafavoriidil. Rootslane Ingemar Stenmark sai ajaks 1.46,51, austerlaste suurlootus Hans Hinterseer 1.46,46. Franz Klammer, kes läks jahtima alpi-kolmevõistluse MM-tiitlit, ei olnud pärast võitu arvatavasti enam psüühiliselt võitluseks valmis ja eksis juba kolmanda värava juures.

Järgmisel päeval oli favoriitidest esimesena rajal Ingemar Stenmark. Olukord nõudis riskeerivat sõitu, noor rootslane läks selle peale välja ja sai aja 1.40,90, ülekaalukalt päeva parima.

Kohe tema järel oli Hemmi kord. 1.41,56, ja kahe laskumise kokkuvõttes liider. Gustavo Thöni järgmisena võis Hemmile kaotada 1,23 sekundiga. Kuid juhtus ootamatu: Thöni, ilmselt nii kindel oma võidus, sõitis ettevaatlikult... Vilets 1.43,48 ei andnud talle isegi medalit!

Viimasena startis Good. Tema 1.42,57 kindlustas šveitslastele kaksikvõidu. Samal õhtul, kui Šveitsi turistid Innsbrucki loendamatutes trahterites omameeste medaleid pühitsesid ja sealt uste paukudes tänavale prahvatasid, kõigil suus üks: «Viva Hemmi! Viva Good!», trükiti Austria trükikodades järgmise päeva lehtedesse sapiseid luguseid oma lemmikute kaotusest. Ei mahtunud hinge, et suurslaalomis suudab kaks korda raja läbi sõita vaid üks austerlane (Hans Hinterseer) ja seegi saab vaid 14. koha.

Meeste slaalom sõideti Axamer Lizumil taliolümpia sisuliselt viimasel võistluspäeval, üheaegselt meeste suusamaratoni ja 10 000 m uisutamisega. Ja ka Axamer Lizumil saatis olümpialasi neil otsustavatel hetkedel paks lumesadu, paiguti udugi. Mõlemal laskumisel oli distantsi pikkus 520 m, kõrguste vahega 220 m, suurima kaldenurgaga trassil 41°.

95 startijast said kahe laskumise ajad kirja vaid 38 meest, juba esimese laskumise kukkujate hulgas olid suurslaalomi kangelased Hemmi ja Good, jälle austerlaste lootusi petnud Hinterseer, tugev itaallane Fausto Radici. Ometi kuulus päev itaallastele. Avavoorus läks ette küll Liechtensteini kääbusriigi esindaja Willy Frommelt (kes ainsana mõlema laskumise kohta sai aja alla minuti) — 59,98, kuid Gustavo Thöni oli kohe kandadel 1.00,55-ga.

Teises voorus näitas aga maailma karikasarja viimaste aegade stabiilseim slalomist, 26-aastane itaallane Piero Gros, et ta on võimeline ka kriitilisel hetkel tugev olema. Avavooru 1.01,23 kõrvale sai Gros aja 1.02,06, rohkem kui sekund parem kõigist konkurentidest teises voorus. Ja kuidas need ka ei pingutanud, Grosi kahe laskumise summa jäi püüdmatuks. Thöni möödus Frommeltist ja tõi Itaaliale kaksikvõidu.

Nii lõppes uljaspeade kihutamine. Kuigi neljakordne maailma karikavõitja Gustavo Thöni oli kahel korral lähedal kullavõidule, sai ta lohutuseks kolme ala kokkuvõttes maailmameistri kuldmedali. (Alpi kolmevõistluse arvestust peetakse väljaspool olümpiaprogrammi.) Gustavo Thöni võit oli ülekaalukas. Tema 24,62 punktile oli järgneval, Willy Frommeltil, vastu panna vaid 48,97, kõik kolm ala tasa ja targu läbi sõitnud ameeriklane Greg Jones teenis siin pronksi 65,84 punktiga.

Parim meeste mäesuusamaa oli (nagu Sapporoski) Šveits ühe kulla ja kahe hõbedaga ning 24 punktiga. Itaallastel oli igast värvist üks medal, kokku 19 punkti. Klammeri kuld jäi austerlaste ainsaks punktikohaks! Eelmine austerlaste olümpiavõit oli pärit samalt Innsbrucki kiirlaskumisrajalt Egon Zimmermannilt 12 aastat tagasi.

Õige pea pärast olümpiat jõudiski pärale teade, et Austria koondise peatreenerile, kolmekordsele kuldmedalimehele Anton Sailerile on koht üles öeldud. Nõnda jäi Austriasse olümpiast ka nukraid mälestusi.

Aga mida peavad ütlema prantslased? Seitse-kaheksa aastat tagasi maailma mäerinnakuid valitsenute parimad kohad olid nüüd nagu ühe vitsaga löödud: kiirlaskumises Patrice Pellat-Finet 16., suurslaalomis Alain Navillod 15., slaalomis Roland Roche 16. Tüli treenerite ja sportlaste vahel oli viinud Prantsusmaa koondise lagunemisele, noored sõitjad polnud veel küpsed olümpiakonkurentsiks.

Nõukogude mäesuusatamist esindas Vladimir Andrejev, kes slaalomis sai oma parima koha — 25. On selge, et uute mäesuusakeskuste loomine Kaukasuses ja Usbekistani mägedes, kus harjutamine võimalik aastaringselt, loob eeldused meie maa paremikule konkureerida maailma paremikuga. Aga ilmselt tuleb oodata selleks uut põlvkonda, sest tippklass sünnib mägedes, suusad jalas.

Võidulask(umine) «kahuritorust»

Kui lõpuks — selg higimärg — üles jõudsid, polnud vigagi. Pöörasid aga pilgu Inni oru suunas, siis . . . piinlik tunnistada: hirm puges põue. Tuli saapakontsad tugevasti lumme vajutada, käega nõlva toetada, et mitte siit 2310 m kõrguselt alla finiši poole veereda. Polnud mitte ühtegi puujändrikku, millest kinni haarata. Axamer Lizumi mäeselg oli metsast lage. Ja siit pidid need nääpsukesed neiud täiel kiirusel alla laskuma!

Kiirlaskumise 2515 meetri pikkusel rajal oli ainult 16 käänukohta. Algus pilvepiirilt oli kõige raskem. Mitte ainult hirmu ja stardiärevuse pärast. Kohe esimese S-kurvi järel tuli järsk pööre vasakule, nn. kahuritoru. Sealt ei pääsenud paljud juba treeningutel puutumatult läbi. Kukkusid Cynthia Nelson, isegi rada tundev Brigitte Totschnig, Doris de Agostini kogunisti viis korda. Ametlikke treeninglaskumisi oligi viis. Kuid need kukkumised unustati. 30 000 pealtvaatajat ootasid, et 22-aastane Salzburgist pärit Totschnig kordab Klammeri tehtut. Rajarekordi (1.46,95) omanikku šveitslannat Marie-Theres Nadigit kimbutas ikka veel õlavigastus, kuid ta otsustas oma Sapporo tiitlit kaitsma minna. Eelõhtul aga tabas teda gripp ja kõrge palavik. Ta tuli küll hommikul mäele, kuid jõudu võistelda polnud.

Alustati täpselt kell 12.30.

Bernadette Zurbriggen (Šveits) vääratas «kahuritorus» — 1.48,62, Jacqueline Rovier (Prantsusmaa) sai kirja 1.48,52, mille kohe ületasid kaasmaalanna Daniele Debernard 1.48,48 ja Totschnig 1.46,68-ga. Rajarekord! Rahvas juubeldas.

13,32 sekundit hiljem startis Rosi Mittermaier (Saksa FV).

«Sain Gitti aja teada. Seepärast alustasin stardiväravast väljumist veelgi energilisemalt kui kavatsetud. Pidasin meeles treeneri nõuet: «Aita keppidega kuni esimese pöördeni vasakule.»» Esimene vaheaeg 36,9 oli 0,4 sekundit Totschnigi omast parem, teine 1.18,19 — juba 0,8 sekundit. Kuigi lõpp oli 0,28 sekundit aeglasem, kuulus olümpiavõit Rosi Mittermaierile 1.46,16-ga. Tuhkatriinul USA-st Cynthia (siit ka hüüdnimi *Cinderella*) Nelsonil jäi sedapuhku kuldking jalga panemata. Ta pidi leppima pronksist autasuga.

Samas ründasid baierlased finišit üle aedade, läbi tõkestajaist: «Me tahame oma Rosit näha!» Võitjal võttis aega, enne kui ta taipas, mis on juhtunud. «Näpistage mind, et ma ärkaksin,» palus ta sõpru ja ajakirjanikke. Peatreener Klaus Mayer kordas aina: «Uskumatu!» Kaugel Winkelmoosalmis kommenteerinud 20 aastat suusaõpetaja ametit pidanud Heinrich Mittermaier tütre laskumist rahulikult: «Puhas töö!» Tema oli vist ka ainus, kes vaatas ära kaks numbrit Rosist hiljem startinud Evi Mittermaieri sõidu.

Gitti istus sagiva rahvahulga kõrval lumel. Kus ta kaotas? «Mõtlesin kogu aeg sellele, et mitte kukkuda!» See oligi tema lüüasaamise põhjus. Veatust laskumisest oli vähe. 1964. aasta olümpiakangelane Egon Zimmermann: «Teistsuguse suhtumise juures võinuks Gitti kiirem olla.» Hiljem tunnistas hõbemedaliomanik: «Mitte mina ei kaotanud, vaid Rosi võitis.»

Endine kuulsus, siin kommentaator Annemarie Moser-Pröll lausus: «Mõned peavad Rosi võitu üllatuseks. Ta on ometi alati hästi sõitnud. Otsustas tema absoluutne tehnika ja ideaalne kurss ülemises raskeimas lõigus. Rosi Mittermaier ei näpsanud võitu. See oli võitlusvaimu ja võidutahte tulemus.»

2515 m läbis Rosi Mittermaier keskmise kiirusega 85,286 km/t, edestades Totschnigit 12,3 ja Nelsonit 31,7 meetriga.

Meie esindaja, 22-aastane Kemerovo üliõpilane Alevtina Askarova oli 38 võistleja hulgas 28. 1.53,19-ga.

19 naist finišis, 24 raja kõrval

Pärast Rosi Mittermaieri kuldset pühapäeva jätsid baierlased kõik toimetused sinnapaika, istusid teleri ette või tõttasid üle Alpide, et oma silmaga näha Rosi teist kuldmedalivõitu — **slaalomis.** Ka austerlased seisid mäenõlval, lootus südameis.

Kiirlaskumine andis rahu, lõi eeldused uuele edule. A. Moser-Pröll nägi seda ette: «Nüüd ei ole Rosi enam paine all, läheb välja täiele panusele. Teised seevastu on sunnitud oma õnnele järele tormama.»

Rosi Mittermaier sõitis riskeerivalt, aga eksimatult. Teine katse oli niivõrd hea ja hoogne, et ainult võit sai olla selle loogiline tulemus. Egon Zimmermann: «Niisugust superlaskumist pole ma veel kohanud.» Palju ei puudunud, et 19-aastane Pamela Behr, omaaegse

Saksa FV meistri Sepp Behri tütar oleks teisegi medali üle Alpide viinud. Ta oli kiireim esimesel katsel, edestades Mittermaierit 9 sajandikuga. Teisel katsel sattus küünarnukk vastu väravat, tütarlaps kaotas suuna, jäi peaaegu seisma, ja kukkus viiendale kohale.

20-aastane šveitslanna Lise-Marie Morerod oli võitnud kuus võistlust enne olümpiat. Talle kuulus loosung: «Võit või katkestamine.» Hulljulget ja elegantset kihutajat oli sedapuhku aga raske ära tunda. Vastu oma harjumust ei sõitnud ta otse väravale, vaid tegi suuri kaari, ja kaotades sel hetkel liidrile 0,4 sekundiga, kukkus alumisel rajalõigul.

Kahekordne Sapporo kuld Marie-Theres Nadig tõusis gripist, startis hoogsalt... ja hoidis äkki ainult kepi käepidet paremas käes! Ta küll jätkas, kuid 30. sekundil juhtus paratamatu. Kaks šveitslannat olid rivist väljas. Ka külalislahke Austria šansid mattusid murepilvedesse. Monika Kaserer ja Regina Sackl langesid välja esimesel, Brigitte Totschnig teisel katsel. Et Nicola Spiessi tabas gripiviirus, siis polnud 19 lõpetaja hulgas ühtegi austerlannat. Treener Heinz Dietrich tunnistas: «Lasksime mööda ja kaunis põhjalikult.» Kogunisti 24 naist (!) lahkusid slaalomirajalt tulemuseta, sealhulgas ka meie Alevtina Askarova.

21-aastane itaallanna Claudia Giordani, kes sõidab pisut kühmus seljaga, pea võitlusvalmilt ees, ja keda seetõttu hüütakse «küsimärgiks suuskadel», jõudis lausa Rosi Mittermaieri kannule, kaotades talle kahe laskumisega 0,33 sekundit. Slaalomi maailmameister Hanny Wenzel tõi esimese olümpiamedali Liechtensteinile. Tema kaasmaalane Ursula Konzett sai 11. koha, jättes seljataha kuulsa šveitslanna Zurbriggeni.

Õnn on heitlik, aga jäi seegi kord tugevamate poolele. Baierlaste autod pöörasid õnnejoovastuses ninad kodu suunas, et kahe päeva pärast veelgi suuremaarvuliselt tagasi tulla. Ees oli Rosi Mittermaieri kolmas võimalus.

Viimane palverännak Axamer Lizumile

Varahommikust peale tõusis palverännak Axamer Lizumile. Kõrgelt oli hästi näha mitmest ilmakaarest mööda mäekülgi üles ronivaid inimesi, käes plakatid ja loosungid. Kõrvu ulatusid üksikud tuulest rebitud hõiked, pasunahelid ja trummipõrin. Mingi seletamatu vajadus tõi inimesi oma ebajumalate juurde, XX sajandi viimase veerandi palverännakule. Kui Franz Klammer autoga «palveränduritest» mööda sõitnud, öelnud ta: «Inimesed tundusid mulle narridena.» Hüsteeriline kisa, püüd oma kangelasi puudutada, neilt midagi endale rebida, loosungid («Ma suudlen Sind, Rosi», «Keiser Franz on üle kõige») ja muu seesugune kinnitasid Klammeri sõnu.

Naiste **suurslaalomi** päeval saabus Axamer Lizumile palju pealtvaatajaid Lääne-Saksamaalt (mitte ainult Baierist), et oma silmadega näha Rosi Mittermaieri kolmandat kulda. Neid olnud pool kõigist pealtvaatajaist. Lootus soojendas aga ka šveitslaste (kaasa tegi Marie-Theres Nadig), prantslaste (Danielle Debernard) ja austerlaste (Monika Kaserer ja Brigitte Totschnig) rinda.

Võit kärgatas aga sealt, kust seda kõige vähem oodati. Juba esimesel laskumisel, kui pealtvaatajad polnud jõudnud end veel sissegi seada, sõitis 18-aastane sale (170 cm ja 58 kg) kanadalanna Kathy Kreiner, kelle hooaja parim rahvusvahelise mööduga saavutus oli 9. koht, teistele tähiseks 1.29,13. See aeg jäigi parimaks lõpuni.

«Kuni stardini sain kõigest üle. Rajal aga irriteerisid mind «Rosi-Rosi!» koorid. Oli väga raske mitte kaotada kontsentratsiooni.»

Annemarie Moser-Pröll, meie väsimatu abiline mäesuusatamise mõistmisel: «Kathyl on pühapäevasuusataja rahulik stiil. Ta nagu hiiliks rajal. Tehniliselt on ta alati hea, see on suurslaalomis väga oluline. Stardinumbrist 1 tavaliselt lugu ei peeta. Seekord oli nr. 1 eeliseks. Stardi eel oli rajale soola puistatud. See soodustas esimesi, sest hiljem rada läikis taas jäiselt. Kathy võitis all, seal, kus teised väsisid.»

Stardinumber 4 kuulus Rosi Mittermaierile. Kuni viimase kolmandikuni oli ta Kreinerist 0,46 sekundit ees. Kuhu siis kadus kolmas kuld ehk 12 sajandikku?

«Enne finišit lõikasin ühte väravat liiga otse. Mind kiskus kõrvale ja kaotasin rütmi,» ütles Rosi Mittermaier hiljem, tundes rõõmu sellest, et olümpiaturniir on möödas. Oma kolmanda kulla võitis Rosi Mittermaier ometi — alpi kolmevõistluse arvestuses. 1. Mittermaier 0,84, 2. Debernard 29,22 ja 3. Wenzel 46,0 punkti.

Sajandikkaalul jagati naiste mäesuusatamise viimased olümpiamedalid: Kreiner võitis Mittermaierit 0,09, viimane omakorda Debernard'd 0,7, Morerod Nadigit 0,04 ja Nadig Kasereri 0,05 sekundiga. Sajandike täpsust läks vaja ka paljude järgmiste kohtade selgitamisel. Ühel puhul aga oli sellestki vähe: kaks naist olid läbinud 1225 meetrit võrdse ajaga. Alevtina Askarova oli 32. kohal.

Huvitav, et naiste mäesuusatamist on valitsenud õdede dünastiad. Kathy Kreineri kõrval oli Innsbruckis Laurie (suurslaalomis 27.), Rosi Mittermaieri kõrval Evi (8. koht) ja ka Heidy, Irene Epple kõrval Maria (vastavalt 15. ja 24. koht), Linda Cochrani (12.) kõrval Barbara. Grenoble'ist mäletame ka Marielle ja Christine Goitscheli. Tähendab: konkurents algab perekonnast ja juba õige varakult.

Olümpiavõitja Kathy Kreiner elab Ontario provintsis. Lähemad kõrgemad mäed, Kaljumäestik, asuvad kodukohast 1000 km kaugusel. Seal sai 7-aastane Kathy esimese võidu laste slaalomis. Olümpiavõitja isa oli 1964. aastal Kanada olümpiakoondise peaarst Innsbruckis. Ta on küllalt rikas, et võimaldada tütardele Euroopa-turneesid.

Lõpetuseks sobiks Annemarie Moser-Prölli öeldu: «XII taliolümpia on läbi. Elagu järgmine! Hea, et jälle pääsesid mõjule spordi oma seadused. Franz Klammer ja Rosi Mittermaier seisavad suurte suusa-

isiksustena kõrgeimal astmel, Heini Hemmi ja Kathy Kreiner, kes võib-olla oma elu ainsa võimaluse ära kasutasid, nende kõrval. See ongi huvitav. Medalid tuleb kätte võidelda.»

Kõik algas lapsepõlvemäelt «Metsik keiser»

Igaühel on oma lapsepõlvemägi, kellel «Vanakas», kellel «Katel», kellel «Sein»... Rosi Mittermaieri mägi kandis nime «Metsik keiser». See oli aastas alati viis kuud lume all. Sinna saatis Heinrich Mittermaier oma kolm tütart Heidy, Rosi ja Evi suusatama, sest kõik lapsed Winkelmoosalmis suusatasid.

«Kõik algab kodus isast. Tema on meie pere režissöör,» ütles Evi Mittermaier. Esimesed suusad majas olid muidugi vanemal õel. Heidy oli vanem ja pidi olema ka parim. Tema oli koduse suusakooli õpetaja. Niisugune oli isa käsk. Et aga Rosi hakkas teda ületama, ei mahtunud Heidy hinge. Nii nad siis omavahel jagelesid, nii mäel kui kodus. Noorem õde oli alati koos nendega. Rosi Mittermaier lõpetas kooli hotellimajanduse ja kulinaaria erialal, nagu on kohane ühe alpipansionaadi omaniku tütrele. Sellele alale kavatseb kahekordne olümpiavõitja end pühendada.

«Mu elu pole olnud millegi poolest silmapaistev ega ka rangelt planeeritud. See on surveta ja vaba,» ütles olümpiavõitja. Ilmselt sellepärast võiski Evi Mittermaier oma õde iseloomustada nii: «Rosi on alati naeratav, alati rahulik. Ta ei tunne stressi, auahnust ega ihnsust.» Kui Austria telereporter alustas intervjuud Rosi Mittermaieriga õnnitlusest: «Südamlik õnnesoov teie võidu puhul, mis meile austerlastele on kurb sündmus,» siis kadus ka olümpiavõitja näolt naeratus ja ta lausus kahetsevalt: «Ega ma sugugi seda ei soovinud, et austerlannad ei võidaks. See ei ole kahjuks minu süü.»

Mägede rahu ja vaikuse oli Rosi Mittermaier toonud kaasa kärarikkasse alloru ellu. Kohtusime temaga mitu korda. Kõik reporterite sensatsioonimaiad küsimused reklaami ja isikliku elu kohta sulasid olümpiavõitja naeratusse. Ta vaatas küsijale otsa pilguga: kas see tõesti kõik sind huvitab? Kahekordset olümpiavõitjat taheti näha jumalannana, talle midagi ebamaist külge pookida. Rosi Mittermaier ei läinud selle mänguga kaasa.

Kuhu panna piiripulk?

Üks küsimus, mis ROK-i liikmete elu ikka kibedaks teeb, on kätketud olümpiaharta 26. punkti. Viimast on aegade jooksul erinevalt tõlgendatud, aeg ise on seda nõudnud. Möödas on endisaegne nn. miljonäride amatörism, mille ilmekas esindaja oli USA kümnevõistleja William Toomey (pidas end ise üleval, maksis ise hotelli, varustuse ja toidu eest, kusjuures säilitas kõik arved). See oli amatöörsportlase ideaalkuju miljonär Brundage'i silmis. Ja kuigi tema Sapporo-ohver Karl Schranz on rehabiliteeritud, ilmub ajakirjanduses nüüdki aeg-ajalt andmeid amatörismiprintsiipide rikkumisest just mäesuusatamises. Tänu firmade informatsioonikeskustele oli võimalus kohapeal oma silmaga näha peremehe-sulase vahekorda vabrikantide ja mäesuusatajate vahel.

Itaallane Gustavo Thöni tuli olümpiale hirmuvärinaga, sest kaks meeskonnakaaslast ähvardanud (ajakirja «Stern» andmeil) üles anda tema poole miljoni Saksa FV marga suuruse võistlejatulu allika. Rootsi hokiliit ei saatnud koondist olümpiale kartuses, et seal võivad ilmsiks tulla juhtivate mängijate ja klubide sidemed professionalismiga. Nüüd on teada, et vabrikant Josef Fischer lubas Egon Zimmermannile kiirlaskumise olümpiakulla eest 1964. aastal 25 000 marka. Vahepeal on hinnad tõusnud. Kui palju sai Franz Klammer sama töö eest, pole veel teada.

Iga taliolümpia eel käriseb harta 26. punkt kõigist õmblustest. Mäesuusatajad, vabrikandid ja suusaliitude tegelased on sõlminud vaikiva kolmikliidu. Sirutades ühe käe keelatud rahade järele, tõstavad sportlased teise olümpiavandeks.

Kuid ROK-i kannatus võib katkeda. Isegi suusavabrikandid ei usu mäesuusatamise olümpiatulevikku. Franz Kneissl: «Suusatööstusele muutub üha mõttetumaks kulutada ülisuuri summasid mäesuusatajate varustusele ja teenindamisele, kui sellega ei kaasne reklaamitegemise võimalust. Milleks meile see?» Kneissl on esimesena nõus laiali saatma tema ülalpidamisel oleva 25-liikmelise mäesuusatajate meeskonna. «Siis hoian ma igal aastal kokku 215 000 marka,» öelnud ta.

ROK on kord silma kinni pigistanud, lubades asjaarmastajatel koos elukutselistega võistelda jäähokis ja jalgrattasõidus, sallides avalikku saladust nn. mitteamatööridest ka mitmel teisel spordialal, sealhulgas mäesuusatamises. Teame aga sedagi, et ettevalmistumine olümpiaks nõuab üha suuremaid kulutusi ja sportlaselt täielikku eesmärgile pühendumist. Harrastus ja elukutse. Kus lõpeb üks ja algab teine? Kuhu ja millal paneb ROK piiripulga? Või on see kapitalimaailmas koguni lahendamatu probleem?

KIIRUISUTAMINE

Jääovaali peegelpildil

Ta jõudis staadionile koos jäävalajatega. Nemad põristasid masinatega mööda jääpeeglit, tema jalutas edasi-tagasi stardi ootel. Nii iga päev. Ehk oli see vana harjumus tulla varem, et korralikult sisse elada? Igatahes kui meie staadionile jõudsime, oli Ants Antson alati stardiks valmis, paberid põlvedel, käsi viipamas: «Poisid, tulge siia!»

Kutsuda polnud vaja. Terve Nõukogude pressigrupp kogunes alati Ants Antsoni ümber, istudes talle võimalikult lähemale, et kuuleks, mida olümpiavõitja arvab, ja näeks, mida tähtsat kirja paneb. Ta oli meie tugipost, kellega on kõige otsesemalt seotud viimane kiiruisutajate edu olümpial 12 aastat tagasi.

Kodus tagantjärele lehti lugedes veendusin, et ka kolleegid on olnud väga hoolsad Antsoni mõtteteri noppima. Kui «Sovetski Spordi» peatoimetaja, tunnustatud uisuspetsialist Nikolai Kisseljov oma reportaaži meeste 1500 m uisutamisest valmis sai, andis ta selle esmalt Antsonile lugeda. Antson vaatas kirjatüki üle ja küsis muheldes: «Kas pean kiitma?» Kui Jan Egil Storholt ja Juri Kondakov 1500 meetris duelli pidasid, nägi Antson kohe, et meie mees viimasel vahetussirgel lõdvemalt sõitis. Hiljem saime vaheajad, need kinnitasid seda. Kuidas olümpiavõitja märkas ainult paari sekundikümnendiku suurust vahet, pealegi meeste kurvis sõites, jäigi meile mõistatuseks. Pööras tuul või hakkas jää sulama, märkas seda kõigepealt ikka Antson. Kõige selle pärast istusimegi nagu lapsed muinasjutuvestja ümber. Ainult tolles muinasjutus oli kõik tõsi.

Endised uisukuulsused on suutnud jääda spordile truuks. Cees Verkerk treenis rootslasi, Ard Schenk norralasi, Peter Schotting ameeriklasi, Jorrit Jorritsma kanadalasi. Neil polnud kerge kaasa elada nii oma hoolealustele kui ka kaasmaalastele. Olin juures, kui Antson kohtas stomatoloogiks õppinud Erhard Kellerit.

«Sa oled nii heas vormis, miks sa ei võistle?» küsis Antson.

«Ei ole mahti, näed isegi — töö.»

«Mismoodi sa siin hambaid ravid?»

«Ega ma arstipraksisega siia sõitnud. Mul on praegu tulusam amet. Olen kommentaator.»

Ja Keller asutas end minekule, öeldes: «Time is money.»

«Peaks ka ajakirjanikuks hakkama,» muigas Ants Antson Kellerile järele vaadates.

Pärast Sapporo olümpiat lahkusid 16 Norra, Hollandi, Rootsi, Soome, Saksa FV ja USA paremat elukutseliste uisutsirkusse, nende hulgas olümpiavõitjad Schenk ja Keller. Lahkus ka osa kuulsaid naisi: Anne Henning, Dianne Holum, Attje Keulen-Deelstra ja Stien Baas-Kaiser. See oli hoop, mida asjaarmastajate uisutamine põdes pikki aastaid, peaaegu Innsbruckini välja. Seal löödi kõik olümpiarekordid, välja arvatud meeste 5000 m. Naised aga ületasid olümpiarekordeid neljal distantsil 36 korda, seejuures 1500 m 10 ja 3000 m koguni 12 korda. Nõukogude Liit taastas oma juhtiva positsiooni, kogudes 9 medalit (4, 2, 3) ja 65 punkti. USA-l oli 41 (2, 2, 2) ja Norral 31,5 (2, 2, 1) punkti.

Meie edu peamine põhjus oli treeningukoormuse ligi kahekordne tõstmine. See sai teoks tänu maailma kiireima tehisraja valmimisele Medeos, mis teenis sportlaste tänu ja riikliku preemia. Seal sirgus uus olümpiavõitjate põlvkond. 14-st absoluutsest maailmarekordist 11 on Nõukogude sportlased püstitanud sellel 1700 m üle merepinna mägede varjus asuval rajal.

Moskvast Viini lendasime koos Innsbruckis 1964. aastal neli kulda võitnud Lidia Skoblikovaga. Kas suudab keegi seda saavutust korrata? Küsisin seda Skoblikovalt. Ta ütles lihtsalt: «Kõik sõidavad olümpiale võitma. Ja me ei tea ette, kes võidab.» Ants Antson arvas, et ainsana võiks Skoblikova võite korrata Tatjana Averina, ja lisas, et mida rohkem uisutamine areneb, seda raskem on ühel sportlasel kõigil aladel võita.

Ja jälle oli Antsonil õigus. Tema tundis Tatjana Averinat rohkem kui ainult tulemuste järgi.

«Millal uiskudele sain, täpselt ei mäleta. Vist viieaastaselt, kui elasin Gorkis väikeses kõrvaltänavas ja mulle kingiti lumeuisud,» meenutas neli medalit võitnud Tatjana Averina. «Koolis tegelesin paljude spordialadega, kõige tõsisemalt sportvõimlemisega. Vanemad olid spordi suhtes heatahtlikud, nad toetasid mind. Nii otsustasime sõbranna Nataša Jefimovaga end uisusektsiooni kirja panna. Meie järel tuli pool klassi. Kahe aasta pärast aga olin üksinda sektsiooni jäänud. Mulle hakkas meeldima kiirus. Uisutasin alati nii, et kõrvus vilistaks ja hoog võtaks silmad pilukile.

Mul vedas ka sellega, et Gorki oli tol ajal uisulinn, kus korraldati meie maa meistrivõistlusi. Nägin meie kuulsamaid uisutajaid Lidia Skoblikovat, Inga Artamonovat, Valentina Steninat. Istusin tundide viisi staadionil ja nautisin nende sõitu. See pakkus mulle suurt rahuldust.»

Need olid tüdrukuea kujundumused. Averina alustas 13-aastaselt. Kuue aastaga jõudis ta NSV Liidu koondisse. Sapporo olümpia jaoks oli kogemusi vähe. Tema võidutee algas 1973. aastal NSV Liidu sprindi-mitmevõistluse võitmisega. Innsbrucki sõitis 25-aastane Tatjana Averina kolme ametliku maailmarekordi omanikuna. Kuid maailmarekord ei tähenda veel olümpiavõitu. Oli ju Tatjana Averina

varemgi favoriidina suurvõistluste starti asunud ja... jää jalge alt kaotanud. Diskvalifitseerimine siinsamas Innsbruckis kaks aastat tagasi, kui sprindi maailmameistri kuld oli vaid käega haarata, ebaõnnestumine 1975. a. MM-võistlustel Assenis, kukkumine viimati Medeos, kus selgitati NSV Liidu meistreid. Ta oleks võinud olla esimene, kuid ei olnud seda. Oma 13-aastase sportlasetee jooksul polnud ta võitnud ühtegi suurvõistlust peale NSV Liidu sprinterite mitmevõistluse (1973—1975). Tal oli palju medaleid, kaks MM-võistluste hõbedatki, kuid suurt kulda veel mitte.

«Ma ei tohtinud meelt kaotada, sest olin saanud elult ja inimestelt nii palju head. Mind usaldatakse ja ma pean seda usaldust õigustama. Mind on tüüdanud olla teine...» Tatjana Averina ütles seda vaikselt, justkui kartes, et äkki mõistetakse neid sõnu valesti.

Mis siis aitas võita?

«Nimetada kõigepealt enesekindlust ei söanda. Küllap teisedki uskusid oma võidusse. Kuid ma olin hästi häälestunud. Aitasid kindlusetunne, rahulikkus ja teadmine, et suudan võistelda maailma tugevamatega. Kuid spordis peab olema ka õnne, eriti kiiruisutamises.

1500 meetris sain kolmanda aja. Lootsin paremat, kuid sõitsin esimeses grupis tugeva tuulega. Aga võib-olla ei osanud ma end lõpuni valitseda? Teisel ringil andsin pisut järele ja kaotasingi kõik. Teistel distantsidel võtsin sellest õpetust. Eriti 3000 meetris, kus võitsin minimaalselt, ainult nelja sajandikuga.»

Tatjana Averina võitis, kuigi tal ei vedanud loosiga ega ka partneriga. Ta sõitis 6. paaris koos soomlanna Tuula Vilkasega enne rivaale, tema graafik seisis tohutu suurel valgustablool kõigi järgmiste silme ees. 9. paaris sõitis norralanna Lisbeth Korsmo täpselt Averina graafikus ja läks viimasele ringile kahe sajandiksekundilise (!) eduga. Korsmo kaotas siiski 0,05 sekundiga ehk vähem kui uisupikkusega.

Lisbeth Korsmo oli kogenud võistleja, järgmine, Andrea Mitscherlich Saksa DV-st aga 15-aastane ja kogemusteta. Oli teadmata, milleks on ta võimeline. Teati vaid, et kiiruisutajaks sai tütarlaps tänu juhusele. Olles iluuisutaja, pidi ta paarissõidu partner tervisehäire tõttu spordist loobuma. Mitscherlich jäi üksi, talle ei leitudki sobivat partnerit. Sportlikus perekonnas kasvanud tüdruk aga ei läbenud tegevuseta olla ja hakkas koos sõbrannaga kiiruisutamist harrastama. Tüdruk arenes kiiresti ja jõudis kolme aastaga olümpiakoondisse.

Mitscherlich alustas jahmatava tempoga. Poolteise ringiga võitis ta Averinat 2,61, poolel distantsil koguni 4,05 sekundiga. Dresdeni koolitüdruk edestas maailmarekordigraafikut 7 sekundiga! Viimasele ringile minnes oli edu Averina ees kokku sulanud, kuid ometi küllalt suur — 1,74. Selle põnevaima olümpiaetenduse lõpp on meile teada. «Swiss Timingu» ajamõõtjad olid kiretud: Averina 4.45,19, Mitscherlich 4.45,23, Korsmo 4.45,24. 12 aastat tagasi oleks kõigile kolmele märgitud võrdne 4.45,2 ja kõik oleksid saanud kuldmedali. See oli ilus punkt naiste kiiruisutamisvõistlustele, mis oli alanud Galina Stepanskaja säravа võiduga 1500 meetris.

Kui Galina Stepanskaja sai uisuvõistluste eelõhtul loosiga võistlejanumbri 39, lõi ta rõõmust käsi kokku. Sama numbriga tuli ta aasta tagasi Rootsis 1500 m maailmameistriks. Ka Attje Keulen-Deelstra on kahel korral saanud maailmameistri tiitli võistlejanumbriga 39...

Kõik ootasid põnevusega, mida toob uisutamise avaala. Hooaja tipptulemused olid sõidetud sedavõrd võrreldamatuis tingimustes, et jõudude vahekorda võis määrata ainult vahetu võistlus. Pealegi olid suures saladuses Saksa DV uisutajate võimed. Neid polnud keegi pärast maa meistrivõistlusi (eelmise aasta detsembris) võistlemas näinud. 17-aastane Ines Bautzmann oli katsevõistlustel kaks korda esimene, kaks korda teine. 1500 m sõitis ta harilike radade kohta silmapaistva 2.16,53-ga. Uisutajad olid juba mõnda aega harjutanud Saksa DV hokiesinduse (!) endiste treenerite Joachim Franke ja Rudi Schmiederi käe all «meil seni tundmata koormustega», nagu mainis «Wochenpost» artiklis, mis lõppes üsna paljutähendavalt: «Olümpiamängud peavad näitama, kui kaugele oleme jõudnud.»

Olümpiaeelses äikeselises õhkkonnas jälgiti väga teraselt konkurentide mõtteavaldusi ja tegusid. Uisusprindi kahekordne (1973 ja 1975) ning jalgrattasprindi ühekordne (1973) maailmameister ameeriklanna Sheila Young ütles intervjuus ajalehele «Deutsches Sportecho»:

«Loodan Innsbruckis võita 500 meetrit, ka poole pikemal võistlusmaal peaks šansse olema. Võib-olla võistlen ka 1500 meetris. Kuni olümpiamängudeni elan deviisi all — treening, treening, treening...» Kuid vanad tiitlid olümpiajääl palju ei kaalu.

Norralanna Lisbeth Korsmo sõitis esimeses paaris koos Ines Bautzmanniga ja lõpetas olümpiarekordiga 2.18,99. Bautzmann kaotas talle 0,64 sekundiga. Neljandas paaris sai Tatjana Averina ajaks 2.17,96. Pärast kuuendat paari puhastati rada. Seitsmendaks läks jääle Galina Stepanskaja. Rahuliku alguse järel säilis kõrge tempo lõpuni: 28,85 — 1.02,83 — 1.38,63 — 2.16,58. Uus olümpia- ja rajarekord! Üheksandas paaris tegi ameeriklanna Sheila Young küll kiireima finiširingi 37,22, kuid ta oli oma jõudu valesti jaganud. 2.17,06 andis talle hõbeda, tõrjus kolmandaks Averina. Kui ka Leah Poulos (2.19,11) ja Andrea Mitscherlich (2.20,05) olid sõitnud, võis Galina Stepanskajat õnnitleda. Tema andis meie uisukoondisele kätte õige hääle. Edasi oli juba lihtsam.

Meie olümpiadebütant, kes ei saanud haiguse tõttu teistel distantsidel kaasa teha, tähistas oma 27. sünnipäeva Innsbruckis. Tee olümpiale oli talle väga raske ja käänuline. Enne ärasõitu mattis ta isa. «Kartsin, et ta ei saagi murest üle,» ütles treener Juri Tšistjakov.

Kiiruisutamisega hakkas tulevane olümpiavõitja tegelema alles 17-aastaselt. Galina Stepanskaja meenutas oma esimest starti: «Oli 1966. aasta olümpialootuste võistlus Leningradi lähedal Udelnajas. Sõitsin vist 500 meetrit, ja väga halvasti. Uisud olid mul poolroostetanud... Ma lihtsalt tahtsin õppida uisutama.» Selles aitasid teda esimene treener Lidia Selihhova ja viimased neli aastat Juri Tšistjakov.

Valitute ring oli sellelgi olümpial kitsas. 12 uisumedalit jagati 7 naise vahel, kusjuures kulla saajaid oli ainult kolm.

Sapporos oli Sheila Young käinud õppimas (500 m 4. ja 1000 m 17.), seejärel valitsenud neli aastat sprinditrooni. Vaevalt kahtles nüüdki keegi tema võidus. Maailmarekord 40,91 Davoses nädal enne Innsbrucki starti süvendas seda arvamust veelgi. Niisiis — 5. paar: Sheila Young — Erwina Rys (Poola). Enne neid oli kanadalanna Cathy Priestner jagu saanud Monika Holzner-Pflugist (SFV). Seda võiski arvata, sest Sapporo 1000 m kuld ja 500 m viies oli kaua aega jäärajalt eemal olnud. Ent Priestneri olümpiarekord 43,12 oli juba üllatus.

Udune hommik, kagutuul 4 m/sek., 4° külma — polnud just kõige parem ilm nii kiireks ja täpseks tööks nagu seda on sprint. Sheila Young oli teinud kõik halva juhuse vältimiseks. Tugev treening ja 40,91 tagasid enesekindluse ning rahu. Kostüüm materjalist, millest tehakse ka astronautide riided, andis teatud eelise. Priestneri 11,04 ja 43,12 kergendasid orienteerumist.

Sprindi stardiks häälestumine on suur kunst, sest rajal midagi parandada on hilja. Kõik peab olema valmis — terve sõidupilt õige rütmi ja taktikaga. Jah, ka taktikaga! Eksib see, kes arvab, et sprinteri ainus oskus on sõita algusest lõpuni täiest jõust. Isegi maksimaalse kiiruse juures on juuspeen võimalus jõudude ümberpaigutamiseks. Lisaks need šansid, mida pakub sise- ja välisrada, kurvidesse minek ja väljumine, rajavahetus, stardioskus ja finišisööst ühel uisul. Hingetõmbe pikkust sprinti mõistaksime paremini, kui seda saaks kardiogrammina paberile tähendada või sagedamini aegluubis näha. Muidu on ta tabamatu nagu hetk.

Sheila Youngi 100 m uiskudel 10,82 (kui kiire oleks ta uiskudeta?), rütmikas vastassirge ja tõusva hooga finiš. Dianne Holum jõudis talle midagi kurvist hõigata. Lõpp! Tablool säras olümpiarekord 42,76!

Kolm paari hiljem nihutas Leah Poulose 43,21 Ljubov Sadtšikova varasema 43,80 veelgi tahapoole.

9. paaris alustas Vera Krasnova 100 m 10,64-ga (!). Peaaegu maailmarekordigraafik! See hoidis pinge all kogu staadioni. Soojendusrajal katkes liiklus, uisutajad sirutasid selga ja jälgisid sõitu. Veel 200. meetril oli Krasnova kõigist kiirem. Siis pilkus finiši elektronsilm ja tablool süttis 43,23. Võistlejaterivis toimus ümberpaigutus, kuid pjedestaalile Sapporo hõbe sedapuhku ei mahtunud. Treener K. Kudrjavtsevi arvates otsustas see, et Krasnova ei väljunud kurvist täiel kiirusel.

12. paar: Averina — Bautzmann. Valestart Averinalt. Uuesti tõusis stardipüstol. 100 m 10,98 . . . «Venitab,» ütles Boriss Stenin pilku Averinalt tõstmata. Lõpuaeg 43,17 märkis Averinale teist pronksmedalit lemmikdistantsilt.

Tund aega tiirelnud sprindikarussellil jäid 13 maa uisutajatest ihaldatud esikuuikusse püsima kaks ameeriklannat, kanadalanna ja kõik kolm meie maa esindajat.

Päev hiljem sõideti 1000 m. Esimeses paaris ületas Monika Holzner-Pflug oma olümpiarekordi — 1.29,54. Tema oli ka ainus uisutaja, kes Sapporo tiitlit kaitsma tuli. See aeg andis talle viienda koha ning temale tähelepanu ei pööratud. Seda oleks aga 21-aastane sportlane küll väärinud. Ta ise tunnistas: «See viies koht rõõmustas mind rohkem kui Sapporo kuld.» Miks? Pärast õnnelikku ja ootamatut võitu Sapporos tabas noorukest neidu ridamisi õnnetusi. 18-aastasena sõitis ta puruks auto ja iseenda, ärgates alles haiglas. Läks tülli isaga ja peatreeneriga. Siis asus ta hollandlase Henk van Dijki juures treenima, muretses uue massööri. Nemad pidid teda aitama tagasi kuldmedalikursile. 1975. a. novembris vigastas ta põialiigest ja pandi kipsis jalaga haiglasse. Detsembris alustas taas otsast peale, treenides kuni 12 tundi päevas!? Müncheni raamatuköitja Monika Holzner-Pflug ei võitnud medalit, kuid sai tagasi enesekindluse ja usu. Ja mis on sportlasele sellest tähtsamat! Boriss Stenin: «Monika rütm on perfektne. Mõnel ehk on stiil elegantsemgi, kuid täpsus, millega ta täidab kõiki elemente, on selline, millest võib iga treener unistada.»

Teises paaris sõitis sprindihõbe Cathy Priestner medalitest mööda (1.29,66). Viiendas läksid rajale 1968. a. olümpia sprindikuld Ljudmila Titova ja Leah Poulos. Ameeriklanna asus juhtima, Titova püüdis teda, kuid tulemusteta. Poulose 1.28,57 oli olümpiarekord, Titova sai ajaks 1.30,06.

See oli tuulevaikne laupäevahommik. Päev varem oli Tatjana Averina saanud NSV Liidu teeneliseks meistersportlaseks — tunnustus ja tasu kõige eelneva eest. Tavaliselt annab olümpiavõit selle nõukogude sportlase kõrgeima aunimetuse. Averinal veel olümpiakulda ei olnud. Meie spordijuhid osutusid tarkadeks psühholoogideks, andes aunimetuse enne 1000 ja 3000 meetrit. Averina tasus võla.

1000 m oli ehk tema parim start: 19,35 — 52,57 — 1.28,43. Parimad vaheajad, olümpiarekord ja esikoht. See sündis kuuendas paaris. Pärast hakkas päike jääd sulatama, õhk soojenes, lipud mastides elavnesid. Libisemine halvenes ja tugevatel konkurentidel (S. Young, S. Burka, T. Šelehhova, H. Lange) oli juba raskusi sõidugraafiku koostamisega, veel enam selle täitmisega. Averinat oli pisut aidanud loosiõnn. Nimelt oli esimeses grupis 11 uisutajat. Et kuues paar täis saaks, visati teise grupi 17 võistleja vahel loosi, mis valiski välja Averina.

Neli päeva vaatasid mehed pealt, kuidas naised olümpiakatlas toimetasid. Võimatu oli sellest eemal olla. Polnud neil ka teist treenimiskohta. Ässad liikusid staadionil ringi ja seda kasutasid autogrammikütid. Jevgeni Kulikov jagas autogramme paremale ja vasakule: «Võtke, võtke — pärast võite hiljaks jääda!»

Meeste sprindis astus meilt välja kõige karastunum vägi, toeks traditsioonid. Stardihommikul aga rabas teade: «Kulikov gripis!» Õhtul olnud 37,5° palavikku, ometi otsustanud ta startida kohe esimeses grupis. Haigena oma järge oodata pole kuigi mõnus. Tema konkurent

ameeriklane Peter Mueller «tulistas» teises paaris 39,57. Kulikov oli alati sprindis Muellerit võitnud, saanud hooajal 15 võistlusel 11 võitu. Kas jätkub edukas seeria ka olümpial?

Kulikovi 100 m (9,86) oli kiirem kui ameeriklasel (10,21). Partner Horst Freese (Saksa FV) kukkus juba esimeses kurvis. Kulikov jätkas puhtalt, lõpetas omakorda olümpiarekordiga 39,17 ja kadus kohe vahekäiku, raputades endast reporterid ja uudishimulikud. Mõni aeg hiljem liitus ta märkamatult staadionil istujatega. Tal tuli kaua oodata. Pärast esimest seitset paari kulus 20 minutit jää korrastamisele ja teist sama palju tõrkuma hakanud stardipüstoli remondile. Soojast hommikust (+4°) oli saanud lõuna (+8°). Jäägi soojenes 1,2 kraadi võrra. Õnneks oli tuuletu.

Rootslane Mats Wallberg jätkas puhtal jääl 39,56-ga. 10. paar Valeri Muratov — Daniel Immerfall pidi ütlema medalite jagamisel viimase sõna. Muratov püsis Kulikovi graafikus, kuid teisest kurvist, kus ta on sagedasti kukkunud, väljudes polnud enam endist hoogu. Sinna jäid arvatavasti ka need 0,08 sekundit, mis teda olümpiakullast lahutasid. Ameeriklane osutus 0,02 sekundit Wallbergist kiiremaks, saades pronksi. Niisiis: 1. Kulikov 39,17, 2. Muratov 39,25, 3. Immerfall 39,54. 25-aastane Leningradi Polütehnilise Instituudi üliõpilane Jevgeni Kulikov (erialaks külmutusseadmed) oli võitnud olümpiakulla.

5000 m sõideti lumesajus. Rada tuli puhastada iga kahe paari järel. Võistlus venis, jää kvaliteet halvenes. Sten Stenseni (Norra) 3. paaris sõidetud 7.24,48 jäigi ületamata.

Viktor Varlamov püsis esialgu visalt norralase kannul, eksis aga radade vahetusel ning ei saanudki enam kätte õiget sõidurütmi. 7.30,97 andis talle neljanda koha. Teises paaris oli hollandlane Hans van Helden sõitnud välja aja 7.26,54, mille 9. paaris napilt ületas tema hiiglasekasvu kaasmaalane Piet Kleine — 7.26,47. See oli Norra ja Hollandi päev raskel jääl.

Täpselt sama nelik valitses ka viimase päeva märjas lumesajus toimunud maratonis, kus startis 20 meest.

Esimeses vahetuses sai üksinda sõitnud ameeriklane Daniel Caroll 8,5 sekundiga jagu rahvusrekordist — 15.19,29. 3. paaris sõitis vanim osavõtja, 47-aastane (!) Zürichi sisearhitekt Franz Krienbühl, kes sai 15.36,43-ga hinnatava 8. koha.

Neljandas paaris jäi Hans van Heldenil Ard Schenki olümpiarekordist napilt puudu — 15.02,2. Tema graafiku sai tähiseks Viktor Varlamov, kuid hilinenud lõpuspurt andis ajaks vaid 15.06,6 ja neljanda koha.

Kuuendas paaris sõitis hiilgavalt maailmarekordiomanik Sten Stensen. 5000 m vaheaeg tuli 7.25,14 (kolm päeva varem võitis ta 7.24,48-ga kuldmedali). Teise distantsipoole läbis ta 7.28,16-ga ja koguaega 14.53,30 tähistati kui olümpiavõitu.

Sõitmata oli siiski veel Piet Kleine. Ta oli EM-võistlustel 15.20,02-ga seitsmes olnud ja rohkemat temalt ei oodatud siingi. Kuid enneaegsed võidupidustused tuli siiski katkestada. Kleine läbis 5000 m 7.25,25-ga. Ühe käega hoogu andes läbis ta ka teise poole sekundipealt

niisama kiiresti — 7.25,34. Hollandlane lõpetas 14.50,59-ga, parandades oma tipptulemust hoobilt poole minutiga! See oli tulevase maailmameistri tõusu algus. Kahjuks aga olümpia lõpp. Olnuks ta pisut varem tippvormis, võinuks ta korrata Ard Schenki Sapporo saavutust.

See oli uisuvõistluste särav lõpp. Enne aga jagati medaleid ka uuel olümpiaalal 1000 meetris ja meie jaoks võidumälestustega seotud 1500 m distantsil.

Kaks ja pool ringi. Jälle oli eelis neil, kes startisid varem. 21-aastane Peter Mueller sai teises paaris kohe 1.19,32. Rohkem mehi alla 1.20 ei sõitnud.

8. paar Valeri Muratov — Mats Wallberg alustas küll Muellerist veelgi kiiremini. Poolring Wallbergil 17,28, Muratovil 17,31. Siis läks ette meie uisutaja ja lõpetas 1.20,57-ga. Pisut nõrgem kui viienda paari võitnud norralasel Jörn Didriksenil (1.20,45). Hiljem selgus, et valestardi ajal oli Muratovil parema uisu tagumine tugi saapatallas loksuma hakanud. Distantsil andnud see end tunda. «Hea, et niigi läks,» oli Muratov pronksmedaliga rahul. «Niisuguste asjade eest peab mees ise hea seisma,» oli Ants Antsoni arvamus.

9. paaris tegi Aleksandr Safronov viimase ürituse Muellerit ülejõudmata. 1.20,84 oli siiski neljas tulemus. Kuldmedal oli Peter Muellerile parim kingitus eelseisvateks pulmadeks samal distantsil hõbeda võitnud Kreeka päritoluga ameeriklanna Leah Poulosega.

«Üllatav, kui sarnane on tänane ilm sellega, mis oli samas 12 aastat tagasi,» ütles Ants Antson 1500 m võistluspäeva hommikul. «Puhus samasugune vinge ja lõikav tuul, tõsi küll, teisest suunast. Tuul on küllap tugevamgi (algul 8 m/sek., hiljem kuni 15 m/sek. — *M. E.*). Sõida nagu tõmbetorus.»

1500 m start venis poole tunni võrra: seadmed olid korrast ära. Siis aga tehti kiiresti. Esimese nelja paariga olid medalid jagatud. Teises paaris sai Hans van Helden 2.00,87. Neljandas startisid norralane Jan Egil Storholt ja meie Juri Kondakov. Viimane oli veel enne starti olnud palavikus. 300 meetril juhtis sverdlovsklane 0,3 sekundiga. «Kas kiirustamine polnud Kondakovi esimene viga?» arutles Ants Antson. Ring hiljem oli Storholt kolme sajandiksekundiga ees ja järgmisel ringil juba 0,27-ga. Ants Antson: «Viimasele ringile minnes polnud veel siiski selge, kes tasavägise võistluse võidab. Eelistatumas olukorras oli Kondakov, kes lõpetas siserajal. Siis aga tegi ta teise vea. Selle asemel, et viimasel vahetussirgel pingutada maksimaalselt, läbis ta selle pika libiseva sammuga ja laskis norralase püüdmatult ette. Nii kaotas ta paarilisele ja ka kuldmedali.»

Storholt:	25,96	— 56,33	— 1.27,11	— 1.59,38
Kondakov:	25,68	— 56,36	— 1.27,38	— 1.59,97

Sõidugraafikuid silmitsedes ütles Antson: «Mina omal ajal alustasin rahulikumalt, ka tolles kulla toonud sõidus. Teise ringi läbisin alati, kuidas jõudsin, kolmas pidi ise tulema.» Korraks tegi 11. paaris

elevust alma-atalane Sergei Rjabjev oma kiire algusega — 300 m 25,42, 700 m 55,27 —, kuid tugevnenud tuulega seda kiirust hoida ei õnnestunud. 2.02,15 oli neljas aeg.

Võitja kerge sammuga, hinges rahuldus õnnestunud võistlustest, lahkusime jäästaadionilt. Innsbruck oli veel kord helde meile medaleid jagama. Maailma kiiruisutamine oli üle saanud Sapporo järgsest kriisist ning eriti suuri teeneid selles on Nõukogude Liidu uisutajatel ja treeneritel.

ILUUISUTAMINE

Olümpiavõitja

astus kõrgeimale kolmest suurest litrist, mis asendasid Innsbrucki jäähallis harjumuspärast pjedestaali. Vaipa mööda kanti talle kandikul ette maailma kalleim medal — olümpiakuld. Kandjateks linna kaunimad tüdrukud, saatjaskonnas olümpialiikumise auväärsemad vanahärrad. Alpikütid, revolvrid kaenla alla peidetud, heiskasid masti kolme medalimaa lipud, võidu auks mängis orkester riigihümni. Siis kustusid tuled ja ekraanil näidati kõige ilusamat lõiku pikast teest olümpiavõidule, kuldset finišit. Jälle aplaus. Poseerimine fotoreporteritele.

Nii kulges olümpia igaõhtune autasustamisrituaal jäähallis — 37 korda, 70 olümpiavõitja auks.

Siis tagasitee mööda vaipa, mis lõppes alles kodus, võidu kunagise alguse juures austusavalduste ja kätelkandmisega. Sportlane oli läbinud tee alguspunktist A olümpiavõiduni OV. Kui nende kahe punkti vaheline kaugus oleks muutumatu ja läbitav kindla kiirusega, võiksid koolipoisid matemaatikatunnis olümpiavõitjaid välja arvutada. Ent sellel teel tuli ette seisakuid ja kõrvalekaldumisi, oli päri- ja vastutuult, libedaid tippe ja järske langusi, rõõmu ja pisaraid. Palju oli teekaaslasi. Enamus teest tuli aga üksinda astuda, uskudes oma sihti ja võimeid.

Nüüd on nad meie ees — naerusuised olümpiavõitjad, rõõmsad, õnnelikud, kaunid. Kes ei tahaks olla nende sarnane, seista kõigi tähelepanu keskpunktis?

Kaugelt enne ametlikke vastuvõtte on lapsed olümpiavõitjad oma mängude maailma vastu võtnud. Seal on oma Petrovid, Harlamovid, Šadrinid, Klammerid, Mittermaierid . . . Lapsed matkivad neid, tahavad saada niisama tugevaks, kiireks ja osavaks, teadmata veel võidule eelnevat treeninguvaeva. Kas lapsed teavad, et nende eakaaslane, 12-aastane Lena Vodorezova on viimasel kahel aastal treeninud kuni 8 tundi päevas?! Sellises vanuses! Aga Leena on sellega harjunud ja selleks valmis. Vähema treeninguga poleks ta suutnud ette valmistada naiste vabasõidu raskeimat kava unikaalse kaskaadiga: 2,5-ne axel — oiler — kolmekordne salchov, mida pole seni suutnud ükski teine naisiluuisutaja.

Selle tüdruku võimekust ja töökust imetlesid kõik. NSV Liidu

Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja, 1980. aasta Moskva olümpiamängude organiseerimiskomitee esimees I. Novikov ütles kõigi meie maa poiste ja tüdrukute, tulevaste olümpialaste poole pöördudes: «Ma tahaksin, et te hästi õpiksite ja hoolega treeniksite, et te oskaksite endale seada kõrgeid eesmärke ja et teil oleksid juba täna sellised sportlikud tulemused nagu Lena Vodorezoval.»

Kahtlemata on lastele kõigist suurtest eeskujudest lähedasim omasuguse, 12-aastase patsidega tüdrukutirtsu esinemine, tema loomalelud, mida ta alati endaga kaasas kannab. Pole siis ime, et kui polaarjoone taga Montšegorskis ühelt esimese klassi poisilt küsisin, keda ta olümpialt mäletab, nimetas ta kõigepealt Lena Vodorezovat.

«Ta on sihikindel ja töökas. Ja mis peamine: tugevamaid kohates tahab nendega võistlusse astuda, lausa kakelda, et selgitada mitte sõnades, vaid tegudes, kes on parem. See on väärt iseloomujoon,» ütles oma õpilase kohta meie maa teeneline treener Stanislav Žuk. Kui eeskuju on selline, siis ehk rõõmustab tulevane olümpiapõlvkond meid juba 1980. aastal sellisega, mida keegi pole varem suutnud.

Tee tööd, siis tuleb ka armastus

Sapporo olümpial vaevasime pead ega saanudki selgust, miks meie esipaar Irina Rodnina—Aleksei Ulanov võitis vaid punktise ülekaaluga Ljudmila Smirnova—Andrei Surakini ees. Ka kohapunkte sai esipaar 12 tavalise 9 asemel. Aastaid hiljem rääkis Irina Rodnina, mis oli juhtunud. Sportlikus mõttes sobinud nad Aleksei Ulanoviga, iseloomu poolest aga mitte nii hästi. Edu ja ühine huvi uisutamise vastu hoidsid paari tugevana, aitasid luua silmapaistvaid kavasid. Siis tuli aga seisak, lahkuminek, hoopis uute paaride sünd.

Treener Stanislav Žuk ütles Innsbruckis: «Mul ei olnud kunagi plaanis hakata treenima naisi-üksiksõitjaid. Ent kui ma aru sain, et paar Rodnina—Zaitsev, kellega töötasin, oli saavutanud taseme, kus nad oleksid rahulikult minutagi hakkama saanud, võtsin endale uue õpilase — Lena Vodorezova.» Mõistagi ei toimunud muutus päevapealt, kulus aasta või rohkemgi. Mine tea, kas võttis äratundmine aega või ei jätkunud meie teenekal treeneril mehisust tunnistada seda oma esipaarile. Ent nagu Irina Rodnina kinnitas, jäänud Stanislav Žukil nende jaoks üha vähem aega ja tähelepanu. «Ta on äkilise iseloomuga mees, paiskas kõik välja ja rahunes alles siis. Mulle oli see raske aeg, elasin kõike vaevaliselt läbi,» rääkis Irina Rodnina Colorado Springsi MM-võistlustel.

«Proovisime ise kava kokku seada. Moskva rahvusvahelisel turniiril tulime välja omaloominguga. Püüdsin igaühe silmist lugeda, kas meeldib või ei. Aplaus tähendas meile tookord väga palju,» meenutas Irina Rodnina.

Aleksandr Zaitsev kolis Leningradist Moskvasse. «Kõhe oli kuulda ettepanekust koostööks nii kuulsa partneriga,» meenutas ta. «See pakkumine ei valmistanud rõõmu, sest vaevasid kahtlused oma võimiste suhtes.» Irina Rodnina jäi nõusse, kuigi erilise optimismita.

Jäi lühike suvi, sügistalvel oodati juba esietendust. Esimesest päevast peale algas **TÖÖ**, kõige tavalisem, higilõhnaline ja tüütugi. Irina Rodnina on öelnud: «Alguses pidin harjuma uue partneriga, siis treeneriga. Mitte kõik päevad ei olnud rahumeelsed, kuid meid aitas armastus iluuisutamise vastu.»

Armastusestki aga võib väheks jääda, kui ei ole ühist ka arusaamades, huvides, kasvatuses, maitses ja paljuski muus. Paarissõitjad peavad omavahel klappima niisama hästi või paremini veel kui kosmoselaeva meeskond. Tuleb neil ju aastate jooksul suurem osa ajast koos olla.

Kõik laabus üllatavalt hästi ja kiiresti. Oli see õnnelik juhus või treenerite kogenud silm? 1975. aasta aprillis nad abiellusid.

Põnevusega oodati sedagi, kuidas kohaneb, mida suudab nende uus treener Tatjana Tarassova. Irina Rodnina meenutas, et peagi pärast treeneri vahetust kohanud ta üleliidulise spordikomitee esimeest Sergei Pavlovit, kes küsinud kohe: «Missugune ta on?»

«Nõrk inimene,» vastanud Rodnina.

«Tema isa, hokitreener Anatoli Tarassovit tuntakse kui raudse käega meest. Tütar aga . . . Tundsin alguses, et ta vajab abi,» meenutas Irina Rodnina.

«Vahel on Rodnina piinanud meid väsimuse viimase piirini. Kahekesanda treeningtunni lõpul on ta hoidnud meid Sašaga kinni, kuni on saanud oma tahtmise. Irinalt õppisin, et iga treening olgu lõpetatud. Mitte midagi ei tohi lükata homse peale,» ütles treener.

Tarassova jätkas: «Nautisin nende treeninguröömu. Siis aga tundsin hirmu: kas pean vastu? Igal hommikul kell 8.10—8.13 tulevad nad Lužnikisse. Mina, nagu kiuste, jõuan kohale hiljem. Otsi neid suurest pargist! 9—11-ni on nad jääl. Siis lähevad lõunatama. Õhtul kella kuuest kaheksani on jälle jäätreening, enne jooks ja võimlemine. Nemad lõpetavad. Minul aga on teisigi õpilasi. Nii lähebki kümneüheteistkümneni välja. Hommikul jälle otsast peale. Aga ma tahan nii väga magada!»

Kolmikliit, treener Tatjana Tarassova—Irina Rodnina—Aleksandr Zaitsev, tugevnes iga päevaga. Selles oli kõigil oma osa. Rodnina oli hing ja eeskuju, treener sütitas ideedega, Zaitsev seisis oma aeglase rääkimise ja sirge seljaga kui piksevarras kahe erineva, aga väga tulise naise vahel. Saša oli umbusklik uue vastu. Kuni kaks tulekera talle teineteise võidu mõnda uut elementi seletasid, vaibus torm ja töö võis alata suures rahus. Nii üksteist täiendades kasvas väike kollektiiv, kellest kaks jõudsid oma esimese olümpiavõiduni.

Mäletan hetke Innsbruckis, kui treener oma õpilasi jääle saates meile midagi ütles. Mind hakkas huvitama, mida treeneril oli veel öelda, milline oli see viimane, kõige kaalukam sõna? Küsisin seda Tatjana Tarassovalt.

«Julgemalt, kullakesed!»

See oli mõeldud rohkem Aleksandr Zaitsevile ja küllap ka iseendale.

«Olümpiamängud panevad sportlasele erilise vastutuse. Nägite isegi, kui raske oli see võistlus, palju oli eksimusi ja kukkumisi. Kõik närveerisid. Meeldiv, et Ira ja Saša olid tasemel, esitasid kava üsna puhtalt, eksimata üheski keerulisemas elemendis. Oma ülesandega tulid nad toime. Iral on teine olümpiakuld, Sašal esimene. Tulgu siis ka kolmas veel.»

Siin on vastus ka küsimusele, kas meie esipaar loobub. Lahkumismõtteid veel ei ole, kuigi Irina Rodnina on öelnud, et järgmisele olümpiale sõidab ta ehk juba pealtvaatajana.

Elu raskeimad viis minutit

Miks ei küsitud ühelgi olümpia ennustusvõistlusel: kes võidab paarissõidu? See olnuks ilmselt liiga lihtne vastata. Isegi juhuslik ebaõnn poleks suutnud väärata seda üleolekut, millega valitsevad maailma paarissõitu Rodnina—Zaitsev. Pealegi ei vahetata iluuisutamises trooni üleöö. Küll aga pakkus huvi järgmiste medalikohtade saatus. Aasta varem olid maailma esiviisikus ainult Nõukogude Liidu ja Saksa DV paarid, EM-võistlustel Genfis pääsesid Irina Vorobjova—Aleksandr Vlassov pronksile. Ookeani tagant jõudsid meieni kuulduused ameeriklaste Tai Babilonia—Randy Gardneri heast võistlusvormist. Kõik tuntud paarid. Ühtegi tundmatut õigupoolest arvesse ei võetagi.

Lühike kava oli kui väikene jalutuskäik pargis. Ees muidugi Rodnina—Zaitsev (35,14), pisut tagapool Saksa DV paar Romy Kermer—Rolf Österreich (34,35), viimaste varjus Vorobjova—Vlassov (34,12) ning teine Saksa DV duett Manuela Gross—Uwe Kagelmann (33,57). Ka ameeriklased Babilonia—Gardner olid eeldatult tipp-paaride seltskonnas. Siis tuli pikk vahe ja neli paari 31,87 — 31,66 vahel, kusjuures kahel paaril oli võrdne punktidesumma. Marina Leonidova—Vladimir Bogoljubov olid selle grupi lõpus üheksandal kohal. Kõneainet pakkus ka 10. paar, inglased Erika ja Colin Taylforth. Nimelt oli noormees jäänud hiljuti partnerita. Ta avaldanud ajakirjas «Skating» kuulutuse: «Otsin partnerit». Selle peale saatnud üks neiu — Erika Suspy Kaliforniast — oma foto ja loetelu elementidest, mida ta oskab, ja lennanud ka kutse peale Londonisse. Proov läinud korda. Ees olid Inglismaa meistrivõistlused, Erika Suspy aga USA kodanik. Tuli kiiresti abielluda, mida noored tagantjärele ei kahetse. Uuele paarile jääl ennustatakse suurt tulevikku.

Vabakavale tuli publik kauni eelaimuse ja ootusärevusega. Muide, iluuisutamise vabakava piletid olid sama otsitud kui NSV Liit — Tšehhoslovakkia hokimängu omad. Täistribüünid olid end aegsasti

pikaks õhtuks valmis seadnud. Ainult jääpuhastuse ajal käidi jalgu sirutamas või puhvetis keha kinnitamas. Nauditav oli vaadata, millise kergusega sooritasid uisutajad soojendusel raskemaidki elemente. Tribüünid tasusid neid aplausiga.

Ja siis kõlas kutse jääle. Uisutajad võtsid koha sisse ja helitehnik pani lindi pöörlema . . . Terve elu oli elatud sellele hetkele. Nüüd aga, häbi tunnistadagi, poeb hirm naha vahele. Veel viis minutit pikast teest, paljudest aastatest. Tagantjärele osutusid need «elu raskeimateks minutiteks», isegi võitjatele.

Meil on olümpia paarissõidust meeles kaunis mälestus. Iluuisutamine peabki ilus olema. Konkurents oli tihe, tase kõrgem kui kunagi varem. Kõik 14 paari 9-st riigist olid ilmselt ka tippvormis, kuid . . .

Romy Kermer kukkus 2,5-sel hüppel, Rolf Österreich eksis tõstel, Manuela Grossil läks hüpe luhta, Uwe Kagelmann oli ebatäpne, Tai Babilonia oli pikali «Kaufmanni hüppe» järel, Irina Vorobjova kukkus kahel korral, Aleksandr Zaitsev maandus axelist kahele jalale . . .

Kas oligi paari, kes olümpiatulest päris puhtalt läbi käis? Alles mõni päev hiljem n.-ö. lahkumisballil nägime, milleks tegelikult valmis oldi. Milline ilu, hoog ja puhtus valitses sõidus, kui puudus olümpiapinge!

Paarissõit kinnitas vahest kõige ilmekamalt tõika, et olümpiavõistlus on eriline ja võrreldamatu teiste võistlustega.

Üldiselt kohtunikud end kukkumistest palju mõjutada ei lasknud. Erilisi muudatusi vabakava järjestusse ei toonud. Kahju oli ainult Irina Vorobjovast, kes sõitis Moskvast välja gripiga ja ei saanudki olümpialinnas päriselt terveks. Sinna kadusidki viis sajandikku, mis lahutasid Euroopa pronkspaari olümpiapronksist.

Esietendus jääl

1952. aastal lülitati jäätants MM-võistluste kavva. 1976. aastast on jäätants olümpiaala. Igivana vaidluse, kas võistlustants on sport, oli vähemalt olümpiakomitee lõpetanud. Jäätants ei ole sugugi suhkur, kreem ja šokolaad, nagu paljud arvavad, ütles ilmekalt Taani ajaleht «Ekstrabladet».

Kaks paari on valitsenud iluuisutamist. Vaid kahe paari suhtes maailmas on kõik kohtunikud üksmeelsed, andes neile esikohapunktid. Ühest oli juba juttu. Teine on Ljudmila Pahhomova—Aleksandr Gorškov. Peamiselt tänu neile võetigi jäätants olümpiakavva. Nemad olid ka siinse kordumatu esietenduse peategelased. ISU tehnilise komisjoni president, esimene Euroopa meister jäätantsus Lawrence Demmy ei olnud sugugi rahul kohtunikega, kes nii täiusliku ja nauditava tantsu eest ei andnud maksimumhindeid. Tema oli ka esimene, kes meie tantsupaari pärast esinemist jääl vastu võttis, lugematuid kordi tänas ning õnnelikke võitjaid embas. Nemad olid avanud jää-

tantsu olümpiaajastu, teinud seda silmapaistvalt: 16 hinnet 5,9 ja üks 6,0. «Junge Welt» nimetas hispaania tantsu «kõige palavamaks tantsuks jääl». Selle loomisel olid abiks Moskvas viibivad Kuuba koreograafid, see oli ka treener Jelena Tšaikovskaja ja Pahhomova—Gorškovi loomingu ja sportlike saavutuste tipp.

«Sovetski Sport» kirjutas: «Jelena Tšaikovskaja kui kava seadja peamine meisterlikkus seisneb oskuses viia tantsu loogiline süžee emotsionaalsesse tippu, anda sellele vaba ja improviseeritud iseloom. Ja pealtvaatajale tundub, et tema ees on mitte proovides silutud number, vaid just sellel hetkel sündinud tants. Seda muljet aitab luua ka Ljudmila Pahhomova ande improviseeriv iseloom, kes, nagu iga naispartner, on dueti nägu. Tema tantsurõõmus väljendub kunstniku kõikvõimsus oma kunstis.»

«Mul oli nii kerge tantsida ja ma naersin. Saša manitses mind «Jäta ometi!»,» ütles Ljudmila Pahhomova pärast esinemist.

Raske on sõnades selgitada selle esietenduse võlu, võitja tantsupaari kogu kunsti. Nende tantsu on võimatu koostisosadeks lahutada. Muide, nii treener Jelena Tšaikovskaja kui ka Ljudmila Pahhomova on GITIS-e kasvandikud, esimene ballettmeister, teine ballettmeister . . .

Printsessid mängivad nukkudega

Olümpiavõitja seisis, kaltsunukk kaenlas, jalad harkis nagu mõnel tüdrukul, keda balletikooli vastu ei võetud. Lühinägelike silmadega pingutas ta midagi koridori seinalt lugeda. Ma ei olekski olümpiavõitjat ära tundnud, kui poleks reetnud nukk, mida 19-aastane New Yorgi üliõpilane Dorothy Hamill igal pool võistlustel kaasas kannab. Polnud ka ime, et ühelt teiselt palju efektsema olemisega, temaga pisut sarnaselt uisutajalt Hamilli pähe autogramme paluti.

Jääl aga Dorothy Hamilli enam kellegi teisega ära ei seganud. Tema liigutuste balletlik ilu, rüht ja naiselik pehmus lausa lummasid oma seletamatu võluga. Kummaline, kuidas too märkamatu, kaltsunukuga neiu võis «laval» äkki nii kauniks muutuda, et publik ühe hingetõmbega neelas tema 4-minutilise kava, skandeeris väsimatult «Ha-mill!», viskas jääle ühtekokku 54 lillebuketti (kes küll vaevus neid kokku lugema!), märkamata seejuures, et vabakavas oli ainult üks keerulisem hüpe — 2,5 pöördega axel. Nagu Pahhomova—Gorškovi tantsu puhul, oli ka siin kõik nii ilus, et hindamine tundus liigsena. Tehnilise meisterlikkuse eest tuli 5,9 oma kaasmaalaselt. Niisama kõrgelt hinnati veel ühte naisuisutajat — Lena Vodorezovat, kelle kolme keerulist kaskaadi andis imestada. Paljudele meestelegi käiks see üle jõu. Seejuures määras kõrge hinde mitte oma, vaid Itaalia kohtunik. Naiselikku graatsiat on aga 12-aastaselt tüdrukult muidugi vara nõuda. Sestap ka hinne 5,2 väljendusrikkuse eest.

Õhtu kontsertosas (nii võiks vabakava nimetada) esines ka teisi kõrgete tiitlitega ja omapäraseid kunstnikke. Ameerika Ühendriikides elav hollandlanna Dianne de Leeuw oli hea, kuid, nagu on ennegi maailmameistritega juhtunud, olümpiavõiduni ta ei küündinud. Raskest vigastusest paranenud Christine Errath (Saksa DV) esitas küll keerulise kava, kukkus ja jätkas vapralt, kahte esimest aga ohustada ei suutnud. Anett Pötzsch oli kui õienupp oma kava saateks valitud «Helisevas muusikas». Ilmselt saab 16-aastasest Juta Mülleri õpilasest kuulsa Christine Errathi troonipärija.

Kui 1966. aastal vändati Saksa Demokraatlikus Vabariigis filmi laste ja noorte spartakiaadist, siis vastas reporterile üks 10-aastane tüdruk, kelle «kinganumber 26» (niisugune pealkiri oli ka filmil), et tema tahab tulla Euroopa meistriks. Nüüd on 36-numbri-kingi kandev Christine Errath kolmekordne Euroopa meister (1973—1975), maailmameister ning olümpiapronks. Tema kannule (vahe 0,74 punkti) on jõudnud Anett Pötzsch, kelle 7-aastase võistlejastaaži sisse mahuvad juba kolmed maailma- ja Euroopa meistrivõistlused. Kui olümpia esimesed kaks tõepoolest profilepingule alla kirjutavad, siis hakkavad üksiksõidus ilma kujundama lisaks nimetatuile veel kohustusliku kava liider Isabel de Navarre (Saksa FV), õhuline itaallanna Susanna Driano ning 15-aastane ameeriklanna Linda Fratianne, kelles on spetsialistide arvates leidnud sobivaima kooskõla sport ja artistlikkus. Nendest nimedest koosneski «kontserdi» meeldivaim osa.

Kaltsunukk olümpiavõitja kaenlas, moenukkude kollektsioon Anett Pötzschil, loomalelud Lena Vodorezoval ja nii edasi. Mänguasjad, maskotid, talismanid . . . Viimane side lapsepõlvemaaga, millest kõigil tuli varakult lahkuda. Mängude asemel algas tõsine ja kestev treening. Kõigile neile meeldis rasket tööd nõudev uisumaailm enam, sest see pakkus rohkemat kui mängunurga muretud mängud. Uskumatu, kui palju on lastes energiat, õpihimu ja kannatustki nauditava tegevuse juures.

Lena Vodorezova tuli AKSK iluuisutamiskooli esimesest valikust. Nüüd on ta jõudnud suurte koormusteni (muide, olümpia oli tema neljas täiskasvanute võistlus), arstid jälgivad tema tervist ja kehalist arengut. Vanaema tarkusest alguse saanud spordiharrastust viib edasi kogenud Stanislav Žuk. Tihti võis teda näha koos kõrvikmütsis hoolealusega teisigi olümpiavõistlusi jälgimas. Kord uisustaadionil pistis treener õpilase pihku võistlusprotokolli. Tüdruk küsis: «Milleks mulle see paber?» Žuk seletas: «Kallikene, see ei ole paber, vaid protokoll. Siin on kirjutatud Averina võidust. Näitad klassis teistele.»

Kui kõik läheb edaspidi õiget rada, siis saame ehk tulevikus naiste üksiksõiduski veel puuduva maailmameistrikulla. Et kollektsioon oleks täielik.

Inglasest «Don Quijote» viis kulla New Yorki

Kõige paremini võtvat inimene õpetust kaotusest. Mäletan pahurat ja tõrjuvat John Curryt MM-võistlustelt Colorado Springsis. Ta naeratas vaid korra, kui tõusis pjedestaalile Sergei Volkovi ja Vladimir Kovaljovi kõrvale pronksmedalit vastu võtma. 26-aastane New Yorgis elav inglane tajus ilmselt siis kõige selgemalt, mida tuleb veel teha olümpia eel. Aastaks kadus ta areenilt, ilmus Innsbrucki hoopis teise mehena, lõbusamana ja jutuhimulisemana, kaasas Euroopa meistritiitel argumendina olümpiakullale.

Aastase põlveoperatsioonist tulenenud pausi järel oli jälle rivis 1974. aasta maailma esimene Jan Hoffmann (Saksa DV), samuti Sergei Volkov ja Vladimir Kovaljov, Toller Cranston (Kanada) ja teised. Medalinõudlejaid ja seetõttu ka pinget oli rohkem kui ühelgi teisel iluuisutamise alal. Esimene viis tundi jääjoonte vedamist lõpetati järjestuses: 1. Volkov, 2. Curry, 3. Kovaljov, 4. Hoffmann... 7. Cranston. Lühikene kava: 1. Cranston, 2. Curry... 5. Volkov, 6. Kovaljov. Punktide liitmisel võis hakata aimama medalimehi. Curry juhtis 86,84 punktiga, kannul Volkov 85,28, siis Hoffmann ja Kovaljov võrdse 84,44 ning Cranston 83,08-ga.

Edasine on kõigil veel meeles. Valinud saatemuusika L. Minkuse balletist «Don Quijote», esitas Curry tervikliku kava klassikat. Curry oli unistanud balletist jääl. Innsbruckis tegi ta oma unistuse hiilgavalt teoks. Ta lahkus väsinuna lillesajus hinnetega 5,8... 5,9. Kovaljov ootas oma järge.

«Don Quijote» sai aplausi, aga ka kriitikat: olevat vähesportlik. «Kui ma usun endasse, siis ei ole tähtis, mida teised minust arvavad. Kas viis kolmekordset hüpet pole siis sport?» küsis John Curry «New York Herald Tribune'i» veergudel. Ka üks kohtunik tahtis Curryga vaielda. Kohapunkte sai olümpiavõitja mitte 9, vaid 11.

Chopini keevalise rütmiga alustas Kovaljov. Palju hüppeid, kõik puhtad. Hinded 5,6... 5,8. Kas piisab? Publiku vile nõudis rohkemat. Terve hooaja oskas ta treenida ainult olümpia jaoks. Võistles enesetunde järgi. Tuli ja lahkus, millal tahtis. Kui Kovaljov Riia turniirilt ära sõitis, siis oli see treener Jelena Tšaikovskajaga nii ette nähtudki. «Väga tundlik, taastub aeglaselt,» märkis treener, kes oskab tõepoolest «pille» häälestada. Kovaljovi vabakavast jäi meeldiv mälestus meile ja hõbemedal mehele endale. Ta suutis kokkuvõttes edestada väsinuna mõjunud Cranstonit ja ebakindlat Hoffmanni. Napp võit on alati ilus. Kes nii suudab võita, on võitleja.

Enne liidrite esinemist tegi ameeriklane Terry Kubicka oma kava lõpus efektse salto ning teenis selle eest kolm 5,9-t. Ehmatusest veel keeletu publiku ees asuti aga seejärel hindama kava esteetilist külge, artistlikkust. Hinded olid siin juba palju madalamad. Terry Kubicka kohta on mul märkmikku jäänud: hinded kõrged, esitus täiuslikkuse lähedal. Mida peaks 6,0 eest tegema? Kas kahe- või kolmekordse salto?

Kuigi oli teada, et salto tuleb, ei jõudnud ISU tehniline komisjon olümpia eel seisukohta võtta. Kas keelata või lubada? Salto lõhub jääd ja on eluohtlik. See ei sobivat i l u s a uisutamise juurde. See lugu meenutab Olga Korbuti saltot poomil. Ohtlik, ei sobivat naistele! Otsus sai ainuõige: hüpaku pealegi, kui välja tuleb. Milline saatus aga ootab saltosid jääl? (Esialgu tunnistas tehniline komisjon salto ebasoovitavaks. Lõplikku otsust pole veel langetatud.)

Maailmameister Sergei Volkov sõitis viimasena, kukkus teisel hüppel ja rohkem ei üritanudki. Viies koht. Langemise põhjust on otsitud treenerivahetuses. Teda treenib nüüd Stanislav Žuk. Aasta on siiski lühike aeg, et uut treenerit süüdlaseks pidada. Viga näis olevat psühholoogilist laadi. Maailmameister ei osanud unustada oma Ahilleuse kanda — vabakava. Ebaõnnestumised mitmel võistlusel suurendasid surutist veelgi. See kogunes sportlase hinge, ladestus seal. Nõnda läks Sergei Volkov Euroopa meistrivõistlustele, sealt edasi olümpiale. Hirm nõrga koha pärast jälitas teda kõikjal. Või oli viga milleski muus? Vara oleks siiski Sergei Volkovit arvelt maha kanda.

Miks oli olümpial nii palju kukkumisi? Tihti oli süü halvas jääs, sportlase hetkelises lõtvumises, mõnes muus segavas kõrvalmõjus (häiris kas või fotoimpulsslambi sähvatus), kindlasti ka olümpiapinges. Ent kukkumine ei ole suur patt. Juhusliku kukkumise eest pole kedagi teenimatult karistatud.

XII taliolümpia iluuisutamine näitas, et Vana ja Uue Maailma konkurents on tugevnenud. Endiselt on ohjad vanema poole käes. Uisuilmas on aga kõige kõrgemas hinnas Nõukogude iluuisutamiskool. Nõnda arvas kuulus Carlo Fassi, selle tunnistuseks on 2 kuld- ja 2 hõbemedalit — rohkem kui ühelgi teisel riigil.

Metseenid ja miljonid

«Küsimus mister Volkovile.» Keskealine, prille kandev mees tõusis ja tutvustas end Bostoni ajalehe esindajana. «Mis maksab jää? Ja palju tasute treenerile tunni eest?»

Asja maailmameistriks tulnud Sergei Volkov ei saanud kohe küsijast aru. Vaatas nõutult kõrval istuva Vladimir Kovaljovi ja meie koondise tõlgi poole. Kulus aega, enne kui Volkov võis vastata: «Meil on see tasuta.» Ja lisada kohe täpsustuseks: «Spordiühing «Spartak» maksab jää eest. Sealt saab ka mu treener palka.» Nüüd ei saanud küsija vastajast aru. Meie tõlk selgitas, et spordiseltsid ja riik maksavad, sportlasele on kõik tasuta. Siis lisas hõbemedalimees Vladimir

Kovaljov selges inglise keeles, et tema kuulub spordiühingusse «Trud», kes võimaldab talle tasuta jää ja treeneri. Nii on see meil kõigi iluuisutajatega, keda on terves Nõukogude Liidus ligi 43 000, liuväljasid iluuisutajate tarvis on aga 640. Ja need kõik on samuti tasuta.

Rohkem küsimusi Bostoni ajalehe esindajal ei olnud.

Meenutasin kõige osavõturohkemat pressikonverentsi Colorado Springsis iluuisutamise MM-võistlustel aasta tagasi, kus meeste üksiksõit lõppes esimest korda Nõukogude Liidu sportlaste võiduga, pealegi kaksikvõiduga. See rabas välismaist spordiüldsust ja mitmeid iluuisutamist toetavaid miljonäre. Ka too Broadmoor'i jääareen, kus see võit teoks sai, oli ehitatud miljonär William Thayer Tutti rahadega.

Kõrvale võiks panna olümpiavõitja John Curry toonase pihtimuse Inglise iluuisutajate treeningutingimustest: «Sportlastel tuleb sõna otseses mõttes võidelda kolme-neljasaja uisutajaga, kes ei püsi jää peal püstigi. Ühendriikides seab raha asjad korda, Inglismaal ei suuda vist isegi raha enam korda luua. Sellepärast pole ka imestada, et meil ei ilmu enam andekaid. Mis algajatest rääkida, kui kuulsad meistrid Hilary Green ja Glyn Watts treenivad kesköösst kella kolmeni, kui jää vaba. Mina aga ei suuda enam niimoodi treenida.»

See oli olümpia-aasta künnisel. Seda teades pole imeks panna, et MM-võistluste pronkspaar sai oma esimesel olümpial ainult seitsmenda koha. Ja vaevalt John Currygi oleks oma konkurente nii kindlalt võitnud, kui mitte tema ameeriklasest metseen Ed Moseler poleks kukrut pisut rohkem avanud: John Curry oli kõige reaalsem jõud peatamaks iluuisutamiskulla äravoolu Nõukogude Liitu. Temale loodigi kõik tingimused, talle palgati itaallasest treener Carlo Fassi, keda peetakse maailma parimaks üksiksõitjate treeneriks. Muide, ka Dorothy Hamilli juhtis olümpiakullale seesama Fassi. Riverside'ist pärit ameeriklanna vabrikandist isa suutis kanda kõik tütre treeningukulud, mis polnud sugugi väikesed. 20 minutit Carlo Fassi eratundi maksnud näiteks 30 dollarit.

Inglasest olümpiavõitja sidemed Ameerika Ühendriikidega on nii tihedad, et ta kavatseb seal asutada jääballetti. «Minu unistuseks on luua jääballett, tõeline ballett, mitte jäärevüü. Me hakkame seadma tõsiseid klassikalisi programme, esineme laval. Kaasaegsed jääareenid mulle ei meeldi. Neis on midagi tsirkusele omast,» on öelnud John Curry. Et selle jääballeti sünnipaigaks valitakse USA, siis on algkapitalina arvatavasti mängus ka Ed Moseleri dollarid.

Hollandi värve kaitsnud olümpiahõbe Dianne de Leeuw sündis Ameerika Ühendriikides, on seal kogu aeg elanud. Tema ema on hollandlanna ja isa ameeriklane. USA seaduste järgi võib noorel olla kaks kodakondsust, aga ainult kuni täisealiseks (21-aastaseks) saamiseni. Ilmselt see asjaolu andiski Hollandi uisuliidule põhjust toetada oma riigi kauget alamat. Dianne de Leeuw aga käis vastutasuna aastas kord Hollandis, võitis sealse meistritiitli ning sai õiguse esindada seda maad ka olümpial. Ilmselt pidi Hollandi uisuliidu toetus olema

nii kaalukas, et pere, kes elab iluuisutamisele, sellise kahepaiksusega leppis. Kuigi Dianne de Leeuw'i mõlemad vanemad töötavad (isa kosmosekeskuses, ema moekunstnikuna iluuisutamiskoondise juures), käis neilegi üle jõu kanda kõiki maailmameistri olümpiaks valmistumise kulusid. Isal-emal tuleb tütre 15-minutilise treeningu eest maksta 6—7 dollarit. Kaasajal aga iluuisutamises vähema kui kaheksatunnise tööpäevaga läbi ei löö. Mis treening kokku maksma läheks! Mitte kõigil pole rikast onu kulude katjaks.

Dianne de Leeuw ei olnud olümpial oma parimas vormis, seetõttu õnnestus Dorothy Hamillil saada maailmameistrilt 3,56-punktiline revanš.

Enne 21-aastaseks saamist tuleb Dianne de Leeuw'il otsustada, millise kodakondsuse ta valib. Otsustades oma kodu- ja sünnikoha kasuks, võib ta ilma jääda Hollandist tulevast toetusest. On võimalus siirduda elukutseliseks, minna mõnda jäärevüüsse (või John Curry jääballetti?). Vanuse ja perspektiivi poolest võiks Dianne de Leeuw aga veel palju aastaid võistelda. Elukutseliseks minekul valitseb seevastu reegel: oska õigel ajal võistlemisest loobuda, hiljem võib-olla sind enam ei taheta. Uisutamist hoopiski maha jätta pole aga niisama lihtne, kui oled sellele pühendanud kogu oma elu ja eluaastaid on alles 21. Ometi tuleb valik teha. Ja see on ilmselt samasugune nagu paljudel andekatel iluuisutajatel enne teda. Nagu Peggy Flemingil, Carol Heissil, David Jenkinsil ja teistel.

Paljude lemmik kanadalane Toller Granston olla spordist lahkumise märgiks uputanud oma uisud tiiki. Temal tuli hotellirahade kokkuhoiu ja 7-tunnise treeningukava täitmise nimel elada pikemat aega oma treeneri Ellen Burka kodus.

Noor anne lahkus spordist, jättes oma tegelikud võimed lõpuni avamata. Mäletame: kui Mark Spitzil poleksid ebaõnnestunud Mexico olümpiamängud, oleks temagi lahkunud suurest spordist ja me poleks kunagi saanud teada, et inimene on võimeline võitma seitset olümpiakulda.

Kuldne punkt üllatusterohkele hokiturniirile

Rahalitter tungis olümpiahoki kaitsemüürist läbi, maksis kulisside taga kinni õilsad olümpia põhimõtted, nõrgendas ükshaaval mängijate leeri, alustades ülemeelitamisega rivi tugevamast otsast.

Esimestena rippusid profilõa otsas kanadalased. Enam polnud Kanadal meeskonda MM-võistlustele ega ka Sapporo olümpiale saata. Nagu rahalugemise juures ikka, puhkesid neil kodus tülid. Rahalitter aga veeres, valimata teid ja vahendeid, jõudes otsaga Rootsi ja Soome. Olümpiahoki tulevik ei huvitanud kedagi, küll aga oldi mures MM-võistluste pärast, mis Grenoble'i järel olid olümpiast lahku löönud. Kanada hokijuhid, uskudes legendi kanadalaste ülevõimust, dirigeerisid seda mängu jõupositsioonilt. Mäletame hästi oletusi sellest, kui mitme väravaga profid võidaksid asjaarmastajate maailma koondist jms. Piskuhaaval kadus aga nendegi silmadelt eneseimetluse kae. NSV Liidu ja Tšehhoslovakkia tugevamate meeskondade reisid ookeani taha aitasid kaasa, et kanadalased asjaarmastajate hokist lugu pidama hakkasid. Nende võistlusreisidega pühiti lõplikult müüt proffide võitmatusest. Oleks see arusaamine jõudnud Kanada laiema hokipublikuni aastaid varem, siis ei oleks nad lasknud oma hokijuhtidel omavolitseda. Ainult asjaarmastajate hoki suur autoriteet tingis seda, et MM-võistlused kuulutati lahtisteks ja neist lubati osa võtta ka proffidel.

Mis saab aga olümpiahokist?

On mitmeid ettepanekuid. Rootslased pakkusid varianti, mille järgi talimängudele lubataks vaid kuni 21-aastaseid hokimehi. Vanusepiiri seadmine ei ole aga kooskõlas olümpiahartaga. Pealegi muudaks see olümpiaturniiri juunioride MM-võistlusteks. Rootslaste ettepaneku kaalu vähendab seegi, et proffide hulgas on küllalt noori mängumehi. Sealgi ei tunta vanusepiire. Kuigi Rahvusvahelise Jääkiliidu uus president Günther Sabetzki Saksa FV-st on lubanud olümpiaturniiri heaks midagi ette võtta, tundub lahenduse leidmine olevat väga raske.

Kanada loobus esimesena olümpiaturniirist, nende eeskuju järgisid nüüd rootslased. Loobusid ka Norra, Saksa DV, Belgia, Holland ja Itaalia. Olümpiaturniiri 12. meeskonna kohale polnud tükk aega

Soome–USA oli hokiturniiri esimene üllatusmäng

Olümpiale saadeti neid Saksa FV-st kui „hokituriste", vastu võeti kui pronksmedaliomanikke

Pealahing NSV Liit – Tšehhoslovakkia
Vladislav Tretjak, maailma parim

Aleksandr Maltsevi rünnaksööst pole tihti tõrjutav

Matš Soome vastu oli meie koondisele esimene tõsisem mäng

Õnnelik lõpp

Võitis parim – NSV Liidu koondis viiendat korda olümpiavõitja

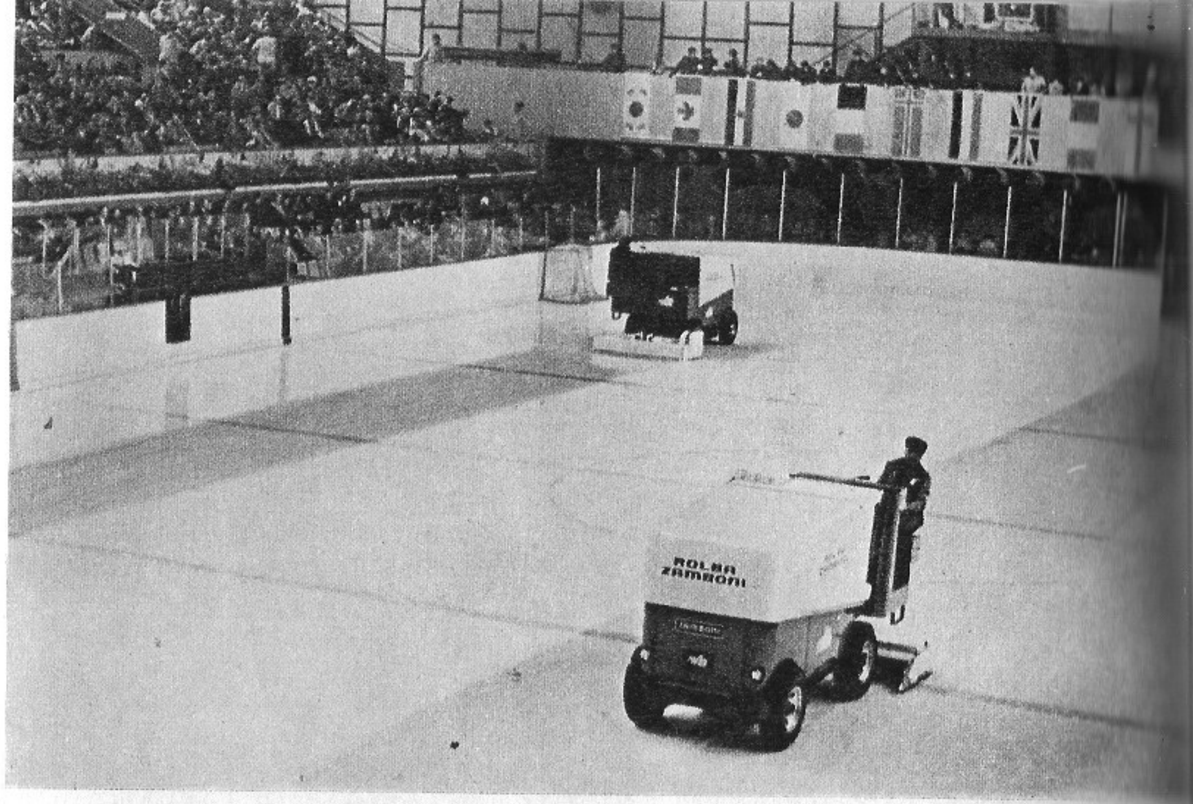

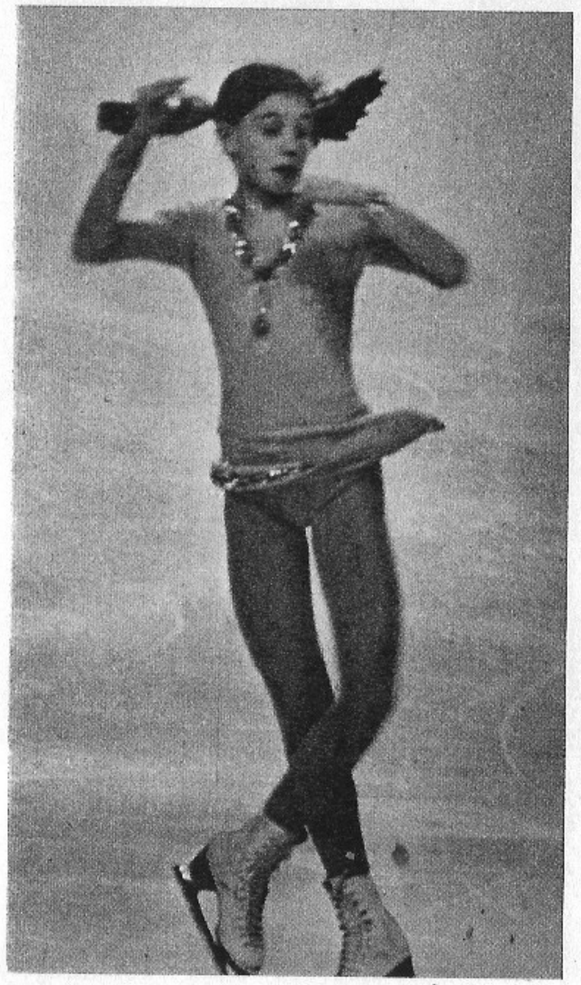

Hoki- ja iluuisutamisareeni jääd lihviti igal vaheajal

Kõigi aegade edukaim debütant vabakavas – Jelena Vodorezova

Kolm graatsiat: Dianne de Leeuw – hõbe, Dorothy Hamill – kuld, Christine Errath – pronks

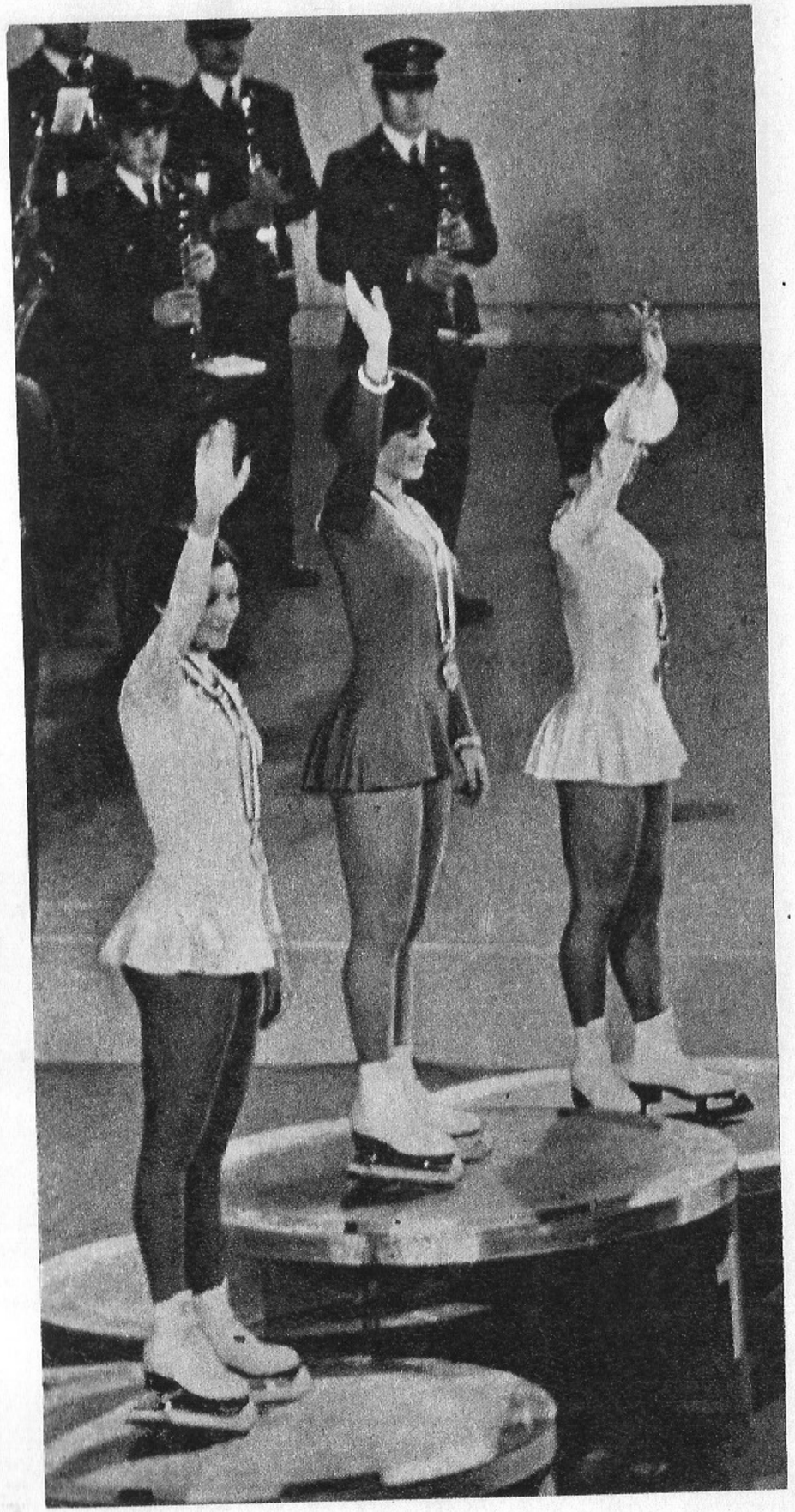

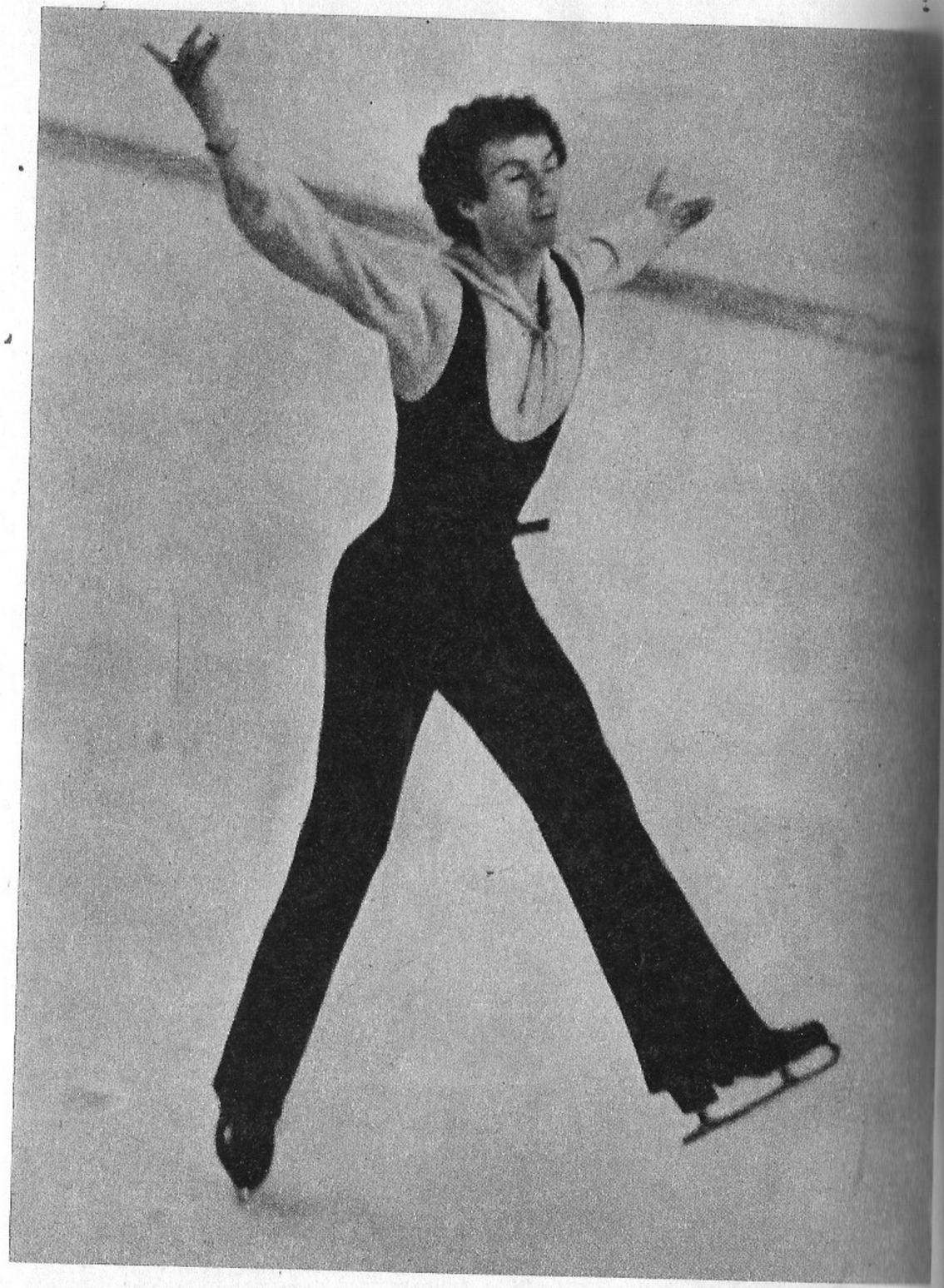

John Curry, Euroopa meistrist olümpiavõitjaks

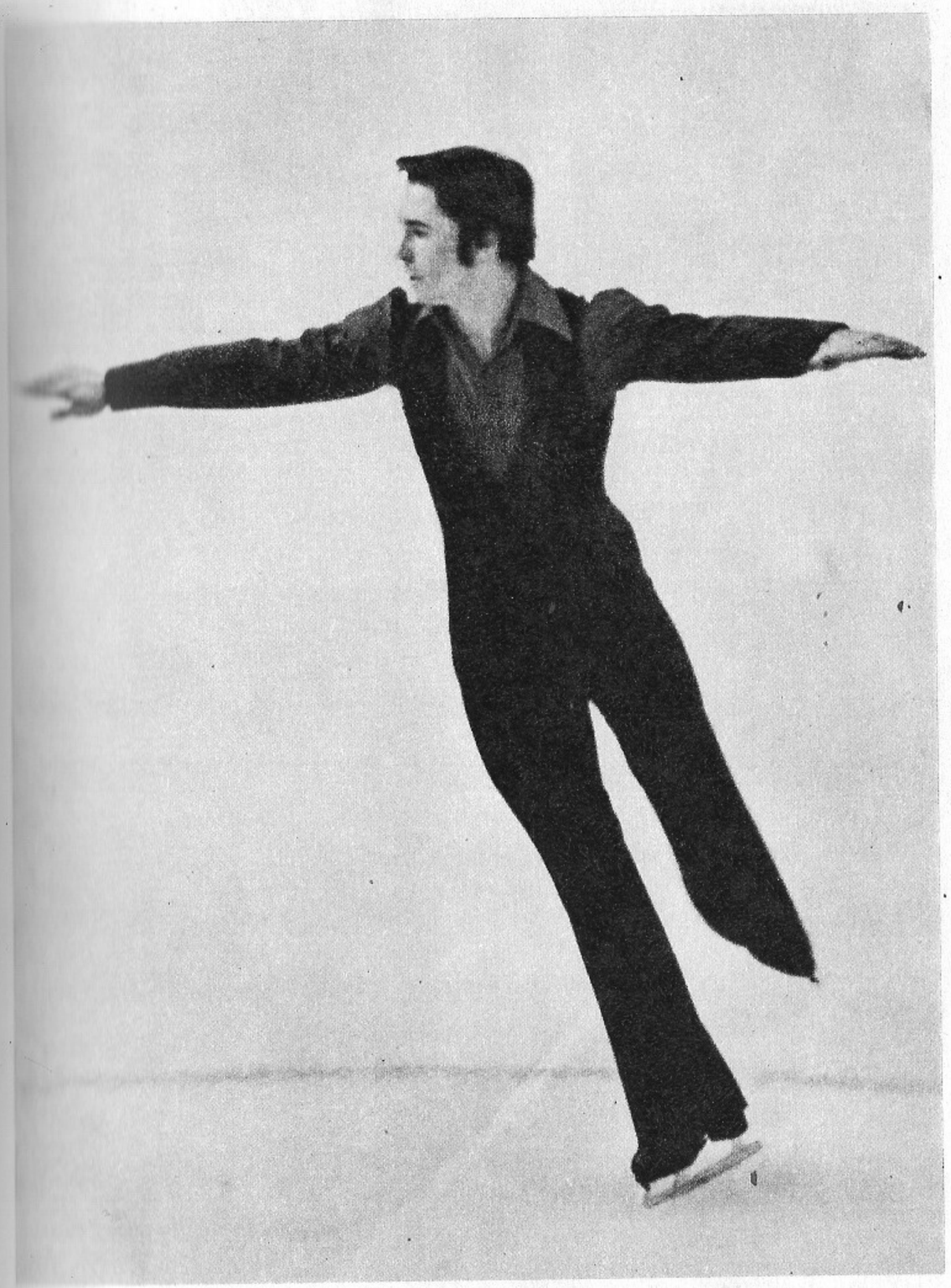

Vladimir Kovaljovi vabakava meeldis paljudele

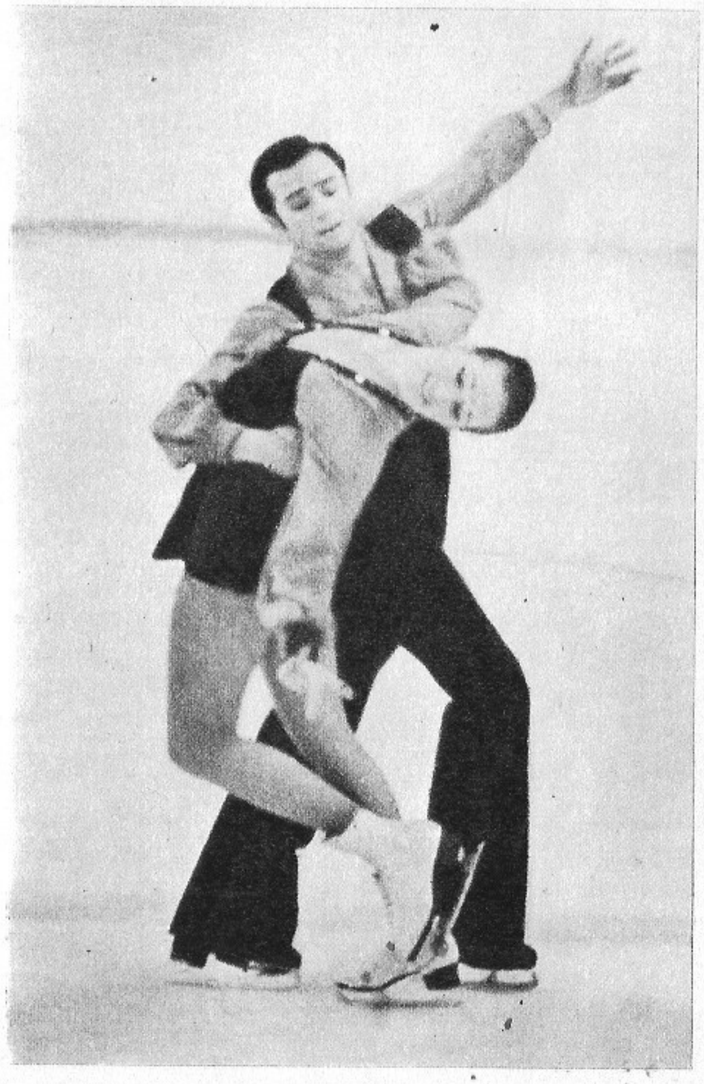

Irina Rodnina – Aeksandr Zaitsevi esinemises on väärikat enesekindlust

Natalia Linitšukil – Gennadi Karponossovil jäi jäätantsus napilt medalist puudu

Jäätantsu olümpiavõitjate nimistu algab Ljudmila Pahhomova – Aleksandr Gorškoviga

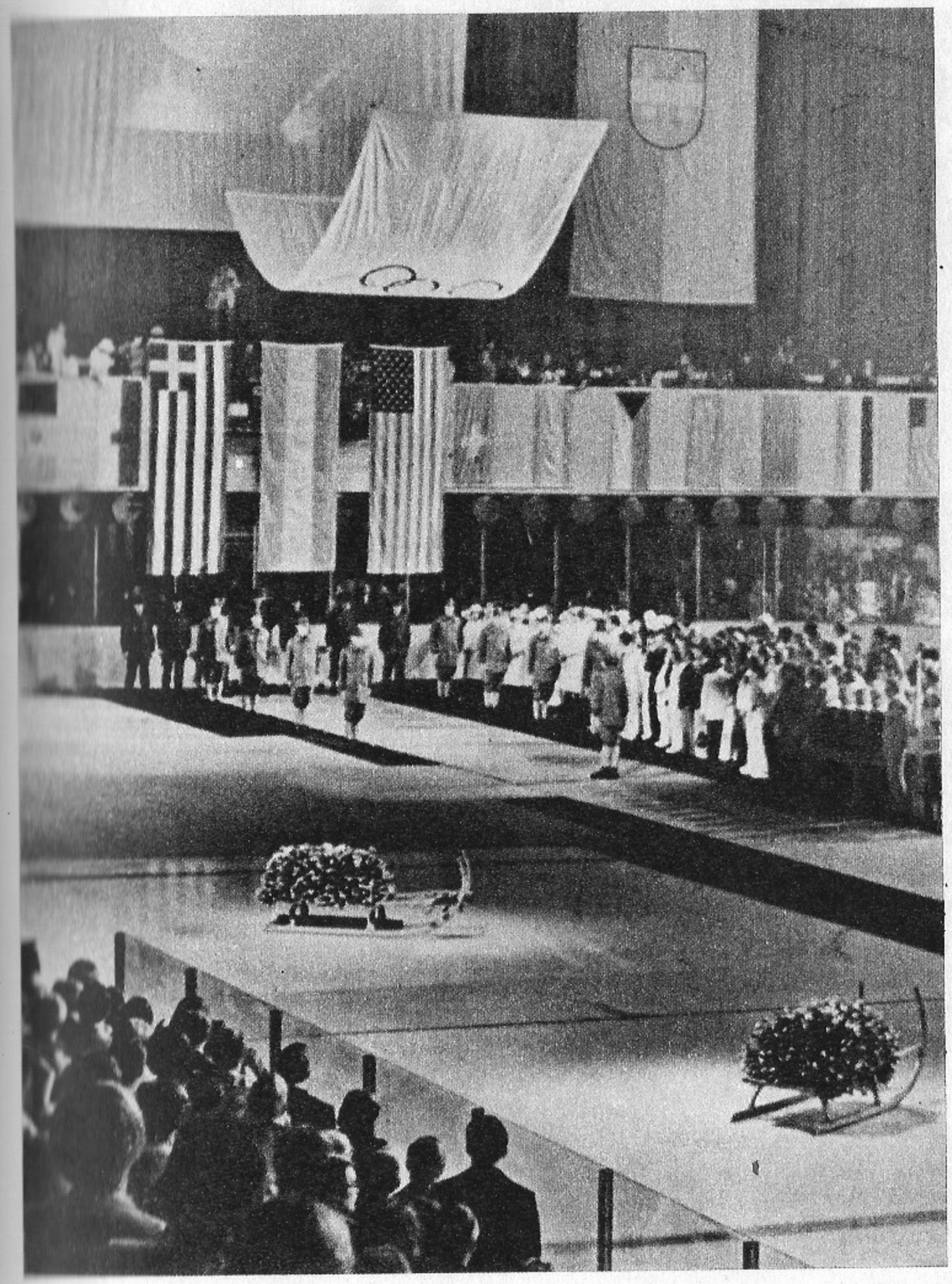

Iglsi kelgu- ja bobisõidurajal kuulusid kõik kullad Saksa DV sportlastele
Kahekelgu kuldne paar – Hans Rinn ja Norbert Hahn
Löputseremoonialt Innsbrucki Jäähallis

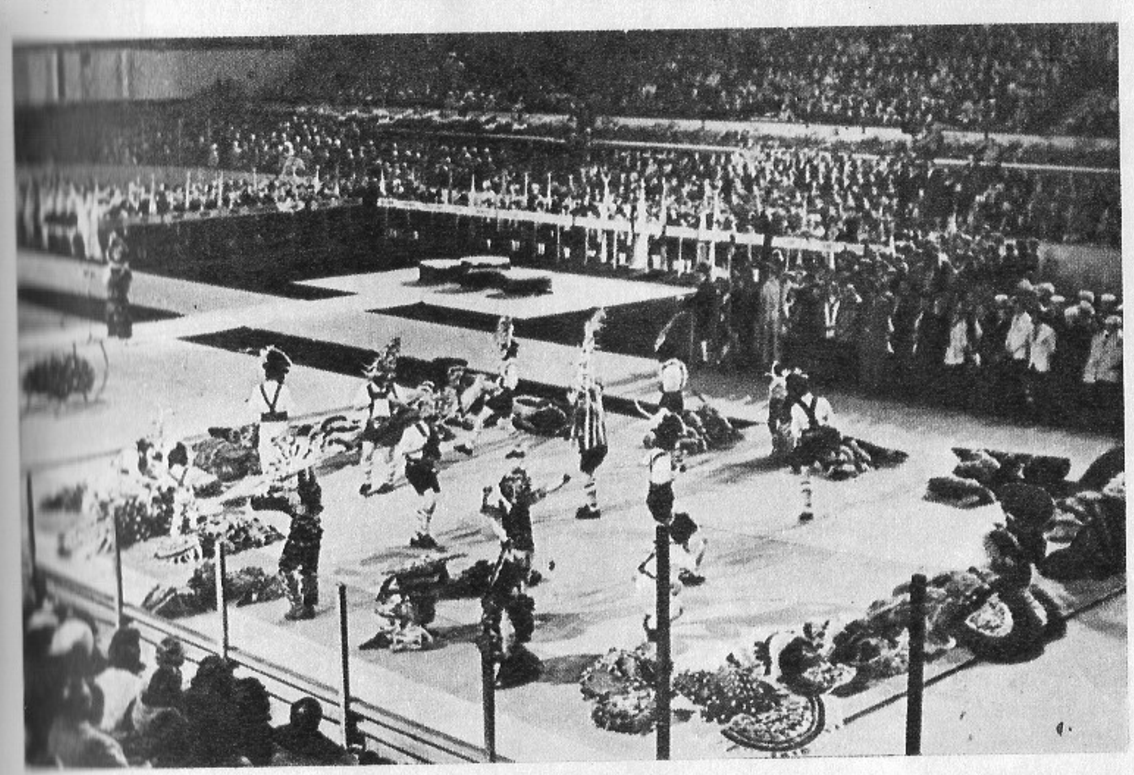

Olümpiaballil hoidis jala tantsutuuris Max Gregeri orkester

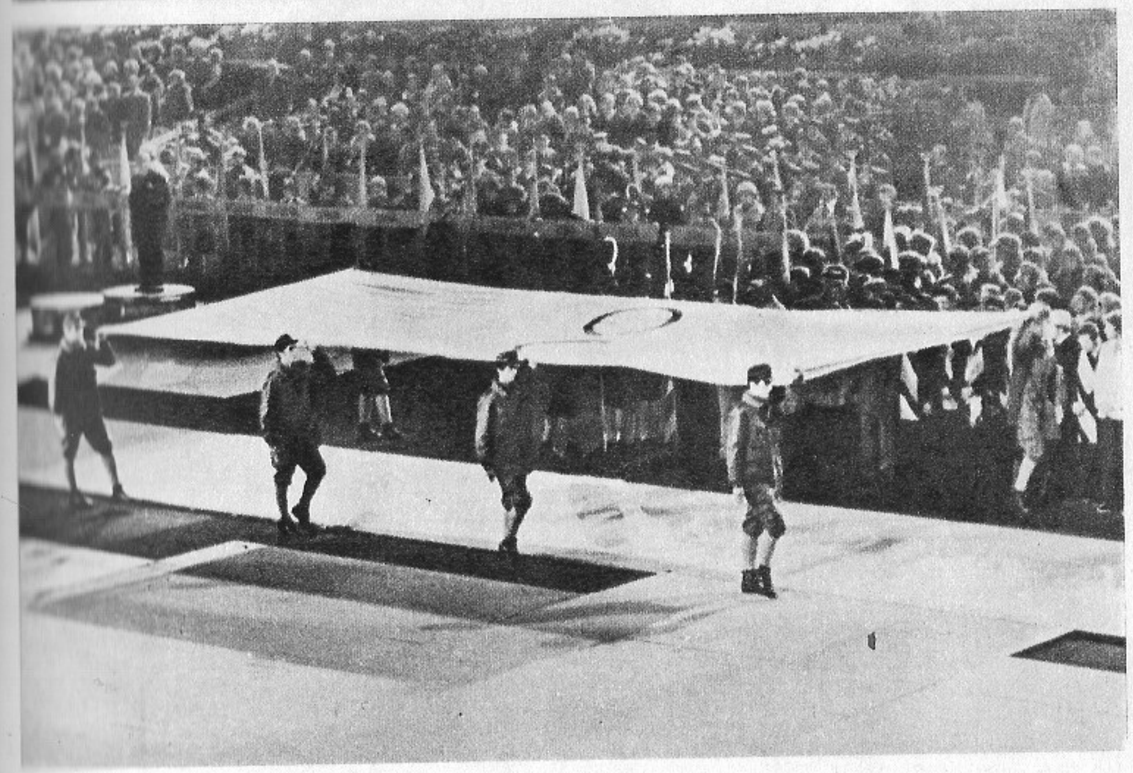

Hetki lõpupeolt

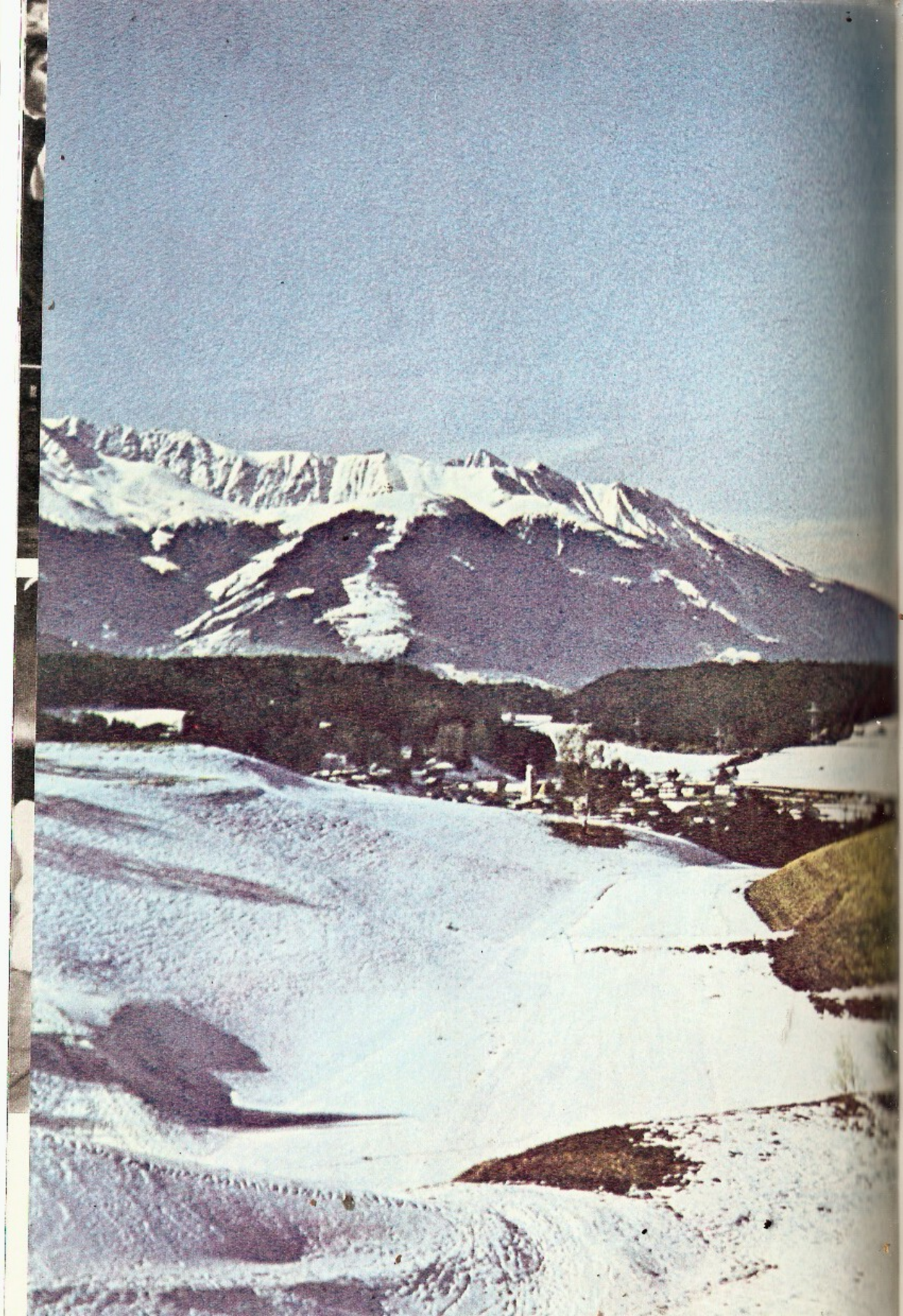

soovijat. Lõpuks andis nõusoleku Bulgaaria, kes MM-võistlustel sai C-grupis teise koha.

LIHG-i kvalifikatsiooniturniir pidi selgitama olümpia A-grupist (1.—6. koht) ja B-grupist (7.—12. koht) osavõtjad. See formaalsus sooritati enne olümpia algust: Tšehhoslovakkia — Bulgaaria 14:1, Poola — Rumeenia 7:4, Saksa FV — Šveits 5:1, Soome — Jaapan 11:2, USA — Jugoslaavia 8:4 ja NSV Liit — Austria 16:3. Esigrupp (NSV Liit, Tšehhoslovakkia, Saksa FV, Soome, USA, Poola) pääses mängima jäähalli, ülejäänud angaaritaolisse *Messehalle*sse.

Kõik muu olümpial toimuv varjutas vaikselt alanud hokiturniiri. Piletibörsil oli näha, milliste mängude vastu suuremat huvi tunti. A-grupi kolmandale mängule Tšehhoslovakkia — Soome mindi teatud lootusega. Ehk üllatab Soome, kes avalikult teatas, et tuli Innsbrucki pronksmedalite järele, kes, hoolimata mängijate äravoolust elukutseliste leeri, tuli olümpiale noore ja tugeva meeskonnana. Ja üllatus näiski sündivat. Pertti Koivulahti viis 6500 pealtvaataja suureks rõõmuks (nõrgemat toetatakse alati rohkem) Soome 12. minutil juhtima. Kahel korral olid soomlased (Leppä ja Murto) silm silma vastu Holečekiga. «Kui soomlased oleksid need võimalused ära kasutanud, võitnuksid nad kohtumise,» hindas olukorda NSV Liidu teeneline treener Arkadi Tšernõšov. Kaks meest päästsid Tšehhoslovakkia halvimast. Jiři Novak viskas Vladimir Martineci söödust mõlemad väravad (34. ja 45. minutil) ning Jiři Holeček tõrjus 32 soomlaste pealeviset (Leppänen 38). 2:1 võit oli meie peamistele rivaalidele õnneliku lõpuga ehmatus.

Tagantjärele võib nentida, et Tšehhoslovakkia valmistus ainult üheks mänguks — kuldmedalikohtumiseks. Turniir püüti mängijaid säästes võimalikult väikese vaeva ja kuluga läbi teha. Mänguvorm pidi kasvama turniiri jooksul. Nende plaanide vahele astus aga gripp. Kohtumiseks Poolaga oli gripp maha murdnud Bubla, J. Novaki, Augusta. Gripivoodist olid tõusnud J. Holik, Hlinka, Machač. 32. minutil kanti kanderaamil väljakult vigastatud väravavaht Crha. Kaks viisikut käisid platsil, pidades jõudusäästvat aeglast mängu. Pärast 7:1 võitu ilmus pressikonverentsile treeneri asemel koondise arst. Juttu tehti seal mitte mängust, vaid gripist ja vigastustest. Arst lubas haiged nelja päevaga põhimänguks välja ravida. Siis ei olnud veel teada, et kapten František Pospišilil oli dopingutestis kodeiini, mis ROK-i keelatud ravimite nimekirjas. Vaevalt seda sportlane isegi teadis. Täpsed aparaadid avastasid siiski keelatud aine, mis olnud ühe gripivastase ravimi koostises. Erandit ei tehtud, Tšehhoslovakkia võit Poola üle tühistati.

Kaks päeva varem peetud kohtumises USA-ga viskas Tšehhoslovakkia viis väravat järjest (11., 39., 49., 52. ja 55. minutil). Et oli juba haigeid (J. Novak ja Holik), mängiti tasa ja targu. Kogu rünnakuraskus lasus kahel mehel: Novyl ja Hlinkal. Kaitse tegutses täpselt ja riskita. Sama taktikaga alustati pärast dopinguafääri mängu Saksa FV vastu. 22. minutil oli edu juba 5:0. Sellega ilmselt lepiti ja

kohe (23. ja 28. minutil) järgnes karistus. Seisult 5:2 viskas kumbki pool veel kaks väravat.

NSV Liidu koondise tee põhimänguni kulges üllatusteta. Ameeriklaste ülemeelikust ja liigset jõumängu jahutati täpsete visetega. Kaks korda karistati ameeriklaste väravavahti (!) Wardenit. Ühtekokku teenisid vastased 16 karistusminutit meie 6 vastu. 2:6 kaotust pidas ameeriklaste treener Robert Johnson heaks saavutuseks, sest väravas oli Tretjak. Kohtumine Poola — NSV Liit oli A-grupi väravaterohkeim — 16:1 (7:1, 6:0, 3:0). Poolakad olid varemgi kohtumistes tugevamatega juba ette leppinud kaotusega. See kergendas meie meeste tööd.

Kolmas vastane Innsbruckis oli Saksa FV. Gussev lõikas vahelt, söötis Harlamovile, viimane Mihhailovile, kes keskelt viskas 1:0. Mängitud oli 32 sekundit. Sama ootamatult tulid kaks järgmist väravat (Maltsev 6. ja Babinov 11. minutil). Et meie meeskonnal oli loos raskemad mängud turniiri lõppu jätnud, siis hoiti pisut tagasi. Sakslased vastasid kohe (12. minutil) ja said esimesest õnnestumisest hoogu juurde. Tretjaki väravat pommitati lausa huupi ja igal võimalusel. Rünnakuid oli Saksa FV-l 38, meil 19. Kohtunikel oli tegu mängu vaoshoidmisega. Tervelt 34 minutit istuti karistuspingil. 16. minutil vähenes edu 4:2-le. Petrov ja Harlamov aga parandasid seisu 6:2-le ja meeskond lahkus platsilt 7:3 võiduga.

Enne seda oli Tšehhoslovakkia Poolale visanud samuti 7 väravat, kaks päeva hiljem alistas USA Poola 7:2, Tšehhoslovakkia Saksa FV 7:4 ja meie meeskond Soome 7:2. Tundus, nagu oleksid võitjad kokku leppinud visata kaotajatele seitse väravat.

Täismaja kogunes kohtumisele NSV Liit — Soome. Soome aga istus sedapuhku nagu taltsutatud karu oma koopa ees ja oleks olnud rahul sellega, et teda üldsegi ei tülitataks. Polnud seda tihti nähtud hingestatust ja teravust. Meie meestel seevastu klappis kõik nauditavalt hästi. Üksteist mõisteti n.-ö. poolelt sõnalt. Viktor Šalimov oli parim. Tema avaski 6. minutil skoori. Maltsevilt, Šadrinilt ja Jakuševilt tuli lisa. Hetkeks kaotas Jakušev sinisel joonel litri ja Vehmanen viskas 1:4. Neli minutit hiljem tegi Murto 2:4. Siis oli kord Šalimovi (kaks väravat) ja Maltsevi käes. Lõpp oli nii kindlalt meie, et arvulises vähemuses olles (eksiti mängijate vahetamisel) ei lastud soomlasi 2 minuti jooksul nende tsoonist välja. Kuid see kõik oli alles eelmäng suurele finaalile.

Mis toimus aga kahe suure seljataga? Esimene üllatus tuli mängust USA — Soome. Soomlased läksid pärast kahte olümpiaeelset suurt võitu (9:3 ja 9:2) ameeriklasi kolmandat korda võitma. Kuid võidumälestused vedasid alt. Soomlased lihtsalt polnud mänguks valmis. Esimese kolmandiku (0:2) järel oli aega end koguda. Murto ja Marjamäki viskasid kaks väravat, ameeriklased vastasid samaga. Arvulises vähemuses suutsid soomlased litrit enda käes hoida. Marjamäki demonstreeris hiilgavat litrivedamise oskust, kuid aeg tiksus ameeriklaste kasuks. Mäng läks jõulisemaks. Matti Murto jäi hetkeks vabaks värava ette — 3:4. Aega oli kulunud 54.16. 19 sekundit hiljem

löi Robert Dobek väravavahilt tagasi põrkunud litri väravasse. USA juhtis 5:3. Soomlased üritasid meeleheitlikult, jättes oma värava ja väravavahi saatuse hooleks. Matti Hagman viskaski 5:4. Siis käis litter veel kord USA väravas, kuid paraku jalaga löödult. Hetk hiljem võttis Dobek Dombrovski jõuvõttesse. Meie kohtunik jäi jalule. Kui aga Dobek sama 59. minutil soomlasele tegi, saatis Dombrovski ta pingile järele mõtlema. Arvulises ülekaalus lahkus soomlastel platsilt ka väravavaht Ylönen. Kuid oli juba hilja.

Turniiri viimasel päeval kaotas USA aga samasugustel psühholoogilistel põhjustel kohtumise Saksa FV-le, koos sellega ka pronksmedalid. Rajanud mängu kaitsele, hoidsid sakslased oma värava puutumatuna. See ei meeldinud kerget võitu lootnud ameeriklastele. Nad muutusid närviliseks. Seda oodatigi. Kühnhackel (31.) ja Philipp (43.) viisid Saksa FV ette 2:0. Alles 45. minutil õnnestus ameeriklastel (Schneider) ainus värav visata. Schloder (48.) ja Köpf (54.) kinnitasid Saksa FV üllatusvõiduks 4:1. Boriss Kulagin kirjutas: «Saksa FV meeskond üllatas peaaegu kõiki. Mind sealhulgas . . . Meeskond mängis seekord enam organiseeritud hokit kui kunagi varem. Ta ei jätnud võitlust isegi siis, kui oli kaotamas suurelt, nagu kohtumises meiega. See visadus tõigi meeskonnale mõnesajandikulise edu väravate vahes ning vaidluses soomlastega ka kolmanda koha. Nii kaalukad olid Innsbruckis moraalsed faktorid.»

Et Soome võitis viimasel päeval kindlalt Poola 7:1 (4:1, 1:0, 2:0), siis kogusid Soome, Saksa FV ja USA võrdselt 4 punkti. Reglemendi järgi pidi otsustama väravate vahe. USA-l oli see −2 (6—8), Soomel (9—8) ja Saksa FV-l (7—6) aga võrdselt +1. Nüüd võeti arvesse väravate suhe, mis oli Saksa FV-l 1,16 ja Soomel 1,12. See napp paremus andiski pronksmedali Saksa FV-le. Poola koondis jäi punktita ning sai Soome ja USA järel 6. koha.

14. veebruar kell 20. NSV Liit — Tšehhoslovakkia. See mäng oli võistluskalendrissegi finaaliks asetatud. Vanad rivaalid tundsid teineteist läbi ja lõhki. Olümpiaturniiril oli tšehhe-slovakke seiranud ebaõnn (gripp ja vigastused), millest teatati ka kõva häälega. Meie mehed oma ookeani tagant kaasa toodud vigastustest seevastu rääkida ei armastanud. Kui USA — Soome mängu järel küsisime Anatoli Tarassovilt, mis saab finaalist, kui nii palju mehi rivist väljas, vastas ta elutargalt: «Segavad vett.» Ja tõepoolest, finaaliks olid kõik paremad nagu võluvitsaga löödult terved.

Kes seda täpselt teab, mis aitas Tšehhoslovakkial häälestuda. Ehk see, et mitmel korral on kõrgemast tiitlist ilma jäädud. Mängu alustasid vastased igatahes meie meeskonnast võidujanulisemalt. 3. minutil sattus karistuspingile Tšehhoslovakkia kaitsja Chalupa. Meie arvulises ülekaalus viskas aga, tänu Gussevi jämedale veale, värava hoopis Milan Novy (3.03)! 1:0. Meie mehed ei kukkunud küll sadulast, kuid vastaste hoog, täpsus ja tahegi käis üle. Segadus mängijate vahetamisel, Hlinka sööst ja värav (15.46). Esimesel kolmandikul rünnakuid: Tšehhoslovakkial 11, meil 3.

Kui meie meeskond finaali eel mänguplaani pidas, siis valisid kolm

viisikut üksmeelselt skeemi 2 — 1 — 2. Sellest peetigi kindlalt kinni, ka kaotusseisus olles. B. Kulagin kirjutas hiljem: «Seisul 0:2 ja ka 2:3 ootasid Tšehhoslovakkia mängijad (ja mitte ainult nemad), et me tormame ülepeakaela rünnakule. Oleks see nii juhtunud, oleksime päris kindlalt kaotanud. Nõnda on varemgi juhtunud, et ohverdanud mänguruumi, on Tšehhoslovakkia meeskond kätteõpitud vasturünnakutega võitnud.»

Teinegi kolmandik ei tõotanud head. 27. minutil läksid korraga kahte minutit istuma Petrov ja Babinov, kuid selle aja jooksul ei lastud Tretjaki väravale ühtegi viset teha (!). See tõotas murrangut.

Pärast Šalimovi läbimurret mängis end viskele Šadrin. 1:2 (32.03). Harlamov — Petrovi koostööst tuli 2:2 (37.22). Vastaseid rahuldas ainult võit. Pärast viimast pooltevahetust andis Pospišil söödu E. Novakile. Litter sattus vastu meie kaitsja uisku ja sealt suunda muutes väravasse (51.02).

Siis tuli Kapustinil kahel korral pingil käia. («Tema kui kiire ja tehnilise mängija kohta oli see raske patt,» ütles B. Kulagin.) Jällegi pidasid kaitseväed vastu. Samaga ei tulnud toime aga vastased, kui viimase värava löönud E. Novak puhkama saadeti. Jakušev realiseeris arvulise ülekaalu — 3:3 (55.37). Harlamovi läbimurre (56.01) pani mälestusväärsele mängule kuldse punkti. NSV Liit võitis 4:3 ja sai viienda olümpiakulla. Kuigi meie delegatsiooni kullasaak oli rikkalik, oleks traditsioonilise hokikullata olnud kuidagi piinlik olümpialt koju tulla.

124 spordiajakirjanikku jagasid veel kord tunnustust meie hokimeestele, koostades tähtede meeskonna: Tretjak, Tsõgankov, Luttšenko, Šalimov ja Šadrin ning Martinec (TSSV).

Turniiri parim väravakütt oli Šadrin 10 punktiga (6 väravat + 4 resultatiivset söötu). 10 punkti kogusid 2.—4. kohta jaganud Kühnhackl (SFV) ning Maltsev ja Šalimov (5+5). Järgnesid Harlamov 9 (3+6), Saksa FV esindaja Köpf 8 (3+5), Dobek (USA) ja Jakušev 7 (3+4), Saksa FV mängija Funk 7 (2+5) ja Žluktov 7 punktiga (1+6).

Viirus Tokio A-75 ja doping

Meie spetsialiseeritud turismigrupi koosseisu kuulus ka kaheksa hokimeeste abikaasat. Pärast Tšehhoslovakkia võidu tühistamist Poola üle ütles Tretjaki abikaasa: «Meie mehed ei saa enam rahulikult süüagi. Äkki on keegi mõne keelatud pulbri supi sisse puistanud?»

Olümpiasöökla oli erivalve all. Üritasin seda filmida, kuid erariides politseinik tõrjus ka ajakirjaniku ukselt eemale.

Kummati sundis nähtamatu ja kuri viirus sportlasi hirmu tundma,

tegi korraldajatele peavalu ja seadis ROK-i meditsiinikomisjoni auväärse koosseisu piinlikku olukorda.

Piltlikult öeldes ei julgenud olümpialane enam sügavalt hingatagi: aga kui õhus on mõni paaristsajast keelatud ainest? Tundlikud aparaadid registreerivad ju kõik peale gripiviiruse. Olümpialaste hulgas registreeriti ühtekokku 250 gripijuhtu. Võistlusprotokollides oli tavatult pikk see osa, kus kirjas sportlaste nimed märkega *not started* või *not finished*. Arstimeid võeti sisse ainult tervise kaitseks, mitte dopingulistes mahtudes, kuid tagajärg oli üks: vastavalt ROK-i hartale tõi keelatud aine tarvitamine kaasa diskvalifitseerimise.

Dopingule pühendatud pressikonverents oli mängude pikim, kestes kaks ja pool tundi. Teispool lauda istusid paarisaja ajakirjaniku ees ROK-i meditsiinikomisjoni esimees Belgia prints Alexandre de Merode, madam Monique Berlioux ja professor A. Beckett. Pikast jutust jäid meelde professori seisukohad: tuleb hästi tunda farmakoloogiat; gripp ei ole põhjus eriliste, s. o. dopingu hulka arvatud ainete kasutamiseks; võimatu on tagantjärele leida, millal ja kui palju on keelatud ainet kasutatud. Seepärast diskvalifitseeritakse sportlane igal juhul, kas siis ülekohtuselt või mitte.

Ilmselt olid koondiste arstid valmis kõigeks, kõige vähem aga gripi rünnakuks. Sealt algasidki arusaamatused efedriini ja kodeiniga.

Kohe pärast seda palus sõna Tšehhoslovakkia Jäähokiföderatsiooni president dr. Zdenek Andrst. Ta ei hakanud protesteerima ROK-i otsuse vastu, kuid tahtis kaitsta koondise kaptenit, kolme olümpia veterani, 221 korda rahvusmeeskonnas mänginud František Pospišili. Kolm 15-milligrammist tabletti kodeiini võeti ju mitte dopinguks, vaid gripi vastu. Pealegi oli koondises juba kuus meest rivist väljas. Kuid — seadus on seadus . . .

Õnnetult läks mäletatavasti ka Sapporo kolmekordsel olümpiavõitjal Galina Kulakoval.

Tuleb loota, et gripiviirus andis õppetunni sportlastele, koondiste arstidele ja ka ROK-i meditsiinikomisjonile, kellel on alati käed tööd täis, sest farmakoloogia areneb kiirete sammudega. Kõik tervistkahjustavad «imerohud» tuleb õigel ajal avastada. Kuulu järgi olla mitmed sportlased kasutanud Innsbruckis organismi töövõime suurendamiseks vereülekannet. Mismoodi mõjub see aga sportlase tervisele? On see õige vahend võidu saavutamiseks? Kas tuleb ka sportlase oma veri kanda nn. dopinguainete nimekirja? Paljud eetilised ja meditsiinilised probleemid vajavad vastust.

BOBISÕIT

Jälle uus tipp Saksa DV-le

Kõige modernsem ehitus Innsbrucki taliolümpial oli Iglsi kelgurada. 12 aastat tagasi ei tuntud veel tehisjäärenne kelgutamise tarvis. 1970. aastal sai selline valmis Saksa DV-s. Taliolümpia peremehed võisid Iglsi kelguraja üle õigustatult uhked olla. Esmakordselt maailmas konstrueeriti ja loodi rada, millel saab rööbiti võistelda nii kelgutamises kui bobisõidus. Mõlemad pidid olema medalialad austerlastele, eks sellest ka selline hool Iglsi raja ehitamisel. Jäise trassi pikkus oli 1220 m, kõrguste vahega 97 m. 14 kurviga rada oli valatud torude karkassile, mis olidki tegelikult külmutusseadmed. Raja konstrueerimisel oli silmas peetud ka pealtvaatajate huve: S-kurvides, distantsi keskel «Silmuses» ja mujalgi olid ehitatud tribüünid, mis võimaldasid kiiret kihutamist jälgida maksimaalselt pikal rajalõigul.

Muidugi, see ehitis oli maksma läinud kenakese summa ning korraldajad püüdsid nüüd olümpiapäevil maksimaalse ka tagasi saada. Reklaamiks põhjust oli: enne olümpiat kuulusid rajarekordid kõik austerlastele, neljalisel bobil Herbert Gruberile 55,54, kahelisel bobil Fritz Sperlingile 57,08-ga.

Kahelisi bobikelke startis 24, iga osavõttev maa võis välja panna kaks ekipaaži. Olümpiavõitja selgub nelja laskumise summana.

Esimene laskumine andis rajarekordi austerlastele — kiireim oli Austria II meeskond Fritz Sperling — Andreas Schwab 56,06-ga. Vaid 3 sajandikku jäi maha Saksa FV I meeskond ja 18 sajandikku Saksa DV II. Samal päeval toimunud teine sõit tõi uue favoriidi. Saksa DV II ekipaaž Meinhard Nehmer — Bernhard Germeshausen sõitis trassi läbi uue rajarekordiga 56,04, ja kuigi esimese päeva lõpus jäid austerlased veel 3 sajandikuga juhtima, ütles kogenuim bobipiloot Iglsis, läänesakslane Wofgang Zimmerer: «Meinhard Nehmer on siin parim tüürimees.»

Järgmine päev tõestas seda. Mõlemal laskumisel oli kiirem Saksa DV kelk ning nii tuli neile sel alal esmakordselt olümpiakuld koguajaga 3.44,42. 0,57-sekundiline kaotus jättis Saksa FV teiseks. Austerlased olid teisel päeval päris liimist lahti — vaid 6. ja 7. koht ning kokkuvõttes lasti enda ette pronksile Šveits. Saksa DV meeskonna kolmanda laskumise aeg 55,87 oli kogu võistluse ainus tulemus alla 56 sekundi.

Ligi nädal anti meestele hinge tõmmata, et alustada võistlust bobisõidu lipulaevadel, neljalistel. Siin sõltub väga palju kogu meeskonna üksteisemõistmisest: tüürimehe ja pidurdaja koostööst, nelja mehe sünkroonsest tegevusest, kallutamisest kurvides, täpsest trajektoorist laskumisel.

Ja jällegi hämmastas Saksa DV kelk, kuhu Nehmerile ja Germeshauserile olid lisaks istunud Jochen Babock ja Bernhard Lehmann. Kohe esimesel laskumisel võeti enda nimele rajarekord 54,43-ga, peamiseks konkurendiks Austria II (54,66) olümpiavande andja Werner Delle Karthiga roolis. Teisel laskumisel, kus Saksa DV sõitis välja jällegi parima aja 54,64, tabas austerlasi aga ebaõnn — hoojooksu järel hüppas üks meeskonnaliige kelgust mööda, inerts ja koostöö olid häiritud, laskumise 10. aeg 55,80 ei lubanud enam loota medalit.

Kuigi teisel päeval oli mõlemas sõidus kiireim Šveitsi esindus, neljandal laskumisel küll vaid ühe sajandikuga Saksa DV ees, ei vääranud see Saksa DV ekipaaži teist kullavõitu. Kahte kulda bobirajal Saksa DV-le võib pidada Innsbrucki taliolümpia üheks suuremaks üllatuseks, sest seda spordiala harrastatakse Saksa DV-s alles 1973. aastast peale.

Bobisõit nõuab atleetlikke mehi. Mõlemas klassis kulla saanud Nehmer ja Germeshausen on endised kergejõustiklased. 35-aastane Nehmer on heitnud oda üle 81 m, 10 aastat noorem Germeshausen kogunud 10-võistluses aga üle 7500 punkti. Muuseas, ka Rein Auna ees Tokios kümnevõistluse kulla näpanud Willi Holdorf oli jälle olümpiamees, seekord Saksa FV bobisõitjate esinduses varumehena.

NSV Liit sel olümpial veel bobisõidus ei osalenud. Küll on aga plaan rajada lähematel aastatel Krasnojarski meie maa esimene bobirada, võib-olla võistelda juba 1978. aasta rahvaste talispartakiaadil ja astuda ehk 1980. a. esimene olümpiasammgi.

KELGUTAMINE

Kelk on püha

Nii mõnedki mittepühendatud ei võta seda «mäestlaskmise» spordiala tõsiselt. Tasub siiski ette kujutada, et kihutad üle automagistraalil lubatud kiiruse kuni 24 kilo kaaluva kelguga, millel pole rooli ega pidurit. On kaks jalast ja lamamisase.

Tõesti, kuigi 1975. aastal rekonstrueeritud Iglsi bobi- ja kelgurajal polnud ligi 10 000 laskumise jooksul toimunud ühtegi tõsisemat õnnetusjuhtumit, mindi starti ometi väikese hirmuvärinaga hinges. Mida tähendab kohati sajakilomeetrisel tunnikiirusel pisemgi vääratus, seda teavad hästi sõidukijuhid. «Hirmust üle saada — see ongi kõige raskem,» tunnistas Euroopa meister Vera Zozula.

Kelk on püha. See peab vastu pidama kiirusele ja ülekoormustele kurvides, alluma sportlase tahtele. Sellesse kahe jalasega lamamisasemesse suhtutakse kui elusasse asja. Enne starti on ta «jalad» villases, pärast kantakse teda hellalt õlgadel. Tema jalaste temperatuuri mõõdavad kohtunikud iga laskumise eel. Jalaste põhi on siledam kui peegel. Sportlased jalutasid kaares oma kelkude ümber, justkui kartes neid hingeõhuga riivata. Sellele lugupidamisele vastab kelk töökindluse ja väleda jooksuga.

Nõukogude kelkude vastu tunti Innsbruckis suurt huvi. Seepärast ei saanud meie võistlejalt Dainis Bremzelt pärimata jätta selle huvi põhjust.

«Sel aastal tegime koos treener Valdis Tiliksiga uue konstruktsiooniga ühekelgu, mis näitas end väga heast küljest. Sellisega võitis Vera Zozula Euroopa meistri tiitli ja Krikis oli neljas, olümpial aga sain mina kaheksanda koha. Nendele kelkudele pani Tiliks amortisaatorid, mis summutavad suurel kiirusel kõik ebatasasused. Tavalistel kelkudel amortisaatoreid ei ole ja sellepärast kaotatakse kiirust. Me valmistasime ka analoogilise kahekelgu, kuid ei jõudnud seda veel sõidukorda seada. Vanast kelgust aga rohkemat välja ei pigista.»

Kui Saksa DV sportlased olümpial meie uusi kelke nägid, ütlesid nad: «Kui koju jõuame, teeme endale ka sellised.» Ka Läti kelgumeistrid said olümpialt ideid, mida kodus teoks teha. Suurteks abimeesteks kelgu täiendamise keerulise töö juures on Riia jahiehitajad ja matemaatikud. On ju pooled kelgutajatest tehnilise haridusega.

Ka kelgutamist peab oma silmaga nägema, veel parem omal nahal tundma. Eelarvamusest kelgutamise ees sain üle juba Sapporos. Mäletan mitmetuhandesuist ohet, kui üks itaallanna viie meetri kõrguse kurviseina viimasele sentimeetrile sõitis, lumesajust valutavaid silmi finišis, uneseguseid startijaid enne päkesetõusu . . .

Innsbruck oli päikeseline, ainult avapäeva laskumised jäid õhtusse. Kaks eraldi külmutussüsteemi tagasid stabiilsed jääolud (−4 kuni −8°), võistluspäevade kestus oli poolest tunnist kuni tunnini. Rahvusvaheline kelgutamisföderatsioon lubas sedapuhku kõigil kelgutajail üheksa korda Iglsi jäärenni proovida tavalise nelja treeningsõidu asemel. Austerlastele see esialgu ei meeldinud, sest nii kadus koduraja eelis. Ka häiris neid see, et Saksa DV sportlased saabusid Iglsi mäele kui «marslased», kõrge kupliga kiivrites, mida esimesest nägemisest peale hakati nimetama föönideks. Nende peakatete suhtes oli föderatsioon leebe. (Näiteks austerlaste tehnilised uuendused mäesuuskade juures said vastulöögi.) Õige varsti aga võõrustajad rahunesid, sest otsustas ikkagi see, kuidas eelnevalt on treenitud, kuidas vaim olümpiaks valmis.

Pealegi läks austerlastel treeninglaskumistel üsna hästi. Saksa DV kelgutajail kadus hoog alumistes kurvides. Koondise peatreener Thomas Köhler aga muheles. Nii oligi mõeldud. Ülemistes rajalõikudes olid tema hoolealustel alati parimad vaheajad. Enesekindlust toetas ka medalipagas, mis Sapporo olümpialt kaasa toodud (Saksa DV võitis seal 8 medalit 9-st).

Juba esimene võistlussõit pani asjad paika. Saksa DV haaras kõik kolm liidriohja ja hoidis neid enda käes lõpuni. Margit Schumann küll vääratas teisel laskumisel (seitsmes aeg), seda võimsam oli aga tema kolmas võit, kus ta sai parima aja — 42,285. Ka Detlef Günther komistas teises sõidus (neljas koht). Ülejäänud kolmel laskumisel olid nad mõlemad aga kindlalt esimesed. Võistkonnakaaslased Hans Rinn ja Norbert Hahn tegid omakorda puhta töö kahekelgul. Treener Hugo Oberhoffner, kelle õpilasi on Sapporo võitja Anna-Maria Müller ja Innsbrucki esimene Margit Schumann, ütles: «Entusiasmist kelgutamiseks ei piisa. See on vaid alus. Läheb vaja ka palju jõudu ja oskusi, alates kelgu ehitamisest kuni oma keha äärmiselt täpse tunnetamiseni.»

Enne olümpiat said ROK-i president lord Killanin ja föderatsioon anonüümkirja, milles väideti, et Saksa DV sportlased kasutavad kelgujalaste soojendamiseks patareisid, mis lülituvat sisse laskumise ajal. Kirjale oli lisatud skeeme ja pilte. Spordiala tehniline komisjon ja ROK kontrollisid kaebust mitmel korral, abiks paluti ka politsei, kes pidi tuvastama kirja autori. Viimast muidugi ei leitud. Ja nagu mitmel varasemalgi korral osutus kõik laimuks.

Võhikulegi oli selge, et Saksa DV sportlaste üleoleku põhjusi ei

tule otsida niivõrd kelgu kui sportlaste endi juurest. Nad olid juba stardis teistest kiiremad, paistsid silma laitmatu aerodünaamilise asendi poolest, pea kuklas ja jalad tundlatena välja sirutatud. Ainsatena sõitsid nad juhtohjata, kuigi see on ohtlik. Enne Iglsit oli tuhandeid laskumisi kiiruse ja riski piiril, palju higi ja vaeva: koguti sajandikke, mis olümpial võidusekunditeks ja medaliteks muutusid.

Kui Sapporos oli meie kelgutajate parim tulemus üks 12. koht, siis nüüd jõuti punktikohale üsna lähedale. Edukaim oli Dainis Bremze kahe 8. kohaga. Ühesel sõitis ta stabiilselt, olles kolmel laskumisel üheksas ja ühel kümnes. Koos Aigars Krikisega said nad kahekelgul kahes sõidus 8. koha. Siinkohal tasub meenutada, et 1975. aasta MM-võistlustel olid nad viiendad. Kui nende uus kelk sõidukorda saab, võib rohkematki loota.

Euroopa meistrina tuli olümpiastarti Vera Zozula. Kas rõhus teda meistrile osutatav tähelepanu või oli viga milleski muus, kuid esimesel laskumisel ei saanud ta kuidagi hoogu sisse. Vaid kaks naist 26 hulgast olid temast poolel laskumisel aeglasemad. Euroopa meister alustas olümpiat 14. kohagà. Parim aeg oli 42,854, Zozulal 44,179. Seda vahet tasa teha oli võimatu. Zozula siiski kogus end ja sõitis üha paremini: teine laskumine 8., kolmas 6. (aeg 42,651) ja viimane 3. koht. Oma seeria lõpuga näitas Vera Zozula, milleks ta on võimeline.

Kuigi meie kelgutajailt oli ehk vara loota medaleid, oodati neilt siiski kohta esimese kuue hulgas. Sedapuhku tuli kogemustest puudus. Olümpia jäärennis valitsesid Saksa DV, Saksa FV ja Austria — maad, kus on rajatud tehisjääga kelgurajad (Austrias on 3 tehis- ja 60 looduslikku kelgurada). Meilgi on kelgutamine harrastusest spordiks arenenud. Statistika järgi on Nõukogude Liidu 118 sektsioonis 2742 kelgutajat, 34 meistersportlast, 75 treenerit ja instruktorit ning 162 kohtunikku. Alguse jaoks pole seda vähe.

Küll oleks kena kelguga...

Võiks ju Eestiski kelgutada. Pole küllalt kõrgeid mägesid? Ent polnud meil ju omal ajal ka õiget kiiruisutamisrada, täna on aga olümpiavõitja Ants Antson.

Kelgutamine on laste meelisharrastus. Tasub talvisel nädalavahetusel mis tahes nõlvale minna ja kaeda: kõik vähegi sobivad mäenukid on kelgutajate käes. Noorte jaoks pole meil mägesid mitte vähem kui Lätis. Kelgutamist kui spordiala me ometi ei tunne. Lätis osati suunata noorte harrastust vajalikus suunas, korraldati võistlusi, kasvatati spordihuvi. Ja kui 1968. aasta jaanuris korraldati Leningradis meie maa esimesed kelgutamisvõistlused, olid võõrustajate ja grusiinlaste kõrval kohal ka lätlased. 1969. aastal rajati rada Lätissegi. Samal aastal loodi NSV Liidu Kelguspordi Föderatsioon. Aasta

hiljem peeti esimesed üleliidulised võistlused, 1972. aastal debüteeriti Sapporo taliolümpial. Uus spordiala läks ülesmäge ja sai tänavu oma suurima võidu: riialanna Vera Zozula tuli Euroopa meistriks ühesel ning Dainis Bremze — Aigars Krikis said pronksmedali kahekelgul. Ka olümpiale sõitnud kelgutajate koondis koosnes poolenisti lätlastest. Nende edust rõõmu tundes hakkas meid olümpial kiusama mõte: kas poleks meiegi sama suutnud?

Eeldustelt pole Eesti halvemas olukorras. «Salvo» hakkas laste plastikkelkusid tootma juba 1970. aastal. Tänaseks on neid välja lastud ligi pool miljonit (!). Ka on meil spordilaevade tehas, kes poleks kindlasti oma abi keelanud puust võistluskelkude valmistamisel. «Osavate käte» ringidelegi oleksid puukelgud jõukohased. Pole olnud aga suunaandjat, toetajat. Kas tasub kelgutamisega üldse tegelda? Eestis harrastatakse niigi üle poolesaja spordiala. Enne kui vastata, peaksime ehk siiski ära käima Musta-, Lasna-, Valli-, Lossi- ja muude mägede nõlvadel...

«JÄLLENÄGEMISENI LAKE PLACIDIS!»

Ajavool on tõtlik. Äkki seisid tõsiasja ees, et taliolümpiamängude kaheteistkümnest päevast hakkas viimane õhtule jõudma. Mälu oli nähtu-kuuldu talletanud, kuid kõik see keerles seal veel mingi virrvarrina, oodates alles settimist.

Ühes aga võisid jälle veenduda. Nimelt selles, et XX sajandi viimaste aastakümnete enneolematus progressis sport otse nõuab endale ikka rohkem võimu, hõlmates sadu ja sadu miljoneid meie planeedi asukaist. On isegi kummaline ja paradoksaalne, et samal ajal kui kõikvõimalike masinavärkide abil püütakse kehalist tööd kergendada, pühendavad inimesed paralleelselt enda vaimse arendamisega üha rohkem jõudehetki spordile. Ühed lihtsalt selleks, et tervist ja reipust taga nõuda. Teised aga leiavad, et üksnes sellest on vähe ning pürivad üha kõrgemale tippu.

Nagu needki 37 riigi 1261 väljavalitut, kelle heitlustest XII talimängudel oli lehemehena võimalus osa saada. Ja jälle sundis selles ametis veerandsajandi jooksul kogetu järjekordselt veenduma, milliste seitsmepenikoormasaabastega on spordimeisterlikkus edasi rühkinud. Tippsportlaste ränkraske treening ei ole ammu muutunud mitte üksnes aastaringseks ja igapäevaseks, hõivates lõviosa ajast, mis jääb hommikusest ärkamisest õhtuse magamaheitmiseni. Selles on rangelt arvele võetud iga tund, isegi minut. Kuidas konkurentidest kaugemale jõuda, kõrgemale tõusta, kiirem, tugevam ja vastupidavam olla, neid tehnikas ja taktikas üle trumbata — selle kallal ei näe vaeva ja ei murra pead üksnes sportlased ise, vaid ka tohutu arv treenereid ja spordifunktsionääre, teadlasi paljudelt elualadelt.

Samas paneb olümpia mõtlema rahvaste elu ja saatuse üle, viitab, et kõike võib lahendada nii nagu olümpial, elada Inimeste Maal nii, nagu elavad koos eri rahvustest ja erinevate tõekspidamistega sportlased olümpiakülas, üksteist mõistes ja austades.

Nüüd saatsid taliolümpial osalenud maade võistkonnad oma kõige väärikamad esindajad Innsbrucki jäähalli. Seal, kus õhtu õhtu järel oli autasustatud medalivõitjaid, võistelnud iluuisutajad ja A-grupi jäähokimeeskonnad, algas 15. veebruaril kell 20 pidulik lõputseremoonia.

Nõnda nagu avapidustuste ajal, võeti Austria presidendi Rudolf Kirchschlägeri, ROK-i presidendi Michael Killanini, mängude organiseerimiskomitee presidendi Fred Sinowatzi, Austria Olümpiakomitee presidendi Kurt Helleri, Innsbrucki linnapea Alois Luggeri ja neid saatvate isikute loožitulek vastu fanfaarihelidega ja salmiga Austria hümnist. Lõputseremoonial viibis ka ÜRO peasekretär Kurt Waldheim.

Olümpiafanfaarid kõlanud, marssisid sisse riikide delegatsioonid. Kreeka hümni saatel heisati kolmest lipuvardast paremasse iidsete ja kaasaja olümpiamängude sünnimaa lipp, keskmisse IX ja XII talimängude maa puna-valged värvid ning vasakpoolsesse 1980. aastal talispordinooruse kohtumispaika Lake Placidit märkivad Ameerika Ühendriikide tähed-triibud.

ROK-i president Killain tegi lühikeses kõnes lõppenud võistlustest linnulennulise kokkuvõtte, tänas võõrustajaid hea korralduse eest ja kuulutas XII talimängud lõppenuks. Viimast korda kõlasid olümpiafanfaarid, hall mattus hämarusse, prožektorikiired suunati olümpialipule. Olümpiahümni helid. Kaheksa Lõuna-Tirooli mägikütti langetasid valge, viie üksteisest läbipõimunud rõngaga lipu ning eskortisid selle hallist välja. Samal ajal kõmatas väljas viiekordne kahurisaluut. Lõid hetkeks veel võimukalt loitma ja kustusid siis tasapisi mõlemad olümpiatuled Bergiseli mäel. Jäähallis laulis koor Heinrich Isaaci «Innsbruck, ma pean sust lahkuma».

Seejärel astusid ette rahvatantsijad, esitades «Tirooli tõrvikutantsu» ning moodustades selle lõppedes tähed L ja P (Lake Placid), andes sellega sümboolselt üle teatepulga XIII taliolümpiamängude korraldajatele. Poolsada erutusest lausa värisevat koolieelikut ja esimeste klasside tüdrukut-poissi uisutasid lillesülemitega jäähalli, jagades lillekimpe nii aukülalistele kui ka pealtvaatajate aplausi saatel väljasammuvatele olümpialastele.

Lõputseremooniale pani punkti valjuhääldajatest kõlav lause — «Jällenägemiseni Lake Placidis!»

XII taliolümpiamängud olid lõppenud, järgmised nelja aasta pärast ees ootamas. Olümpiaajalugu jätkub, sinna kirjutatakse üha uusi ja uusi peatükke.

KUI JUBA OSA VÕTTA, SIIS IKKA NII, ET VÕIT JÄLLE TULEKS

Ühel esmaspäeval, kui Innsbruck ärkas, taliolümpiat enam ei olnud. See oli meile märkamatult selja pööranud ja ajalukku astunud. Alpid magasid uduliniku all väsimust välja. Meil käis karusselli ootamatust seiskamisest pea ringi, keha tundus kaalutu, kõrvus kumises vaikus. Alles sellel esimesel vaikuse- ja lõtvumishetkel märkasid, kui tühjaks oli olümpia ka ajakirjaniku pigistanud. Kui palju jõudu pidi ta veel sportlastelt nõudma!

Silme ees tiirles katkendlik lint lõpupäevast: kummaline lahkumistants, lapsed, kes lillekelgu ääres tülli läksid, katked lord Killanini kõnest, hetkeline segadus orkestris, kui minestanud pillimeest välja kanti, alpiküttide kuresammud olümpialipu väljaviimisel, olümpiatule kustumise aplausita hetk. Kõik varasemad muljed olid kusagil enda juures, aga nii suure väsimusekuhila all, et neid oli võimatu kohe kätte saada. Hommikujahedas istusime loiult bussi, käe otsas paberitest raske kohver ja üle õla väsinud silmadega kaamerad.

Igaüks läks oma teed, aga ikka kodu suunas, et seal puhata — ja jälle taas otsast alustada. Või loobuda. Viimast mõtet oli kergem mõelda võitjatel. Nemad olid juba tipust maailma näinud, teised kaalutlesid: kas üritada veel kord? Õige otsuse tegemiseks läheb vaja aega. Ajadistants on hädavajalik ka olümpial toimunu õigeks hindamiseks, kirjeldamiseks ja talletamiseks.

Taliolümpia, mida iga päev terves maailmas jälgis 500 miljonit inimest, ei saanud ühestki eluvaldkonnast märkamatult mööda minna. Pole teist nii ulatuslikku sündmust, mis kõiki rahvaid nõnda seoks ja huvitaks, kui on seda olümpiamängud. Sellepärast püüti olümpiaareenile spordi kõrvale ära mahutada palju muudki: reklaami, äri, poliitikat. Ent oli ka uusi tuuli. Meenutame kas või raadiojaama «Vaba Euroopa» tühisõitu Münchenist Innsbrucki. Seda oli küll ainult 165 km edasi ja sama palju tagasiteed. *Autobahni* mööda on see naljaasi sõita, kuid see oli siiski esimene tühisõit 24 aasta jooksul, mil too kurikuulus raadiojaam on olümpiamängudel kaasa löönud.

ROK pidas ajakirjanike tööd olümpia vahendajatena väga tähtsaks, lõpukõnes ei unustanud lord Killanin tänada olümpiapressi suure töö eest.

Olümpia oli kõigile õpetlik. Eriti terased olid kõike tähele panema tulevaste olümpiate korraldajad. Kõikjal oli näha Montreali ametliku delegatsiooni esindajaid oma punases univormis. Suur osa Innsbruckis olnud tuhandest Nõukogude inimesest on seotud 1980. aasta olümpia korraldamisega. 1980. aasta olümpiamängude organiseerimiskomitee esimees I. Novikov ütles: «Kõik positiivsed kogemused kasutame ära, negatiivset aga väldime.»

NSV Liidu Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimehe esimene asetäitja, ROK-i liige Vitali Smirnov ütles: «Väga paljud firmad ja kompaniid on pakkunud meile oma teenuseid. Me kuulame nad kõik tähelepanelikult ära ja kaalume ettepanekuid. Esmajoones kasutame muidugi maksimaalselt meie tööstuse saavutusi. Koos teiste sotsialismimaadega püüame lahendada mitmeid olümpiaküsimusi.»

Vitali Smirnov rääkis ka ROK-i istungjärgust, kus tulevased olümpialinnad andsid aru ettevalmistuste käigust. Moskva aruanne võeti väga hästi vastu. Kinnitati programm ja võistluste aeg. ROK-i otsuses märgiti kiitvalt seda suurt tööd, mida meie maal tehakse 1980. aasta olümpiamängudeks valmistumisel.

Palusin Vitali Smirnovilt hinnangut meie sportlaste esinemisele XII taliolümpial. «Meie võit oli väga pingsa töö, suurte treeningukoormuste rakendamise seaduspärane tulemus. Sportlased treenisid hoolega, palju tegid ära treenerid ja spordiorganisatsioonid, kes vastutavad oma sportlaste eest. Võib öelda, et kogu rahvas aitas kaasa olümpiaks valmistumisele. Esimene tänu kuulub meie partei Keskkomiteele ja valitsusele, kes ilmutasid väga suurt hoolt spordi arendamise vastu, luues edukaks treeninguks kõik tingimused. Sportlased aga vastasid sellele tõsise töö ja suurte võitudega.»

«Sportlikus mõttes hindaksin seda olümpiat päris tugevaks. Samas jäi aga okas südamesse. Miks ei võinud Innsbruckis olla ka näiteks Arne Sirel, kes oli mõned aastad tagasi võrdne Jevgeni Beljajeviga? Miks ei jätkunud Sirelil jõudu ja meil organiseerimisoskusi, et käia Beljajeviga sammu? Või kavatseb Sirel mahajäämuse tasa teha järgmisel olümpial?» arutles Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimehe asetäitja Peeter Teesalu.

«Meil on palju andekaid spordipoisse ja -tüdrukuid, kes astuvad rivisse, kuid ei finišeeri. Me põleme huvist ja vastutusest 1980. aasta suveolümpia ees. Kuid enne seda on veel Lake Placid. Päris tore, kui sinna sõidaks kaks-kolm sportlast Eestist.»

Sama soov on küllap meil kõigil Moskva ja Tallinna olümpiavõistlusi silmas pidades. Kui hästi me olümpiaregatti ka ei korraldaks, kaotaksime suure osa spordivabariigi mainest, kui kodustel olümpiamängudel ei pääse NSV Liidu olümpiakoondisse ühtegi Eesti sportlast. Ilus olümpiaidee osavõtust kaalub 1980. aasta olümpial eriti palju. Kui aga juba kord osa võtta, siis ikka nii, et võit jälle tuleks.

KULDMEDALIKURSIL

Rahvusvaheline Olümpiakomitee jagas XII taliolümpial välja 70 kuldmedalit, neist 38 kuulusid Nõukogude Liidu sportlastele. Meie 79-st olümpial võistelnud sportlasest tulid 53 esimese kuue hulka. Mitteametlikus arvestuses koguti 192 punkti. Olümpiale sõideti plaaniga võita eri aladel 12 kulda, koju tuldi 13 kulla, 6 hõbeda ja 8 pronksiga. Tegelikkus ühtis plaanituga. Nõukogude sportlased said võistkondliku esikoha viiel alal üheksast. Võidualad olid murdmaa- ja laskesuusatamine, kiiruisutamine, iluuisutamine ja jäähoki. Niisugune edu pole taliolümpial saatnud veel ühegi teise maa sportlasi.

Iga olümpia on jätnud meie spordi arengusse kaaluka jälje. Olümpia neliaastakul anti käiku Medeo kõrgmäestiku uisurada, Raubitši suusakeskus, Sverdlovski suusastaadion, suusahüppemäed Kirovskis, Krasnojarskis ja Nižni Tagilis, rollerirajad Bakurianis ja Otepääl, tehisjäärada Kiievis ning mitu spordipaleed jäävalamise võimalusega. Esindusbaasid on varustatud kaasaegse aparatuuriga treeningute, võistluste ja arstliku kontrolli tarvis. Kõik see võimaldas suurendada treeningukoormusi. Uisutajate jäätreening kasvas ligi kaks korda. Kuldmedalid kinnitasid, et oleme õigel teel.

Meie edukaim ala Innsbruckis oli suusatamine 4 kuld-, 2 hõbe-, 4 pronksmedali ja 67 punktiga. Kiiruisutajad said 4 kuld-, 2 hõbe-, 3 pronksmedalit ja 65 punkti (Sapporos 1 hõbe ja 2 pronksi ning 25 punkti). Iluuisutajad kogusid 32 punkti (2 kulda, 2 hõbedat) ja laskesuusatajad 20 punkti (2 kulda, 1 pronks), hokimeeskond tuli viiendat korda olümpiavõitjaks. Nende saavutustega on seotud olümpia kauneimad mälestused.

Moskvas korraldati taliolümpialaste auks valitsuse vastuvõtt, kus tänuga pöördus sportlaste poole NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja, 1980. aasta Moskva suveolümpiamängude organiseerimiskomisjoni esimees I. Novikov.

Taliolümpialaste austamise kulminatsiooniks sai aga NLKP XXV kongressi avamisele pühendatud spordipidu Lužniki spordipalees, kus viibis NLKP Keskkomitee Poliitbüroo eesotsas sm. L. Brežneviga.

Meie maa olümpialipu kandis Lužniki areenile nüüd juba kolmekordne olümpiakuld Aleksandr Tihhonov, sportlaste nimel lausus tänusõnad hoolitsuse eest parteile ja valitsusele Vladislav Tretjak.

Suurt gruppi meie maa taliolümpialasi, nende treenereid, meditsiinilist personali, spordijuhte autasustas Nõukogude valitsus ordenite ja medalitega. Nõukogudemaa kõrgeima autasu — Lenini ordeni — pälvis iluuisutaja Irina Rodnina.

XII TALIOLÜMPIAMÄNGUDE TULEMUSED

MURDMAASUUSATAMINE

Mehed

15 km

Seefeld, 8 veebruar. 80 osavõtjat.	1. Nikolai Bažukov, NSV Liit	43.58,47
	2. Jevgeni Beljajev, NSV Liit	44.01,10
	3. Arto Koivisto, Soome	44.19,25
	4. Ivan Garanin, NSV Liit	44.41,98
	5. Ivar Formo, Norra	45.29.11
	6. William Koch, USA	45.30,22

7. Georg Zipfel, Saksa FV 45.38,10, 8. Odd Martinsen, Norra 45.41,33, 9. Gert-Dietmar Klause, Saksa DV 45.42,97, 10. Juha Mieto, Soome 45.46,27, 16. Juri Skobov, NSV Liit 46.16,27.

30 km

Seefeld, 5. veebruar. 69 osavõtjat.	1. Sergei Saveljev, NSV Liit	1:30.29,38
	2. William Koch, USA	1:30.57,84
	3. Ivan Garanin, NSV Liit	1:31.09,29
	4. Juha Mieto, Soome	1:31.20,09
	5. Nikolai Bažukov, NSV Liit	1:31.33,14
	6. Gert-Dietmar Klause, Saksa DV	1:32.00,91

7. Albert Giger, Šveits 1:32.17,71, 8. Arto Koivisto, Soome 1:32.23,11, 9. Odd Martinsen, Norra 1:32.32,91, 10. Vassili Rotšev, NSV Liit 1:32.39,42.

50 km

Seefeld, 14. veebruar. 59 osavõtjat	1. Ivar Formo, Norra	2:37.30,05
	2. Gert-Dietmar Klause, Saksa DV	2:38.13,21
	3. Benny Södergren, Rootsi	2:39.39,21
	4. Ivan Garanin, NSV Liit	2:40.38,94
	5. Gerhard Grimmer, Saksa DV	2:41.15,46
	6. Per-Knut Ääland, Norra	2:41.18,06

7. Pål Tyldym, Norra 2:42.21,86, 8. Tommy Limby, Rootsi 2:42.43,58, 9. Juhani Repo, Soome 2:42.54,89, 10. Arto Koivisto, Soome 2:43.44,79, 12. Vassili Rotšev, NSV Liit 2:44.31,23, 38. Jevgeni Beljajev, NSV Liit 2:54.00,55.

4×10 km

Seefeld, 12. veebruar. 16 meeskonda.	1. Soome (Matti Pitkänen, Juha Mieto, Pertti Teurajärvi, Arto Koivisto)	2:07.59,72
	2. Norra (Pål Tyldym, Einar Sagstuen, Ivar Formo, Odd Martinsen)	2:09.58,36
	3. NSV Liit (Jevgeni Beljajev, Nikolai Bažukov, Sergei Saveljev, Ivan Garanin)	2:10.51,46
	4. Rootsi	2:11.16,88
	5. Šveits	2:11.28,53
	6. USA	2:11.41,35

7. Itaalia 2:12.07,12, 8. Austria 2:12.22,80, 9. Saksa FV 2:12.38,96, 10. Tšehhoslovakkia 2:12.49,29.

Naised

5 km

Seefeld, 7. veebruar. 43 osavõtjat.	1. Helena Takalo, Soome	15.48,69
	2. Raissa Smetanina, NSV Liit	15.49,73
	3. Nina Baldõtševa, NSV Liit	16.12,82
	4. Hilkka Kuntola, Soome	16.17,74
	5. Eva Olsson, Rootsi	16.27,15
	6. Zinaida Amossova, NSV Liit	16.33,78

7. Monika Debertshäuser, Saksa DV 16.34,94, 8. Grete Kummen, Norra 16.35,43, 9. Marjatta Kajosmaa, Soome 16.36,25, 10. Blanka Paulu, Tšehhoslovakkia 16.41,65. Diskvalifitseeriti Galina Kulakova, NSV Liit.

10 km

Seefeld, 10. veebruar. 44 osavõtjat.	1. Raissa Smetanina, NSV Liit	30.13,41
	2. Helena Takalo, Soome	30.14,28
	3. Galina Kulakova, NSV Liit	30.38,61
	4. Nina Baldõtševa, NSV Liit	30.52,58
	5. Eva Olsson, Rootsi	31.08,72
	6. Zinaida Amossova, NSV Liit	31.11,23

7. Barbara Petzold, Saksa DV 31.12,20, 8. Veronika Schmidt, Saksa DV 31.12,33, 9. Hilkka Kuntola, Soome 31.29,39, 10. Lena Carlzon, Rootsi 31.33,06.

4×5 km

Seefeld, 12. veebruar. 9 naiskonda.	1. NSV Liit (Nina Baldõtševa, Zinaida Amossova, Raissa Smetanina, Galina Kulakova)	1:07.49,75
	2. Soome (Liisa Suihkonen, Marjatta Kajosmaa, Hilkka Kuntola, Helena Takalo)	1:08.36,57
	3. Saksa DV (Monika Debertshäuser, Sigrun Krause, Barbara Petzold, Veronika Schmidt)	1:09.57,95
	4. Rootsi (Lena Carlzon, Görel Partapuoli, Marie Johansson, Eva Olsson)	1:10.14,68
	5. Norra (Berit Kristine Kvello, Marit Myrmal, Berit Johannesen, Grete Kummen)	1:11.09,08
	6. Tšehhoslovakkia (Anna Pasiarova, Gabriela Sekajova, Alena Bartošova, Blanka Paulu)	1:11.27,83

7. Kanada 1:14.02,72, 8. Poola 1:14.13,40, 9. USA 1:17.58,18.

70 m mäelt

Seefeld, 7. veebruar. 55 osavõtjat.	1. Hans-Georg Aschenbach, Saksa DV	252,0 (84,5+82 m)
	2. Jochen Danneberg, Saksa DV	246,2 (83,5+82,5 m)
	3. Karl Schnabl, Austria	242,0 (82,5+81,5 m)
	4. Jaroslav Balcar, Tšehhoslovakkia	239,6 (81+81,5 m)
	5. Ernst von Grüningen, Šveits	238,7 (80,5+80,5 m)
	6. Reinhold Bachler, Austria	237,2 (80,5+80,5 m)

7.—8. Rudolf Wanner, Austria 233,5 (79,5+79,5 m) ja Anton Innauer, Austria 233,5 (80,5+81 m), 9. Walter Steiner, Šveits 232,2 (80+78,5 m), 10. Alfred Grosche, Saksa FV 231,9 (80+80,5 m). 12. Aleksandr Karapuzov, NSV Liit 226,8 (78+79 m), 15. Aleksei Borovitin, NSV Liit 224,9 (77,5+78 m), 22. Juri Kalinin, NSV Liit 218,7 (74,5+79 m), 25. Sergei Saitšik, NSV Liit 213,6 (74+76 m).

90 m mäelt

Bergisel, 15. veebruar. 54 osavõtjat.	1. Karl Schnabl, Austria	234,8 (97,5+97 m)
	2. Anton Innauer, Austria	232,9 (102,5+91 m)
	3. Henry Glass, Saksa DV	221,7 (91+97 m)
	4. Jochen Danneberg, Saksa DV	221,6 (102+89,5 m)
	5. Reinhold Bachler, Austria	217,4 (95+91 m)
	6. Hans Wallner, Austria	216,9 (93,5+92,5 m)

7. Bernd Eckstein, Saksa DV 216,2 (94+91,5 m), 8. Hans-Georg Aschenbach, Saksa DV 212,1 (92,5+89 m), 9. Walter Steiner, Šveits 208,5 (89,5+93 m), 10. Jouko Törmänen, Soome 204,9 (91+87,5 m). 11. Sergei Saitšik, NSV Liit 200,0 (90+87,5 m), 15. Aleksandr Karapuzov, NSV Liit 193,5 (91+81,5 m), 19. Aleksei Borovitin, NSV Liit 187,5 (85+82,5 m), 24. Juri Kalinin, NSV Liit 181,5 (85+80 m).

KAHEVÕISTLUS

Seefeld, 8. ja 9. veebruar. 34 osavõtjat.	1. Ulrich Wehling, Saksa DV	423,39 (225,5+197,89)
	2. Urban Hettich, Saksa FV	418,90 (198,9+220,00)
	3. Konrad Winkler, Saksa DV	417,47 (213,9+203,57)
	4. Rauno Miettinen, Soome	411,30 (219,9+191,40)
	5. Claus Tuchscherer, Saksa DV	409,51 (218,7+190,81)
	6. Nikolai Nogovitsõn, NSV Liit	406,44 (196,1+210,34)

7. Valeri Kopajev, NSV Liit 406,14 (202,9+203,24), 8. Tom Sandberg, Norra 405,53 (195,7+209,83), 9. Pål Schjetne, Norra 402,59 (204,4+198,19), 10. Erkki Kilpinen, Soome 402,26 (203,1+199,16), 23. Aleksei Baranov, NSV Liit 370,17 (185,7+184,47).

LASKESUUSATAMINE

20 km

Seefeld, 6. veebruar. 52 osavõtjat. (Sulgudes trahviminutid)	1. Nikolai Kruglov, NSV Liit	1:14.12,26 (2)
	2. Heikki Ikola, Soome	1:15.54,10 (2)
	3. Aleksandr Jelizarov, NSV Liit	1:16.05,57 (3)
	4. Willy Bertin, Itaalia	1:16.50,36 (3)
	5. Aleksandr Tihhonov, NSV Liit	1:17.18,33 (7)
	6. Esko Saira, Soome	1:17.32,84 (2)

7. Lino Jordan, Itaalia 1:17.49,83 (2), 8. Sune Adolfsson, Rootsi 1:18.00,50 (2), 9. Tor Svendsberget, Norra 1:18.10,13 (3), 10. Lars-Göran Arvidsson, Rootsi 1:18.34,37 (5).

4×7,5 km

Seefeld, 13. veebruar. 15 meeskonda.	1.	NSV Liit (Aleksandr Jelizarov, Ivan Bjakov, Nikolai Kruglov, Aleksandr Tihhonov)	1:57.55,64
	2.	Soome (Henrik Flöjt, Esko Saira, Juhani Suutarinen, Heikki Ikola)	2:01.45,58
	3.	Saksa DV (Karl-Heinz Menz, Frank Ullrich, Manfred Beer, Manfred Geyer)	2:04.08,61
	4.	Saksa FV (Heinrich Mehringer, Gerd Winkler, Josef Keck, Claus Gehrke)	2:04.11,86
	5.	Norra (Kjell Hovda, Terje Hannsen, Svein Engen, Tor Svendsberget)	2:05.10,28
	6.	Itaalia (Lino Jordan, Pierantonio Clementi, Luigi Weiss, Willy Bertin)	2:06.16,55

7. Prantsusmaa 2:07.34,42, 8. Rootsi 2:08.46,90, 9. Tšehhoslovakkia 2:09.06,63, 10. Rumeenia 2:09.54,40.

MÄESUUSATAMINE

Mehed

Kiirlaskumine

Patscherkofel, 5. veebruar. 74 osavõtjat.	1.	Franz Klammer, Austria	1.45,73
	2.	Bernhard Russi, Šveits	1.46,06
	3.	Herbert Plank, Itaalia	1.46,59
	4.	Philippe Roux, Šveits	1.46,69
	5.	Ken Read, Kanada	1.46,83
	6.	Andy Mill, USA	1.47,06

7. Walter Tresch, Šveits 1.47,29, 8. David Irwin, Kanada 1.47,41, 9. Josef Walcher, Austria 1.47,45, 10. Jim Hunter, Kanada 1.47,52, 44. Vladimir Andrejev, NSV Liit 1.53,61.

Suurslaalom

Axamer Lizum, 9. veebruar. 97 osavõtjat.	1.	Heini Hemmi, Šveits	3.26,97	(1.45,41+1.41,56)
	2.	Ernst Good, Šveits	3.27,17	(1.44,60+1.42,57)
	3.	Ingemar Stenmark, Rootsi	3.27,41	(1.46,51+1.40,90)
	4.	Gustavo Thöni, Itaalia	3.27,67	(1.44,19+1.43,48)
	5.	Phillip Mahre, USA	3.28,20	(1.45,58+1.42,62)
	6.	Engelhard Pargätzi, Šveits	3.28,76	(1.46,16+1.42,60)

7. Fausto Radici, Itaalia 3.30,09, 8. Franco Bieler, Itaalia 3.30,24, 9. Greg Jones, USA 3.31,77, 10. Albert Burger, Saksa FV 3.32,68.

Slaalom

Axamer Lizum, 14. veebruar. 94 osavõtjat.	1.	Piero Gros, Itaalia	2.03,29	(1.01,23+1.02,06)
	2.	Gustavo Thöni, Itaalia	2.03,73	(1.00,55+1.03,18)
	3.	Willy Frommelt, Liechtenstein	2.04,28	(59,98+1.04,30)
	4.	Walter Tresch, Šveits	2.05,26	(1.01,34+1.03,92)
	5.	Christian Neureuther, Saksa FV	2.06,56	(1.01,70+1.04,86)
	6.	Wolfgang Junginger, Saksa FV	2.07,08	(1.00,95+1.06,13)

7. Alois Morgenstern, Austria 2.07,18, 8. Peter Lüscher, Šveits 2.08,10, 9. Francisco Fernandez Ochoa, Hispaania 2.08,35, 10. Andreas Wenzel, Liechtenstein 2.08,73, 25. Vladimir Andrejev, NSV Liit 2.17,56 (1.07,01+1.10,55).

Naised

Kiirlaskumine

Axamer Lizum, 8. veebruar. 38 võistlejat.	1.	Rosi Mittermaier, Saksa FV	1.46,16
	2.	Brigitte Totschnig, Austria	1.46,68
	3.	Cindy Nelson, USA	1.47,50
	4.	Nicola Spiess, Austria	1.47,71
	5.	Daniele Debernard, Prantsusmaa	1.48,48
	6.	Jacqueline Rouvier, Prantsusmaa	1.48,58

7. Bernadette Zurbriggen, Šveits 1.48,62, 8. Marlies Oberholzer, Šveits 1.48,68, 9. Monika Kaserer, Austria 1.48,81, 10. Irene Epple, Saksa FV 1.48,91, 28. Alevtina Askarova, NSV Liit 1.53,19.

Slaalom

Axamer Lizum, 11. veebruar. 42 võistlejat.	1.	Rosi Mittermaier, Saksa FV	1.30,54	(46,77+43,77)
	2.	Claudia Giordani, Itaalia	1.30,87	(46,87+44,00)
	3.	Hanni Wenzel, Liechtenstein	1.32,20	(47,75+44,45)
	4.	Daniele Debernard, Prantsusmaa	1.32,24	(46,86+45,38)
	5.	Pamela Behr, Saksa FV	1.32,31	(46,68+45,63)
	6.	Linda Cochran, USA	1.33,24	(47,96+45,28)

7. Christa Zechmeister, Saksa FV 1.33,72 (48,20+45,52), 8. Wanda Bieler, Itaalia 1.35,66 (48,86+46,80), 9. Dagmar Kuzmanova, Tšehhoslovakkia 1.35,70 (48,62+ +47,08), 10. Mary Seaton, USA 1.35,87 (49,04+46,83), Alevtina Askarova katkestas.

Suurslaalom

Axamer Lizumi, 13. veebruar. 45 võistlejat.	1.	Kathy Kreiner, Kanada	1.29,13
	2.	Rosi Mittermaier, Saksa FV	1.29,25
	3.	Daniele Debernard, Prantsusmaa	1.29,95
	4.	Lise-Marie Morerod, Šveits	1.30,40
	5.	Marie-Theres Nadig, Šveits	1.30,44
	6.	Monika Kaserer, Austria	1.30,49

7. Wilma Gatta, Itaalia 1.30,51, 8. Evi Mittermaier, Saksa FV 1.30,64, 9. Dagmar Kuzmanova, Tšehhoslovakkia 1.30,69, 10. Jacqueline Rouvier, Prantsusmaa 1.30,79, 32. Alevtina Askarova, NSV Liit.

KIIRUISUTAMINE

Innsbrucki jäästaadion

Mehed

500 m

10. veebruar. 29 osavõtjat.	1.	Jevgeni Kulikov, NSV Liit	39,17 OR
	2.	Valeri Muratov, NSV Liit	39,25
	3.	Daniel Immerfall, USA	39,54
	4.	Mats Wallberg, Rootsi	39,56
	5.	Peter Mueller, USA	39,57
	6.—7.	Arnulf Sunde, Norra	39,78
		Jan Bazen, Holland	39,78

8. Andrei Malikov, NSV Liit 39,85, 9. Oloph Granath, Rootsi 39,93, 10. James Chapin, USA 40,09.

1000 m

12. veebruar.
31 osavõtjat.

1.	Peter Mueller, USA	1.19,32
2.	Jörn Didriksen, Norra	1.20,45
3.	Valeri Muratov, NSV Liit	1.20,57
4.	Aleksandr Safronov, NSV Liit	1.20,84
5.	Hans van Helden, Holland	1.20,85
6.	Gaetan Boucher, Kanada	1.21,23

7. Mats Wallberg, Rootsi 1.21,27, 8. Pertti Niittylä, Soome 1.21,43, 9. Horst Freese, Saksa FV 1.21,48, 10. Klaus Wunderlich, Saksa DV 1.21,67.

1500 m

13. veebruar.
30 osavõtjat.

1.	Jan Egil Storholt, Norra	1.59,38
2.	Juri Kondakov, NSV Liit	1.59,97
3.	Hans van Helden, Holland	2.00,87
4.	Sergei Rjabjev, NSV Liit	2.02,15
5.	Daniel Carroll, USA	2.02,26
6.	Piet Kleine, Holland	2.02,28

7. Eric Heiden, USA 2.02,40, 8. Colin Coates, Austraalia 2.03,34, 9. Klaus Wunderlich, Saksa DV 2.03,41, 10. Olavi Köppä, Soome 2.03,69.

5000 m

11. veebruar.
31 osavõtjat.

1.	Sten Stensen, Norra	7.24,48
2.	Piet Kleine, Holland	7.26,47
3.	Hans van Helden, Holland	7.26,54
4.	Viktor Varlamov, NSV Liit	7.30,97
5.	Klaus Wunderlich, Saksa DV	7.33,82
6.	Daniel Carroll, USA	7.36,46

7. Vladimir Ivanov, NSV Liit 7.37,73, 8. Örjan Sandler, Rootsi 7.39,69, 9. Jan Egil Storholt, Norra 7.40,60, 10. Colin Coates, Austraalia 7.41,96.

10 000 m

14. veebruar.
20 osavõtjat.

1.	Piet Kleine, Holland	14.50,59
2.	Sten Stensen, Norra	14.53,30
3.	Hans van Helden, Holland	15.02,02
4.	Viktor Varlamov, NSV Liit	15.06,06
5.	Örjan Sandler, Rootsi	15.16,21
6.	Colin Coates, Austraalia	15.16,80

7. Daniel Carroll, USA 15.19,29, 8. Franz Krienbühl, Šveits 15.36,43, 9. Olavi Köppä, Soome 15.39,73, 10. Amund Sjöbrend, Norra 15.43,29.

Naised

500 m

6. veebruar.
27 osavõtjat.

1.	Sheila Young, USA	42,76
2.	Cathy Priestner, Kanada	43,12
3.	Tatjana Averina, NSV Liit	43,17
4.	Leah Poulos, USA	43,21
5.	Vera Krasnova, NSV Liit	43,23
6.	Ljubov Sadtšikova, NSV Liit	43,80

7. Makiko Nagaya, Jaapan 43,88, 8. Paula Halonen, Soome 43,99, 9. Lori Monk, USA 44,00, 10. Heike Lange, Saksa DV 44,21.

1000 m

7. veebruar.
27 osavõtjat.

1.	Tatjana Averina, NSV Liit	1.28,43
2.	Leah Poulos, USA	1.28,57
3.	Sheila Young, USA	1.29,14
4.	Sylvia Burka, Kanada	1.29,47
5.	Monika Holzner-Pflug, Saksa FV	1.29,54
6.	Cathy Priestner, Kanada	1.29,66

7. Ljudmila Titova, NSV Liit 1.30,06, 8. Heike Lange, Saksa DV 1.30,55, 9. Makiko Nagaya, Jaapan 1.31,23, 10. Erwina Rys, Poola 1.31,59.

1500 m

5. veebruar.
26 osavõtjat.

1.	Galina Stepanskaja, NSV Liit	2.16,58
2.	Sheila Young, USA	2.17,06
3.	Tatjana Averina, NSV Liit	2.17,96
4.	Lisbeth Korsmo, Norra	2.18,99
5.	Karin Kessow, Saksa DV	2.19,05
6.	Leah Poulos, USA	2.19,11

7. Ines Bautzmann, Saksa DV 2.19,63, 8. Erwina Rys, Poola 2.19,69, 9. Sylvia Burka, Kanada 2.19,74, 10. Andrea Mitscherlich, Saksa DV 2.20,05.

3000 m

8. veebruar.
26 osavõtjat.

1.	Tatjana Averina, NSV Liit	4.45,19
2.	Andrea Mitscherlich, Saksa DV	4.45,23
3.	Lisbeth Korsmo, Norra	4.45,24
4.	Karin Kessow, Saksa DV	4.45,60
5.	Ines Bautzmann, Saksa DV	4.46,67
6.	Sylvia Filipsson, Rootsi	4.48,15

7. Nancy Swider, USA 4.48,46, 8. Sylvia Burka, Kanada 4.49,04, 9. Sijtje van der Lende, Holland 4.50,86, 10. Erwina Rys, Poola 4.50,95.

ILUUISUTAMINE

Innsbrucki Jäähall

Naised

13. veebruar.
21 osavõtjat.

1.	Dorothy Hamill, USA	193,80(9)
2.	Dianne de Leeuw, Holland	190,24(20)
3.	Christine Errath, Saksa DV	188,16(28)
4.	Anett Pötzsch, Saksa DV	187,42(33)
5.	Isabel de Navarre, Saksa FV	182,42(59)
6.	Wendy Burge, USA	182,14(63)

7. Susanna Driano, Itaalia 181,62(63), 8. Linda Fratianne, USA 181,86(67), 9. Lynn Nightingale, Kanada 181,72(67), 10. Dagmar Lurz, Saksa FV 178,04(92), 12. Lena Vodorezova, NSV Liit 175,58(104).

Mehed

11. veebruar.
20 osavõtjat.

1.	John Curry, Inglismaa	192,74(11)
2.	Vladimir Kovaljov, NSV Liit	187,64(28)
3.	Toller Cranston, Kanada	187,38(30)
4.	Jan Hoffmann, Saksa DV	187,34(34)
5.	Sergei Volkov, NSV Liit	184,08(49)
6.	David Santee, USA	184,28(53)

7. Terry Kubicka, USA 183,30(56), 8. Juri Ovtšinnikov, NSV Liit 180,04(75), 9. Minoru Sano, Jaapan 178,72(79), 10. Robin Cousins, Inglismaa 178,14(83).

Paarissõit

7. veebruar.
14 paari.

1. Irina Rodnina — Aleksandr Zaitsev, NSV Liit 140,54(9)
2. Romy Kermer — Rolf Österreich, Saksa DV 136,35(21)
3. Manuela Gross — Uwe Kagelmann, Saksa DV 134,57(34)
4. Irina Vorobjova — Aleksandr Vlassov, NSV Liit 134,52(35)
5. Tai Reina Babilonia — Randy Gardner, USA 134,24(36)
6. Kerstin Stolfig — Veit Kempe, Saksa DV 129,57(59)

7. Karin Künzle — Christian Künzle, Šveits 128,97(64), 8. Corinna Halke — Eberhard Rausch, Saksa FV 127,37(72), 9. Marina Leonidova — Vladimir Bogoljubov, NSV Liit 127,06(76), 10. Ursula Nemec — Michael Nemec, Austria 121,30(96).

Jäätants

9. veebruar.
18 paari.

1. Ljudmila Pahhomova — Aleksandr Gorškov, NSV Liit 209,92(9)
2. Irina Moissejeva — Andrei Minenkov, NSV Liit 204,88(20)
3. Colleen O'Connor — Jim Millns, USA 202,64(27)
4. Natalia Linitšuk — Gennadi Karponossov, NSV Liit 199,10(35)
5. Krisztina Regöczy — Andras Sallai, Ungari 195,92(48,5)
6. Matilde Ciccia — Lamberto Ceserani, Itaalia 191,46(58,5)

7. Hilary Green — Glenn Watts, Inglismaa 191,40 (57), 8. Janet Thompson — Warren Maxwell, Inglismaa 186,80(78), 9. Teresa Weyna-Urban — Piotr Bojanczyk, Poola 182,20(90), 10. Barbara Berezowski — David Porter, Kanada 182,90(86).

JÄÄHOKI

Innsbrucki Jäähall

A-grupp

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	Punktid	Väravate suhe
1. NSV Liit	●	4:3	7:3	7:2	6:2	16:1	10	40:11
2. Tšehhoslovakkia	3:4	●	7:4	2:1	5:0	0:1*	6	17:10
3. Saksa FV	3:7	4:7	●	3:5	4:1	7:4	4	21:24
4. Soome	2:7	1:2	5:3	●	4:5	7:1	4	19:18
5. USA	2:6	0:5	1:4	5:4	●	7:2	4	15:21
6. Poola	1:16	1:0*	4:7	1:7	2:7	●	0	9:37

* mäng tühistati.

B-grupp

7. Rumeenia	●	4:3	3:1	3:4	4:3	9:4	8	23:15
8. Austria	3:4	●	3:2	3:1	3:5	6:2	6	18:14
9. Jaapan	1:3	2:3	●	4:3	6:4	7:5	6	20:18
10. Jugoslaavia	4:3	1:3	3:4	●	6:4	8:5	6	22:19
11. Šveits	3:4	5:3	4:6	4:6	●	8:3	4	24:22
12. Bulgaaria	4:9	2:6	5:7	5:8	3:8	●	0	19:38

1. NSV Liit

(Vladislav Tretjak, Aleksandr Sidelnikov, Aleksandr Gussev, Valeri Vassiljev, Juri Ljapkin, Gennadi Tsõgankov, Vladimir Luttšenko, Sergei Babinov, Boriss Mihhailov, Valeri Harlamov, Vladimir Petrov, Aleksandr Jakušev, Vladimir Šadrin, Viktor Šalimov, Aleksandr Maltsev, Viktor Žluktov, Sergei Kapustin, Boriss Aleksandrov)

2. Tšehhoslovakkia

(Jiři Holeček, Jiři Crha, František Pospišil, Miroslav Dvořak, Oldrich Machač, Jiři Bubla, Milan Chalupa, Milan Kajki, Milan Novy, Josef Augusta, Eduard Novak, Jiři Novak, Bohuslav Štastny, Vladimir Martinec, Jiři Holik, Ivan Hlinka, Bohuslav Ebermann, Jaroslav Pouzar)

3. Saksa FV

(Anton Kehle, Erich Weishaupt, Josef Völk, Ignaz Berndaner, Rudolf Thanner, Udo Kiessling, Stefan Metz, Klaus Auhuber, Rainer Philipp, Alois Schloder, Erik Kühnhackel, Lorenz Funk, Martin Hinterstocker, Ernst Köpf, Walter Köberle, Wolfgang Boos, Franz Reindl, Ferenz Vozar)

BOBISÕIT

Kaheline bobi

Igls,
6. veebruar.
24 meeskonda.

1. Saksa DV II
Meinhard Nehmer — Bernhard Germeshausen 3.44,42 (56,24+56,04+55,87+56,27)
2. Saksa FV I
Wolfgang Zimmerer — Manfred Schumann 3.44,99 (56,09+56,31+56,26+56,33)
3. Šveits I
Erich Schärer — Josef Benz 3.45,70 (56,43+56,53+56,33+56,41)
4. Austria II 3.45,74
5. Saksa FV II 3.46,13
6. Austria I 3.46,37

7. Saksa DV I 3.46,97, 8. Itaalia I 3.47,30, 9. Rootsi I 3.48,41, 10. Šveits II 3.49,10.

Neljaline bobi

14. veebruar.
21 meeskonda.

1. Saksa DV I
Meinhard Nehmer, Jochen Babock, Bernhard Germeshausen, Bernhard Lehmann 3.40,43 (54,43+54,64+55,51+55,85)
2. Šveits II
Erich Schärer, Ulrich Bächli, Rudolf Marti, Josef Benz 3,40,89 (54,96+54,81+55,28+55,84)
3. Saksa FV I
Wolfgang Zimmerer, Peter Utzschneider, Bodo Bittner, Manfred Schumann 3.41,37
4. Saksa DV II 3.42,44
5. Saksa FV II 3.42,47
6. Austria II 3.43,21

7. Austria I 3.43,79, 8. Rumeenia I 3.43,91, 9. Šveits I 3.44,04, 10. Prantsusmaa I 3.44,90.

Igls, 4.—7. veebruar.

Naised. Ühekelk. Neli sõitu. 26 osavõtjat. Rada: 870 m, 10 kurvi, maksimaalne kõrguste vahe 72 m, kalle 8,5%.

1. Margit Schumann, Saksa DV 42,854 (1. koht), 42,830(7.), 42,285(1.), 42,652(1.)=2.50,621
2. Ute Rührold, Saksa FV 42,926(3.), 42,708(3.), 42.439(3.), 42,773(2.)=2.50,846
3. Elisabeth Demleitner, Saksa FV 43,138(7.), 42,535(1.), 42,388(2.), 42,995(7.)=2.51,056
4. Eva-Maria Wernicke, Saksa FV 43,007(5.), 42,646(2.), 42,711(7.), 42,898(4.)=2.51,262
5. Antonia Mayr, Austria 42,949(4.), 42,812(6.), 42,633(5.), 42,966(6.)=2.51,360
6. Margit Graf, Austria 43,094(6.), 42,790(5.), 42,555(4.), 43,020(8.)=2.51,459

7. Monika Scheftschik, Saksa FV 2.51,540, 8. Angelika Schafferer, Austria 2.52,322, 9. Vera Zozula, NSV Liit 2.52,661, 10. Dana Spalenska, Tšehhoslovakkia 2.53,206.

Igls, 4.—7. veebruar.

Mehed. Ühekelk. Neli sõitu. 42 osavõtjat. Rada: 1220 m, 14 kurvi, maksimaalne kõrguste vahe 103 m, kalle 8,5%.

1. Detlef Günther, Saksa DV 52,381(1.), 52,107(4.), 51,418(1.), 51,782(1.)=3.27,688
2. Josef Fendt, Saksa FV 52,694(2.), 51,933(1.), 51,749(3.), 51,820(2.)=3.28,196
3. Hans Rinn, Saksa DV 52,916(6.), 51,968(2.), 51,690(2.), 52,000(3.)=3.28,574
4. Hans-Heinrich Winkler, Saksa DV 52,848(5.), 52,328(7.), 52,069(5.), 52,209(4.)=3.29,454
5. Manfred Schmid, Austria 52,973(8.), 52,073(3.), 52,113(6.), 52,352(6.)=3.29,511
6. Anton Winkler, Saksa FV 52,755(3.), 52,194(5.), 52,219(8.), 52,352(6.)=3.29,520

7. Reinhold Sulzbacher, Austria 3.30,398, 8. Dainis Bremze, NSV Liit 3.30,576, 9. Rudolf Schmid, Austria 3.31,419, 10. Vladimir Šitov, NSV Liit 3.32,570.

Igls, 10. veebruar.

Mehed. Kahekelk. Kaks sõitu. 25 paari. Rada: 870 m, 10 kurvi, maksimaalne kõrguste vahe 72 m, kalle 8,5%.

1. Hans Rinn — Norbert Hahn, Saksa DV 42,773(1.), 42,831(1.)=1.25,604
2. Hans Brandner — Balthasar Schwarm, Saksa FV 42,792(2.), 43.097(4.)=1.25,889
3. Rudolf Schmid — Franz Schachner, Austria 42,997(3.), 42,922(2.),=1.25,919
4. Stefan Hölzlwimmer — Rudolf Grösswang, Saksa FV 43,205(5.), 43,033(3.)=1.26,238
5. Manfred Schmid — Reinhold Sulzbacher, Austria 43,035(4.), 43,389(6.)=1.26,424
6. Jindřich Zeman — Vladimir Resl, Tšehhoslovakkia 43,315(7.), 43,511(7.)=1.26,826

7. Karl Feichter — Ernst Haspinger, Itaalia 1.27,171, 8. Dainis Bremze — Aigars Krikis, NSV Liit 1.27,407, 9. Roland Upatnieks — Vladis Kjuzis, NSV Liit 1.27,557, 10. Andrzej Zyla — Jan Kasielski, Poola 1.27,737.

RIIKIDE PAREMUSJÄRJESTUS MITTEAMETLIKU PUNKTIARVESTUSE JÄRGI

	Riik	K.	H.	P.	4.	5.	6.	Punkte
1.	NSV Liit	13	6	8	9	4	4	192
2.	Saksa DV	7	5	7	7	5	2	135
3.	USA	3	3	4	1	5	8	73
4.	Saksa FV	2	5	3	2	6	2	71
5.	Austria	2	2	2	2	4	6	52
6.	Soome	2	4	1	4	—	1	51
7.	Norra	3	3	1	1	3	2	50,5
8.	Šveits	1	3	1	3	3	1	42
9.	Holland	1	2	3	—	1	2	32,5
10.	Itaalia	1	2	1	2	—	2	29
11.	Rootsi	—	—	2	3	3	1	24
12.	Kanada	1	1	1	1	1	2	23
13.	Tšehhoslovakkia	—	1	—	1	—	2	10
	Prantsusmaa	—	—	1	1	1	1	10
15.	Liechtenstein	—	—	2	—	—	—	8
16.	Inglismaa	1	—	—	—	—	—	7
17.	Ungari	—	—	—	—	1	—	2
18.	Austraalia	—	—	—	—	—	1	1
	Poola	—	—	—	—	—	1	1

SISUKORD

Saateks 5
Argipäevast juttu pidupäevade proloogiks (E. Nigul) 7
Bergiselil, olümpiatule soojuses ja valguses (E. Nigul) 11
Meka Alpides (T. Uba) 15
Murdmaasuusatamine
Üllatus!? Sugugi mitte (T. Uba) 18
Ka uustulnukad võivad olla favoriidid (T. Uba) 25
Au võitjatele, kummardus mehistele (T. Uba) 30
Ajalco raskeim (T. Uba) 35
Kulda kaaluti sekundiga (E. Nigul) 39
Edukaim ala (T. Uba) 45
Suusahüpped
Saksa DV ja Austria alpikotkaste duell (E. Nigul) 47
Kahevõistlus
Ühe mehe ala (T. Uba) 54
Laskesuusatamine
Võidusaluudid Seefeldi mägedes (E. Nigul) 59
Mäesuusatamine
Võidukas algus, nukker kulg (T. Uba) 65
Võidulask(umine) «kahuritorust» (M. Eliste) 70
19 naist finišis, 24 raja kõrval (M. Eliste) 71
Viimane palverännak Axamer Lizumile (M. Eliste) 72
Kõik algas lapsepõlvemäelt «Metsik keiser» (M. Eliste) 74
Kuhu panna piiripulk? (M. Eliste) 74
Kiiruisutamine
Jääovaali peegelpildil (M. Eliste) 76
Iluuisutamine
Olümpiavõitja (M. Eliste) 85
Tee tööd, siis tuleb ka armastus (M. Eliste) 86
Elu raskeimad viis minutit (M. Eliste) 88
Esietendus jääl (M. Eliste) 89
Printsessid mängivad nukkudega (M. Eliste) 90
Inglasest «Don Quijote» viis kulla New Yorki (M. Eliste) . . . 92
Metseenid ja miljonid (M. Eliste) 93
Jäähoki
Kuldne punkt üllatusterohkele hokiturniirile (M. Eliste) . . . 96
Viirus Tokio A-75 ja doping (M. Eliste) 100

Bobisõit
Jälle uus tipp Saksa DV-le (T. Uba) 102
Kelgutamine
Kelk on püha (M. Eliste) 104
«Marslaste» maised võidud (M. Eliste) 105
Küll oleks kena kelguga... (M. Eliste) 106
«Jällenägemiseni Lake Placidis!» (E. Nigul) 108
Kui juba osa võtta, siis ikka nii, et võit jälle tuleks (M. Eliste) . . . 110
Kuldmedalikursil (M. Eliste, T. Uba) 112
XII olümpiamängude tulemused 113

Мати Элисте, Эндель Нигул, Тоомас Уба
XII ЗИМНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ
ИННСБРУК 1976
На эстонском языке
Художник-оформитель М. Ваннас-Орупылд
Таллин, изд-во «Ээсти раамат»
Toimetaja P. Kivine
Kunstiline toimetaja V. Hurt
Tehniline toimetaja A. Krebstein
Korrektor L. Soome
ИБ № 1368
Laduda antud 29. XII 1976. Trükkida antud 27. VI 1977. Trükipaber nr. 1, 60×90/16. Trükipoognaid 8,0+4,0 (keebised). Arvestuspoognaid 13,41. Trükiarv 45 000. MB-03748. «Eesti Raamat», 200090 Tallinn, Pärnu mnt. 10. Tellimuse nr. 6752. Hans Heidemanni nimel. trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. III.
Hind 1.70